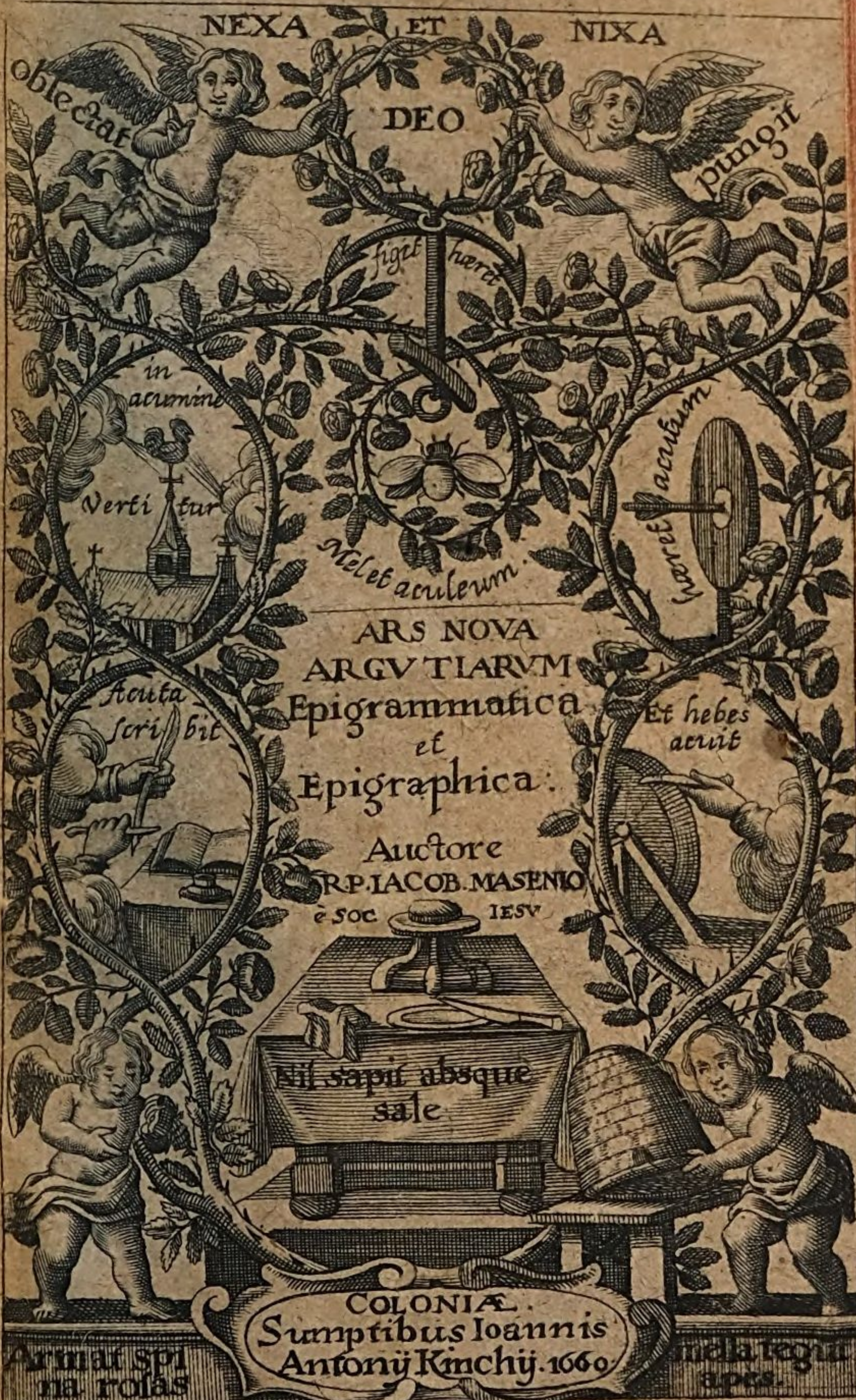

NEXA ET NIXA

DEO

oblectat

pungit

figit heret

in acumine

Vertitur

Melet aculeum

heret aculeum

Acuta scribit

Et hebes acuit

ARS NOVA
ARGUTIARVM
Epigrammatica
et
Epigraphica.

Auctore
R. P. IACOB. MASENIO
S. O. C. I. E. S. V.

Nil sapit absque
sale

COLONIAE
Sumptibus Ioannis
Antonij Kinchij. 1660.

Armat spi
na rolas

melaleuca
aptes

Cum priuil. Sac. Cæs. Maiest. Gener.

ARS NOVA
ARGVTIARVM

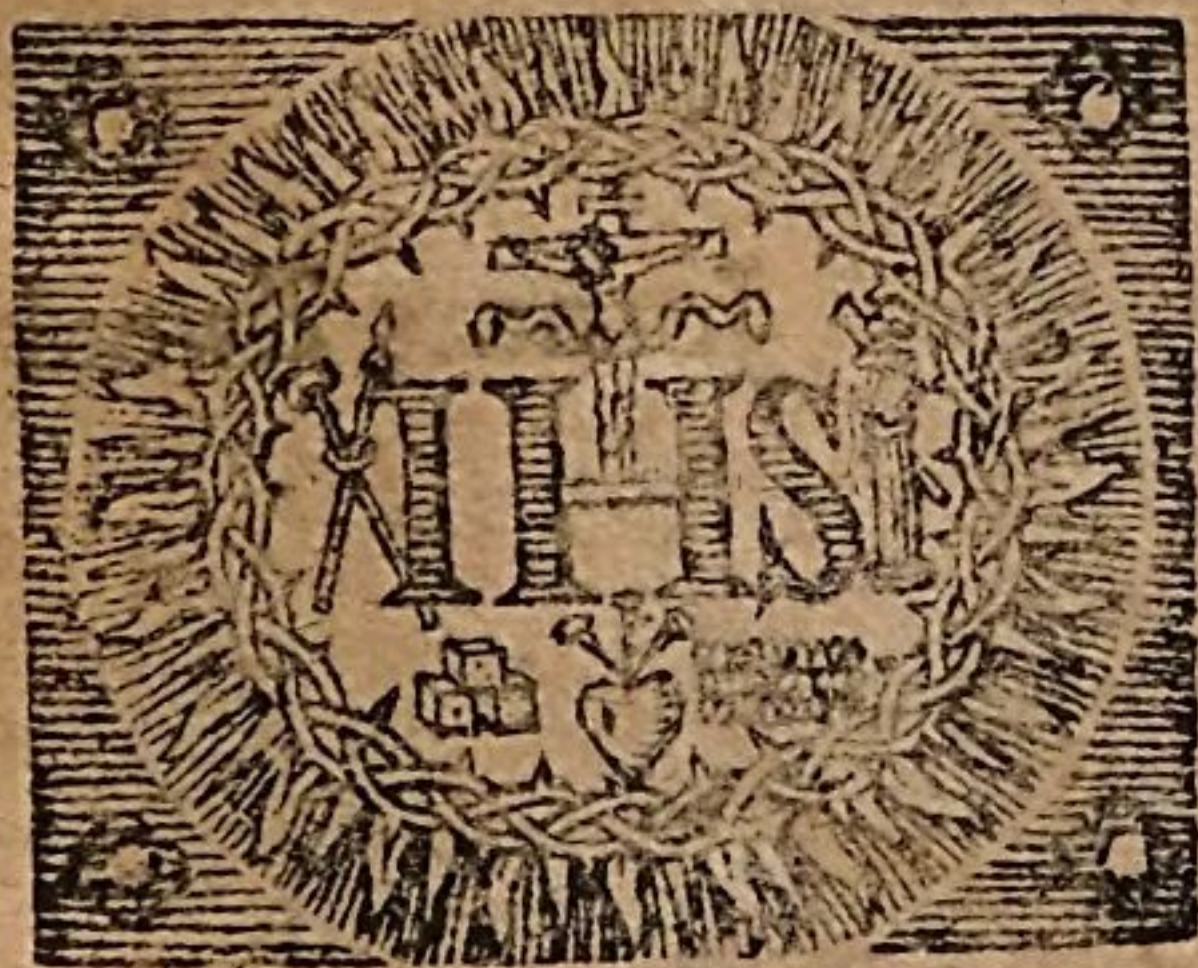
Eruditæ & honestæ
RECREATIONIS,
In duas partes divisa.

PRIMA EST
EPIGRAMMATUM:
altera

INSCRIPTIONUM
argutarum.

AUTORE
RP JACOBO MASENIO
E societate Jesv.

Editio Secunda locupletior.

COLONIÆ AGRIPPINÆ
Apud JOANNEM ANTONIUM KINCKIUM
ANNO M. DC. LX.

FACULTAS

R. P. PROVINCIALIS.

EGo infrascriptus Societatis IESV per provinci-
am Rheni inferioris Præpositus Provincialis, po-
testate mihi facta, ab admodum R. P. N. GOSWINO
NICKEL Societatis IESV Præposito Generali, facul-
tatem tribuo **D. JOANNI KINKIO**, juxta Cæ-
sareum privilegium, eidem Societati concessum, rur-
sum imprimendi librum Artis nova epigrammatica,
& epigraphica, compositum à P. JACOBO MA-
SENIO ejusdem Societatis Sacerdote, & per depu-
tatos ad id approbatum. In cujus rei fidem hæc ma-
nu mea, & consueto officii sigillo munitas dedi Colo-
nia Anno 1660. 6. Nonas Maij.

Joannes Zwenbruggen.

Illustrissimis Generosissimisque Dominis

D. JOANNI CASIMIRO

M. Duc. Lith. Pocillatori, Brestensi, Volpenfi
Gubernatori &c.

D. PAVLO BENEDICTO,

Et

D. STEPHANO FRANCISCO,

Sapiehis,

PALATINIS VILNENSIBUS,

In Czercia, Byehovv, & Johansberg Comi-
tibus, Supremi exercituum Lithu-
aniæ

DUCIS FILIIS.

Iterarium Tibi demisse offe-
ro, dedicoque munusculum,
Illustrissima Fratrum Trias, id-
que in Trium Coronarum
Gymnasio, ubi pars vestrum
coronidem hoc anno literis humaniori-
bus impositura, jam ad metam optatissi-
mam labore ac fructu suo, favore atque
applausu nostro decurrit. Hujus vestri,
nostrique studii Mnemosynon, monu-
mentumque aliquod relicturus, libellum
*** 3 hunc

Episto'a

hunc Argutæ in Epigrammatibus Epigraphisque scriptonis, quondam hoc in loco natum excusumque, atque iterata nunc editione locupletius prodeuntem, illustrissimis vestris inscriptum nominibus, amoris, honoris, observantiæque gratiâ statui deferendum.

Impulit me ille studiorum in vobis perspectus ardor, quo ad liberales hæc artes ferri, honesta contentione, vidi, atque illa etiam, quæ ad harum literarum faciliorem comprehensionem vulgaveram, cupidè amplecti. Laboriosi ad Præfectorum directionem domi, in scholis ad Magistrorum instructionem erecti, ad dicendum non minus, quàm scribendum parati, calamo & voce oratores. Magis verò indoles illa humanitatis ac modestiæ plena, in Gymnasio prompta, foris composita, nobilitate illa vestra, à Majoribus accepta, longè dignissima, quâ inter alios summi generis Comites Principesque, ejusdem Gymnasii adolescentes, conspicui eminuitis, ad hoc me consilium inflexit: ut absentes quoque brevi hac in tabella mea, vestræ indolis lineamenta, & effigiem.

giem aliquam, quantumvis rudem nobilitati ac juventuti universæ, has inter feros etiam nepotes scholas adituræ, relinqueretis.

Sed et insignis illustrissimæ familiæ ac cognationis vestræ in Societatem nostram favor, amorque, ac testatissima Lithuaniæ universæ liberalitas, hoc quaecunque gratitudinis argumentum deponere visa est. Quod neque terrarum longinquitas, neque temporum spatia, neque nationum diversitas, Societatis nostræ hominibus, omni terræ, tempori, ac nationi, sua professione, obligatis, debet eripere; ne beneficiorum obliti, beneficiis jure excidant, & angustis nimium animis, quo corpore nequeunt, amore gratæque voluntatis obsequio non extendantur. Etenim & hinc illam quoque intuemur Sapiehanæ domus munificentiam, quæ ex hac Ill.^m Leo Sapieha Magni Ducatus Lithuaniæ Cancellarius, ac deinde Palatinus Vilnensis, & supremus exercituum Dux, Collegium Societatis Jesu Breitenense erexit, ac locupletavit, quæque illius filius Casimirus Leo Sapieha Comes

in Czereia & Bychoro, Mareſchallus, ac deinde M. Duc. Lith. Procancellarius, idem collegium amplexus eſt, dum liberaliſſimam dotem ad nobile templi ædificium contulit, ac munificentiam optimi parentis æmulatus eſt (qui Vilnæ profeſſæ domus noſtræ, ac Templi Caſimiriani Societatis Jeſu ampliſſimus benefactor extitit) Jurisprudentiæ ſtudium ſub ejusdem Societatis noſtræ adminiſtratione in univerſitate Vilnenſi fundavit. Hæc in nos atque orthodoxam Religionem firmandam illic propagandamque impenſa Majorum Veſtrorum beneficentia, hoc grati, in remotis etiam terris, animi obſequium debuit promereri.

Quanquam non tam officium benevolentiamque gratus præſto, quàm devotis ad ſervitium Muſis exigo, ac ſub illuſtriſſimi nominis veſtri luce, et favore, gratiam aliquam tenui huic literariæ opellæ, ac lucubrationi meæ conſector. Non dabo, ſed accipiam beneficium, ubi lubentibus oculis manibusque exceptum videro, quidquid utilitati communi omnium, atque obſequio inprimis veſtro, publicæ
luci

luci ac Sapieharum nomini est consecra-
tum. Ornabitis dignissima vobis indole,
ac pulcherrimo familiæ vestræ decore,
parvi obscurique nominis libellum, in
quo siquid de virtutibus argutè lusum est,
hoc laudatissimis illa factis superavit. At-
que utinam pari calamo dignam aliquam
Majorum vestrorum imaginem hic vo-
bis liceret ob oculos proponere, ac nostras
hac luce chartas irradiare, esset illa nobis
ornamentum insigne ad gloriam, vobis
ad virtutem nobile invitamentum. Sed
hujus loci non est, panegyricum texere,
& ubi par deficit oratio, summa præstat
silentio, quàm impari tantùm eloquio ve-
nerari. Si per officia dignitatum eatur,
nihil inter præcipua munia possidet exi-
mium Lithuania, cujus Vestræ familiæ
homines participes non sint. Palatinos
Vilnenses (quæ prima est secularis illic di-
gnitas) duos, Leonem, & Joannem Pau-
lum Sapieham parentem numerant, Ca-
stellanos eodem loci diversos Novogro-
deco quoque, Sapiehana domus quos-
dam Nicolaos & Thomam in Dubno
Holsanensem Ducem palatinos dedit, uti

Epistola

etiam Joannem Polotiae, Paulum Vitebsco, Podlachiae Joannem gubernatorem Drochicinensem, alios Nicolaos Brestae; alium quoque Nicolaum & Fridericum Mscislaviae, & Bogdanum Minsco Palatinos obtulit. Inter Mareschallos (ut usitatis hodie titulis utar) Cancellarios, & Procancellarios ejusdem Magni Ducatus plures censentur, & per omnia haec incedere diversorum officia longum fit. Non commemorabo sanguine junctos, ex Principibus Sangusciis, Radziwiliis, Sokoliniis, Polubiniis, Comites in Tenczyn, Tharnoro: non affines Chodkiewiczos, Kopecios, Weyheros, magna & celebria heroum nomina. Hos tamen, cum meminisse, ad virtutem etiam calcar subiciat; tum maximè parentum ac proavorum decet recordari: ut quid sago togaeque gesserint, quid pro Ecclesia Dei ac re publica moliti sint, hoc mentem cogitatione stimulet, animum imitatione succendat.

Si necessitas ac justa terrarum religionisque defensio ad arma vocet, fortissima Majorum vestrorum exempla vos excitant,

tant, neque ignava gladium manu versari docent. Avi vestri illustrissimi, exercituum Ducis Joannis Petri Sapiehæ victoriæ, ac triumphum dormire nequaquam patientur. Quic eleberrima illa Moschorum clade, quâ sub Troyza cecidere, victorique in ipsam Moschoviæ Metropolim fecere aditum, æternum vivet: quamvis illic moriens decesserit, ubi de hoste, propria regni sede depulso, triumphavit. Sufficiet animos nomini suo pares, hoc est, leoninos Leo Sapieha qui Suecos juxta Salborg victor afflixit. &, ut alios taceam, subiiciet pater ipse vester Joannes Paulus Sapieha, illa fortitudine, quâ Suecos nuper sustinuit, Moschos olim sub Bresta deleuit, & jam iisdem recenti clade ab exercitu Lithuano (cujus ipse supremus Dux) cæsis fugatisque instat.

Si religio ac pietas, vos ad Ecclesiarum decus & præsidium, non opem solum, sed & opes, atque adeò vos ipsos impendere ac conferre postulet; ab iisdem Majoribus calcaria exemplaue subiicientur. Dedit & opes, & seipsum Ecclesiæ Alexander Sapieha Episcopus Samogitiæ, Præ-

positus Vilnensis. Leo Sapieha præter impensam nobis munificentiam Parthenonis S. Claræ apud D. Michaellem Vilnæ fundator esse memoratur, filius verò Casimirus Leo, paternarum non tam opum, quàm liberalitatis heres, longè in Ecclesiam Dei profusior, hoc egisse videtur, ne quis ordo esset ipsius expers beneficentiæ. Unde præter impensas Societati nostræ opes, R. Patres Carthusianos fundavit Berezhæ, Canonicos regulares S. Augustini Slonimæ, Fratres S. Joannis Dei Novogrodeci, Minoritas observantes (in Polonia Bernardinos dictos) egregio cum templo, tum Monasterio excitato, in Sapiezyn, quodque in laudibus postremum censerì non debet pro, Vilnensi urbe ab infesta hæresum peste expurganda, in comitiis Warschavientibus maximo zelo ac contentione eventu non irritò, labo averit.

Si magnarum vos rerum cognitio, si ingenuarum artium scientiarumque dignitas, humanæ divinæq; sapientiæ præstantia, suo splendore non capiat, in Majorum illam vestrorum imaginibus, quæ quanta-
que

que fuerit, quos fructus, quamque existimationem apud suos exterosque pepererit, licebit intueri. Extant adhuc in vicino nobis Belgio Lovanii inter Vernulæi orationes monumenta eruditionis duorum Sapienharum Friderici, & Alexandri ex Palatinis Wittepsensibus, doctè perorantium; Sed nobiliora illa sunt scientiarum sapientiæque argumenta, quæ ex legationibus clarissimis, ad quas plures e Sapienhis adhibiti fuere, posteritati relinquuntur. In quibus duæ longè celeberrimæ ad magnos Moschorum Duces institutæ, altera ad Joannem Basilidem, cui Leo Sapiencha præfuit: altera ad Michaellem Fiodorowicz, quàm Casimirus Leo supremâ potestate direxit: uterque summâ cum sapientiæ opinione, & laude prudentiæ administravit.

Hæc universa Majorum decora ante oculos vestros, Illustrimi juvenes, posita, atque in animum non degenerem admis-
sa, summum Vobis & sunt, & esse debent ad gloriam, quæ ex bonarum artium studiis, ex pietate ac virtute primùm subnascitur, incitamentum. Quare ut ex honestis
nunc

Epistola

nunc literis oblectamentum capitis, atque illa quæ vitiis adversantur, virtutibus favent, inprimis tractatis studia: Hunc etiam jam ante libellum vestro sinu ac favore complexi estis, hic eodem nunc porrò frui desiderat, & quod autor deinde absens conferre non poterit, hoc ille semper præsens sociusque Vestrum amoris honorisque obsequium deferre gestit. Accipite benevolis manibus, quod demisso observantiæ studio delatum est, Coloniae 1660. 5. ante cal. Sept.

Illmarum DD. VV,

Humillimus in Christo servus

J. M.

AD

Ad Benevolum Lectorem.

AMice Lector, paucis instituti abs me operis rationem accipe. Inter aliquot annorum studia Humanioribus Musis atque adolescentum instructioni consecrata, nonnulla observare coepi, quæ faciliorem ad hanc facultatem aditum facerent. Hæc, ut publicæ utilitatis facerem, communis & hominibus & literis excolendis impensus amor suavit, Præfati hac argute loquendi Arte, iis quæ de Poësis ac Rhetorices facultate prolixius, nova tamen ac compendiosa, ut opinor, ad perfectionem via, jam sum executus. Equidem hanc argute dicendi vibrandi-que sententias vim, multum, & ornamenti, & delectationis ad eloquentiam adferre semper existimavi: præsertim cum ex illa, non sola elocutionis, verum & conceptuum ratio magnopere illustretur, sua cum varietate, tum elegantia. De elocutione, præfati id satis tractatu, doceberis. De conceptibus id magis intelliges ubi nostros de re Emblematica, Epica, Lyrica, Comico-tragica, Oratoriaque tractatus in pexeris. nihil enim quavis in arte magis afficit, occupatque hominum animos, quam, cum velit insidiis circumventi, ad inspectata deducuntur. quod, ut in Tragedia Comœdiaque, sic in quavis penè actione, aut consilio humano, cum oratione explicatur, locum obtinet. Hæc verò ad inexpectata deductio, aliis, quam quibus hoc opere viis incessimus, institui vix poterit. de qua cum alibi, tum præsertim in Comico-tragico erit opportunus tractandi locus.

Epistola

locus. Exemplorum illam subjeci copiam, ut tenuioribus subvenirem ingeniis, quibus per exempla facilior via, quam præceptis aperitur. uti nonnullis evenit pictoribus, qui absque prototypo penicillum imperitè regunt, ad imitandum magis, quàm fingendum nati. Aliorum otio quoque his meis laboribus consultum ivi, ut congestis alieno studio fructibus potirentur. Tum hoc egi, ut fastidiosis quorundam ingeniis, in ista varietate, nonnulla ad stomachum factura occurrerent. Ceterum, qui compendiosam totam oculis animoque subiici voluerit; huic satis fuerit, unum illud, quod de Juda exemplum dedimus, per adjuncta sua ponderare, eo modo, quo cap. 7. part. 1. Bembum inscitè depictum suis attributis expendimus. Cur autores ad Epigrammata non adjunxerim, causam alibi accipies. Præcipui, quibus post *Martialem* sum usus, sunt *Ausonius*, *Bahusius*, *Ovvenus*, *Bidermannus*, *Antonius Stratius*. Ex quibus hausi copiosius. Parcius ex aliis, ut *Ioviano Pontano*, *Iulio Flacco*, *Ignatio Albano*, *Georgio Anselmo*, *Bocchio*, *Andrelino*, *Calcagnino*, *Cassanova*: Et recentioribus quibusdam, *Frusio*, *Thoma Moro*, *Remondo*, *Friextio*, *Guinisio*, *Emanuele Thesauro*. Quibus & nonnulla auctori propria intervenere, Tu hanc operam nostram Tibi impensam, erudite Lector, æqui bonique consule. quam opto, ut ad profectum quisque suum honestumq; animi oblectamentum tum earum rerum usum atque ornamentum impendat, quæ ad virtutis divinæq; gloriæ amplificationem spectant, Fruere, & vale.

AD

Ad Criticos.

Forsitan aspiciet titulum nonnemo libelli,
Durus & in primo limine censor erit.
Scilicet arguta ridebit in Arte Magistrum:
Qui toties hebeti carmina figat acu.
Ergo aliquis dicet, post tot modo secula, linguas
Erudit ignotis, pravius arte, vius?
Ille, nec ingenio, neque digno cognitus ausu,
Invideat priscis eripiatque decus?
Non equidem in video: Priscis sua gloria constet,
Et maneat sibi posteritatis honos.
Si tantum stupidos dent posthuma secula fungos;
Progenies fungi, Tu quoque, Mome, fores.
Hos tibi do partus; non sunt tamen absque labore:
Quos tibi propositos, absque labore, vides,
Sit mea culpa labor: nihil hunc detrecto pudorem.
Utilitas veniam quantulacunque dabit.
Et licet intereant speciosi nomina libri.
Lis mihi de titulis nulla futura meis.
Et licet arguta stupeant quandoque Camæna;
Non tamen iccirco stigmatè digna gerent.
Sape ferit positam jaculatrix dextera metam:
Sape suum transit jacta sagitta scopum.
Cespitat in media nonnunquam offensus arena,
Ter licet Elao pulvere victor equus.
Dent veniam: quandoque bonus dormitat Homerus.
Que modò dulcè canit, stridula sæpe lyra est.

Ad Criticos.

Ludimus, ingenuoque sales miscemus honesto.
Nec pudor in nostro carmine vulnus habet.
His ego displiceam titulis, ingratus alumni
Cypridis, his titulis jure placebo mihi.
Sed tamen & teneros sociamus versibus ignes:
Noster Amor, Deus est; nostra, Maria, Venus.
Stringimus & metrico vibratum carmine ferrum:
Improbitalas hostis, Palladis hasta stylus.
Nil mihi cum quoquam est, vitiis irascor iniquis:
Crimina carminibus sunt jugulata meis.
Si tamen hinc aliquis famam violare proborum,
Armaque virtutum, criminis esse velit.
Si quoque divinos vertat malesanus Amores,
Et doceat quos sis, blande Cupido, loco.
Detestor versusque meos facinusque scelesti:
Non equidem tanto crimine, digna dedi.
Nec tamen iccirco tenebris damnanda putabo,
Immeritis servie res bona saepe malis.
Quid melius vino est? vino relevabimus egros:
Sed tamen immodico vina calore nocent.
Ære quid utilius? centum famulatur in usus:
Sunt tamen in nostram cussa metalla necem.
Quid thyma peccarunt? Tamem his decerpta le-
guntur.
Mella suis Apibus, virus Arachnatuum.
Sit cœlo deducta licet, Livore Magistro,
Materies Virtus improbitatis erit.
Quid malè promerui, si quem bene cudimus enses,
In sua delirus viscera stringat homo?
Censear innocuus: si dum prodesse volebam,
Ingenium sceleri suppeditasse puter.

Et

Ad Criticos.

Et scio, non nocui. caret isthac culpa rubore.
Ar,que Deusque mei meta laboris erunt.
Quisquis in arrectas animi demiserit aures:
Præceptisque locum jusserit esse meis.
Ille suis lepidè vinclis epigrammata stringet,
Nervosisque reget verba soluta tonis.
Hauriet inde novum quævis facundia lumen,
Et decus in verbis sentiet esse suis.
Forsitan hic etiam vitiorum turpis imago,
Offensum vitiis cor penetrare queat.
Forte suus Christo nascenti, natus amator,
Verbum infans verbis discet amare meis.
Ne precor invideas hunc, optime Lector, honorem:
Cetera, quæ dabitur, laus mihi, vilis erit.

Ad Studiosam Juventutem.

PERlege festivo condita poemata lusu,
Qui cupis innocuos, & sine labe, sales.
Erudiere meis, simul & recreabere verbis.
Impensi pretium dulce laboris erit.
Quantumcunque metris indulget honesta voluptas
Quæ nihil obscæni metra ruboris habent,
Hoc tibi concessum est. Conjungitur utile dulci:
Invenies lepidis seria mixta jocis.
Novimus ingenium, juvenes pascuntur amœnis,
Quæ sapit, ante alias hæc medicina placet.
Non cuivis, fateor, condivimus ista palato:
Quos cupit hic; alter respuit ore cibos.

Quod

Ad Criticos.

Quod bos gramen amat, contemnunt saepe bibentes!
Non legit ex omni flore Melissa favos.
Dulcia quæ cupida placuerunt liba juventa:
Hæc tetrico videas displicuisse seni.
Sparsimus inde nuces! divisimus inde placentas:
Hæc sapient juveni, si minus apta seni.
Sunt tamen & rigidi quæ possint ferre Catones.
Ni pudet arguto cum Cicerone loqui.
Abstineat positis, quem vexat nausea, mensis:
Cogitur ad structas nemo venire dapes.
Si tamen hinc aliquid gustatum forte placebit;
Suppice, & à celo suscipe, quidquid erit.

Errata typographica quæ per incuriam irreplere, quibus alia quædam, in versis pleraque literis accedunt, à prudente Lectore faciliè observanda.

NB. in litera A quædam exemplaria vitiosius impressa bene observanda erunt.

P Ag. 2. v. 24. *amblema* l. *embl.* p. 13. v. 10 *in-sedita*, *culeum* l. *in edit*, *aculeum*. p. 20. v. 6. *fumus* l. *funus*. p. 24. v. 3. *fastidum* l. *fastidium*. p. 27. v. 9. *islum* l. *silvam*. p. 34. v. 8. *observandus* l. *observandum*. p. 35. v. ult. *obtinent* l. *obtinet* p. 36. v. 10. *Hunc* l. *Hunc*. p. 37. v. penult. *sequimus* l. *sequimur* p. 38. v. 16. *uno* l. *uno*. p. 41. v. 6 *quære?* l. *Quare?* p. 42. v. 3. *vivure* l. *vivere*. p. 44. v. 6 *lazarus* l. *Lazarus*. p. 46. v. 2. *damus* l. *domus*. ib. v. 8. *displacuisse* l. *displacuisse*. p. 49 v. 17 *dominus* l. *dominis*. p. 52. v. 25. *Judas pone in titulo*. ib. v. 26. *citatis* l. *citaris*. p. 57. v. 15. *liceat* l. *libeat*. p. 69. v. 2. *ponatur*. n. s. post sequens distichon. p. 73. v. 9. *Sosibanus* l. *Sosibianus*. p. 74. v. 23. *neca. e* l. *necare*. p. 75. v. 15. *similis es* l. *es similis*. ib. v. 21. *Indiguit* l. l. *Indiguit*, *Judas* ib. v. 24. *religiosus* l. *relligiosus*. p. 78. v. 17. *Fallor? hic* l. *Fallor? an hic*. p. 79. v. 2. *anne* l. *anne*. p. 87. v. 22. *In mensam* l. *In mensam*. ib. v. ult. *cacam* l. *cænam*. p. 88. v. *eculi* l. *oculi*. p. 89. v. 24. *nunc* l. *tunc*. p. 96. v. 25. *vita* l. *vita*. p. 103.

E R R A T A.

p. 103. v. 27. *Aggeminus* l. *Aggemimus*. p. 107. v.
 18. *frangis*. l. *frangis*. p. 108. v. 4. *ist dolere* l. *ista*
dolere. p. 110. v. 3. *moiensque* l. *moniensque*. p.
 114. v. 22. *libicus* l. *litibus*. p. 115. v. 9. *noctā* l.
noctua. p. 122. v. 12. *seni* l. *leni*. p. 123. v. 13. *sepe*
 l. *sæpe*. p. 126. v. 8. *alaqueum* l. *laqueum* ib. v. 9.
offitiosus l. *officiosus*. p. 127. v. 5. *pareat uxor*. l.
pareat uxor. ib. v. 18. *re jubes* l. *te jubes*. p. 129.
 v. 12. *Damones* l. *Dæmones*. ib. v. 25. *Et decuit*.
 l. *Vt decuit*. p. 130. v. 16. *numerat illa* l. *munerat*
illa. p. 131 v. 7. *πᾶνolos* l. *πᾶνulos* p. 136. v. 19.
zirarum l. *Dirarum*. p. 149. v. 20. *furgit in astum*.
 l. *furgit in altum*. p. 178. v. 18. *Gratd* l. *Grata*. p.
 161. v. 13. *cernimus* l. *cernimus esse* p. 162. v. 23.
obstupor l. *obstupet*. ib. v. 24. *pingeret* l. *pingerer*.
 p. 169. v. 11. *confici* l. *conficis*. p. 170. v. 15. *dabit*:
 l. *dabat*. p. 172. v. 23. *fortuosior* l. *formosior*. p. 179.
 v. penult. *afficis* l. *afficis*. p. 183. v. 9. *est* l. *es*. p.
 184. v. 5. *Zacharia* l. *Zacharias*. p. 186. v. 5. *istū*
 l. *ista*. p. 179. v. 1. *tanta adde te*. ib. v. 24. *æsto* l.
æstu. p. 198. v. 22. *fugis* l. *fugis*. p. 200. v. 12. *tiam*
 l. *etiam*. p. 211. v. 3. *adda* l. *adde*. p. 212. v. 29.
pygram: l. *pyram*. p. 214. v. 24. *sive* l. *fine*. p. 216.
 v. penult. *qua* l. *quam*. p. 220. v. 9. *lausis* l. *clausis*.
 p. 237. v. 22. *servituta* l. *servitura*. p. 243. v. 24.
interdiceret l. *intenderet*. p. 254. v. 10. *prævifam* l.
præficam ib. v. 11. *rallis* l. *gallis*. p. 256. v. 2. *personas*
 l. *personatus*. ib. v. 9. *coostringi* l. *constringi*. ib. v. 25.
placernet. l. *placerent*. p. 261. v. 6. *damavit* l. *da-*
mnavit. ib. v. 27. *dele ad*. p. 264. v. 6. *bonis*. l.
bovis.

ERRATA.

bovis. p. 277. v. 7. *sanitatis* l. *sanitas*. p. 281. v. 5.
probo l. *probro*. p. 282. v. 23. *faees* l. *faces*. p. 285.
 v. 26. *magisterum*. l. *magisterium*. p. 286. v. 1. *prin-*
cipis l. *principiis*. p. 287. v. 3. *mordus in magne* l.
mundus in magno. ib. v. 27 *esse* l. *esses*. p. 289. v. 25.
manibus l. *mænibus*. ib. v. 27. *caventium* l. *canen-*
tium ib. v. 28. *acedet* l. *accedet*. p. 290. v. 1 *scetra*
 l. *sceptra*. p. 294. v. 2. *pupolorum*. l. *populorū* p. 295.
 v. 9 *pugā* l. *pugnam*. p. 297. v. 4. *dolebit*. l. *dolebat*. p.
 301. v. 7. *stygus* l. *stygius*. p. 303. v. 16. *non sed tubis*
machinis. l. *non machinis. sed tubis* p. 307. v. 4. *lau-*
reatus l. *laureatas* p. 308. v. 4. *enignare* l. *enigmate*.
 p. 311. v. antep *otito* l. *otio*. p. 313. v. 22. *u* l. *tu* ib.
 v. 24. *præsiūm* l. *præsidium*. p. 314. v. 1. *ingulatam*
 l. *jugulatam*. p. 316. v. 4. *possit*. l. *poscit*. p. 317. v. 5.
nomine l. *nomina*. ib. v. 6. *quod nomina*. l. *quid no-*
mine. p. 327. v. 18. *fruit*. l. *fuit*. p. 329. v. 25. *reditus*
 l. *creditus*. p. 331. v. 6. *Deus* l. *Deum*. p. 332. v.
 23. *jacens* l. *jaciens*.

Notet lector p. 42. & 43. esse transpositas, & in
 numero simul erratum.

P A R S P R I M A
A R G U T I Æ E P I G R A M M A T I C Æ.
C A P U T I.

De Epigrammate ejusque divisione.

Epigramma, latinis inscriptio, ἀπὸ τοῦ ἐπιγρά-
φειν nominis originem trahit : Cū enim
templis, sepulcris, statuis, colossis, altaribus,
clypeis, navibus, tropæis, urbibus, domibus,
olim adhibitæ inscriptiones hunc titulum mereren-
tur; denique is tantū ad perbreve, elegans, atque a-
cutum poēma extendi cœpit. Jamque fastidioso hoc,
atque elimato doctorum hominum seculo, nulla pe-
nè inscriptio epigrammatis nomen obtinet, à quo il-
lud non postuletur, ut argutiis, aut salibus aspersa sit.
Licet ea Græcis venustas sæpe defuerit, & Martiali,
quem veterum latinorum habemus principem, non
ubique arguto esse, per ingenii materiæve facilitatem
licuerit. Quin & ipsis modò solutæ orationis inscripti-
onibus, ut sapiant, ingenii aliquid acrimoniæque ad-
hibendum est. In quo genere ex antiquioribus pauca
quidem suppetunt, recens tamen in eo non ineptè
versatus est Emanuel Thesaurus. Est enim epigram-
ma generatim sumptum, prout brevis quædam in-
scriptio est, vel ἀμετρον, seu absque metro, vel ἐμμε-
τρον cum metro. Utrumque autem est, vel cum em-
blema

~~Memate~~, seu pictura junctum: vel absque illa. Vel etiam est simplex, quod nudè tantum rem, & historicè exponit, quales non rarò sunt tituli statuarum, ac sepulcrorum, vel compositum, quod cum argutia aliqua, nervoque concludit. Nos simplex, quia sine arte est, relinquemus, de composito verò agemus, sive solum illud sit, sive ligatum, sive graphicum tantum, sive etiam emblematicum, quanquam de hoc ultimo præcepta seorsim daturi simus reliquorum præcipua membrorum exponemus: opere tamen in tres partes distributo: quarum primà illud epigramma, quod ἑμμετρον dicitur, protissimùm è suis argutiarum fontibus per certas venas, educemus: hoc enim intellecto, ceterorum ars ac natura faciliè explicabitur.

ARTICULUS I.

*Quid sit epigramma compositum metricum, & quæ
ejus materia, ac partes?*

EPigramma compositum ἑμμετρον, est breve poemata quod ad res alicujus propositionem scripto facta aliud quiddam aut oppositum, aut alienum, aut comparatum, aut alludens conjungit. Per hoc quod poemata est, differt ab inscriptionibus, ἀμείβεσθαι sive orationis solutæ, quas Epigraphas appellamus: per propositionem scripto factam, distinguitur ab amblemate, pictam simul expositionem postulante, per illud, rei alicujus, proponitur materia, quæ omnium prorsus rerum est, sive naturalium, sive moralium, sive tristium, sive lætarum, sive reprehensionem, sive laudem sectantium. Unde aliud comicum, aliud tragicum: aliud etiam exornativum, aliud deliberativum, aliud judiciale, à sub-

jecta

jecta materia dici poterit. Sed has divisiones expendere parvi momenti res est. Illud unicum monendus Lector, inhonestas res, tam ab hac, quàm ab alia potest arceri; quòd à fine poetices prorsus sint alienæ: Scurræ enim est, aut ganeonis, non Poëtæ, in eis impuro ore calamoque volutari. Quòd si in hoc campo argutari quibusdam Lenones ejusmodi videantur; periculum certè est, ne majorem illi voluptatem ex rebus quàm verbis sententiisque scriptoris, captent: *summum enim cuique, quod amat, pulchrum est.* Porro quomodo oppositum, alienum, comparatum, alludensque conjungatur alicujus rei expositioni, infra variis regulis, exemplisque, patebit. Diximus autem *conjungit*, non, ut alii, ex propositis deducit. Nam Epigrammatis conclusio non est semper, velut in enthymemate, diducta ex ratione, sive assumptione; sed non raro assumptio epigramma claudit, conclusio incipit. Ut in illo.

* Quis neget Æneæ magni de stirpe Neronem?

† Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

* *En conclusio.* † *Ratio additur. Quia sustulit, &c.*

ARTICVLVS II.

De proprietatibus Epigrammatis,

§.1. De Epigrammatis brevitate.

AD epigramma plerique argutam brevitatem cum Plinio requirunt: & quandoque in uno verbo hanc exhibent, ut si quem *μωρόσοφος* id est stultè sapientem vocant. Hexametri unius Epigramma apud Martialem legitur, ut

* *Omnia Castor emis, sic fiet ut omnia vendas.*

* Quia videlicet solvendo non eris.

Ausus verò etiam idem cum Catullo est, trigesimū versum excedere, exemplo rariùs imitando, cū quātum à iusta brevitate deflectit, tantū à venustate sibi propria degeneret. In Elegiaco certè à distichis usque ad pentasticha, hærere te plerumque, rariùs usque ad decasticha excurrere cupiam. In Epodis tamen, Phaleuciis, Anacreontæis, Scazonticis, Jambicis, (quæ etiam carminum genera, in primis tamen Hendecasyllaba, ac Jambos usurpare licet:) longiùs aliquantò evagari poteris, ut exemplis obviis intelliges. Ceterum brevitatis illa ratio præcipua est: quòd uno velut intuitu oculis subjici epigramma debeat, ut ipsius indoles, ac pulchritudo, quæ in argutia potissimū consistit, faciliè penetretur.

§. 2. *De Epigrammatis argutia.*

Argutia, quæ est altera epigrammatis proprietas, & veluti anima, & caput reliquorum, quæ adhibentur, aliquid, præter opinionem ad prædicta conjungit, tantumque in epigrammate pondus habet, ut illà solà absente, reliqua jaceant, præsentè vigeant. Sed & tantam adfert difficultatem, ut paucis in hac inveniendà excellere, optimis cetera Poëtis, concessum fuerit: quā etiam raritate plus admirationis, laudisque apud omnes reperit. Quare ad argutiarum fontes aperiendos novo labore, atque intentato quod sciam, hætenus incumbemus: vbi nonnulla antè præcepta de habitu, & exercitatione adiecerimus. De partibus enim materiæ, ac quantitatis frustra disputabimus, cū simplex nullas habeat, sitque tantū rei expo-

ARTIS NOVÆ ARGVTIARVM.

expositio. Compositum verò, de quo hic agitur, præter protasin & epitasin, sive propositionem rei, & conclusionem (: quæ tamen ordinem, ut supra monui, legesque enthymematis non servant:) nullas necessario partes admittit.

ARTICVLVS III.

De forma sive habitu Epigrammatis.

A Libi poesios habitum universim in decenti compositione collocavimus, quæ licet in brevi metro necessaria tamen imprimis est, ut postulata omnibus hoc carmen suavitatem obtineat, quid vero ad decentem venustatem, quid ad compositionem requiratur, brevitas studio hic transeo, & studiosum Lectorem ad generales poesios nostræ præceptiones propediem, si visum superis, exhibendas remitto.

§. I. De Epigrammatis venustate ac varietate.

DEcentem venustatem illud epigramma assequetur, quod rebus moribusque exprimendis maxime propria lineamenta exhibet; quod amœna blandè: ridicula urbanè ac facetè, humilia aut gravia stylo metroque ad humilitatem aut gravitatem idoneo exprimit. Cujus, & rerum, quæ scribuntur, & styli metricque, quo scribitur, diversitas, non oscitanter tibi erit expendenda. Nam ubi illa attigeris, quorum voluptas sensum aliquem demulcet, ut hortorum fontiumque amœnitas oculos, conviviorum suavitas gustum. Musicæ dulcedo aures capit: medio caractere scribendum est, tropis figurisque ludendum, in hendecasylla-

syllabis, atque Anacreonticis potius, quàm alio car-
minis genere, idque etiam copiosius, quòd hæc sen-
suum oblectamenta sine fastidio animum teneant :
non perinde atque in ceteris; nam ubi eæ desunt ille-
cebræ, Lector moræ impatiens, ad finem Epigram-
matis properat, ut salibus argutiâque sese oblectet. In
gravibus igitur atque atrocibus, & festinare magis, &
minori verborum luxuriâ versari decet; majestate ta-
men rebus non prorsus impari, si elatæ illæ sint: aut
vehementiâ, atque acrimoniâ, si indignæ. nam & in
his aliquandò Epodis, frequenter verò Jambis, Sca-
zomatibusque ad supremum exurgere characterem li-
cebit, neq; subito filum abrumpere. Deniq; in medio-
cibus, quæq; exornativi ferè sunt generis, Epigram-
mati multò maxime usitatis, infimo scribendi chara-
ctere Poëta, infra elegiæ etiam dignitatem, acquiescit;
nec ambitiosè, aut vetustate obscurabit, aut ficta no-
vitate inficiet. Pura erit, vulgaris, sed & latina : culta,
sed cum neglectu. Cum enim omnis Epigrammatis
venustas, ac gratia in argutia opportunè explicata
versetur: nihil obscurum asperumq; nihil quòd aver-
sat; etiam subtile nimis ornatumq; quod anhelantem
teneat, affectionemq; integrè conclusioni impenden-
dâ imminuat, objiciendum est. Martialem iccirco,
nec im merito, nonnulli arguunt, plus tumoris obscu-
ritatisque, quàm pro Epigrammate conveniat, præ se
ferentem. addo ego Satyricum sæpe magis, quàm Epi-
grammaticum videri. Hæc tamen ubi neoterici ali-
qui, studio nescio, an ignorantia? nimium declinant:
in oppositum incidunt; frigide, asperè, & nec latine
scribunt. Sed quæ ad infimum characterem requiran-
t, de poetâ in genere videnda sunt. Figuras hic et-
iam

iam Elegiæ usitatas, ut optationem, deprecationem, exclamationem, execrationem, correctionem, repetitionem: opportunè, breviter, & molliter inductas, admittes. Ita quæ decenti compositioni elegantia, ac suauitas inest, ab hoc carmine nō excludetur. Harum figurarum exempla in Elegia tradam, & infra non pauca occurrent.

§.2. *De numero Epigrammati conueniente.*

Numerum requirit, non heroicè in medium versum profilientem, ut *Inferni raptoris equos*. nec polysyllabis, spondeisque nimis extensum, languidum & suis in fine trisyllabis: nec crebris elisionibus retardatum, sed facili leniq; excurrentem passu: nisi mores fortassè asperos, aut scelera indignante veru inserueris, exprimasque. Sed de his alibi fusiùs.

ARTICVLVS IV.

De Exercitatione.

§.1. *Ars copiam argutiarum scribenti suppeditat.*

Licet Epigrammatici, naturà magis, quàm arte formari credantur; tamen quod hæc ars hucdum nō satis tradita, naturà magis, quàm arte elaborata hætenus Epigrammata prodiere. Vnde & Epigrammatici pleriq; hac in re jejuni, & prorsus rari, qui in eadem materia prolixè luderent, per omnia sese rerum genera effuderunt potius, ut aliquod argutæ scriptiois argumentū occuparent, casu magis, quàm arte pròpti. Audivi alicujus in hoc, studio egregiè versati, scriptis-

que epigrammatis clari, operam definito tempore postulari, sed negabat ille, se omni in re ac tempore Epigrammaticum esse: industrium se hic sine fructu sæpe, fructuosum sine industria fuisse, studium hoc absque studio tractandum affirmabat. Videlicet naturæ, non arti obsequebatur. Ars multò est certior, licet quandoque naturæ perfectionem non assequatur: multò copiosior: quod expensæ ad præcepta materiæ argutiarum non ubique possint esse infecundæ. Ut proinde in una etiam eademque re, artis beneficio, vario argutiarum genere ludere possis: scriptis præceptionibus, exemplisque, iisque ad certa capita fontesque revocatis præibimus, His porro autores alios suaserim adjungendos, eorumque Epigrammata, ubi vim aliquam adferent, ad hos fontes revocanda. Imitatione deinde insistent iis, quæ maxime in hac varietate arriserint exemplis, atque aliquam per singulos inventionum fontes, expendent materiam, abesse hic labor à profectu, ac magna denique facilitate, & copia non poterit, imò hinc orationis omnis, seu ligatæ, seu solutæ condimentum aliquod, ac plenum voluptatis ornamentum consecuturi sunt, non modò ad sales ac facetias, sed gravissimas etiam sententias insigni pondere, aut acrimoniâ vibrandas. Quæ res mirificè excitationis audientium animis influit.

§. 2. *De Epigrammatum autoribus, eorumque imitatione.*

QUos autores imitationi præfiges? Inter veteres, Catullum, Martialem, Aufonium habes. Hunc optat Scaliger ob ineptiam, asperitatemque Epigrammata nunquam dedisse. Catullum languidum, coactum, impudi-

ARTIS NOVÆ ARGVTIARVM.

pudicum censet, denique peculiarem Epigrammatis
 virtutē, argutiam, hunc non semper assecutum: Mar-
 tialem nunquam omisisse asserit. Utinam de hoc ve-
 rē! Illud certum est, victos à Martiale reliquos. in quo
 tamen maximus ejus laudator Lipsius, jure decimati-
 onem aliquam admittit. Gyraldus vero nimis severē:
 quædam se tantum ex toto libro lectione digna se le-
 cturum asserit. Nos ut de eximio Poëta facillimum &
 judicium, & emolumentum Lectori esse queat, dicta
 pleraque ab eo arguta per apertos nobis fontes dige-
 remus, omni, ut breves facilesque simus, luxurie præ-
 putata. Catullus, qui Martialem in vitiis, ac scurrili
 præsertim levitate, ubique superat: in duabus tamen
 virtutibus, puritate, ac suavitate sermonis, quamvis
 hebetes figat aculeos, non superatur. Inter recentio-
 res, qui quidem sunt casti, Bahusio nihil vidi argui-
 tius, Bidermanno nihil tersius, quanquam neque An-
 tonio Stratio suæ desint argutiæ: quorum exemplis
 non rarò usus sum. Nonnulli quorum nomen præte-
 reo, illam quam ingenio laudem sunt assecuti, lasciviâ
 corruerunt. Qui si cum Martiale clament, *Lasciva*
est nobis pagina, vita proba est, nesciunt illud longè esse
 verius: *Qualis vir, talis oratio*. Et illud Philosophi *Lo-*
quere adolescens, ut te videam. Nempè alios, quam qui
 fidem Deo abjurarunt, hoc tempore vix re-
 perias, quos, minus etiam, quàm Ethni-
 cos olim, pudet esse impu-
 dentes.

A 55

CAPVT

PARS PRIMA

CAPVT II.

DE FONTIBVS ARGVTIARVM.

ARTICVLVS I.

De primo argutiarum principio.

Generalissima argutiarum descriptio est: *præter, aut contra expectationem allata, vel conclusio, vel sententia.* non quævis tamen: sic enim ubique ferè stulti epigrammata conderent, *sed quæ rationis nitatur ad- miniculo, ac recepto aliquo loquendi usu.* Quod fiet, si, vel causam tibi inexpectatam alicujus effati, facti, aut cujusque rei Poëta afferet, ut Martialis cum dixisset.

Semper eris pauper, si pauper es, Emiliane.

Causam addit non expectatam.

Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Vel si rei, facto, dictoque posito, aliud inopinarum connectit. Ut

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine luscus,

Ex his quid concludat astende.

Rem magnam præstas, Zoile, si bonus es.

Vtrumq; in eodem Epigrammate expressit idem Martialis. Vbi de ipsa Publii catella, scite depicta, sic ait.

Hanc ne lux rapiat suprema totam

En inexpectata ratio, cui mox factum sub- jungitur.

Pictam Publius exprimit tabellâ.

Pergit & majas opinione subjungit:

In qua tam similis sibi nec ipsa, &c.

Addit. * Iſtam denique pone cum tabella;

Quid tum? *En iterum inopinatum.*

Aut utramque putabis eſſe veram:

Aut utramque putabis eſſe pictam.

Res igitur omnis, de qua in diſcurſu agitur, vel contra exſpectationem eſt: ut ſi de Gigante dicturus videbar, de Pygmæo inferam: aut etiam contrarium hujus faciam, ac Pygmæum Giganti æquem, vel præter exſpectationem eſt, ut in plerisque ſuprà ex Martiale adductis: nam præter opinionem eſt, donari tantum divitibus: ruſo præ cæteris malitiam tribuit. Vel denique par omnino exſpectationi eſt, aut infra illam ſubſiſtit. Ita ſi Judicem donis corruptum dicam, aut exultantem in lubrico ebrium lapſum eſſe; nihil exſpectationem aliorum fallam. Et hi ſolùm diſcurſus ab Epigrammate diffident. Vbi enim minus, aut certe illud, quòd vulgus aſſequi animo, ac præoccupare poterat, ſequitur, nullus admirationi locus eſt. Quo fit, ut quod aliis ingeniis rarum atque argutum: aliis obvium, nec Epigrammate dignum videatur. Vnde diverſiſſima de uno Martiale, atque iſdem ſæpe verbis, diverſorum judicia. Sed, hanc litem facile dijudicabimus, ubi ſuis Epigrammata fontibus, naturæq; ac indole diſtinxerimus.

ARTICVLVS II.

DE QVATVOR Epigrammatum fontibus.

Quidquid in diſcurſu exſpectationem fallit, ex quatuor potiſſimum fontibus manare exiſti-

mem. Aut enim rebus aliquid tribuendum, quod cum illis primâ fronte pugnare videtur: aut contrâ separandum aliopandumque, quod illis familiare ac propriû censetur, alio minus proprio sæpe in locum subrogato: aut cum alia re minùs exspectata, in comparationem erunt adducendæ: aut denique in verbis, vel rebus ipsis eruditè ludendum. Quid præter hæc exspectationem nostram magnopere possit fallere, nondum hætenus occurrit. Ex his quatuor fontibus, omnem, quæ de Epigrammatis est, subtilitatem, argutiâque faciilè hauries. Hos certè postquam animo calamoque excepißem: postquam, ut subjiciam, modis suis, suisque etiam exemplis, à me diductis illustraßem: nihil deinde in Martiale aliisque Epigrammatis, ad has regulas expensis, argutum reperi, quod ad illos fontes non reducerem. Quanquam ita ruditer eos designaße parum fit nisi propiùs variâ exemplorum propositione ac distinctione intueamur, viâ quoque ac methodo præeamus: ingentemque, quæ hinc manat, argutandi copiam exemplis ab eadem materia petitis diducamus: ac tum denique secretum hætenus non satis animadvertum divulgemus, quò raram quovis penè in genere scribendi dicendique elegantiam ex his, veluti novis Cyrrhæ fontibus, studiosus lector depromat.

ARTICVLVS III.

Ciceronis pro hac re doctrina proposita breviter, & explicata.

§. 1. *De duobus Epigrammatum generibus.*

SI materiam epigrammatum, in qua versantur, species, eorum duo potissimùm genera reperies: u
num

num comicum, seu ridiculum: tragicum seu grave alterum: quorum utrumque ad argutandi subtilitatem idoneum est. Et hoc quidem plus admirationis: illud plus leporis continet: hoc gravioribus in actionibus, illud in levioribus versatur: hoc in verborum ac sententiarum acumine: illud in rebus moribusque hominum fingendis carpendisque est frequens. Quod præ alio Martiali placuisse est visum. Satyricâ tamen passim copia, ac mordacitate luxurianti: cum Epigrammaticus potius apis fit, quæ mox, ut infedita, culeumque fixit, a volet: Satyricus, vulguris instar, prædæ ad lanienam immoretur. Ridiculum hoc facetiarum (ita Cicero appellat) genus, cum & oratori nonnunquam conveniat, ut vel adversarium laceffat, arguteque ipsius mores configat: vel lepore aliquo dicendi, ut audientium animis torporem avertat, non desidiosè à Cicerone Lib. 2. de Oratione est pertractatum, Græcorum ad hoc ingeniis uso. Sed neque repertum ex iis quenquam, qui satisfecerit: neque satisfacturum se esse præsentiscit. Quia tamen nihil illo legi hac in re diligentius, operæ pretium fecero. Si rebus illum exemplisque suis, meis tamen non rarò verbis, ut copia, obscuritasque nonnunquam devitetur, adducam.

§. 2. De facetiis, earumque genere ac varietate ex Cicerone.

CÆsar apud Cicer. 2. de Oratore, postquam duo statuisse esse facetiarum genera: quorum utrumque quidem cum voluptate, alterum tamen sine risu esset: quòd res etiam graves Attico lepore elegantiaque ad voluptatem atque admirationem facete condire

dire liceat. De ridiculo illo tantum loco acturus, nullam se aliam de jocis artem præter illam, quæ in Rhetorica ac Dialectica communia differendi præcepta tradit, habere fatetur: quod de iisdem inventionis locis, & joci, & seria eruantur, iisdem tropis figurisque exornentur. Monet verò Oratori cavendum, ne ad nimiam scurrilitatem ab urbanitate in facetiis deflectat. Porro facetiarum (nos argutiarum nomine plerasque censemus:) alias in verbo, & sermonis genere, alias in re, seu animi sententia collocat. Illarum quæ in sermone sunt 9. modos, ac veluti species statuit.

Prima est amphibolia, quæ vel in verbis est conjunctis: ut cum Terentius apud socios, Titium absentem excularet, quod eum *brachium fregisse* diceret, qui suspectus erat, de sacris signis noctu contractis. Vnde quod de brachio ejus proprio dici videbatur, ad statuæ brachium spectabat. Vel in uno etiam verbo reperitur: ut cum de servo Granius, *eum non esse sextantis*. Quod vel significabit, eum non sextante nummæ aestimandum: vel non esse sextantis, id est servis æqualibus, comparandum. Sed prioris generis plura sunt. Ita paulò suprâ dictum illud de Africano. *Caput magnum est*. Quod quanquam de autoritate ipsius; tamen de capitis deformitate accipi poterat. Sicut illud Neronis, de furaci servo. *Nihil illi domi esse obfignatum*. Ad fidelitatem primâ fronte spectare videatur: cum illum omnia claustra perfringere ostenderet. Tale illud Sextii ad Appium. *Manus lava, & cœnabis mecum*, id est, furtis abstine, ne manus tibi sint piceatæ. Et quidem ambigüe dicta argutissima, Cicero ex reliquis cœset, ac venustissima si ab adversario

sario responsuro, adversarii verbum a ceptum retor-
queatur. Ejus cum plura sint genera, frigidiora vitan-
da dicit.

2. Est Paronomasia, cum litera aliquā permutatā,
eadem verba repetuntur, *ut non nobilior, sed mobilior*
ceteris. Non adversus hostem, sed a versus processit.

3. Etymologia nominis, ita cum Pyrrhus Achillis,
filius, ad Troiam Neoptolemus dictus sit, eò quod ju-
venis hoc bellum ingressus esset, Cicero Mummiū
suffragia populi pecuniarum divisione corruppen-
tem, atque iccirco *divisorem* dictum, ut *Neoptolemum*
ad Troiam, sic illum in campo Martio, nomen invenisse
asserit.

4. Est Parodia, seu alicujus Poetæ adhibiti versus,
velut sunt, vel paululum immutati: ut illud Socii in
Æmiliū Scaurum, superbū hominē, sed obscu-
ris & vix cognitis parentibus natum. *St, tacete quid hic*
clamoris est: quibus nec Pater, nec Mater sit, tantā confi-
dentia estis, auferre istam enim superbiam. Huc etiam
proverbia spectant, ut illud Scipionis, *ad Asellum* (ho-
minem sic dictum) qui equitum ordine deturbandus,
omnes se provincias stipendia merentem peragrassē
dicebat. *Agas, inquit, asellum, si quidem equum dignū*
non poteris.

5. Eversio sensus ac verborum, cum vel ad verba tan-
tū, non ad mentem attenditur, ut cum Crassum ro-
gasset Socius. num, si benè manè veniret, molestus ē
futurus esset? respondissetque *molestus non eris.* tum al-
ter: *igitur suscitabo?* tu verò, inquit, Crassus, *negaras te*
molestum futurum. Vel cum eadem verba retor-
quentur, ut cum Lucius Porcius, quærenti Catoni, ex
animi tui sententia *uxorem* habes? reposuit: *ex animi*

tui sententia, videlicet vel tibi nimis familiarem, vel tuis magis, quàm meis idoneam monbris.

6. *Allegoria*. Sic M. Servilius, cum M. Pinnario. Dic mihi, num si contra te dixero, malè mihi dicturus sis? respondit. *ut sementem feceris, ita metes*, id est, prout benè aut malè dixeris, experieris responsum.

7. *Metaphora*, sive translatio, ut cum Scipio Corinthiis statuam pollicentibus, diceret. *Turmales sibi statuas displicere*, id est gregarias se laudes non curare, sed à prudentioribus eas expectare.

8. *Ironia*, ita Crassus L. Helvium Lamiam foedum hominem, atque indisertum pulchellum compellavit, qui cum reposuisset: non potui mihi formam fingere ingenium potui: Crassus perrexit; audiamus, inquit, disertum.

9. *Oppositio*, quæ tam in severo, quàm faceto dicendi genere, mirificè orationem ornat, sic cum Libo Galbam conviviiis indulgentem rogaret. *Quando tandem de triclinio suo exiturus esset? cum, tu*, inquit ille, *de cubiculo alieno*, quo ejus foeditatem aptè perstrinxit.

Modi qui facetiis sententiarum serviunt, 23. notantur à Cæsare, pluresque haberi potuissent. At hi ad pauciores, & generaliores, contrahendi erant.

1. *Modus est faceta narrationis per hypotyposin, seu descriptionem rei lepidam*, quamvis fictam sæpe, & poëtica. Sic Crassus contra crudelem hominem Memmium quinque has litteras. L.L.L.M.M. Tarracinæ scriptas ita sibi oppidanum senem explicuisse refert, *lacerat, lacertum Largii mordax Memmius*. Ita gestus vocesque alterius, tum res alias dicendo exprimimus. Quin & apologis, aut etiam historia utimur, ut cum Sext. Titius

ius *Cassandram* se esse diceret, multos, inquit Antonius possum tuos *Ajaces Oileos* nominare, parum integræ famæ scilicet ac conturbernii homines.

2. *Modus ex similitudine est*, quæ vel per collationem, vel imaginem, aut exemplum fit. Per collationem, ut cum Gallius Magium helluonem nudo homini contulit, qui nuces collectas in ventrem condit, cum alium locum non habeat. Per imaginem, ita Cæsar in Helvium Mancium. *Iam ostendam, cujusmodi sis, cumque is urfisset, ut faceret, ostendit Gallum in scuto Cimbrico, distortum, ejectâ linguâ, buccis fluentibus.* Sic & Sestii Penarii oris distortio comparatur frangenti nuces.

3. *Ex hyperbole est*, cum aliquid supra, aut infra veritatem ridicule imminuimus, ut Crassus in Memmium prælongum, ac superbum hominem, ita hunc dixit sibi magnum videri, ut in forum descendens, caput ad Fabii fornicem demitteret. Ita & apud Numantiam Scipio offensus C. Metello fortasse *stupidori* objecit. *Si quid post eum mater pareret, asinum parituram.*

4. *Emphasi fit*, cum plus significatur, quam dicitur. Quale illud Fabricii in P. Cornelium fortem, sed & furacem hominem, postquam eum consulem designasset, isque referret gratias. *Non est, ajebat, quod gratias mihi referas, si malui compilari, (abs te scilicet,) quam vanire: nimirum à Pyrrho hoste, qui, nisi à te superetur, me meaque sub corona vendet.*

5. *Modus, Ironiâ fit*, sed de hac dictum in verbis.

6. Huic finitimus est, cum *honesto verbo res vitiosa compellatur*. Sic cum Africano quidam Centurio tribu movendus, quod à pugna abfuisset, se se purgaret. quod custodiæ causâ mansisset in castris, non amo, retulit.

tulit ille, *nimium diligentes*. Sed & hic ad Ironiam spectat.

7. Modus est *Inversio aliena sententia*. Ita cum Maximus occupasset Tarentum, cumque Salinator rogaret: nunquid meminisset, *suam operam Tarentum receptum*. quid ni, inquit, *nunquam ego recepisse, nisi tu perdidisses?*

8. Modus est eorum, *qua absurdam quandam repugnantiam habere videntur*. Tale illud Poetae. Homo factus postquam rem habere coepit (dives est factus) mortuus est. Et qua est ista tibi mulier? viro similis medius frons, fortasse barbata.

9. Cum quid a prudentibus per dissimulationem intellecta rei sub absurde falseque dicitur. Sic rogatus Ventidius qualem existimaret, qui in presenti flagitio deprehenderetur? respondit, *tardum*. Et Caesar postquam excusationem oculorum attulisset, atque iccirco a Metello rogatus. Tu igitur, *nihil vides?* Ego vero, ait, *istam a porta Esquilina villam tuam* (superbe sumptuosaeque eductam, *conspicio*. Quo & illud Nasicæ spectat; cui, Ennium quærenti, cum ab ostio ancilla respondisset: *domi non esse*. Idquæ Natica Domini intus latentis jussu factum sensisset: Ennio haud multo post ad se venienti, ipse Nasicæ domi se esse negat. Tum Ennius: *nunquid vocem tuam agnosco?* hic Natica, homo es impudens, ego cum te quærerem, ancilla tua credidit te domi non esse. Tu mihi non credis ipsi?

10. Cum in eodem sermonis genere, quo quis alium corripit irridetur. Sic cum Q. Opimius consularis, ex viro Ægilio, tanquam foemina false quæreret: *quid tu, Ægilia mea, quando ad me venis cum tua colu et lana?* Non pol, inquit, audeo, *nā ad famosas* (notabat Opimium famæ parum integræ hominem) *vetuit mater accedere*.

11. Mo-

11. *Modus, cum quid dicitur, ex quo ridiculum latens oriri potest.* Ut Sículus cuidam, cujus se uxor ex ficu suspenderat. Amabo te, ex illa mihi des arbore. Optabat scilicet, ut & sua id uxor faceret. Et Catulus Oratori inepto roganti, *nunquid in epologo ad misericordiam flexisset?* Valdè inquam, nam omnibus miseranda est visa oratio. Sed hic ad 4. modum revocari potest.

12. *Cum persona minimè morosa, morosè tamen respondere videtur.* Ut cum apud Nævium filius captivum Patrem rogat. *Quid ploras pater?* & ille contra. *Mirum ni cantem, condemnatus sum.*

13. *Cum patiens persona ulterius importunitati occurrat.* Ita Cato ab eo, qui arcam ferebat, *lesus, primum admonebatur, ut caveret:* tum ille, *nunquid aliud fers præter arcam?* Quia, scilicet, jam demum me admones ut malum imminens caveam, cum pertulerim.

24. *Vitii abicujus tacita reprehensio.* Ut Sículus, cum Scipio Prætor ei hospitem hominem nobilem, at stultum, Patroni loco designasset. *Quæso,* inquit, *hunc adversario patronum tradere: mihi verò deinde nullum dederis.*

15. *Est ex interpretatione eorum concinna & acuta, quæ in probabili conjectura sunt posita.* Ita Cinnius Emilio Scauro Rutilium de ambitu accusanti, illasq; in ejus tabulis litera A.F.P.R. *Actum Fide Publii Rutilii,* respondit, intelligendum aliter, scilicet: *Aemilius Fecit, Plectitur Rutilius.*

16. *Modus ex discrepantibus.* Ut quid huic deest, nisi res & virtus? cum octavo, qui fit expugnantibus, coincidit.

17. *Est familiaris correctio, at falsa.* Ut cum Granius Patrono malo se offerenti, suasset, ut multum biberet frigi-

frigidumque respondisset, ita vocem perdam. *Melius est, inquit Scaurus, quam reum.*

18. *Cum ex moribus sibi propriis aliquid illi consentaneum dicitur, ut Meminius dum pro reo diceret, & Scaurus advocatus de hereditate Phrygionis Pompeii male occupata infamis federet, ducebatur fumus. Tum ille; Scaure, mortuus rapitur, vide, si potes esse possessor.*

19. Reliquis ferè omnibus permistus est; cum scilicet false aliquid præter audientis expectationem dicitur. Sic in Lucilium, cujus pecora agros publicos depascébatur; lusit Appius. Erratis, inquit, non est Lucili pecus illud, liberum puto esse: quia quæ lubet, pascitur. Ita Crassus Silum contra Pisonem testantem. Potest fieri, inquis, ut unde te audisse dicis, iratus dixerit: annuit Silus, potest etiam, ut tu non rectè intellexeris; id quoque toto capite annuit, ut se Crasso daret. Potest etiam fieri, inquit, ut omninò quod te audisse dicis, nunquam audieris. Hoc ita præter expectationem accidit, ut testem omnium risus obruerit. Hujus generis est plenus Nævius; ut sapiens, si algebis, (quid fiet?) tremis. Hoc quis futurum sciebat; sed majus aliquid expectabatur, & stoicum, qui ab omni affectu sapientem eximunt.

20. Est, cum facerè adversario concedimus, quod nostra existimationi detrahat: oppositumque illi tribuimus: ut C. Lælius, cum ei quidam abjecto genere natus diceret: indignum esse suis majoribus: at herclè, inquit, tu tuis dignus.

21. *Cum ridiculum quid sententiosè redditur. Sic ubi M. Cincius, die quo legem tulerat. Ne patroni causarū, præter stipem munera acciperent, à C. Centone contumeliosè rogaretur, quid fers Cinciole? ut emas, inquit Cai*

Cal, si uti velis, id est legem fero, quæ tibi deinde gratis accipere vetat, sed emendum erit, si quid cupias.

22. *Cum ea etiam quæ fieri nequeunt, ridiculè optamus.* Sic, M. Lepidus, ceteris laborantibus, in herba procumbens: *Vellem, inquit, hoc esset laborare,* scilicet, ut hac meâ quiete, idem quod alii labore præstarem.

23. *Cum lentè falseq; rogantibus respondetur, quod nollent.* Sed hic à 21. parum differt.

§. 3. *Sententiarum facetias ad pauciora Cicero capitæ revocat, sed non absolvit.*

PRæter hos modos ait Cæsar apud Græcos reperiri execrationes, admirationes, &c. Sed sententiarum facetias, partibus esse innumerabiles, generibus paucas. Expectationibus enim decipiendis, & naturis, factisque aliorum irridendis, aut ridiculè judicandis, & similitudine turpioris, & dissimulatione, & tub absurda dicendo, & stulta reprehendendo risus moventur, quibus 7. capitibus titulos ceteros sese complecti arbitrat. Sic verò Aldus Manutius, vir superioris ætatis eruditissimus, hoc loco in Ciceronem concludit. Illud perpetuò tenendum est, Orationem facetam & ridiculam, non egere propriâ & singulari arte; sed communibus, Grammaticæ, Rhetoricæ, & Dialecticæ legibus, ac præceptis tractari: hæ enim tres artes, ad omnem orationem pertinent, sive seriam, & gravem, sive facetam & hilarem. Sic ille, & ad mentem quidem Ciceronis, ita ab exordio, ut vides præfantis. Jam verò iidem fontes, qui argutiis serviunt, facetiis idonei habentur iccirco, quòd hæ non minùs præter expectationē eveniant, atq; admirationem excitent, hoc so-
lùm

hum discrimine, quòd argutiæ etiam in rebus gravi-
bus, versentur: facetiæ tantum in ridiculis, ut sunt cor-
poris animique vitia, minus deformia, (nam insignis
improbitas, & miseria rideri non solet) quæ arguere car-
penda sunt, ut admirationem, & risum pariant. Nam si
otiosum appelles frigidum, quis ridebit? at si illum
otio sudare asseras, ridiculum id meritò videbitur.
Quamvis neque hoc prætereundum: facetias in orati-
one soluta usitatas ex duarum frequentius personarum
factis, moribus, aut dictis inter se compositis exurge-
re, quàm in oratione ligata fieri consueverit. Ex illa ta-
men Epigrammatum facetiarumque cognatione, fa-
cile etiam Ciceronis ac Manutii de Epigrammatis
sententiam collige. Sed verè, nec ne senserint, Lectoris
arbitrium esto, postquam horum, quos aperimus fon-
tium ductus venasque exploraverit. Interea ignoscet,
si nonnunquam Philosophicè ac minùs latinè ob rei
propositæ difficultatem faciliùs exponendam loqui
cogamur. Neque tamen est cur ignarus Philosophiæ
adolescens, ad peregrina hæc vocabula territus hæ-
reat: sine Magistro, per subjecta exempla ad vocum
propositarum vim significationemque penetrandam
ducetur.

CAPVT III. FONS I.

*Repugnantium siue oppositorum, cum suis repugnan-
tibus, siue oppositis conjunctio.*

Res Epigrammati opportuna erit, si cum alia re
ibi opposita, atque à se in speciem dissidente, jun-
gatur. Etenim si, quòd rei, vel naturæ, vel hominum o-
pinione competit, illud de ea in sermone asseras: nihil
præter audientis expectationem allaturus es. Quis
enim

enim si umbram e. g. obscuram dixeris, admirabitur? Quod si tamen *de umbra* D. Petri afferas, *lucem hanc attulisse* infidelibus, videlicet fidei: ob miraculorū gratiam, ipsi etiam umbræ Divi concessam, opinione fallēs. Et sanè vix pauca opposita tanto à se veritatis intervallo dissident, quæ nullo in sensu coire queant. Quid magis à re distat, quàm ipsa rei negatio? & tamē hanc sociari cū illa posse, non uno in infra exēplo trademus. non quòd in eadē illa sentētia copulari necesse sit, contra receptissimū Philosophorum axioma, *Idē non posse simul esse, & non esse*: sed aut sensu, aut etiā applicatione diversā spectante. Ad hunc fontem proprius explorandū, omnis illa, quæ à Dialecticis traditur, oppositorum observanda varietas est: tum etiam de se invicem, suisque subjectis, affirmandi, negandiq; notanda diversitas. Nos tamen ab eo, quo illi rigore usurpant opposita, deflectimus: neque solum in rerum qualitate; sed & substantia, quantitate, ceterisque ut vocant, prædicamentis collocamus: ut exemplis infra differam. Repugnantia igitur hic nobis sunt, quæ licet *nō eodemque vulgato sensu, neque de se invicem, neque tertio aliquo affirmari possint, alio tamen usitato, alioque minus usitato sensu, de se aliisque simul dicuntur*. Hæc repugnantia in certas classes, & hujus quasi fontis venas, partiemur, exemplis Epigrammatum subjectis. Ex Martiale quidem primo, ubi suppetent: deinde ex autoribus hujus ferè ævi diversis: denique exemplis propriis in eadem materia per omnes fontis ductis; verū accisis frequenter, & protasi, tanquam re facili, præterita, ac subintellecta. Quæ res, quamvis ornatum ubique, argutiæ etiam vim non rarò immittat, tamen cū mihi propositum sit, solā argutandi

sub

subtilitatem expendere, cetera ubique obvia neglexi maluique brevior esse, quàm ornatior, ne prolixitate fastidium parerem. Porro exemplis abundare nonnunquam volui: tum quòd hæc doctrina, nulla re magis, quàm exemplis inculcetur: tum, ut delectum quendam instituere lector posset, cum eadem omnibus hic rarò placeant.

FONTIS I. VENA I.

Repugnantia de eadem re simul affirmata aut negata. Repugnantia five opposita quævis obvia accipe v.g. de Evangelico Epulone, dic felicem illum, & infelicem: cæcum, & videntem: morientem, & viventem: divitem, ac pauperem: sapientem, & stultum. hominem, & non hominem: virum, & feminam: servum, & Dominum. Quæ licet tam philosophicâ, quàm vulgari, tritâque sententiâ inter se pugnent; eruet tamen hinc facilè sensum Epigrammaticus, quo ea veritati conciliet. V. g. si felicem illum inter mortales, infelicem inter immortales asseras: tam animo cæcum, quàm oculis perspicacem: in vita vitiis mortuum, inter opes inopem: nihil humanum in homine, virile in viro, nihil non bestiale repertum ac femineum: suis illum, qui hominibus imperat, servisse vitiis.

§. I. Exempla Martialis.

In hoc Epigrammatum genere cum Martialis excellat, ejus, quæ occurrunt, exemplis aliorumque recentium, rem ante stabiliam, quàm ad propriam imitationem descendam. Invenies hic igitur de eodem disfe-

di Terentem. quod vitam det, & perdat, stet & sedeat
bene oleat: ubique sit, & nusquam: vendat, & emat om-
nia, &c. quæ opposita verborum magis carmini, u-
priora nominum orationi magis idonea sunt, sic itaq;
Martialis. De sue, ubi jaculo confossa esset, pariente.

in Amphit. Epig. 12.

Icta gravi telo, confossaque vulnere mater:
Sus pariter vitam perdidit, atque dedit.

L. 1. Epig. 32. Ad Fidentinum.

Quem recitas meus est, ô Fidentine, libellus:
Sed malè dum recitas, incipit esse tuus.

L. 1. Epig. 76. Ad Causidicum.

Quod semper clamas, & agentibus obstrepis Helî:
Non facis hoc gratis; accipis ut fileas.

*Ridet Causidici ineptitudinem, cui litigantibus
pecuniam offerant, ut fileat.*

L. 2. Epig. 8. in Posthumum.

Hoc mihi suspectum est, quod oles bene Posthume
semper,

* Non bene semper olet, qui bene semper olet.

* Odor enim bonus, ad regendum factorem adhibe-
bitur.

L. 4. Epig. 8. ad Faustinum.

Non possunt nostros multæ, Faustine, lituræ
Emendare libros, una litura potest.

* quâ scilicet totus aboleatur.

*L. 5. Epig. 14. de Mancio spectatore ludorum male
sedente.*

Hic inter ipsas penè tertius fellas,
Subsellioque semifultus extremo,

Et malè receptus, altero genu jactat
Equiti sedere, Lectioque se stare.

* *designatori locorum.*

L. 5. Epig. 43.

Extra fortunam est, quidquid donatur amicis.
Quas dederis, solas semper habebis opes.

L. 6. Epig. 17. ad Phœbum.

Mutua te centum sestertia, Phœbe, rogavi.
Cunctaris, dubitas: iam rogo, Phœbe, nega.

* *Ne diutius me expectantem fallas.*

L. 6. Epig. 23. ad Pœtum.

Sex sestertia si statim dedisses,
Deberem tibi, pro ducentis.
At nunc cum dederis diu moratus
Sex sestertia, Pœte, perdidisti,

* *quia nullam, aut parvam tibi habeo gratiam
tam diu moranti.*

L. 7. Epig. 61. ad Maximum.

Esquiliis domus est, domus est tibi colle Dianæ.
Quisquis ubiq; habitat, Maxime, nusquā habitat.

L. 7. Epig. 81. ad Castorem.

Omnia Castor emis; sic fiet, ut omnia vendas.

L. 7. Epig. 49. ad Magistrum ludi.

Discipulos dimitte tuos. Vis garrule, quantum
Accipis, ut clames, accipere ut taceas?

L. 4. Epig. 32. In captetorem hereditatis, qui alteri capien
suadebat adoptandum Filium esse.

Ars est captandi, quod nolis velle videri.

Ne faciat, optas, quod nolis, ut faciat

L. 12. Epig. 38. ad familiarem.

Difficilis, facilis, iucundus, acerbus, es idem
Nec possum tecum vivere, nec sine te.

§. 3. Exempla recentium Poëtarum.

Quanquam hæc sufficere exemplorum varietas ex veteri laudatissimoque Epigrammatum scriptore possit: tamen ut in re non difficili minus, quam pulchra omnis copia studioso lectori suppeditetur, agendum sumpsi. Tum quod recentium autorum Epigrammata amœnam quandam argutè ludendi gl'iam complectantur: tum quod promptior aliorum imitatio tantâ rerum varietate ad quamvis se materiam facilius effundat, & hoc veluti succo ad fecunditatem quandam irrigetur, sterilis ceteroquin & obtusus ad subtiliora animus. Nam si ulla in arte, hic præsertim exempla erudiunt, ubi præceptorum ratio minus explicata est, & raris natura & ingenium dedit esse copiosis. Verùm & memini adolescentibus me imprimis hoc, quantum est operæ, consecrasse: qui ut in variis scribendi argumentis lepidius versentur, hinc non raro provisum erit: neque magnopere aspirabunt, ad quorundam Poëtarum argutias, qui ad omnem poëseos venustatem, foetentem Cypriidis adhalant animam. Quorum cum nonnullos manibus adolescentum malè contrectari intelligam, quicquid ferè purioris in eis elegantiae reperi, id, velut ex sordibus gemmas, subduxi, ac quantâ potui brevitate oculis subiecti legentium; caeterorum Poëtarum libris minimè præteritis.

Deus omniscius.

Omnia cum videat, nulli Deus ipse videtur.

68 PARS I. ARTIS NOVE

Solus ubique patet, solus ubique later.

Uxoris conditio.

Desperet ipsa nihil, quidvis tamen impetret uxorem.

Vtere nec serva conjugem, nec Dominam.

Fides deficit.

Multiplicata fides, numero decrescit ab ipso.

Nunquam plus fidei, perfidiaque fuit.

Rex.

Rex regnat solus, cur non regit omnia solus?

Qui regit & regitur, rectius ille regit.

D. Alexis.

Ignoti major laus est, & gloria Alexis.

Nunquam tam celebris, ni latuisset, erat.

Cæcus & claudus.

Claudum humeris cæcus, claudus per devia cæcum

Dirigit, hic oculos commodat, ille pedes.

Quam benè concordēs, amor hos univit utrosque!

Alter & alter homo est: sed tamen unus homo.

Vita brevis, sapientia hominis brevior.

Cum sit precipiti vicina senectus juvenia,

Cum sapere incipimus, desipere incipimus.

Calumnia negligenda.

Si fortè stultus per calumniam laesi.

Curare noli, & vulnus omne curasti.

Obscurus Poëta.

Carmina componis, quæ nemo intelligit, hoc est

Nolle tacere Babo, sed neque velle loqui.

Sanitatis haustus sæpe nocet.

Heu miser! ebibitam toties Regumque Ducumque

Post sanitatem, sanitatem perdidisti.

Solus loquens.

Cum loquero tecum solus, ipse sit quamvis

Sapienter

Sapiens locutor, collocutor est stultus.

Ex solis obtutu excæcatus.

Heu miser in medio perdo mea lumina sole:

Quique diem generat, surripit ille diem.

Juridici litium fautores.

Cur parit, Eube, rogas, tot jurisdictio litent

Ius omnes malunt dicere, quàm facere.

In molliter comptum & luxuriosum.

Naturâ mas es, sed femina redditus arte;

Communis generis deniq; factus homo es.

De Caligula Imperatore.

Militia natus, vitam de milite sumpsit,

Denique militia, milite casus, obit.

Inde fuit dubium, scelus ille, vel ille patrârit

Grandius: hic vitam cùm dat, & ille rapit.

Opinio variorum varia de eodem.

Quisquis es, insipiens sapientibus, Aule, videris?

Et stultis, sapiens esse: quid ergo tibi?

Amor multiformis.

Libertas, carcer; pax, pugna; dolenda voluptas;

Spes, metus est, fel, mel: seria, ludus, Amor.

§.3. *VSVS ET IMITATIO cùm exemplis auctoris.*

R Eliquum videtur, ut imitatione aliquâ reliquorum exempla subeam; præeam verò ceteros, hoc me exercitio non sine fructu atque emolumento laboris, secuturos. Novo tamen exemplo id faciam, materiâ videlicet eadem, per omnes Epigrammatum non modò fontes, sed & venas diducta; ut simul appareat quantum ars, & facilitatis, & copię scripturo sufficiat. Reperies fateor frigidiora subinde, quàm ad delicatum mollemque stomachum faciant, verùm ubi

n aliud scribendi genus aliquando incideris, pari ve-
 na ingenioq; fluens argutia, gratiam inveniet, ut iccir-
 co spongia manum abstinuerim. Accedit quod exē-
 plum de Christo nato minùs epigrammatica delectet
 argutia, tum communi encomiasticæ orationis natu-
 râ, quæ ut admirationem concitet, atq; expectationē
 fallat, nova, atq; ignota sectatur, tum argumento, ex
 personæ dignitate minùs ad lusus epigrammaticos
 accommodo. At cùm laudis unam, alteram vituperii
 materiam sectarer; quod in alterutra plerorumq; Epi-
 grammaticorum labor versetur: nihil mihi ad laudē
 Christi prius, nihil ad reprehensionem Iuda visum
 est, tum suâ dignitate, tum historiæ notitiâ; quo scili-
 cet facilius vim argutandi animus legentium pene-
 traret. Ceterùm imitaturus totam antè re tractandæ
 naturam, affectiones ceteraq; adjuncta explorata ha-
 heat, atq; de memoria, aut tabella cognitioni objici-
 at: tum deinde, siquidem in hoc fonte abundare cūpi-
 at, opposita affectiones exploret: & an aliquo sensu
 in re proposita coire queant, experiatur. Quod si eidē
 subjectæ rei utrumq; oppositorum competat, una hunc fō-
 tem vena derivabit: si de rebus diversis repugnantia non
 tantum inter se, verum etiam cum alterutro saltem sub-
 jecto oppositè enuntiaverit alteram venam aperiet: ita
 tertiam, si opposita mutuâ conversione de oppositis rebus
 dixerit: quartam si de opposito prædicet oppositum: quinta
 si idem de se ipso neget, aut cum oppositione aliqua affir-
 met: sextam deniq; cùm idem de oppositis inter se rebus
 asseret. Ceterùm ubi alterum oppositorum alteri surroga-
 bitur, aut præferetur: aut ubi cum dubitatione ac suspen-
 sione sententiæ inter se committentur, septimam & octa-
 vam venam conficere potest: nisi, cùm sola loquendi ra-
 tione

One differant, ac per venas reliquas diffundantur, indistincta malit. Hæc quamvis difficiliora prima fronte inexpertæ, & rudi præsertim adolescentiæ, videri possint; tamen frequens exemplorum appositio proniora faciet. Nos viam præibimus. De Christo (sive de Iuda) si vel illum expendas versum,

Quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo quando? quanta subito rerum ad primum fontem copia affluet! Illa tamen pugnantium titulorum varietas, quæ Christi personam consideranti sese affundit: ut quod idem Deus & homo, mortalis & immortalis, æternus & natus in tempore, &c. epigrammaticæ oppositionis non sunt, quia ex fide cognita, adeoque expectationem non fallunt. Vnde ad interrogationem, Quis? alia minus usitata afferes, ut quod puer iste sit Gigante fortior: infans, & disertio eloquentior; quod puer sit debilis, verum debilitate nostrâ: nos contra fortes ipsius viribus. Metaphorica etiam adhibere licebit, ut quod sol novus ortus fuerit, verum in media nocte, aut à Regibus in occidente quasitus: quod agnus, qui tamen omnes terreat leones: leo etiam, verum agnomans fortior. Ad interrogationem. Quid? expeditur quid fecerit passusq; sit? ubi ingens se campus aperit. Natus, à quo nascuntur omnia: factus, qui fuit. flet, quia nos multa malè risimus: fecit omnia: nihili tamen facit omnia. Verum per singula decurrere longum mihi & fortasse etiam aliis tædiosum fuerit: sufficiant nonnulla de plurib. exempla, quæ carmine subjecta facile ad suum quisq; principium revocabit,

EXEMPLA AVTORIS DE CHRISTO NATO.

Nunc honor omnis onus; scoria est nunc gloria mundi,

Iaus hominum fraus est; dedecus omne decus.

Hæc nascente Deo facta est conversio: postquam

32 PARS 1. ARTIS NOVÆ

Omnia qui fecit, nil facit ista Deus.

2. *Deo se in sacrificium offert.*

Parcite jam bobus, teneras neque ferre bidentes:

Quem dedit, hunc agnum vult Deus ipse dari.

3. *Cur nudus sit?*

Cur jacet investis, qui vestibus omnia donat?

Has sibi detraxit, quas dedit ille tibi.

4. *An in nocte natus?*

Fallimur, in media natum qui nocte, putamur:

Na n tecum nobis nascitur ipsa dies.

5. *Lachrymis suis amorem accendit.*

Extinguunt liquidæ flammarum incendia lachrymæ,

Et lumen calidos obruit amne focos.

Attamen his oculis quæ currere flumina cerno,

Accendunt ignes, Christe, in amore tuos.

DE JVDA PRODITORE.

1. *Judas se stultè suspendit.*

Ipse sui Judex, estque accusator Judas.

Ne quid deficeret, tortor & ipse sui est.

Quid facis infelix? laqueo caput inseris ultro?

Non Christi, sed vis proditor esse tui.

2. *Judam Judæi malè tuentur.*

Judæis Judas es defensoribus usus:

Convenit auxilio tam bona causa suo.

Nil meret improbitas; sed opem talem ista meretur,

Quæ quodcunque tegit, detegit ipsa scelus.

3. *Judas varius actor.*

Quaslibet in scena personas egit Judas.

Qui modo Comædus, moxque Tragoædus erat.

Dum Christum laqueis onerat, gravis actor habetur.

Cum volat in laqueo, tunc levis actor erat.

4. *Judas*

4. *Iudas venditor stultus.*

Proditor hic Christi multis dicatur avarus,
 Quem pretio Dominum posthabuisse vident,
 Omnia tantillo qui permutaverit auro,
 Vendideritque Deum; prodigus ille mihi est
s. Iudas se suspensurus Christum innocentem esse
testatur.

Indueras collum laqueo, testatus JESUM
 Innocuum, sceleris nullius esse reum.
 Credimus. Vt vivo rarus tibi fidit, Juda:
 Sic jam suspenso dat tibi quisque fidem.

6. *De eodem.*

Dum tibi quisque fidem suspenso præstat, Judæ,
 Debebis moriens, magnam habuisse fidem.

7. *An Iudas nocens?*

Si qui nocentem sustulit, non est nocens;
 Tu jure Juda est innocens, * *te videlicet homi-*
ne nocente sublato.

8. *Iudas ex fidei perfidus.*

Perfidia atque fides in te certavit, Iuda.
 Hanc laqueo litem diluis ipse tuo.

9. *Iudas sine sensibus.*

Tam citò prolapsus non admiramur Iudam,
 Sed destitutum sensibus.

Cæcus erat, Christo dum viso, diceret; hic est.
 Amice, postquam audivit, & surdus fuit.

10. *Iudas moriens.*

Nec vitâ dignus, nec morte videris, Iuda:
 Vivere sic culpa est, sic quoque culpa mori.

11. *Iudæ mores.*

Qui proditoris plexuit laqueo scelus;
 Non impius quidem iste, nec pius fuit.

* *Iudas, scilicet, impius non, fuit dum proditorum
plecteret; sed nec pius, cum seipsum.*

Præmatura licet sit mors tibi, serius unâ

Tu tamen appensus crederis esse die.

*Christus enim traditus ab illo non esset. si antè suspendio
perisset..*

COpiosa hæc vena est, cujus, ut opibus facilius fru-
aris, *Observandus* .i. est, alia Repugnantia dispa-
rata esse: *qua ita quidem inter si pugnant, ut aliis etiam
perinde adversentur,* ut sunt homo & Asinus: nam &
homo non minùs cum equo pugnat, quàm cum asi-
no. Ejusmodi reperies frequentia, in Mart. ut perdidit
vitam & dedit. Clamas, & files, &c. Nam retinere & da-
re, loqui & filere, æquè, vel magis etiam opponun-
tur. Alia strictiùs inrer se tantùm, non cùm aliis ea-
dem oppositionis specie pugnant, eaque Relata sunt:
qua ad alia (ut inquit Aristoteles in Categ. *aliquo
modo dicuntur.* Ita pater, filii pater, servus Domini ser-
vus, & majus respectu minoris dicitur, sic ad Fiden-
tium Mart. Meus Liber, incipit esse tuus. *Vel privan-
tia,* quæ formâ rem propriâ spoliant, V.g. cæcitas in
oculo, in aure surditas, in ratione infania. Vel contra-
ria, ut loco citato Aristoteles, *qua sub eodem genere po-
sta, maximè à se invicem distant, atque ex eadem re se
mutuò excludunt,* ut sunt calor & frigus, sanum & æ-
grum; quorum exempla passim obvia. Vel denique
contradictoria sunt, *qua,* ut ibidem Aristoteles, *nullam
habent medietatem,* cujusmodi sunt ea, quæ affirmantur
aut negantur. Ut homo, non homo: aliquis amor nul-
lus amor. Nihil enim reperiri potest, de quo alterutrū
dici nequeat.

Observandum 2. non tantum in qualitate rerum ac relatione hanc oppositionem vigere, sed etiam in substantiis. Sic opponimus *lutum gemmis, ferrum auro, caulam aula*. In quantitate, si *magnum parvo* componas. In actione & passione, ut Epigr. 2. de Christo *quem dedit, hunc agnum vult dari*. In tempore, ut de Christo epigr. 4. *In situ, ut stare vel sedere*. Denique nec infrequenter, nec ineleganter, ex significatione, propria scilicet, & metaphorica oppositio nascitur. *Observandum 3:* vel affirmari de re subjecta repugnantia, veritate aliqua occultiori posse, uti passim vides: vel utrumque negari: ut Epig ultimo de Iuda advertes vel alterutrum, quod minimè competere videtur, tribuit: ut si de Iuda dicas, *magnam habuisse fidem in morte, cum plures suspensio crediderint, quam vivo*; ita enim fidem illi tribuis de cuius perfidia nemo dubitat. Hanc porrò repugnantium varietatem, cum per singulos hujus fontis paragraphos repetere supervacuum fuerit, hoc loco strictim notasse suffecerit.

FONTIS I. VENA II.

Repugnancia de subjectis diversis, oppositè affirmata aut negata. Hoc fiet, si vel utrumque repugnans utrique subjecto non competat, sed alterum quasi alterius vicem mutuâ permutatione subeat, sic diceres. *Lazarus in sua dives inopia: Epulo inter suas divitias pauper*. Quod elegantissimum est, neque in Martiale illius exemplum aliquod reperi. Aut si præter oppositionem prædicatorum repugnantium, saltem alterutrum subjecto alieno tribui videatur. Sic dices, *Lazarus sua in inopia felix: Epulo suus miser in opibus*. Sed hoc minus, quam prius elegantia obtinent.

PARS I. ARTIS NOVÆ
§. I. Exempla Martialis:

L. 4. Epig. X. *Novis conjugibus, ut placeant sibi in senio, optat.*

Diligat ipsa senem quondam, sed & illa marito
Tum quoque, cū fuerit, non videatur anus.

L. 5. Epig. 66. *In Antonium Ciceronis occisorem.*
Quid profunt sacræ pretiosa silentia linguæ?
Incipient omnes, pro Cicerone loqui.

L. 6. Epig. 44. *In Marianum.*

Hunc tabulis hæredem, stulte, supremis.
Scribis, & esse tuo, vis, furiose, loco,
Munera magna quidem misit, sed misit in hamo
Et piscatorem piscis amare potest?
Hiccine deflebit vero tua fata dolore?
Si cupis, ut ploret, des Mariane nihil.

Ad Priscum L. 8. epig. 12.

Inferior matrona suo sit, Prisce, marito:
Non aliter fuerint femina, virque pares.

§. I. Recentium Poëtarum exempla.
Medicus.

*Res misera medicus est, cui nunquam bene est,
Nisi male sit, quàm plurimis,
Omnes patimur.*

*Sis bonus, anne malus, quid refert? Marce: premuntur
Iure mali, quasi vi: vi, quasi jure, boni,
Nitimur in vetitum.*

*Nemo diu, bene quisque potest: at vult bene, nemo
Vivere, visne diu vivere? vive bene.
Non omnibus fidendum.*

*Qui cuivis quidvis credit, male creditur illi.
Quò mihi credis plàs, hoc tibi crede minùs.*

Argi aliis, sibi talpæ.

Grimina qui cernunt aliorum, nec sua cernunt:

Hi sapiunt aliis, desipiuntque sibi.

Mors aliis optanda, fugienda aliis.

Mors vitanda malo, Sancto inuitanda: malorum

Vltimus hac finis, vel sine fine malum est.

Vir ad omnem fortunam constans.

Mutatus non mutaris; mirabile dictu,

Se fortuna alii, traditur ipsa tibi.

Religiosus ægram sororem noluit videre.

Ne sis agra meos vis, inquis, cernere vultus:

Æger ego ne sim, nolo videre tuos.

Diversa Diversis conveniunt.

Mittere persona vis convenientia cuique?

Mitte cibos miseris: diuitibusque famem.

Invidia & virtus.

Invidiam quicumque putat, virtute foveri;

Nescit quid virtus, quidque sit invidia:

Nam si virtutis plus, invidia minus esset:

Quò virtutis enim plus, vitii minus est.

Surdus & cæcus.

Cur oculis pollet surdus, cæcusque quid aures?

Ille oculis audit, auribus ille videt.

Amare, & Amari.

Quisquis amat, servit: dominatur, quisquis amatur.

Quisquis amat, patitur: quisquis amatur, agit.

§. 3. Usus & imitatio.

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTONATO.

G Audia quæ sequimur pariant tibi, Christe, dolorē.

Et dolor iste tuus gaudia nostra parit.

Me puer iste virum facit, ista potentia fortem.
Debilis iste puer, debilitate mea est.

1. *De Iuda proditore.*

Lux videt una duos, ligno pendere, Deumque,
Et Iudam: hinc agnum; sed simul inde lupum.

2.

Ignotus vivis, moreris sed notus Iuda,
Vita obscura tibi, mors tibi clara fuit.

3.

Est Petrus inconstans, tulit inconstantia laudem:

Ad Galli cantum territus ipse Leo est.

Es constans Iuda, sed te constantia perdit:

Hæc virtus sceleris nunquam adhibenda fuit.

FONTIS I. VENA III.

R Epugnantium mutua inter se conversio, quæ vel in
uuo subjecto oppositis prædicationibus affecto
admittitur. Vt Lazarus quantumvis divitiis, inops: ino-
piâ dives fuit, vel ipsa inter opposita ubique nudè con-
vertuntur. Vt felix infelicitas quæ cælum aperit: infelix
felicitas quæ claudit. vel denique opposita subjecta, op-
positas affectiones, non re ipsa tantum, sed & vocum
conversione, permutant, per quod à vena 2. primo
membro differt, quòd hæc conversio etiam vocum
alternam permutationem addat, ut si dixeris, cum La-
zaro præter cælum deessent omnia; Epuloni præter cælum
nihil. Lazaro nihil defuit, Epuloni omnia.

§. I. Exempla Martialis.

Ultimi ac prioris membri exemplum Martialis suppe-
ditat.

Ad Dindyenum L. 5 Epig. 80.

Insequeris fugio, fugis insequor; hæc mihi mens est:
Velle tuum nolo, Dindyme, nolle volo.

DE ARGVTIS EPIGRAMMATVM. 3

Ad Cæsarem L. 8. epig. 11.

Magna licet populo tribuas, majora daturus
Dona ducum victor, victor & ipse tui.

Diligeris populo non propter munera, Cæsar :
Propter te populus præmia, Cæsar, amat.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

VEna hæc rarâ eleganterque implicatâ argutiâ ludit, ideoque paucioribus illa familiaris Epigrammaticis fuit Martialis tenui admodum gustu eam delibavit: alii recentiores ubi illius semel melle, inescati fuere, huc deinde omnem sensum, velut ad exquisitè delicatum ferculum convertere sunt visi. Quocirca liberaliùs hinc avido lectori propinandum duximus.

S. Martinus vivis & mortuis prodest.

Et tibi viventes debent, Martine, salutem,

Hanc etiam debet mortua turba tibi;

Vivere nam rectè per te didicere sepulti,

Et per te vivi sic didicere mori.

Adulator Principum.

Moribus adversa est tibi plebs : tu moribus illi.

Nec sapiens plebi es, nec sapit illa tibi:

Nam quæcunque facis, plebs hac laudare recusat;

Et quæ plebs laudat, tu renuis facere.

*David toto exercitu siti afflicto, aquas oblatus,
non bibit.*

Cum David spectaret aquas; sic asserit: omnes

Si bibero sitient, si sitiam, biberint,

Puer Senex.

Ne puerum mirare, senem ne sperne; tamen si

Sæpe vir in puero est: in sene sæpe puer.

Lex, Lis.

*Filia lex litis: bona filia, pessima mater.**Filialis legis: mater bona, pessima nata.*

In sculptorem improbum.

*O metamorphosis! tibi saxa similima fiunt.**Tu saxis similem, te facis esse tuis.*

Christus patiens & Maria.

*Martyrium Maria dependens in cruce Christus,**Martyrium Christi sub cruce mater erat.*

Urbs alitur, & alit rus.

*Urbs sterilis fructus agrorum in stercora vertit:**Fertilis in fruges stercora vertit ager.*

Rex & Tyrannus.

*Iussa boni Regis precibus prapono Tyranni.**Cum rogat iste, jubet: cum jubet ille, rogat.*

Julius Flaccus exulat innocens.

*Si renuo imperium, perituros, Flaccus, honores,**Quod caret invidia, non renuo exilium.**Dum me, quod renuo fate aris, Roma, mereri:**Et quod non renuo, me meruisse neges.*

Connubium & amor.

*Plurimus in cœlis amor est, connubia nulla:**Conjugia in terris plurima, nullus amor.*

In promissorem Fallacem.

*Quod dicis, tandem facio: vel dicito saltem**Quod facis: at neutrum tu, Fabiane, facis.*

Historiæ veteris & novæ discrimen.

*Lex fuit historia vetus hac: ne dicere falsum**Audeat, & verum dicere ne metuat.**Hac est historia nova lex: ne dicere verum**Audeat, & falsum dicere ne metuat.*

Religiosus bona opera occultat.

Quod bene fit, malè fit, nimium si fiat apertè.

Contra Politicus mala.

Occultè dum fit, quod malè fit, bene fit.

Somnia.

Quae mala sunt, bona sunt, mala sunt bona somnia: quae

Gaudeo, si mala sunt: si bona sunt, doleo.

Puerorum & senum gratitudo brevis.

Quod bene fit puero, perit; etsi permanet ille:

Decrepito quòd fit, non perit, ipse perit.

Dona propter majora sunt dona.

Donat, ut accipiat; non accipit, ut det Acerra:

Accipere est ille meta, sagitta dare.

Oriens infidelis, occidens fidelis.

Floret dextra fides, in mundi parte sinistra:

In mundi dextrâ parte sinistra fides.

Scientia paucorum est.

Plurima scire volunt omnes, ac credere pauci:

Hinc multi credunt plurima, pauca sciunt.

In vilem, ac superbum patriæ dissimulatorem.

Quam malè cum patria tibi convenit, & bene terra?

Namque pudet patria te, patriamque tui.

Moriendum in vira, ut vivas post mortem.

Mortuus ut vivas, vivus moriaris oportet.

Ergo prius discas, quàm moriari, meri.

Doctores verbis & vitâ similes.

Hi mihi doctores semper placuêre, docenda

Qui faciunt, plus quàm qui facienda docent.

Serviendum temporì.

Temporibus, qui ritè sapis, servire memento

Omni bus; ut tempus serviat omne tibi.

D. Margarita amatorem subitâ deformitate
avertit.

Margaris informi dum truncat vulnere nares:

Pulcrior ex illo vulnere forma fuit.

Si res supplicio tales plectuntur amata,

Pridem erat ipse suo dignus amore precus.

§. 3. Vſus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

1.

OMnia deberem, facio nihil: omnia Christus
Cum faciat, debet nil tamen ipse mihi.

2.

Gloria quæ fugitur vera est, fugiendo tenetur,
Exemplo doceat te Deus ipse suo.
Enituit spretus. Nam gloria dicitur umbra:
Si venias fugiet, si fugias veniet.

3.

Nasceris ad mortem, vitam moriturus adibis:
Vita tibi mors est; mors tua, vita tibi.

4.

Omne bonum Deus est: homo nil est: at Deus ipse
Postquam nil fieret, omnia factus homo est.

5.

Brutum factus homo est; homo brutum: quando To-
Excipit hospitio bestia, pellit homo. (nantem.

6.

Ex stabulo Christus paradisum fecit: ab Adam
In stabulum versus cum Paradisus erat.

*Mors bona ex vita, & vita ex morte pendet.
Ut tibi mors felix contingat, vivere disce.*

Ut felix possis vivere, disce mori.

Infelix Dido Sichæo & Ænea maritis.

Infelix Dido, nulli bene nupta marito:

Hoc fugiente peris: hoc percunte fugis.

Innocentes.

Si cū posse deest, satis est voluisse necari.

Nunc cū velle deest, sit potuisse satis.

Gallia in vestitu novitatis amans.

Cupis doceri, Gallica juventuti.

Quod vestium placeat genus?

Quodcunque nunquam placuit, hoc placet, Nestor,

Quodcunque placuit, displicet.

Avarus moriens.

Omnia das, quia nil potes hinc auferre: dedisses,

Si tecum posses omnia ferre, nihil.

Felix & miser.

Dupliciter miser es, qui felix antè fuisti:

Dupliciter felix, qui fuit antè miser.

Prudentia facit ex timidis fortes.

Naturā es timidus; fortem prudentia reddet:

Nemo cavenda timet, qui metuenda cavet.

Vita longa.

Si tardè cupis esse senex, ut aris oportet

Vel modico medicè, vel Medico modicè.

Cæcus ad Christum.

Nil videam quamvis, in te, Christe, omnia specto:

Omnia si videam, te sine, specto nihil.

Vita humana.

Quod volo non possum: possum quod nolo vitissimè.

Tota hominis vita est, nil nisi nolo, volo.

DE IUDÆA PRODITORE.

1.

Vita malis levis est, sed mors gravis esse videtur:

Quam Iudas similis, dissimilisque fuit!

Vita gravis visa est, laqueo dum colla revincit.

Et cum penderet mors fuit ipsa levis.

2.

Lazarus exaudit Christum, non audit Iudas:

Hic quamvis vivus, mortuus iste fuit.

Credimus? an melius Iudam vixisse negamus:

Non vixisse suis Lazarum in exequiis?

3.

Comparat hoc laqueum pretio, quo vendit IESVM.

Vendenda emptor emit, vendit emenda sibi.

4.

Carnificem Iudamque inter lis nata putatur:

Dignior an laqueis ille, vel iste foret?

Denique tortorem, fur est suspendere iustus,

Et furem tortor: dignus uterque fuit.

5.

Non voluit, potuit Iudas servare Magistrum,

Non potuit, voluit Iudam servare Magister.

FONTIS I. VENA IV.

Repugnantia de se invicem affirmata, quorum varietas his ferè propositionibus explicatur, Dives Lazarus paupertas, quæ cælum emittit. Vel, Dives egens. Vel e-gendo Dives. Vel, inter inopiam Dives, &c. quæ licet subinde à vena prima repugnantium parum discrepare videantur; hoc tamen discrimen est, quòd hic ipsa inter se repugnantia concurrant, ac de se invicem dicantur.

cantur: ibi sufficiat de eadem re subjecta oppositè enuntiarì. Vnde in his plus argutiæ ac subtilitatis reperitur.

Ex Martiali cùm nil occurrat, recentiores consulamus. Ex quibus, uti & exemplis deinde nostris loquendi varietatem hoc loco occurrentem facile observabis, multitudo enim præceptorum, ingenia confundit, obruitque.

S. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Cruce bonorum levis.

D*ulcis vita piis, & purè est mellea; quando
Nec crux deliciis caret.*

*Nempe ex quo Christi crux olim lætulus, inde
Iam sunt delicia cruce.*

Fortuna.

*Non hæc inconstans, ut pictor imagine fingit;
Sed tantùm constans in levitate suâ est.*

Vulnera Christi sanant.

*Pharmaca sunt potiùs, quàm vulnera, vulnera Christi:
Curat enim plagis vulnera nostra suis.*

Vita nostra curarum & mortis plena.

Cor nisi cura nihil, caro nil nisi triste cadaver.

Nasci agrotare est, vivere sæpe meri.

Erasmi Moria.

Stultitiæ laudem scripsisti primus, Erasme:

Indicat ingenium stultitiæ ista tuum.

Galenus ob morbos Medicus, Iustinianus ob iniustitiam Iurisconsultus.

Placeribus, Galene, valet tantummodo nostris.

Stultitiæ nostræ, Iustiniane, sapi.

Pau-

Pauper sepultus.

Nullâ mihi vivo damus; at nunc certa sepulto est:

Vitaque paupertas, mors mihi diuitiâ

Vita mihi exilium, requies at certa sepulcrum.

Nudus eram vivus, mortuus ecce tegor.

In calumniatorem improbum.

Quod laceras, lodoce, meam, mihi gaudeo, famam.

Laudari est, homini displicuisse mala.

In Scriptorem podagricum, & Citharædum

Chiragricum,

Lalius est scriptor, Ianus citharædus: uterque

Ejulat, hic Chiragrâ, Lalius at podagrâ.

Ambo nocent manibus, scribendo hic, ille tacendo:

Ille omnes lacerat: omnibus iste tacet.

Pt iuvet hic omnes, ne ladat Lalius omnes:

Sit chiragra huic podagra, sit podagra huic chiragra.

Epigramma.

Res, ais, est epigramma levis: cùm scribitur in te,

Cur fers ergo levem rem, Line, tam graviter?

Studiosus.

Clarum aliquot tu semper opus meditaris, amico,

Et tibi sunt ingens, otia summa, labor.

Multis qui credit, decipitur.

Credendo vanis, didici non credere verbis.

Spes desperantem me mea falsa facit.

Donatus.

Nil gladios mesuit, Christumque fidemque tuetur.

*Dumque caput perdit, repperit ipse caput. **

* Christum.

Ad Pontinum elatum prosperis.

Prospera te fecit fortuna, scelusq; superbum.

Ager, cùm fueris, Pontice, sanus eris.

Amor

Amor & labor.

*Omnia vincit amor, labor omnia vincit, & ipse
Improbis. Ergo amor est, improbus, Hebre, labor.
In molestum Poëtam.*

*Quid nobis placeat recitatio in carmine, querit?
Nil mihi crede, magis sine placere solet.*

*Vel breve, vel nullum fit, quod vis carmen amari:
Quò minus attuleris, plus tibi laudis erit.*

§. 3. Vfus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

OMnia nunc fiunt; fieri quæ posse negabam,
Cum Deus alter homo factus, homoque Deus,
Et rupes oleum fundunt, & balsama quercus,
Et sterilis ramus lilia, spina rosas.
Omnia mira quidem, tamen hoc superantur ab uno:
Quòd patrem generet filia, virgo virum.

2.

Pauperies contempta fuit, laudataque paucis:
Exemplo, Deus est, illa probata tuo.
Per te pauperies dives modò coëpit haberi,
Atque inopes, per te, nunc reputantur opes.

3.

In cunis jacet elinguis vox ipsa Tonantis;
Anne Deus tanta voce tacere potest?
Plura Oratorum nemo est, mihi crede, locutus,
Quàm loquitur nobis iste tacendo puer.

4.

Gaudia nostra suo puer attulit iste dolores
Siccavit lacrymas fletibus ille meas,

Omnia

5.

Omnia dat puer hic bona, nulla refundimus illi:

Dat nihil ipse mali; reddimus omne malum.

Omnia cum tegetet: nihil illum texit in orbe.

Omnia qui ditat, nil modò pauper habet.

Omnia qui novit, nil is modò scire videtur.

Omnia quæ portat, nil manus ista potest.

Omnia qui fueras, postquam nil facte videris:

Omnia nunc tandem credimus esse nihil.

6.

Tu mala nostra luis, te nostra superbia vilem,

Infelix inopem copia nostra facit.

7.

Heu! nimis in facinus prono devoluimur orbe,

Infelix casus sæpius iste fuit:

Sed tamen, ut nobis puer est delapsus ab astris;

Hoc felix casu surgere cœpit homo.

8.

Omnia condideras, deerat tamen omnibus unum:

Ni te fecisses, omnia nulla forent.

9.

Magna tua est nimium clementia, Christe, quòd uni

Non placeas homini, qui placet ipse tibi.

Omnia tu Deus es, nil vilis homuncio, nil est:

Omnia qui tandem credat amare nihil?

10.

O nox clara nimis, quâ lux ostenditur ipsa!

O nimium cæcus, quo latet illa dies!

Nasceris in tenebris, sed nox lux incipit esse:

Quid mirum est? & homo cœperat esse Deus.

11.

Si similis gaudet simili, sapientia Patris

Desipit,

Desipit ad stultos cùm venit illa homines.

12

Omnia bellorum fuerant plenissima Christe:

Cùm tu venisses omnia pacis erant.

Sed tamen hoc mirum est, quæ bellum sustulit orbi,
Ipsa fuit bellis, pax bona, pressa malis.

DE IYDA PRODITORE.

1.

Dedecus ulturum laqueo te, perfide, spondes.

Et facis: est peior perfidiâ ista fides.

2.

Prodiga avarities semel est comperta fuisse,

Omnia pro laqueo cùm dedit illa levi.

3.

Mammonæ simul atque Deo famulatur Iudas,

Jungere divitias, pauperiemque cupit.

At miser, ut dominus voluit servire duobus,

Obsequio Dominum perdit utrumque suo.

FONTIS I. VENA V.

Idem de seipso negatum, aut oppositè aliquâ ratione affirmatum. Ut Lazarus pauper sine paupertate, dives sine divitiis, miser sine miseria Felicitas epulonis magna, sed absque felicitate: magna Lazari calamitas; sed absque calamitate. Perierat nisi fortasse periisset, felix esset Epulone, nisi felix fuisset. Affirmatè porrò eadem sibi opposuit, ut nimiam Epulonem felicitate suâ felicitate excidisse, tot opibus opes subitò evertisse, &c. Et rariora quidem hujus ultimæ oppositionis exempla extant.

§. 1. Exempla Martialis.

*Lib. 10. Epig. 21.**— mea carmina, Sexte.**Grammaticis placeant, sed sine Grammaticis.**** Scilicet interpretibus.**In Fannium lib. 2. epig. 57.**Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit.**Hic, rogo, non furor est, ne moriari, mori?*

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

*Dives.****C**Vra diem perdit, noctem tenet improba cura;
Divitis in media est nulla quiete, quies.**Cor Christo dandum.**Et vos Adamida, vos ô mecum, pia Christo**Corda date: ô qui dat, quàm sine corde sapit!**Christus nascens & patiens.**O nati Christi bona nox! ô lux mala passi!**Lux mala luce carens: nox bona nocte carent.**Christi facies in sudario.**Forma caret forma, color illi est absque colore.**Quâ fuit arte rogas, iëta tabella? tuâ.**Diva virgo.**Quisquis es, absque meo qui vis me pingere nato:**Me sine me potius pinge, dolebo minùs**S. Nicolaus Tolent. crucem intuens.**Fixa licet spectare crucem mea lumina pergant:**In cruce non possunt illa videre crucem.**Theresa Angelum videt.**Quovis si ere pulchriorem Ephelum**Cùm cernis, quis erat Theresa sensus?**Dicam*

Dicam, ni prohibes Theresa, dicam:

Inter gaudia tam beata, nullum

In sensu reor affuisse sensum.

Christus mortis in cruce oppressor.

In cruce mors obiit, nunquam de morte resurget.

Mortis erat stimulus, mors tua, crux tumulus.

Sauitas sæpe pota perdit sanitatem.

Vna salus sanis nullam potare salutem,

Non est in pota vera salute salus.

Auri & honoris pretium.

Rarus amoris amor, virtutis nullus amator.

In pretio pretium nunc, in honore honor est.

In pretio pretium est.

Diuitiæ prostant, emiturque pecunia nummis;

Et sua jam virtus premia vilis emit.

Oculi sæpe noxii.

Vos oculi, vos in scopulos deducitis altos;

Absq; oculis, credo, plura videre licet.

Ad Eruditum.

Arte tuâ nutritur honor; laus vera fovetur;

Laus tibi debetur laudis, honoris honor.

Christus nostra salus.

Erranti, pereunti, agro: via, vita salusque.

Mors mortis pendens in cruce, cruxq; crucis.

DE CHRISTO NATO.

O Mne puer tulit iste scelus, nostrique dolores
Sunt onus, & magni sunt alimenta mali.

Nunc Atlas taceat; puerum scelera ista gravarunt,
Nulliùs quamvis ponderis, orbe magis.

2.

Nasceris in mundum cùm frigore cuncta rigerent;

C 2

Igni.

Ignibus accendi debuit iste tuis.
 Majus erat cunctis circum præcordia frigus :
 Corporis hoc pellis frigore, Christe, tui.
 Non mirum est flammis depelli frigora, mirum est
 Hoc Phycis, frigus frigore posse pati.

3.

Forſitan errabunt, natum qui nocte putarunt,
 Quâ mea lux oreris, nox ſine nocte fuit
 Et qui luce putant extinctum, errare videntur:
 Quâ, mea lux, moreris, lux ſine luce fuit.

4.

Omnia mutantur, cùm ſe inutaverit auctor,
 Incepitque ſui Conditor eſſe Deus.
 Principium ſine principio, finem ſine fine,
 Exilis ſtringit ſaſcia ſine ſuo.

5.

Cùm medio ignotus Deus ipſe lateret in orbe,
 Orta dies nobis, ſed ſine luce fuit.

DE IUDÆA PRODITORE.

I.

Horrendam timuit Judas pro crimine mortem,
 In laqueo voluit mitior eſſe ſibi.
 Qui ſibi ſic paſſit, gravius nocuiſſe putatur.
 Stultitiæ caput eſt, ne moriari, mori.*

* *Simile habes in Martiali ſupra, Judas
 Angrammaticè ad juſ.*

2

Ad juſ, crede mihi, tu jure citariſ Judæ :
 Nomen habes tantum, juſ ſine jure tuum eſt.

3.

Hunc culpent alii, Judas tunc profuit orbi,
 Cùm pretio Dominum tranſtulit ipſe ſuum.

Vt

Vt sceleri fieret medicina, hoc defuit unum.

Et scelus hoc unum, sustulit omne scelus.

FONTIS I. VENA VI.

Idem de subjectis diversis, negatum aut affirmatū,
quorum tamen alterueri tantum congruere videtur
Ut *Lazarus in vita; Dives, post vitam, eguit uterque*
miser. Vel Lazurus post vitam abundat; in vita Dives:
hinc felix uterque est.

§. 1. Exempla Martialis.

Non in elegans in his quarquā parcus Martialis est.

In Diaulum lib. 1. epig. 40.

Nuper erat Medicus, nunc est vespillo Diaulus,
Quod Vespillo facit, fecerat & Medicus. *Scilicet et*

homines sepelire etiamnum infert.

In Paullam, lib. 9. epig. 4.

Nubere vis Prisco, non miror, Paulla, *scilicet.* *

Ducere non vult Priscus, & ille sapit.

** Scilicet diuini egenus.*

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

NEc multa admodum nobis hujus argumenti sup-
petunt. Illud interea observare te velim, quod ea
subtilitatis plus reliquis habeant, quæ eandem sibi
ipsi personam tanquam geminam opponunt, uti a-
pud Martialem idem Medicus & Vespillo habetur.

Nec dives, nec pauper curâ vacat.

Semper sollicitus fuit Irus, cur? quia pauper:

Nec tu Cræseminis. cur? quia dives eras.

Tempus edax rerum.

Tempore tempus edax edit omnia, Dyndime; sed tu

Dum nugando teris tempora, tempus edis.

Ad Calvum comatus.

*Calve, meos nunquam potui numerare capillos:
Nec tu, (nam nulli sunt) numerare tuos.*

*Culpa est velle mori, & nolle.
Sed mortis veniat, seu nondum venerit hora:
Culpa est velle mori, culpaq; nolle mori.*

Medicus & æger.

*Pharmaca das agroto: æger tibi porrigit aurum:
Tu morbum curas illius, ille tuum.*

In avarum Principem.

*Sæpe tibi ex aliis nascuntur gaudia, princeps.
Cum vulgi in fiscum fers morientis opes:
Vt possint alii de te gaudere vicissim:
Incipias, fisco deficiente, mori.*

Ad Erasmus de Moria.

*Stultitiam non tu laudasti solus, Erasme:
Te laudant multi, stultitiamque tuam.*

Inventor tabulæ nauticæ.

*Iam tabula ista potest aliis dare nautica lucem:
Sed lucem tabula, tu prior ipse dabas.*

In vilem hominem se obsequii gratiâ offerentem.

*Quod mihi misisti, nihil est: nihil ergo remitto.
Te mihi donasti: te tibi reddo, vale.*

Tribus integra causa explicanda.

*Integra Causidico narranda est causa periro,
Et Medico morbus, crimina Theologo.*

*Sæpe loqui nocuit, tamen hic tacuisse nocebit:
Pesse tacere ars est, ars quoq; posse loqui.*

§. 3. Usus & imitatio.

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

Humanâ postquam Numen videt esse figura;
Tunc simul humanus bos asinusque fuit.

DE JVD A PRODITORE.

Quâm doctus simulatur eras! dum fingis amicum.
Et Christum, & Judam decipis arte tuâ.

2.

Dignus erat laqueo qui te suspendit, Juda:
Quem suspendisti dignus & iste fuit.

3.

Ad mortem properant Judas & Christus; utrique
Mors dispar: par est, quod voluere mori.

4.

Quam levis est Judas ventoque agitabilis omnis!
Qui vivus fuerat, mortuus iste manet.

FONTIS I. VENA VII.

DUæ reliquæ fontis Venæ, modo potius, quàm
repugnandi varietate, à prioribus diffident, sepa-
randæ tamen hoc discrimine suo videbantur; ne cete-
ris confusæ, obscuritatem, quàm in re tam ardua, evi-
tare per quam est difficile, parerent. Uberiores autē
hæ venæ sunt, quòd per omnes jam dictas repugnan-
tium formas sese effundant; ac solo ferè loquendi va-
rient genere. Itaque unum repugnantium alteri præfer-
ri, aut substitus poterit, per correctionem, optationem, aut
aliam figuram. Ut dicas de Lazaro. Pauper erat, aut di-
ves potius, qui paupertatis precio cœlum sibi compara-
bat. vel de Epulone: dives erat, si tamen dives dicendus
est, qui bonis, uti nesciret, ô inops Lazarus, erravi: ô dives

C 4

Lazarus

*Lazarus cui cœli hereditas patebat. Sic per reliqua op-
positorum genera, hoc exemplum diducere licebit.*

§. I. Exempla Martialis.

In Cottam Martialis, lib. 1. epig.

Bellus homo, & magnus vis idem Cotta videri:
Sed qui bellus homo es, Cotta, pusillus homo es.

De fictis Gellia lacrymis lib. 1. epig. 30.

Amistum non flet, dum sola est Gellia, patrem,
Si quis adest, justæ profiliunt lacrymæ:
Non dolet, hic quisquis laudari Gellia quærit:
Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

In Lividum. lib. 1. epig. 34.

Qui ducis vultus, & non legis illa libenter,
Omnia invidias, Livide, nemo tibi.

Ad Ollum Lib. 7. epig. 10.

In lucem coenat Sertorius; Olle, quid ad te?
Cum liceat totâ stertere nocte tibi.
Sexaginta Tito debet Lupus; Olle, quid ad te?
Assem non dederis, crediderisque Lupo.
Uxor Mœcha tibi est: hoc ad te pertinet, Olle:
Poscit jam dotem filia grandis, & hoc &c.

In Afrum lib. 9. epig. 5.

Dicere de Libycis reduci tibi gentibus, Afer,
Continuis volui quinque diebus, ave.
Non vacat; aut dormit: dictum bis terque reverso:
Jam satis est, non vis, Afer, avere, vale.

In Cacilianum lib. 9. epig. 52.

Non nostri faciunt, tua quod tibi tempora sordent;
Sed faciunt mores, Cæciliane, tui,

In Mathonem lib. 10. epig. 42.

Omnia vis bellè Matho dicere, sic aliquando
Et bene; dic neutrum: dic aliquando malè.

*Ad Parthenopaum tussim delicatè nimis curantem.
lib. 11. epig. 46*

Mella dari nucleosque iubet, dulcesque placentas,
Et quidquid pueros non finit esse truces.
At tu non cessas totis tussire diebus;
Non est hæc tussis, Parthenopæe, gula est.
Animadvertes hic, opinor, per ceteras oppositorum
venas hanc etiam effundi. Nam ad venam primam
spectare poterit Epigramma de Cotta: ad secundam
de Gellia & Livido, non nulla etiam ad regulas alie-
natorum facilè revocabis, unde si hanc à ceteris ve-
nam separare non liceat, eò licebit reducere.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

In loquacem studiosum.

*Frustra magistrum, qui loqui doceat, rogas:
Tacere qui doceat, pete.*

Franciscus Borgia.

*Omnia contempsi, quærens cœlestia: fallor,
Nil ego contempsi: cuncta caduca nihil.*

In nobilem indoctum.

*Vix novit alpha, & stemma jactat antiquum,
Te nempe prodis stulte, quin taces? nulla est
Antiquior, majorq; genere stultorum.*

Thraso.

*Primum putat solumque se.
Si solus es, qui primus es?
Si primus es, qui solus es?*

Christus vulne a,

Qui sicco potes hac videre vultu,
Sicco cernere nil merere vultu.

Augusta Cæsaris uxor se ornat.

E frustra Augusta cupis magna huic ostendere: solo
speculo, Cæsar magna videre potest.

Mediocris opulentia optima.

Nec paupertatem, nec opes desidero magnas:

Nolo parum: nimium non volo; set mihi sat.

Afflictus Cælari.

Spes mea te spectat, fortunatissime Princeps,

Tu mihi spem misero tolle, beatus ero.

Vir fortis & Nauta.

Omne solum forti patria est: fortem excipe nautam,

Ponti vagis nautis omne salum patria est.

Avarus nec sibi, nec aliis utilis.

Solus habet, quod avarus habet, nil donat amico,

Nil sibi dat: solus non habet, hoc quod habet,

In Eremicolam impatientem.

Ne succenses, turbam subterfugis: erras;

Non tibi turba; tibi tu fugiendus eras.

Filius Parenti carus moritur.

Ante patrem moreris, sic fama est. Fallitur illa:

Nam cum vita patris sit tua, is ante obiit.

Sponsa de Alexi perduto.

Cum mihi tu sponsus, tibi sponsa futura putarer,

Tunc meus agebam, solus Alexi erit.

Altera vera fuit, fuit heu! vox altera mendax:

Es solus, sed non diceris esse meus.

In vanum promissorem.

Omnia te dicis facturum; nil facis Asine,

Nempe labor minor est dicere, quam facere.

In divi Augustini Confessiones.

*Virtutes alii proprias per compita vulgent:**Tu mihi, vulgato crimine, major eris.**Nam tibi mutato surgit de crimine virtus:**His, quod erat virtus, incipit esse scelus.*§. 3. *Vsus & Imitatio*
EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

Mille Deos gens quæque colat, mihi sufficit unus,
Unus, mille instar: mille, nec uras erit.

2.

Nato caula fuit: pastoribus illa patebat:

Sed tamen & patuit Regibus; aula fuit.

3.

Te nullam subiisse stupet, dum nasceris, aulam.

Ethnicus, & quæ te gens recutita negat.

Scilicet ignorant, quod Rex tibi feceris aulam,

Quo tu cunque venis, hic locus aula tibi est.

Quidquid delirent alii Regelve Duceſve:

Dux facit ille aulam, non facit aula ducem.

5.

Cur cœlum quæris? si par cupis esse Tonanti,

Debueras stabulum quærere, Adame, prius.

Peccasti, similem dum te vis esse supremo.

Peccabis rursus; ni cupis esse modò.

6.

Huc carnalis homo, qui spiritualia nescis:

Hic tibi delicias carnis amare licet.

Spiritus oppressus quondam, sub carnis amore est:

Ne noceat posthac, en Deus ipse caro est.

DE IYDA PRODITORE.

Quem saluere jubes, non est tibi, stulte, magister:

Hanc te perfidiam qui docet, ille fuit.

2.

Facta doles: placet hoc; sed te suspendis Juda:

Displicet. Ut posses pænituissē bene:

Suspendendi omnes Judæi, stulte, fuissent

Hoc laqueo: Christus sic redimendus erat.

3.

Vendere Judæis vis convenientia Juda?

Vendendus laqueus, non tibi Christus erat.

4.

Credimus esse Deum, quem tu malè tradis, Juda:

Quem malè vendideras, credimus esse Deum.

Credimus esse Deum, te non credente magistro:

Non opus est cathedra, credimus ex laqueo.

5.

Vendis stulte fidem: quam Christo sæpe dedisti.

Hæc tibi, si saperes, esset emenda fides.

6.

Qui tibi marmoreum dicunt in corpore corpus,

Falluntur, venter nam tibi mollis erat.

Quia scilicet disruptus est.

FONTIS I. VENA VIII.

Eodem prope discrimine hæc à superioribus vena, quo & prior diffidet: unde & illam ad easdem licetbit reducere, hæc porro talis est. *Alterum aut utrumque repugnātium, mox à suprà recensitis, non absolute, sed conditione certâ, aut dubitatione, aut sententia suspensione concurrere possunt. Ut, an inops Lazarus, cui inter inopiam cœli patebat hereditas? Putasne inopem cui virtus pro thesauro, pro arario opulentissimo animus? Sed arumpo brevisque sum, ubi nec rarum quicquam, nec arduum est.*

§. I. Exem.

§. 2. Exempla Martialis.

*Martialem audi.**Ad Gelliam lib. 5. epig. 30.*

SI quando leporem mittis mihi Gellia, dicis,
 Formosus septem Marce diebus eris.
 Si non derides, si verum, Gellia, narias:
 Edisti nunquam, Gellia, tu leporem.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Mars alios premit, alios opprimit.

Divitiibus nummos, vitam Mars tollit egenis:
 Estne hoc pauperiem tollere, vel facere?

Divitiarum cura morbum creat.

Divitiis sociis ubi morbus crevit; utrūne est
 Vilius? dives morbus, incōsue salus?

Eremicola fame in solitudine pallens.

Tama est, quòd quondam, si vera est fabula, Thisbe
 Atra statim: magno reddita amore fuit.

Sed te mortis amor niveam facit esse colore,
 Anne hoc qui fecit, non fuit unus amor?

Mars & Minerva.

Cum sine Patre datus Mars, & sine Matre Minerva,
 Plusne boni natum creatus, an nē mali?

Nemo duobus Dominis servit.

Tu dominos sequeris geminos: mirabile dictu,
 Si vel utrique places tu, vel uterque tibi.

§. 3. Vfus & imitatio
EXEMPLIS IROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

SI minus errasses, poteras errasse videri,
 Tam bene corrigitur nunc tuus error, Adam.

2.

Miraris nudum? puerum hunc spoliavit Adamus,
 Cum se nudaret integritate suâ.
 Aut certè puer hic sese spoliavit; Adamum
 Ut rursus indueret vestibus ipse suis.

3.

Dum scelus, & poenas sceleris puer iste videret.
 Dum quoque virtutes præmia habere suas:
 Præmia sint aliis, mea poena sit, inquit: an ergo
 Debentur sceleri præmia, poena bono?
 Hæc de primo repugnantium fonte dicta sufficiant,
 cujus ea est fecunditas, ut in elegantias atque argu-
 tias, omnes penè effundatur, nec rarò aliis, de quibus
 nunc agemus, fontibus sese permisceat.

CAPVT IV. FONS II.

Alienatorum à re, statu, aut etiam significatione pro-
 pria. Ignotum fontis nomen hætenus est; quod
 ille cum licet sapidissimis fluat aquis, suâ tamen sca-
 turigine venisque inexploratus multorum cognitio-
 nem gustumque fugerit, ideoque nec appellationem
 invenerit. Videtur affinis non rarò fonti repugnan-
 tium permixtusque fluere: at suavitate plerumque &
 inexpectatâ raritate melior vulgarium ingeniorum
 gustum subterfugit, & sanè oppositarum promptior
 cuique inventio est, quàm alienarum rerum proprie-
 tas, quæ & alienationem quandam à subjecto cui tri-
 buitur, & cum eodem convenientiam habeat. Alie-
 natorum igitur fontem dixi, non quod velim in hoc
 semper proprium aliquid alienari negando (siquidem
 ita hunc cum nonnullis repugnantium confunderem,
 quæ negativis præfertim enunciationibus de subje-
 ctis

ctis suis efferuntur) sed quod aliquid rei non proprium, loco proprii substituitur, quodque alienum est tribuatur: ut si dicas, *hieme rosas querit*: quod alienum ab illo est tempore, vel *de Lazaro afferas*, tot *illum in corpore gemmas numerasse, quot ulcera*: quod à persona illa, aut loco alienum est. Sed hæc luculentius distinctiusque ex diversis venis hauries, quas hoc carmine inclusi:

Quis? quid? ubi? quæ causa? modus? tempusque loquendi?
De quibus nunc singulatim agendum est.

FONTIS IL. VENA I.

A Lienare aliquid à persona de qua agitur. Ita de Domitiano muscas captare solito non ineleganter dictum: *Hostem muscis, hostibus muscam fuisse*, quam argutiam oppositio simul auxit. De principibus illud jactatum est: *aures illos habere in pedibus*. De Epulone dicas: *Quantumvis cerebrosum, suo tamen caruisse cerebro. Nulli benefecisse præterquam sibi. Miserorum calamitati addidisse miseriam. Stomachum & ventrem potius, quàm rationem & sapientiam ad consilia adhibuisse.*

§. I. Exempla Martialis.

Acutè lepideque Martialis in hoc fonte versatus est.

Ad Laberium lib. 6. ep. 12.

Verlus scribere posse te disertos
Affirmas, Laberi, quid ergo non vis?
Versus scribere qui potest disertos,
Non scribat, Laberi: virum putabo.

In Clytium Spurium lib. 8. ep. 66.

Vt poscas, Clyte, manus exigatque,
Vno nasceris octies in anno:

Id est, diem natalitium celebras.

Sic

Sit tandem pudor & modus rapinis.
 Quod si ludis adhuc, semelque nasci,
 Vno jam tibi non sat est in anno,
 Natum te, Clyte, nec semel putabo. *

* *Carpit, ut videtur, hominis spurios natales.*

Ad Gargilianum stulti venditorem l. 8. ep. 13.

Morio ductus erat: viginti millibus emi.

Redde mihi nummos, Gargiliane, sapit. *

* *Noluit enim sapientem, sed stultum emere.*

Ad Aulum lib. 12. 41.

Tam sæpe nostrum decipi Fabullum, quid
 Miraris Aule? semper bonus homo tiro est. *Nam bo-*
ni semper in fraudibus sunt rudes.

In Carmenionem effeminatum. lib. 10 ep. 85.

— Define me vocare fratrem,

Ne te Carmenion vocem Sororem.

Et ibidem ad Pollam. ep. 59.

Custodes dat Polla viro, non accipit ipsa;

Hoc est uxorem ducere, Polla virum.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

De S. Christophoro.

T Erritus angusto cœlorum limine, dixit:

Ianua mensurâ fors minor illa meâ.

Viendum ingenio est, humeris tenuis altior exto.

Perque humiles cervix non sinit ire fores.

Lictor ades, celsâque caput cervice revelle.

Quàm sapit abjecto Christophorus cerebro!

Ad Iudicem Decianum.

Non volo te surdum, non mutum. te volo cacum.

Non claudum: mancum te, Deciane, volo.

In ineptum Musicum.

Latratus catulorum, hinnitus singis equorum,

*Et quævis vocum bellua quicquid habet.
Omnia cùm similes ita verè, ut ficta negentur:
Non potes humana vocis habere sonum.*

Fortunam Florus.

*Pinxit videntem, sed Chiragricam Deam:
Videt sat, inquit, sed satis dat nemini.*

In superbam Aulicum.

*Quid ocreatum, palliatumque Aulicum
Sudare mirum est? matris hic totam suæ
Hæreditatem portat, & totam patris.*

In Democritum.

*Duxerat uxorem parvam Democritus olim:
Quique alios risit, risus & ipse fuit.
Famina nulla bona est, inquit, cur rideor ergo,
~~Et cunctis~~ minimum si mihi quæro malum?*

In Medicum imperitum.

*Non sinit in longo miseros putrescere morbo,
Absolvitque brevi morte: benignus homo est.*

In furem præputare captum.

*Cur ait, ante meum jubeor pendere magistrum,
Fur primo teneras flore tegente genas?
Nihil mirum est, inquit lictor, fuit ille peritus
Furandi, nimium tu rudis artis eras.*

De S Apollinari virum simulante.

*Pro mitra galeam, chlamydem pro cyclade sumpsit:
Utque virum fugiat, se facit ipsa virum.*

De Cimbri potatore.

*Vicinum Rheno culturus Cimber agellum:
Quàm metue, dixit, ne mihi mergat aqua!
Nec falsus: partem merferunt flumina, partem
Mersit inexhaustis fortiter ipse scyphis.
Alteræ Neptuno pars cessit, & alteræ Baccho.*

Omnia

Omnia Diis tribuit ; quis neget esse pium ?

Cæcus in Chrifte morte.

Claudere dum Christum vidit sua lumina cæcus,

Tunc oculos cuperet non habuisse suos.

De Marco Iuventio Talpa.

Talpa ubi post victos Corfos, perlegit honores,

Urbs sibi quos dederat ; lætitiâ occubuit.

Quod si fregisset victor Gallisque Scythasque ;

Credibile est illum bis voluisse mori.

Amor proprius.

Se solum Labienus amat, miratur, adorat,

Non modo se solum, se quoque solus amat.

Ad Canonicum parum canonicè viventem

Ad noctis horas per vicarium surgis,

Horas diurnas per vicarium cantas,

Animas tuorum per vicarium pascis,

Animasq; vinclis per vicarium solvis.

Canonicè, pergis ire si viam cœptam,

Convexa celi per vicarium vises.

Contrà : fodales lætus inter, in seram

Noctem usque per te, non vicarium, potas.

Lectique plumis involutus in multam

Lucem usque per te, non vicarium, stertis.

Canonicè pergis ire si viam cœptam,

Acheronta per te, non vicarium vises.

Amor proprius.

Pectore turpis erat, turpis simul ore Choraëbus,

Non tamen hic poterat displicuisse sibi.

In omnia concedentem.

Eia aliquando nega, dic contrà aliquando roganti :

Ne quis, dum loquimur, nos neget esse duas.

In Medicum imperitum & audacem.

Qui tuus est patiens, ô terque quaterque beatum!

Ægrotare illum non patiêre diu.

In feminam inconstantem.

Mobilitas cali laus est, constantia terra.

In se terrenum nil tua Thyllis habet.

In Calvan, secelestum.

Omibus amissis à tergo & fronte capillis:

Quid tibi jam restat perditæ Calvæ? caput.

In degenerem Aulum.

Degener Aule tuis majoribus omnia debes:

Debebit, credo, nil tibi posteritas.

In parum sapientem.

Te magè stultum, ait haud, vidi hætenus: hætenus ergo

Nunquam inspexisti Gillimer in speculum.

In Archidamam turpiloquam.

Turpia qui toties, salvo mihi dicis honore,

Archidama, toties salvo mentiris honor e.

S. Catharina Martyr.

Dum vidit pugnæ in virgine terra viriles.

Lac nisi vidisset, crederet esse virum.

§.3. Usus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS AVTORIS

NOs pro instituto hanc venam exemplis consue-
tis, ut fert materia, diducemus. Ex illis intelli-
ges tot res à persona alienari posse, quot habet tam à
natura; quàm iis, quæ accidunt illi proprias. Quocir-
ca magnam hæc copiam suggerit.

DE CHRISTO NATO.

I.

Si quantum valeat res quæque, carendo sciatur:
Tu rerum pretium noveris omne puer.

2.

2.

Proh immane nefas, ob quod proscriptus ab astris,
 Exvultusque suis est Deus ipse bonis!
 Culpa mea est, sed pœna Dei, quis crederet? infans
 Plectitur exilio nunc Deus ipse meo.

3.

Tota Dei pedibus scabellum est credita tellus,
 Nec qui quadraret, calceus aptus erat.
 Plaudite sutores, vestrâ Deus arte tegetur:
 Calceo adaptatus pes fuit iste suo.

4.

Horrueram tenebras; sed ad has ubi lapsus ab astris,
 Cumque Deus nocti prætulit ipse diem,
 Nil metuo, tenebras lux hæc dispellit obortas.
 Absque timore virum me facit esse puer.

5.

Aut sic, aut nunquam nasci te, Christe, decebat.
 Debuit esse parens Virgo paterque tibi.
 Virgo bonum sterile est, nemo modo dixerit hostis:
 Præ cunctis Virgo matribus una parit.

DE IUDÆ PRODITORE.

En agilem, promptumq; sequi quocunq; ministrum.
 Ingenium moriens prodidit ipse suum.
 Morte rigent alii, saxoque immobile corpus
 Subjacet, at mediâ tu quoque morte volas.

2.

Quòd levis in vita fueris non miror, Iudæ:
 Te post mortem etiam quælibet aura movet.
 Dum Christum quæris, retrò cecidisse putaris:
 Nam tibi quâ caderes frons, puto, nulla fuit.

4.

Quantus erat Judas, & qualis habendus in orbe

Qui

Qui pro mancipio vendit, habetque Deum !

5.

Aut vilis Deus est, aut certè magnus Judas.

Ex laqueo major creditus iste suo est.

Crederis in porcis, quos Dæmon pulsus adivit,

Inter tu reliquas una fuisse fues.

6.

Noluit hic vivus, moriens testatus IESVM est :

In vita hæreticus, morte fidelis erat.

7.

Plaudite nunc servi, Dominum cùm vendit Judas,

Cœpit herus famulo tunc minor esse suo.

8.

Dum Christum exiguo Judas malè vendidit auro,

Nullius pretii res fuit ipse Deus.

FONTIS II. VENA II.

Rei factive alicujus definitionem, naturam, aut proprietatem alienat, ut si medicinâ te dicas morbum contraxisse. Ex cibo tibi famem auctam, vel cùm vitio dissimulantur virtutes? contrâ virtuti vitiorum affingis imaginem. Ita Epulonis erga Lazarum tenacitateo, liberalitatem appellabis; ut qui *negando magna illi auxeris in cælo pramia. quæ offerendo minussisset.* vel quo *Lazaro sceberum materiam subtrahi voluerit: quis ergo neget primum?* Sed & rebus aliis proprietates effectulque, alieni assignantur. Ut, *canes Lazarus aluit,* & *quis fame conficiari existimet?*

§. 1. Exempla Martialis.

In Emptorem suorum carminum furacem

lib. 1. epig. 57.

Non sex paratur, aut decem iophos nummis:

Aliena quicquid recitat, & petit famam:

Non emere librum; ei silentium debet.

*In Calenum hoc in mensa parcio rem, quò magis diteſce-
ret, ſic concludit lib. 1. epig. 79.*

Optamus tibi milies Calene:

Hoc ſi contigerit, fame peribis.

*Et in puerum ſtiria tecti cadente occiſum
lib. 4. ep. 13.*

Quid non ſæva ſibi voluit fortuna licere?

Aut ubi mors non eſt, ſi jugulatis aquæ?

In Symmachum medicum. lib. 5. ep. 9.

Linguebam; ſed tu comitatus protinus ad me

Veniſti centum, Symmache, diſcipulis.

Centum me retigère manus aquilone gelatæ:

Non habui febrem, Symmache, nunc habeo.

In Gallicum recitatorem Scriptorum. l. 8. ep. 71.

Dic verum mihi, Marce, dic, amabo.

Nil eſt, quod magis audiam libenter,

Sic & cùm recitas tuos libellos,

Et cauſam quoties agis clientis,

Oras, Gallice, me rogaſque ſemper.

Durum eſt, me tibi, quod petis, negare.

Vero verius ergo quid ſit audi,

Verum, Gallice, non libenter audis. *quia videlicet
abſurdus poëta & orator es, quod audis invitus.*

*De Ladonte nauta, qui nave merſa & lapidibus oppleta
ab agris ſuis impetum Tiberis avertit.*

—————quis credere poſſet?

Auxilium domino merſa carina tulit,

Ad Gaurum. lib. 8. ep. 27.

Munera qui tibi dat locupleti, Gaure, ſenique:

Si ſapis, & ſentis; hic tibi ait, morere.

Aspirat enim ad hereditatem tuam.

De Arria & Pæto. l. 1. ep. 13.

Castâ suum gladium cûm traderet Arria Pæto,
Quem de visceribus traxerat illa suis:
Siqua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit,
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

§. 3. Exempla recentium Poëtarum.

Euphrasia lictorem ad se decollandam pulchrâ
fraude incitat.

HÆc sua mendaci delinit colla liquore.
Deceptus jugulum tentat is, atque secat.
Quæris adhuc, vires habeant quas unguina, miles?
Servanda vires virginitatis habent.

Anglorum proverbium est: stultos
vera loqui.

Anglica veridicos dicunt pro verbia stultos:
Ergo Anglis verum dicere, stultitia est.
In larva tam.

Quod larvam geris, idæ, cupis formosa videri.
Fallere. nam rarò pulchra regit faciem.

Lacrymis amorem testamur.

Expressâ tacitum lacrymâ testamur amorem,
Gignit amor lacrymas, quis putet? ignis aquas.

Gratia hodie gratis non datur.

Qua fuit à Domino promissa petentibus olim
Gratia, nunc solis dant bus illa datur.

In ultorem juratum.

Ulturum facinus te juras testibus astris,
Nec monitis pergis mollior esse meis.

Deprecor: at frustra. Cælo sim perfidus? inquis;
Stulte, hac perfidiâ turpior ipsa fides.

S. Jodoco mare naves panibus onustas
submit.

*Verterunt elementa fidem: sitientibus olim
Unda dedit potum, nunc dedit unda cibum.*

Anachoreta dum cellam aquis remotis admove-
re propius cogitat, passus numerari, sensit
ab Angelo.

*Sæpe fatigatus lymphis procul! ade ferendis,
Dum censos vidit præmia ferre gradus.
Longius inde duplo cellam removebat ab undis:
Et visus duplo est jam labor iste minor.*

In avarum.

*Ecce famem! loculis quia parcis, forsitan ineptè:
Vis loculis melius, quàm, Philiberte, tibi.*

Christus flagellatus.

*Servitiem voluit refugum damnare flagellum,
Immittemque inter mitius esse manum.*

*Sed parere manus dum noluit impia flagrum
In domini manibus protinus erubuit.*

S. Bened. ctus in spinis nudus volutatur, ut libidinem
extingueret.

*Quas tibi spina dedit fervens in corpore plagas,
Non puto vulnus erant, sed medicina tibi:*

De S. Simeone Stylita.

*Stans unam per lustra premit plus dena columnam.
Et Simeone prius fessa columna fuit.*

De S. Niceta Martyre linguam in faciem meretri-
cis expuente.

*Dissecuit mediam generoso vulnere linguam,
Mox retrahit meretrix victa pudore pedem.
Dentis hic error erat, quo morsu tangere linguam
Seratus est, illo casta puella fuit.*

De

De Magdalena.

*Dum tangit medici corpus, sua vulnera discit:
Vngit, ut unguento sana sit ipsa suo.*

Amor ex oculis.

*Gignitur ex visu; non ergo, Firmice, cacus
Nascitur, ex oculo cum generatur amor,*

In usurarium.

Vsuram pietatis opus, Ruffine, negabis :

Quando patrem usurâ Sosibanus alit?

D. Chrysostomus os aureum dictus.

Aureus in vita quamvis Chrysostomus esset,

Hunc qui diligeret, nullus avarus erat.

De Catharina Senensi.

Cingite, ait, dura, Catharis, mea tempora, vepres:

Non measerta mihi, sed tua Christe dolent.

In Calvum.

Quanta tibi frons sit nescis, jam vertice calvo,

Frons caput est: nulla est fronti adhibenda fides.

Mors ab escis nata.

Mors mala, mors vetitis vitam sibi sumpsit ab escis,

Vis morti vitam tollere. pascere fame.

§. 3. Vfus & imitatio.

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

NOcte venis mediâ, fures imitatis, Jësu,

Quasque negant animas, clam rapis ipse tibi.

Plectantur fures, furtum hoc, laudabile: nemo

Plura ferendo dedit, quàm rapiendo Deus.

2.

Ignis amor, veteres quondam sensere Poëtæ:

D.

In te,

In te, crediderim, non fuit ignis amor.
 In terram te traxit amor; petit ignis olympum:
 Aut amor hic non est, aut gravis ignis amor.

3.

Cæcus credo fuit, cæcum qui sinxit Amorem:
 Nam mala cùm videas plurima, amore vides.

DE IVDA PRODITORE.

1.

Dum plùs in oculis, quàm Christo fudit Judas:
 Qui neget hunc magnam tunc habuisse fidem?

2

Judas, Christe, tui fuerit defensor ovilis:
 Cum se suspendit, sustulit ille lupum.

3.

Non fatis est, inquit, quod multi multa loquantur:
 Est aliquid verbis jungere posse manus.
 Dixit, & ex alta se sustulit arbore Judas:
 Exemplis, inquit credite, Christus erat.
 Doctores quosdam similes, si hæc tempora ferrent,
 Turbarent Christi non tot ovile lupi.

4.

Creditur infernum Christus voluisse subire.
 Atque triumphatam morte necate necem.
 Hinc memor officii Judas præcurrit; & orco
 Adventum Domini nunciat ipse sui.

5.

Diceris in medio nil leto questus, Juda:
 Quis te constanter mortem obiisse neget?

6.

Aurum Judæis, animam quoque debuit orco:
 Restituit Judas omnia; justus erat.

7.

Mortuus ipse piè est, nam toto expalluit ore
Ad scelus, & proprium plexuit ipse nefas.

8.

Quærere quod Judam videas sublime sepulchrum,
Nil mirum est, formæ consulit ille suæ.
Ut David, sic rufus erat; scelus esse putabat,
Si premeret pulchras fordida terra comas.

9.

Nos animam Christus propter se spernere jussit:
Audiit hoc Judas, obsequiturque Deo.
Nam quis eum proprium superasse negabit amorem:
Cui contempta sui vita salusque fuit.

10.

Pilato similis es cum Jesum absolvis Juda:
Et tibi cum justo rem simul esse negas.
Improba sed probitas est sic agnoscere Christum.
Latis foret à tanto degenerasse viro.

11.

Rem visus præstare bonam est Pharisæus Jesu
Indignit, Judas vendidit; ecce pium.

12.

Deferuit loculos, terramque, ac denique vitam
Pro Christo Judas religiosus homo est.

13.

Omnia quis Christo neget hunc tribuisse magistro
Discipulum, vitam qui dedit ipse suam?

14.

Cur ventre exspiras rupto: num scilicet istam
Spiritus imparus debuit ire viam?

FONTIS II. VENA III.

Cum rei proposita, causa aut effectus alienatur, sive causa datur minimè causa; aut effectus minimè effectus. Hæc fecundissima, nec illepida argutiarum vena est. Aureum jure virum Epulonem dixeris, ut qui totus auro circumfluxit. Vir erat, qui cum vivus nemini prodesset, ut alii gauderent, moriendum fuit. Felices Epulonis filii, quia patrem habuerunt orco dignum: miseri futuri, si egens pater ad superos è vita transisset.

§. I. Exempla Martialis.

De Pompeio & Filiis l. 5. epig 71.

Pompeios juvenes Asia atque Europa; sed ipsum Terra tegit Libyes, si tamen ulla tegit. Quid mirum, toto si spargitur orbe? jacere Uno non potuit tanta ruina loco.

Ad Pætum l. 11. epig. 41.

Ad primum decimâ lapidem quòd venimus horâ,
Atguimur lentæ crimine pigritiæ.

Non est ista viæ, non est mea: sed tua culpa,
Misiſti mulas qui mihi, Pœte, tuas.

Quia scilicet tardiores Mulas habes, quàm
ſim ego.

De Regulo non oppresso labente porticu l. 1. epig. 12.

Heu quàm penè novum porticus ausa nefas!
Nam subito collapsa ruit, cum mole sub illa
Gestatus bijugis Regulus iſſet equis.

Nimirum noſtras timuit fortuna querelas,
Quæ par tam magnæ non erat invidiæ.

Nunc

Nunc & damna juvant: sunt ipsa pericula tanti.
Stantia non poterunt tecta probare Deos.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Imago S. Brunonis ad vivum expressa.
*Sic oculos sic Bruno manus, sic ora ferebat,
Dissimile in vultu nil sinit esse color.
Rumperet ore sonos etiam; sed sancta silendi
Regula composito non sinit ore loqui.*

In Clavium Mathematicum.

*Clavius è terris cùm jam vix sidera nosset;
Da Deus hac proprius cornere, dixit, obit.
Othilia cœca.*

*Non sine causa oculos dedit illi Numen: ut essent,
Quos lacrymis posset perdere Virgo suis.*

Martyr excitat mortuum.

*Qua tibi rapta fuit, misero à te reddita vita est,
Illum vis annos vivere, credo, tuos.*

In Thermum malè opes collocantem.

*Omnia divitibus moriens donabat amicis,
Pauperibus nullas Thermus habebat opes.
Sed reprehensus, ait, superos imitabimur: hi dant
Omnia divitibus, pauperibusque nihil.
At cave, Pastor ait, superi sua pramia reddunt:
Pauperibus cœlum, divitibusq; nihil.
Ne perdant igitur, Thermus respondit, olympum:
Non decet, has, inopes, ut potiantur opes.*

In Calvum juvenem.

*Ne tua sit posthac, Bithynice, cana senectus:
(O te felicem!) calva juvenia facit.*

In laudabiliter mortuum.

Quem vivus fugit, moriens non fugit honorem:

Namq̃ affecutus ille prostratum fuit.

De Biante Philosopho.

*Omnia, qui dixit, mea mecum porto : videtur
Vxorem sapiens non habuisse Bias.*

De D. Magdalena sub cruce.

*Magdala sub cruce stans, dic pictor cur tegit ora ?
Dum tegitur, melius pingitur iste dolor.*

In scriptorem prolixum & ineptum.

*Scripsisti aeternos, si fas mihi credere, libros :
Fine carent libri, principioque tui.*

Homo species creatarum rerum infima.

Sit licet humanum genus inter cetera summum,

Iure tamen species infima dictus homo est.

In caelo minima est hominum pars, maxima in orco.

Postremum humanum quis neget esse genus ?

Cur obluetur caro animæ ?

Fallor ? hic parere animabus inertia nolunt

Corpora, sint animis quod seniora suis ?

In Garrulum.

Vox tua mensuris desiderat è tribus unam :

Lata satis, nimium longa, profunda parum.

In eundem.

Libera lingua sat est, cui tacuisse licet.

In delirum senem.

Barba tibi crevit ; ceciderunt, Marce, capilli :

Inde tibi gravis est barba, caputque leve.

Captivus

Hic vinclis coelebs jaceo conclusus iniquis :

Culpa patris : coelebs noluit esse pater.

Flumina hauriuntur mari.

Salsa sitim pariunt, nihil aquore, falsius . ergo,

Quid mirum, dulces quod bibas equor aquas !

Malæ

Malæ vitæ concionator.

*Quid murmuratis? aune magna injuria est,
Si ut vultis, ipse sic loquar, vivam ut volo?
Vobis loquelam, non meam vitam loco.*

Ad Cordalum.

*Cordale concordēs inter nos esse nequimus:
Sed neque discordēs: cor tibi nempe deest.*

De soluto & ligato sermone.

*Cur magis est velox vinctus, quàm sermo solutus?
Scilicet iste pedes non habet: alter habet.*

Italus potator.

*Italus admonitus lympham ut misceret Iaccho,
Frangeret & miti dura falerna freto.
Non, inquit, faciam, dicor periturus ab undis:
Ut falsi astrologi sint, procul absis aqua.*

De S. Xaverio Veneris imagine per somnum objecti
sanguinem è naribus profundente.

*Scis cur imbre Xaverius rubente
Perfudit venerem? procax habebat
Omnes jam Venus antea colores,
Unum non habuit Venus ruborem.*

§. 3. Usus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

1.

Quis nostram te. Virgo neget simul esse parentem?
Quod deerat nobis, tu paris una caput.

2.

Hospitio exclusus medià quod nocte jaceres,
Cum tam ferò venis, culpa ea, Christe, tua est.

D 4.

3.

3.

Quid mirum est cœlo descendere sidera, postquam
Astrorum princeps Sol petit ipse solum?

4.

Quod fera te puerum foveant animalia, Christe,
Causa tua est; mores addi dicere tuos.

5.

Quod neque nascenti patuere palatia Regum,
Lautaque non capiat divitis aula domus:
Nil mirum, quem terra nequit, quem claudere cœlū:
Huic angusta nimis quælibet aula fuit.

6.

Plaudite pastores, vestra hæc est gloria, Christus
In stabulo nasci debuit, agnus erat.

7.

Cur immote jaces? nunquid quod ab æthere lapsus
Infregit vires tanta ruina tuas?

8.

Quisquis bella fugis, noli diffidere paci,
Hic puer est, quicum pax ineunda datur.
Huic pacis bellicque fuit nunc credita moles:
Debilis est, pacem vel petet ipse gemens.

9.

An quo cœlesti facile orbis ab igne flagaret,
Exceptus fuit in stramine noster amor?

DE IUDÆA PRODITORE.

1.

Lapsus erat nuper Iudas dum quærit Iēsum,
Ne rursus cadat, hac arbore fulcit onus.

2.

Te medium crepuisse terunt; nec miror, Iudæa:

Tam

Tam magnis animis undique magna via est.

3.

Ægrotus nunquam, moritur quod in arbore Iudas;
In medico causa est præueniente luem.

4.

Præsidium Iudas sceleri vult quærere: causâ
Ne cadat, hanc laqueus præstat, & arbor opem.

5.

Iudæi cupiunt Iudam defendere, Christum
Accusare: nocens hic fuit, iste probus.
Ut virtus igitur posset rea criminis esse,
Debuit absolvi criminis ante nefas.

6.

Hircum Iudæi redolent: fuit autor Iudas:
Ex ove, dum crepuit pensilis, hircus erat.

7.

Nil de illo meruit vespillo, nec arcifer ullus:
In laqueum sumptus fecerat ipse suos.

8.

Cùm moriturus erat voluit sublime sepulcrum,
Nec canis in bustum meieret, inque cinim.

9.

Pauper uti vixit, pauper moriturus Iudas,
In laqueo exequias vult celebrare suas.

10.

Quis non deploret Iudæ lacrymabile funus.
Cujus ad exequias indoluere feræ?

Non homines, sed triste canes ululasse feruntur.
Vespillo corvus, præfica pica fuit.

Cumque oculos nemo qui clauderet esset amicus:
Hoc etiam corvus fungitur officio.

D 5

Nec

II.

Nec terrâ Judas, nec cælo dignus habetur.
Debuit hinc exfors inter utrumque mori.

I 2.

Cum dare personæ velles accommoda cuique,
Judæis aurum das, laqueumque tibi.

I 3.

Vim tantam exemplis dominorum credimus esse:
Judas cum domino vult moriente mori.

FONTIS II. VENA IV.

Cum aliquid à moribus, legibus, consuetudine, modo aut ordine alienatur. Ut si dixeris de aula Epulonis: probos improbis inferiores esse, ubi Regina pecunia regnat: famulari hic dominos, imperare servos: stultos praesse Sapientibus. Leges aliis scribere, qui sine legibus vivunt. Temperantiam aliis inter mensas & pocula praecipere. Copiosa hæc rursus vena. Unde etiam oratores non parcè hauriunt. Quæ licet non magnopere à secunda hujus fontis vena differre videatur, imo sæpius in eodem scribendi argumento confluat, ac confundatur (siquidem illud à rei natura ac definitione facile alienum erit, quod à legibus moribusque adversum est: nam imperare servos non minùs servorum naturæ, quàm legibus adversatur) Tamen quia non pauca sunt, quæ ab altervtro, sine altero, queant alienari, diversis hæ venæ rivulis deducendæ videbantur. Nam quod aliis leges scribant, qui vivunt sine legibus; res quidem ab ordine politico, præsertim Christianarum Rerump. aliena est; verùm naturæ legislationis parum adversatur.

§. 1. Exem

§. 1. Exempla Martialis.

Ad Varrum hospitem superbum magis, quàm lautum
lib. 4. ep. 63.

A Vro, non dapibus oneratur mensa, ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.
Tunc ego : non oculos, sed ventrem pascere veni,
Aut appone dapes, Varre, vel aufer opes.

De Hermogene. l. 12. ep. 25.

Ad cœnam Hermogenes mappâ non attulit unquam:
A cœna semper rettulit Hermogenes. *

* videlicet furto sublatam.

In Posthumum. l. 2. ep. 47.

Occurris quocunque loco mihi, Posthume, clamas
Protinus, & prima est hæc tua vox: quid agis?
Hoc, si me decies unâ conveneris horâ,
Dicis ; habes puto tu, Posthume, nil quod agas.

Ad amicos idem bonum cum aliis pluribus petentes

L. 9. Ep. 42.

Demeruisse duos, votum est: offendere plures,
Vix tutum: multis mittere dona, grave
Quâ possum solâ veniam ratione merebor:
Nec stellæ turdos ; nec tibi, Flacce dabo.

De Damis pugnacibus. l. 4. ep. 59.

In mortem parvis concurrere frontibus audent:
Vis Cæsar damis parcere? mitte canes.

Ad Priscum l. 8. ep. 12.

Uxorem quare locupletem ducere nolim,
Quæritis ? uxori nubere nolo mea.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Christo patienti compati.

Sinescis, ex me rerum miracula disce.
 Pallentem Domini me facit esse rubor.

Potestas expedita.

Vis posse quid vis? velle quod nequis, noli.

Sui Iuris homo.

Sum meus, inde mihi videor satis esse beatus:

Non habeo famulos, Aulice, nec Dominum.

De Matre Machabæorum.

Magna parens, quis te verè neget esse parentem.

Quæ natis, ipso in funere, das animum?

De oculorum peccatis.

Si quoties peccant, dextri effodiantur ocelli;

Mundus in exiguo tempore luscus erit.

De Femina laudem aspernante.

Non quaris, sis laude licet dignissima, laudem:

Est inter laudes hac propè summa tuas.

*D. Benno claves templi, urgente hoste, in undas ;
 abjiciens, redux expuente pisce recipit.*

Insidias jam terra tuis struat invida rebus,

Quod servare voles, mergere, Benno, potes.

*Musa puella D. Virginis spectatæ desiderio,
 moritur.*

Magnam parvula virginem puella,

Cùm juxta attonito videret ore :

O tales, ait, ô beata tales,

O semper liceat videre vultus!

Et mox, ô nova res: videre cæpit,

Postquam vivere desiit puella.

Mors ;

Mors cujus fit generis ?

*Est commune duum puer inquit, sic prebo: mortem
Femina, vir fecit: femina, vir patitur.*

In Aulum volucres cantantes præ musicis aman-
tem.

*Cantantes Aulus volucres dum quæreret, illi
Musicus oblatas dulciter accinuit.*

*Optima dixit avis; nimium tamen illa papaver
Absumit; vocem, sed sine ventre, peto.*

Christus nudus in cruce.

*Frigora non patior, quantumvis frigeo: namque
Quò nudus magis est; hoc magis ardet Amor.*

De Iustitio.

*Quid rogo, iustitium est? quædo, inquis Amygdale, jus nã
Dicitur: ergo multo tempore iustitium est.*

De simili larvata.

Non te Tulla sinis, nisi sis larvata, videri:

Non miror, larvâ fœdior ipsa tuâ es,

Libri doctum non faciunt.

Innumeros coëm̃is libros, legis, Attale, nullos:

Doctior est domino Bibliotheca suo.

§. 3. Vfus & imitatio.

EXEMPLIS PROPRIIS.

A Diiciemus & in nostra materia quædam, ut pro-
positam varietatem exemplis rectius intelligas :
nam epigramma primum alienat facta ab ætatis or-
dine, Tertium à moribus, Quintum & Sextum à mo-
do, Nonum à legibus, Octavum à consuetudine.

I.

Huc age de toto societur concio mundo:

Ad vos orator pusio parvus erit.

Fletibus orditur: lachrymis confirmat iisdem,

Denique profusis ipse perorat aquis. (luptas?

Explicat hic, quid honor? quid opes? quid cœca vo-

Quotque tremunt artus, tot gerit ora puer.

Auditis? quantis homines clamoribus vrget!

Nec mirum, summi est vox puer iste Patris.

DE IUDÆA PRODITORE.

2.

Oscula jam nullus tutò præbebit amanti,

Hæc postquam infecit perfidus ore reus.

3.

Magdalis, iratus Judas placabitur; auro

Tinge manus: oleo non eget ille tuo.

4.

Hem vos Judæi, quibus est dux factus Judas.

Hoc simul ad laqueum vos decet ire duce.

5.

Sub pedibus terrena jubet, te Christus habere;

Debes nunc laqueo, quod facis ista, tuo.

6.

Rebus in immodicis, ne spes malè figat Judas.

In laqueo posuit spem, neque falsa fuit.

7.

Nocte trifur factus, nocte es suspensus Juda:

Indoctus fur es, laqueus tibi redditus esset:

Si quoties fur es, laqueus tibi redditus esset;

Cervice laqueos mille ferres unica.

9.

Si quibus est aurum Domino pretiosius, illis
 Denique, ceu Judæ, debita restis erit.
 Aut linum deerit laqueusque; aut restio quivis
 Exiguo quamvis tempore dives erit.

FONTIS II. VENA V.

Cum aliquid à tempore, aut loco, alienatur: ut si de
 Epulone dicas; amasse jam tum in vita tenebras,
 qui noctem perpotarit, stertuerit die. Militem inter po-
 cula fuisse strenuum, & oppido clementem, ut nulli ho-
 stium vitam ademerit. Prius à tempore, alterum à
 loco alienum est. Propter rerum alienatarum affini-
 tatem, in hac, uti & priore vena, plura conjunxi, a-
 liàs in-distinctas scaturigines dispertienda. Accedit
 quod eadem in loci temporisque alienatione diffi-
 cultas; unde nil attinebit secernere.

§. I. Exempla Martialis.

Ad Linum, l. 7. ep. 78.

Bruma est, & riget horridus December;
 Audes tu tamen osculo nivali
 Nunc totam, Line, basiare Romam.
 Hibernas, Line, basiationes
 In mensam, rogo, differas Aprilem.

In Acerram, l. 1. ep. 26.

Hesterno fextere mero qui credit Acerram,
 Fallitur, in lucem semper Acerra bibit.

*In Cacilianum ex cana instructa, parum civiliter domi-
 sticis magnam partem submittentem.*

lib. 2. epig. 30.

Ullus si pudor est, repone cœcam.

Crao.

Cras te Cæciliane, non vocavi. *

* Id est, nolo ut tu cras ea cum tuis devores, qua hodie tibi apposui.

In Sextum Amicum sua debita numerantem, ne quid Martialis rogaret. l. 2. ep. 36.

Durum est, Sexte, negare, cum rogaris :
Quantò durius, antequam rogeris !

Scorpi epitaphium l. 10. ep. 48.

Ille ego sum Scorpis clamosi gloria Circi,
Plausus Roma tui, deliciae que breves.
Invida quem Lachesis, raptum trieteride nona,
Dum numerat palmas credidit esse senem.

§. 2. Exemplar recentium Poëtarum.

In potatores Principes.

Rubere dignum est, ipsa nam rubet fama,
Potare quosdam nocte Principes tota,
Dormire luce. O Principes tenebrarum !

Prudens ventura considerat.

Quisquis es, ô prudens, lanum sectare bifrontem;
Sunt ora atque ceculi tergo adhibenda tibi.

Christus natus.

Quâ nocte enituit Sol qui dat lumina Soli.

Illâ potest cunctos nox superare dies.

In Flavium Domitianum, in Capitolium meta :
fugientem.

Imbellem ne crede ducem ; capitolia scandit ;

Quod vincendo nequit, hoc fugiendo facit.

De eodem

Egregius bellator erat ; sed bella theatro

Intulit ; in campo maluit aspicere.

De :

De Divo Joanne Chrysoftomo.

*Expulsus patriâ, patriamque reductus, habebat
Exilium in patria, patriam in exilio.*

De S. Mauro.

*Tuto calcat aquas, animo suspensus olympo.
Vir levis oceano, cetera ubique gravis.*

De Amante.

*Uxor amore miser, tantòque potentius uxor:
Quantò, qui me urit, longiùs ignis abest.*

§. 3. Vfus & imitatio
EXEMPLIS PROPRIIS.
DE CHRISTO NATO.

1.

Nunc tandem è cælo veteres migrate coloni:
Quam Deus ad terram transit, Olympus erit.

2.

Nescio quæ toto cerni lux possit in orbe,
In stabulo postquam Cynthia Solque latent.

3.

Sidera nunc credo meritorum expertia postquam
Ipse Deus stabulum, quo mereatur, adit.

4.

Cùm Deus in terras unus concessit ab astris:
Mille alii terris nunc abiêre Dii.
Nullus abire tamen visus; sed Numine plena
Mille alios tellus credita ferre Deos.

5.

Cur intempesta noctis discurre in umbra
Hospitio nondum Virgo recepta tuo?
Forfitan auroram decuit sub nocte vagari,
Cum mediis oriens surgeret in tenebris.

6.

Erigore nil lædor, Boreæ non sentio flatus;
Dum meus in medio frigore fervet amor.

7.

Non poteras aliter medio quàm noctis oriri
Cynthia, quod nullus staret in orbe dies.

DE IUDÆA PRODITORE.

1.

Si cor thesaurusque unà junguntur avari:
In oculis tantùm cor tibi, stulte, fuit.

2.

Nullum te memorent cordis sensisse dolorem:
Nam tibi cor nullum, cùm morerere fuit.

3.

Nō primùm hoc moritur laqueo: nā mortuus antè est.
Dum caput ad mortem tradidit ipse suum.

4.

Fur nulli dicendus eras, nisi nocte venires:
In mediis tenebris te patet esse scelus.

5.

Quod tantum Judas audet patrare, corona est
Debita; sed collo danda corona tuo.

FONTIS II. VENA VI.

Cum res à sensu ac significatione usitata alienatur:
aut etiam, quod elegantius est, sic alienata causa,
effectus, proprietates, aut circumstantia aliena ratione
istius significationis tribuuntur. Cùm dico: Usitato
sensu, non tantùm proprium, naturalem; Sed & me-
taphoricum & moralem, obvium scilicet, atque id-
circo usitatum, intelligo, ab his enim nisi alienetur
nihil præter expectationem adfert, quod si tamen
causæ, effectus, proprietates, aut adjuncta præter o-
pinionem

Pinionem addantur, sensus metaphoricus aut moralis obuius esse poterit.

§. 1. Exempla Martialis.

Per metaphoras non raro significatum rei proprium alienatur.

Vt de Stella Poëta. lib. 5. ep. 11.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas
Inuenies; inde est hæc puto culta manus.

In luscum potatorem.

Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

In Charinum Callium. l. 12. ep. 71.

Quod lanâ caput alligas Charine :
Non aures * tibi, sed dolent capilli.

** nimirum amissæ.*

In Phœbum. lib. 12. ep. 36.

Hædinâ tibi pelle contegenti
Nudæ tempora, verticemque calvæ,
Festivè tibi, Phœbe, dixit ille,
Qui dixit caput esse calceatum.

Ad Tuccam. l. 1. ep. 18.

Quid te Tucca iuvat verulo miscere falerno
In vaticanis condita musta cadis?

Quid tantum fecêre boni tibi pessima vina,
Aut quid fecerunt optima vina mali?

Convivæ meruere tui fortasse perire ;
Amphora non meruit tam pretiosa mori.

Per allegorias etiam ac hyperboles sensus quandoque opportunè alienatur.

Ad Marullum. l. 5, ep. 74. per allegoricum.

Narratur bellè quidam dixisse, Marulle,
Qui te ferre oleum dixit in auriculam.

De piscibus sculpris. l. 3. ep. 27. hyperbolicum.

Artis Phidiacæ toreuma clarum

Pisces aspicias : adde aquam, natabunt.

Denique morali sensu parum obvio à naturali alienatur.

Ad Nestorem. lib. 3. ep. 22.

Auriculam Mario graviter miraris olere :

Tu facis hoc ; garris, Nestor, in auriculam.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Tres hominis hostes.

VNum Grammaticum Logicumque & Rhetora vita,
Hos modo vitaris, cetera tutus eris.

Quis Rhetor? mundus fallax ; Logicus? cacedæmon.

Semper declinans est caro Grammaticus.

De adolescentibus Romani Seminarii.

O flores Romæ, si sic adolescitis : an non

Implenda est vestris fructibus Italia?

In ebrium Appium.

In niveis, Appi, jam regnat bruma capillis:

Inque oculis semper vino flammantibus æstas :

Baccifer autumnus pingit nasumque, genasque:

Cumque bibit, florum dulce illi ad tempora ver est.

Sic potans totum in vultu gerit, Appius, annum.

In ebrium ganeonem.

Nunquid in opposito sentis te Virginis ortum,

Sub amphora vel piscibus?

Hæretici colunt parentes

Scindunt vomere sancta templa, sulcant

Cameteria ; sic colunt parentes.

Hæreticus.

Hic sibi Papistas, nuper dum pocula siccant,

Sub pedibus cunctos vovit habere suis.

Non aqua crantem, Deus audit auribus aquis.

Nunc celsâ pendet de trabe; nunquid habet?

De Homero Scriptore cæco.

Si vera est, de te qua fertur fabula, nunquam

Vidisti lucem; sed tua scripta vident.

Mus Epigrammata voravit.

Quid esse grande dixeris

Epigramma? bis decem mihi

*Voravit una syllaba **

** nempe monosyllabicum mus est.*

De S. Ignatio.

Qui circum Ignati miratur tempora flammam.

Miratur flammam, credo, quod ignis habet.

Ad B. Virginem.

Sopiti bona claude parens duo sidera nati:

Orbis habet soles, te vigilante, duos.

S. Monica D. Augustini conversionem à Deo suis

lacrymis impetravit.

Iam pariant uteris alia sua pignora matres;

Pignora dum lacrymis sint ita parata meis.

Parcè dandum credendumque hoc tempore.

Magnus amor tuus est, si multum hoc tempore dones:

Si multum credas, est tua magna fides.

In Regicidam.

Qualibet abscindi pars corporis agra iubetur:

Excipiunt Medici Theiologique caput.

Orbis inconstantia.

Vsque licet calum moveatur, constat; at orbis

Sit licet immotus, errat in orbe tamen.

De eadem ad Lunam.

Te maris appellant undosi, Cynthia stellam:

Nunc

Nunc terram, potius, quàm mare luna regit.

In lacrymantem præ ira.

Sunt sibi discordes, exercent vim tamen ambo,

In me concordet ignis & urda, suam.

Ad imperitum oratorem.

Quis neget orando populum te, Flacce, movere;

Orantem quando concio tota fugit?

In contentiosum historicum.

Prælia tu solus vis nosse, aliosque refutas.

Mille tibi pugnas pugna vel una parit.

*In rudem Osmium aureum vellus ab Hispano
petentem.*

A Rege expectas aurarum vellus Ibero:

Frustra, Osmi: quorsum est, mittere vellus ovi?

Humili loco natus.

Mater erat netrix; pater in mare retia misit:

Hinc tua condecorat linea longa genus.

*Diogenes Herculis statuâ igni adhibitâ
lentes coquit.*

O bone bisseis, ait, olim exercite monstris,

Lens decimus debet tertius esse labor.

Omni bus in monstris sudaveris, inquit, in ista

Te sudare tamen plus ego lente velim.

Lerna quid Alcida, quid cetera monstra dedistis?

Clarior à victis lentibus ille fuit.

Ad podagricum Aulum.

Difficile est podagra obluclari: namque dolosa

Luclatrix primùm corripit, Aule, pedes.

Vinum, Cervisia.

Laudatur vinum simplex, cervisia duplex?

Est bona duplicitas, simplicitas melior.

De S. Sophia, quæ Fidem, Spem, & Chari-
tatem filias habuit.

Te Sophiam vicisse Sophos nos credimus omnes.

Cur? quia virtutum cerneris esse parens.

Filius immorigerus.

Moribus indignis puer & sine fruge, parenti

Defunctus: mediis est tumulatus agris.

Hic, inquit, jaceat, dignum qui reddere vivus

Non voluit fructum, mortuus iste ferat.

In Cleombrotum.

In medias præceps sese intulit improbus undas;

Curarum ut fluctus fluctibus obrueret.

Amator desperans se suspendit.

Iam dudum laqueis sævi irretitus amoris,

Rumperet ut laqueos, incidit in laqueum.

§. 3. Vfus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

1.

CUr lateas quæris? thesaurus credo Tonantis
Obscuris tenebris defodiendus erat.

2.

Informes fuimus sine membro principe partes;
Dum caput accessit, tunc data forma fuit.

3.

Nil castum Sanctumque loqui consueverat orbis:
Coepimus ista loqui vox ubi missa fuit.

4.

Sæpe licet fufis lacrymis puer irriget ora,
Sæpe tamen blandis risibus apta gerit.

Quos modò telluris fructus sperare licebit,
Cùm pluit hoc cœlum, sol micat iste solo?

5.

Qui fluit ex geminis Christo ignis, & imber ocellis:
Plumbea corda liquat, terrea corda rigat.

6.

Dic ubi nativi color est, ô floscule, vultus
Cur rigida malas opperuere nives?
An, quòd bruma furit, latitas in femine floris?
Florebis verno, cùm petis astra die?

7.

Cur ita nude jaces? cur te mala frigora lædunt?
Hæccine sunt spinæ, floscule parve tuæ?

DE IUDÆA PRODITORE.

1.

Bafia fixisti Judæ: sed Christus aceto
Diluit: has sordes sic bene, Christe, lavas.

2.

Quo tendis facibus? tibi num funebria luces:
Ne quis contendat te, sine luce, mori?

3.

Non potuit cælis animos extollere Judas:
Extulit (hoc potuit) corpus in astra suum.

4.

Vitâ tibi Christus fuerat; cùm venditus esset,
Vita debebas ipse carere tuâ.

5.

Dum scelus hoc ultrâ tellus perferre recusat,
Præbuit huic ramos arbor amica suos.

6.

Discipulos Christi Judas supereminet omnes
Altior; hoc laqueo debuit ipse suo.

7.

Insidias capiti cum jam struxisset Judas:
Vix potuit collo parcere, proximum erat.

8.

Quod caput antè suum Judas malè vendidit auro,
Credidur in laqueo non habuisse caput.

9.

Non opus est saxum morienti ponere Judæ:
Totus adhuc vivens saxeus ipse fuit,

10.

Non eadem Christo servit, medicinaque Judæ:

Ille pedes ungi postulat, ille manus.

Hic fons quamvis per omnes Rhetorum locos, aut logicorum prædicamenta deduci possit; tamen aut ex his, aut aliorum fontium venis ea ferè, quæ aliquod ad argutiam momentum adferunt, erues. Illud tantum obiter moneo: alienationes circa res propositas, non in verbis tantum ac sententiis, sed in litteris ac syllabis etiam fieri posse. Sic molicæ notis *fa, mi, re*, significatione Italica alienatis dices *fac me Regem*. Ita has litteras. A. F. P. R. id est, *Actum Fide Publii Rutilii*, Cannius apud Cicer. 2. de orat. argutè alienavit, hoc modo *Æmilius fecit, Plectitur Rutilius*.

Illud denique animadvertendum, nonnunquam eleganter causam aut originem alienationis, unde maximam illa habet gratiam, reticeri. ut Mart. lib. 10. ep. 8. fecit.

Nubere Paula cupit nobis; ego ducere Paul. m

Nolo, anus est; vellem, si magis esset anus.

Quod epigramma ex fontis 2. vena 4. argutiam habet, cum magis anum optet, ut ducat. Videlicet mortuæ hereditatem magis, quàm vivæ nuptias ambire,

E

inge-

ingeniosè conticuit, quam sanè dissimulationem, præsertim in re minùs honestâ, non inscitè imitabimur. Huc & illud spectat. l. 10. ep. 52. de Poëta dictum.

Nil est securius malo Poëta.

Quia scilicet periculum non est, ne quis sua illi carmina suffuretur. Sed de hoc fonte satis.

CAPUT V. FONS III.

Comparatorium, vel per se, vel ratione proprietatis, effectus, aut conclusionis deductæ expectationem fallentium.

Fontem tertium, aperimus, qui non modò Epigrammaticæ, sed & Symbolographicæ arti uberem suavemque copiam sufficit, ut suo magis loco constabit. Nunc Epigrammaticam solùm argutiam sectamur. At ne quævis comparata ulitato more tractata, huic idonea subtilitati existimet, aut ea rara esse necesse est; aut si obvia sint, proprietate aliqua, vel effectu in expectato rei conjungenda, aut denique oppositione vel alienatione quapiam condienda, quæ explicatiùs ex singulis eorum venis percipies. Comparatorium verò nomine non similia tantùm, sed & exempla, factaque accipimus, modò cum aliis conferantur.

FONTIS III. VENA I.

Cum res in speciem diversa similitudine aliquâ minus expectatâ & obviâ inter se comparantur, aut ceriè cum ad rerum diversarum comparisonem aliquid inopinatum tanquam causa, effectus, aut proprietas adiungitur, quo similitudo stabilitur. Prioris exemplum erit: Epulonem apem quidè diceres, sed quæ sibi tantùm melificaret: Vel si asseras, nil apis habuisse simile, nisi quod

aculeum

aculeum gereret. Argutissimum illud hic est similitudinum genus, quo loco rationis, aut responsionis, utimur; cum aliud à re quàm loquimur, diversum significamus. Sic P. Antonius Stratius non contemnendus hujus ævi Epigrammaticus Bessalo roganti, *quorū beneficia nobili Canonico satis hoc existimaret tempore ingeniosè respondit.*

————— *Sponsa marito.*

Cui non una satis, Bessale, nulla satis.

Nec minus elegantiae habet illud, quod oppositionem comparationi veluti geminatae permiscet. Cujus idem exemplum præclarum adhibet de Attalo.

Miles es, & malus es; bonus es tamen Attale miles.

Miles enim ut canis est: qui malus, ille bonus.

Posterioris exemplum, quo inopinatum aliquid comparatis adjungitur suppeditat Ausonius in Epig.

Rhetoris hæc Rursi statua est: si saxea; vera est.

Cur id ais? semper saxeus ille fuit.

Quamvis comparationum maxima sit copia; quæ tamen Epigrammatis vim atque acumen assequantur, non perinde multa sunt. Proverbia verò argutiora pleraque, tum & symbola ferè omnia ex hac vena promanant: ut alibi videbimus.

§. I. Exempla Martialis.

Ad Severum. lib. 7. epig 29.

Quo possit fieri modo, Severe,

Ut vir peffimus omnium Charinus

Unam rem bene fecerit, requiris?

Dicam, sed citò. Quid Nerone pejus?

Thermis quid melius Neronianis?

Parcè nobis ex hoc fonte Martialis præbabit; quocirca alios tantò solertius explorabimus.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Asinus humanâ voce.

Non ego te quemvis Asinum voco, Mome; sed illum,
Cujus erat sessor Pseudopropheta Balam *

** Cujus asina humana voce locuta est.*

In Philosophum imperitum.

Per incerta soles probare certæ.

Cùm dies calet, exeamus oro:

Ostendam tibi Cynthium lucernâ.

Sol & Amor.

Sol fugitur præsens, idemque requiritur absens:

Quàm similis soli est Nævole noster amor?

Rex, Grex. & lex.

Rex pastor, populique greges, sunt pabula leges.

Æger & Curiolus.

Plurima degustat stomachus, nil concoquit æger,

Sic tu: scis igitur multa, nihilque sapis.

Navis & Avis.

Puppis cauda, carinaque venter, proraque rostrum,

Velaque sunt ala, totaque navis avis.

Tellus & Animal.

Telluris lapides sunt ossa metallaque nervi,

Pellis crusta, pili gramina, sanguis aqua.

Homo & humus.

Est homo, sic ut humus, supra se tollitur ipsum:

Menie superbit homo; Monte superbit humiss.

[Mendacium, fictum, pictum, dictum.

Sculptorum est mendacia fingere, pingere munus

Pictorum est: cujus dic re? Tulle tuum?

Fluvius homo, mare mors.]

Ingressis pelagus sapor amnis omnibus idem.

Mors

Mors omnes homines aequat, ut aequor aquas.

Homo & bos victima,

Nascitur in certam miserandus homuncio mortem:

Et mager in campo bos, ut edatur, edit.

Quod propius nobis, hoc majus videtur,

Proxima quòd nobis sit, maxima luna videtur;

Sic videor minimus maximus esse mihi.

Sol & Fides una.

Vna fides, velut una dies illuminat orbem.

Vnus ut in calo Sol, & in orbe Deus.

Facundus Fecundus.

Facundus non est qui multa, at qui bene dicit;

Vt nec fecundus, qui mala gignit ager.

Lis & Lex.

Lis genuit leges, legum lis filia: vivi

Non sine lite solet, non sine lege potest.

Non libris sed & studio opus.

Emptis quòd libris tibi bibliotheca referta st:

Doctum, & Grammaticum te Philomuse, putas.

Hoc genere, & chordas, & plectra & barbita corde,

Omnia mercatus, cras Citharoedus eris.

*S. Xaverius in tempestatibus funibus nauticis
incumbens.*

Cùm duro super incubans rudenti,

Plus fallit prece, quam sopore noctem.

In tuto ratis est, habetque furis

Anchorarius Anchoram fidelem.

D. Catharina Senensis spineam coronam eligit.

Non mirum est, spinas quòd ames, Catharina, severas:

Nam rosa sub spinis optima quæque latet.

In avarum.

Quod bene servet opes laudas, Mariane, Camillum:

Scrinia laudari, sic Mariane solent.

*In Bibliothecæ catenatæ possessores.
Haud secus ac duro fugitivos carcere servat
Vestra catenatos Bibliotheca libros.
Quid mirum si nulla viget doctrina, colendi
Doctrina autores hic ubi vincla gerunt.*

D. Virgo Gratiarum mare.

*Est locus in terris, liquor in quem puppifer omnis
Confluit, & laticum quidquid ubique natat.
Est, in quam virtus & gratia confluit omnis,
Et dia dotes: hac Maria, hac Maria.*

Mors & Lanii.

*Mors nisi mactaret juvenes, laniique juvencos:
Omnia stultorum plena bonumque forent.*

Fiscus opes, ut viscus aves captat.

*Ut visco capiuntur aves (fiscus quasi Viscus
Dicitur) à fisco sic capiuntur opes.*

Vita nostra, ut sermo varius est.

*Vita quoque ornatur variis, ut lingua, figuris;
Vita figurata est: vivimus, ut loquimur.*

In avarum insatiabilem.

*Materia fertur res esse simillima prima;
Hac formas omnes appetit, Aulus opes.*

In Claudum.

Claudicat, & semper instubat pede Pontius uno:

Hexametrum ingressu Pentametrumque refert.

Jurisconsulti & medici aliorum damnis proficiunt.

Iurisconsultorum idem status & Medicorum.

Damna quibus licito sunt aliena lucro.

Hi morbus agrorum, agrorum litibus illi

Dant patienter opem, dum poiuntur opes.

Morus

Morus ad Gallum.

*Vatibus idem animusque & verè Spiritus idem
Qui fuit antiquis est modò, Galle, tibi.*

*Carmina namque eadem versusque frequenter eosdem
Quos fecere illi, tu quoque Galle facis.*

In quæstorem sordidum.

*Mente Midas, facie Therfites, munere Quæstor,
Re Verres, animo Sardanapalus iners.*

§. 3. Vfus & Imitatio
EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

1.

Hunc quòd sustineat, mirum est, qui sustinet orbem:

Et quòd portantem femina, onusque ferat.

Sed nisi me fallit, sententia pondera non sunt.

Hoc Christus matri est, quod sua vela rati.

2.

Ante fuit solus, sol nunc geminatur in orbe:

Nunc animis; oculis vidimus antè diem.

3.

In mediis Christus tenebris illabitur orbi;

Discedit mediam luce vehente diem.

Nec mirum soli similis descenderat antè:

Ut primùm ascendit, lux fuit orta polo.

4.

Flet mala nostra puer: puero quandoque vicissim

Aggeminus, nullum lacryma pondus habet.

Multa dedit promissa puer; sed inania verba

Reddimus heu! Echo nil nisi vana sumus.

DE IYDA PRODITORE.

Ut lupus agnello, Judas dedit oscula Christo.

2.

Leprosi metuenda domus corrupit Judam,

Hic contracta prius criminis ista lepra est.

Turpis avaritia, & lucri scabiosa libido

Polluit unguentum sordibus una suis.

Quid mirum? perit unguenti Scarabæus odore:

Sordida cui fimi stercora, pastus erant.

3.

Ex ligno Dominus, ligno suspensus, Juda es.

Quis Domino similem te neget ergo mori?

4.

Haftenus in teneras notum est sævisse bidentes.

Et crudos stabulis imminuisse lupos.

Cùm tamen in proprios Judas malè sæviit artus:

Triste lupos fatum vidimus esse lupis.

5.

Diogenem memora, Solem quæsisse lucernā:

Diogenem vidit nunc tua Christe Schola.

FONTIS II. VENA III.

CUm inter illa, quæ præ se ferunt, vel ferre similitudinem paritatemve creduntur, præfertur id, aut postponitur, quod præferendum vulgo, aut postponendum non videtur: ut si de Epulone dicas. Cùm nihil homini similis quam homo esset, canes tamen, quam hominem, pascere maluit: nec mirum, cùm is qui ventri serviret, bestia quàm homini esset propior.

§. I. Exempla Martialis.

Non infecundus ex hac vena fuit Martialis.

In Amphit. Ad Casarem epig. 5.

PRostratum Nemees, & vastâ mole, leonem,

Nobile, & Herculeum fama canebat opus.

Prisca

Prisca fides taceat; nam post tua munera Cæsar
Hæc jam femineâ credimus acta manu.

Ad Maximum de columba stella. lib. 1. epig. 2.

Stellæ delictum mei columba
Vincit, Maxime, passerem Catulli.
Tanto stella meus tuo Catullo,
Quantò passere major est columba.

Thais & Laconia comparatur. lib. 5. epig. 44.

Thais habet nigros, niveos Laconia dentes.
Quæ ratio est? emptos hæc habet, illa suos.

De plurium uxorum marito lib. 10. Epig. 39.

Septima jam Phileros tibi conditur uxor in agro.

* Plus nulli, Phileros, quàm tibi reddit ager.

* *Quia scilicet mortuis uxoribus fit heres bonorum.*

Ad Decianum. lib. 1. epig. 8.

Nolo virum, facili redimit qui sanguine vitam,
Hunc volo laudari, qui sine morte potest.

De vipera electro inclusa. lib. 4. epig. 46.

Nè tibi regali placeas Cleopatra sepulchro.

Vipera si tumulo nobiliore jacet.

De hortis Marcelli uxoris. lib. 12. epig. 27.

Has Marcella domos parvaque regna dedit.
Si mihi Naufrace patrios concederet hortos,
Alcinoo possem dicere, malo meos.

De futuro herede sui tutoris facto. lib. 9. epig. 55.

Frangere leves calamos, & scinde Thalia libellos,
Si dare futuri calceus ista potest.*

* *Quia plus utilitatis ex jatrina, quàm libris capitur.*

In Labullum. lib. 12. epig. 30.

Non es, crede mihi, bonus: quid ergo?
Ut verum loquar, optimus malorum.

De Cæsaris aula magnifica. lib. 8. epig. 36.

Hæc augusta tamen quæ vertice fidera pulsat,
Par domus est coelo, sed minor est Domino.

Ad Cæsarem. lib. 11. epig. 5.

Tanta tibi est recti reverentia Cæsar & æqui,
Quanta Numæ fuerat, sed Numa pauper erat.
Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
Et cum tot Crælos viceris, esse Numam.

§.2. Exempla recentium Poëtarum.

Carmina & flumen.

Volvuntur fateor leni tua carmina lapsu,
Illa tamen nollet dicere Naso sua.

Leniter illa fluit, fluit hæc quoque leniter unda:
Hæc gustata tamen desipit; illa sapit,

Sol, Luna, & Mars.

Verace Hebraeus paginâ refert Iosue
Stetisse solito diutius duplo solem,
Fuisseque adeo duplicem diem solis,
Cum victor hostes ipse tradidit letho.
Nugace Græci fabulâ canunt vates,
Stetisse solito duplo diutius Lunam,
Fuisseque adeo duplicem diem Lunæ,
Quando Herculem ex Iove Alcumena concepit.
Exsuperat ætas nostra. Quod videt monstrum?
Multos per annos habuimus diem Martis.

Asinus Bethlemiticus.

Iam scio me laudas, & equi me nomine denas:

Nolo; plus asinum est esse Tonantis heri.

Lusitanus in obsidione dente pro glande est usus.
Prælia ne præfer nostris Sampsonia; Sampson

Maxilla

Maxillâ, nostri praelia dente gezunt.

In Cinnam Ulyssis nomen usurpantem.

Cinna vetus reicit, nomenque usurpat Vlyssis:

Territa mutato Circe in Vlysse fuit.

Et sociis versis, inquit, quis servat Vlysses?

Hunc solum nequeo vertere, Cinna potest.

Dives & Pauper.

Auro Dives eget; cereali munere pauper;

Sed cum egeant ambo pauper egens minis est.

Mors & fures.

Restituunt furtum fures; vi rapta latrones:

Omnia mors aufert, restituitque nihil.

Optimus belli Imperator.

Castra locare fuit Pyrrhi, Fabiique morari,

Marcelli proprium est conseruisse manus.

Tu castrisque morâque hostem ac certamine frangis;

Atque triumphum quod erat, tu tibi solus habes.

Atas parentum peior avis,

Peiores Patribus sumus, ut maioribus illi;

Pejus erit nostrâ posteritate nihil.

Sol cetera fidera vincit.

Sit nox centoculo, quamvis oculatior Argo;

Plus uno cernit lumine lusca dies.

Sol & Luna vir & femina.

Ecclipsin rarò patitur Sol; Luna frequenter:

Est magis ad lapsum femina prona, viro.

§.3. Vfus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS.

ET mihi quoque in hac re laborandum fuit, ut
exemplis majorem hinc scripturo fecundi-
tatem

tatem sufficerem, cum plerique hac ex vena parces propinent.

DE CHRISTO NATO.

Lætior ut fieres, coepit puer ist dolere:

In lacrymis pro te sorduit ille suis.

Abluit hæc maculas animorum lacryma, nævos

Tam bene quæ tergat spongia nulla fuit.

2.

Crebra suis quondam mactata est victima coelis,

Sed data pro terris victima nulla fuit

Vos veteres modò sacrifici gaudete, quòd Agnus

Unus pro centum redditus iste solo est.

3.

Cedite mille Dii, veteres migrate coloni,

Nunc omnem in cunis occupat ille locum.

Cede Venus Cyprio, ipolietur Apolline Deios;

Cæteraque quem coluit, nesciat illa Jovem;

Tuque etiam Romana Deos urbs pelle colonos:

Unus præ cunctis est puer iste Deus.

4.

Atlantis coelos humeris stupefacta vetustas

Impoluit, nulli par onus esse rata.

Grandius hac aliquid viderunt mole Nepotes,

Femina latorem cum tulit una poli.

5.

Cum novus in mundum Phœbus dilabitur astris,

Alter ad oppositos cesserat Antipodas.

Non Lene conveniunt, sol & Rex sede sub una,

Sol solus maneat, Rex, sine Rege, regat.

6.

Odifsem noctem, mea lux, nisi nocte venires:

Nunc mihi præ quovis nox placet illa die.

Lux

Lux fuit abque die, quæcunque hac nocte carebat:
Quæ tulit hanc lucem nox sine nocte fuit.

7.

Ut cœlum fieret, tellusque, elementaque mundi
Ut fierent, Fiat, vox satis una Dei est.
Nunc fit homo Deus, ô nimis admirabile verbum!
Ut fieret, Fiat, vox satis una hominis.
Dicite Mortales Immortalesque: quid hoc est?
Plurine hominis potuit vox ea, voce Dei?

8.

(bras,

Quid mihi cum Phœbo est? satis hic sol dimouet um-
Quid mihi cum stellis? lux satis una mihi.
Illa micent oculis; animis subserviet ista.
Pro geminis oculis mens erit una mihi.

9.

Qui tulit inclusas sub Apolline Principe Musas
Annulus, hic cunctis. Pyrrhe, stupendus erat.
Et nux, Iliadem primi quæ parua Poëtæ
Strinxerat angusto cortice, rara fuit.
Ast ubi vile capit tantum præsepe Tonantem:
Annulus hic nihil est, illas ita nihil.

DE JVDA PRODITORE.

1.

Vicisti reliquos tu solus Apostolus omnes:
Libera quæ nulli mors fuit, una tibi est.

2.

Illotis Judas pedibus non iuit ad orcum,
Præstitit obsequiis hoc Deus ipse suis.
Sæpe parentatum est multis heroibus: isto
Exemplo Judæ nemo secundus erit.

2.

Deposuit Judas spem jam moriturus, an unus

Ante

Ante suam hic mortem fortè beatus erat?
 Spem nec habent superi, nec Iudas: vincit Iudas,
 Hic vivens caruit spe, moiensque caret.

FONTIS III. VENA III.

Cum vel inter res similes dissimilis effectus, aut proprietas ostenditur, vel inter dissimiles similis; quorum alterutrum fit, si res cum oppositione inter se comparentur. Ut si de Lazaro & Epulone dixeris, cum sit uterque homo, nihil tamen iste humanum deformi atque exulcerato in corpore, nihil hic in mente sordida atque avara habuit: ille corpore, hic animo degenerabat: ille non absque virtute, hic non sine vitio. Vel (ut posterioris membri exemplum habeas?) Hic affluebat opibus, ille inopia premebatur, sed tamen uterque miser: hic quod uti bonis nesciret, ille quod non posset.

§. I. Exempla Martialis.

Ad Conjuges, lib. 8. ep. 35.

Cum sitis similes paresque vitæ,
 Uxor pessima, pessimus maritus:
 Miror non bene convenire vobis.

Ad Æliam. l. 1. Ep. 19.

Si meministi fuerant tibi quatuor, Ælia, dentes:
 Expuit una duos tussis & una duos.
 Jam secura potes totis tussire diebus:
 Nil, tibi quod tollat, tertia tussis habet.

Ad effrontem. lib. 12. epig. 76.

Os atavi, patrui nasum, duo lumina patris
 Diceris, & gestus matris habere tuæ.
 Cum referas priscos, nullamque in corpore patrem
 Mentiris, frontem dic mihi cujus habes?

Posterioris

Posterioris membri exemplum habes. lib. 10. epig. 25.

Polycleti statua.

Junonem, Polyclete, tuam nisi frater amaret,
Junonem poterat frater amare tuam.

In amphit. de verso. Epig. 10.

Præceps sanguineâ dum se rotat ursus arenâ.

Implicitam visco perdidit ille fugam.

Splendida jam tecto cessent venabula ferro,

Si captare feras aucupis arte licet.

§.2. Exempla recentium Poëtarum.

A Nimadvertes, opinor, ex recentium magis auto-
exemplis hanc venam suavis elegantiae, & ur-
banæ festivitatis plenam esse, adeoque in ceteris
comparatorum venis eminere.

Echo speculum.

Nil habet, ut vivat, si vocem exceperis, Echo:

Vt vivat speculum non nisi voce caret.

Improbis Claudius in libertate; & probus Linus,
sub disciplina.

Nil nisi velle deest, bonus ut sis, improbe Claudi;

Improbis ut Line sis, nil nisi posse deest.

Cibus & medicina.

Sumpta, cibus tanquam, laedit medicina salutem,

At sumptus prodest, ut medicina, cibus.

De virtutibus muliebri, & ventis virili facie pictis.

Mascula quod virtus muliebri pingitur ore,

Quodq; leves venti mascule ora gerunt,

Femina ne jactet. namq; hæc, ut multa fuerunt

Dicta per antiphrasin, picta per antiphrasin.

Speculum & formosa.

Es pulchra in speculo, pulchra, ac peritura: memento

Quam speculo similis sis, Carolina, tuo.

Sol & homo.

Solstitium vita mors est sol stare videtur:

Non stat; homoq; mori, Pontice: non moritur.

Fiscus, æquor.

Influit in fiscum collecta pecunia, sicut

Vndique flumineas imbibit æquor aquas.

Effluit ex fisco dispersa pecunia; sicut

Æquoris in fontes versa recurrit aqua.

Vita flumen.

Ad mortem sic vita fluit, velut ad mare flumen:

Vivere nam res est dulcis, amara mori.

Principio & fine amor diffidet.

Principium dulce est: at finis amoris amarus:

Lata venire Venus: tristis abire solet.

Flumina quæ situm sic in mare dulcia currunt:

Postquam gustarunt æquor, amara fluunt.

Charites & opes.

Nunquam deficiunt Charites, cum dantur, habentur:

Cumq; absumuntur, multiplicantur opes.

Studium & Cos.

Ingenium studiis alitur, teritur quoq;: sicut

Tela terendo acuit Cos, acuendo terit.

Prudentes ut serpentes, simplices ut columbæ.

Vt nulli neceas columba fias,

Vt nemo tibi, sis Marine serpens,

Axis & caufidicus ungendi.

Ne siccus volvente rotâ crepet, ungitur axis:

Caufidicum mos est ungere, ne taceat.

Dividere bona, quàm lites definire ma-
lumus.

Definit logicus res, non modo dividit: at nos

Nil definimus, omnia dividimus.

Prudentiâ & urbanitate condienda doctrina.

Ingeniosus, at imprudens, est absque cibo sal:

Doctus inurbanus, est cibus absque sale.

Fides & Spes.

Nulla foret, nisi certa fides foret, unaque semper:

At si certa foret spes mea, nulla foret.

Fatuus ac sapiens.

Veriloqui fatui non pauca tacenda loquuntur,

Veriloquus sapiens multa tacenda videt.

Deus & Chymicus.

Condidit ex nihilo Deus unicus omnia: contra

Tu facis ex toto, Cotta chymista, nihil.

D. Petrus Paulo ditior.

Imperium gladio, sed opes sub clauē tenentur:

Ditior est Paulo scilicet inde Petrus.

Moyſes & Simeon.

Vivere non potuit Moyſes Numenque videre:

Ni videas Simeon, non potes antè mori.

Venus in cœlo ac ſolo.

In cœlo ſolem ſemper comitatur euntem:

In terra lucem cur fugit ergo Venus?

Luna ſidus, & hoc ſigno nummus.

Carmina de cœlo poſſunt deducere Lunam;

Ex oculis Lunam carmina nulla tuis.

Tellus & virtus in medio.

In medio conſtat tellus, tamen inſima res eſt:

In medio virtus, res ea ſumma tamen.

Pecora bona laudantur, vituperantur homines.

Sit tibi bos aſinuſq; lenis, laudabitur ille:

Vt tu lauderis ſis licet Olle, malus.

Adulatur canis.

Blandus hero caudâ canis irrequietus adulat:

Linguam pro cauda Pontilianus habet:

Pauper, Mendicus, Dives.

Pauper in urbe parum, mendicus nil habet usquam.

Dives habet nimium: quis, nisi nemo, satis?

Amicus Ollaris.

Ne blandos nimis astimes amicos,

Illis dum calet olla, amor calebit.

Frigebunt citò, si culina friget.

In mulierem decoctricem.

Potare florem sueta Liberi corba

Decoxit omnia, glande nunc famem pascit.

Quiesce Corba: sanxit hoc Adrastea,

Qui delicatè pranderit, malè ut cœnet.

Ad effigiem Regum Hispaniarum Philippi III.

& IV. Patris & filii.

Conjunctum occiduo solem qui quaris Eòum,

Hic ades, hic oculum fige, & utrumq; pedem.

Hesperus hic, illic roseo stat Lucifer ortu:

Sol cadit hic; illic surgit: utrique fave.

In ebrias Conjuges.

Ebrius est Corydon, sed nec minus ebria conjunx:

Ebrius hic pugnax, libicus illa furit.

Illi mater Eris; satus ille parente Choroëbo.

Ille patris vitio desipit, illa suo.

Vna domus tandem torus idem claudit utrumq;

Quàm malè conveniunt, tam bene conveniunt.

In Dusilvium Poëtam.

Amphion silvas, silvas Rhodopeius Orpheus.

Carmine, & artonitas traxit uterque feras.

Ast ubi tu silvis tua ructas metra Dusilvi,

Horrescunt silva, diffugientq; fera.

§. 3. Vfus & imitatio
EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

1.

In stabulo cū nascatur bene creditur agnus;
Cūque lupos terret, creditur esse Leo.

2.

Noctua cæcus homofuerat, dum nocte venires,
Mox hæc incepit nocta ferre diem.

3.

Labentem quondam Deus olim quærit Adamum,
Nemo hominum quærit, dum cadit ipse Deus.
Ille cadens culpam fecit, luit ille cadendo,
Et reparat lapsum Lapsus, Adame, tuum.

4.

Laberis ut Phaëthon, sed grato errore viarum,
Tu noctem hinc aufers, abstulit ille diem.

5.

Editus in lucem passim modò dicitur infans;
Editus in noctem, sed puer iste fuit.
Quid mirum? haud aliter potuit lux nascier ipsa:
Invenit hæc tenebras, sed facit esse diem.

DE IVDA PRODITORE.

1.

Magdalis & Judæ totus scit nomina mundus:
Illa, quia invenit; perdidit ille, DEVM.

2.

Oscula das Christo; Joannes fixit eidem.
Ex quo flore legit mella, venena legis.

3.

Adamus periit, periitque sub arbore Judas:

Hic

Hic quoniam guttur claudit, & iste aperit.

4.

Ad mortem properant Judas & Christus, utrique
Mors dispar, parest, quòd voluere mori.

5.

Et Pauli & Judæ dispar fortuna putatur;
Sternitur ille solo, tollitur ille polo:
Mutat uterque locum; tamen iste cadendo levatur,
Quodque etiam mirum est, iste levando cadit.

6.

Turpis avarities livorque abduxit Judam:
Discipulus Domini nil habet iste sui.
In trabe dum moritur, tunc est imitatus JESVM:
Esse Deo similis dissimilisque cupit.

7.

Nulla magis totum sunt admiranda per orbem
Gesta tuis Juda, gestaque Christe, tuis.
Quam nulli taceant calami dignissima res est:
Hic hominem redimit, vendit at iste DEVM.

8.

Quem malè Petre negas, pejùs profitetur Judas:
Ille fatendo DEVM, tuque negando cadis.

FONTIS III. VENA IV.

Cum idem secum comparatur, collatione minùs obviâ
similium aut dissimilium ejusdem rei inter se factò-
rum, aut proprietatum. Ut si Lazari post vitam fe-
licitatem cum priori fortuna conferas opposire
ad Epulonis conditionem: nam per oppositiones ad-
mixtas huic potissimùm comparationi varietas ac
gratia erit concilianda.

§. 1. Exempla Martialis.

De Mutio Scauola dextram flammis adurente. l. 1. ep. 25.

MAJOR deceptæ fama est & gloria dextræ:
 Si non errasset, fecerat illa minùs.

In Nævolum. lib. 1. epig. 77.

Cùm clamant omnes loqueris tu, Nævole, semper:
 Ecce tacent omnes, Nævole, dic aliquid.

In Cælium. lib. 7. epig. 33.

Discurfus varios, vagumque inane
 Et fastus, & aue potentiorum.

Cùm perferre patique jam negaret;

Cœpit fingere Cælius podagram.

Quam dum vult nimis approbare veram,

Et sanas ligat obligatque plantas,

Desiit fingere Cælius podagram.* *Quia scilicet ve-
 rè cœpit laborare.*

Ad Domitianum Romæ instauratorem Lib. 7. Epig. 52.

Nunc Roma est, olim magna taberna fuit.

In vanè se extolentem lib. 8. Epig. 46.

Pars maxillarum tonsa est tibi, pars tibi rasa,

Pars vulsa est: unum quis putet esse caput?

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Niobe, siue Lothi uxor arte reproducta.

Vivere me iratis fecit de marmore Divis:

Rursus ego ut lacrymer, rursus ego ut moriar.

Vivo equidem, sine corde tamen: non error ab arte est:

Cùm superos spreui, tum sine corde fui.

Lingua nobilis ac mobilis.

Humano membrum non est in corpore linguâ

Nob. liusve bonâ, mobiliusve malâ.

In Poëtam qui se alterum Nasonem putabat.

Sis Naso modo de Ponto quoq; carmina scribas.

Malum

Malum Femina ad Cordium.

Quæ mala,, quæq; bona est, ô Cordi, femina lædit.

Funera causavit Penelope, ac Helene.

Ad Sanctum Donatum Martyrem.

Vndantem latè pluviâ manantibus auris,

Diceris in sicca sustinuisse toga.

At quod crudelem pœnamq; manumq; Tyranni.

Fers siccis oculis, est, puto, majus epus.

D. Athanasius Alexandrinus.

Nil sibi dissimilis, poterat de sede moveri,

Corpore nam moto, mens stetit una loco.

Divus Gregorius Thaumaturgus.

inimicis parcit.

Ulcisci potuit, virtusque locusq; favebant:

Noluit; hæc virtus, credite, major erat.

S. Blasius ad mortem paratus.

Prodigio vitam cum posses, Sancte, tueri;

Prodigium est majus te voluisse mori.

Ad Lutherum.

Hæretico dandam esse fidem, Luthere, negasti.

Vis ne igitur nos hæc credere, stulte, tibi?

Ad medicum.

O felix! nam terra tuo studet una favori;

Successus medicæ, Pontice, luce patent.

Sed tamen errores, & quæ nascuntur ab arte,

Abdita sub terris, funeribusq; latent,

In Ciceronem vitâ, quàm morte feliciorem.

Quàm nunc id velles, olim quod, Marce, dolebas,

Interdicta forent ignis, & unda tibi.

Facilis descensus in aulis.

Nemo gradus nisi per plures ascendit in aulas:

Ad descendendum plus satis unus erit.

Vitam comicam mors sæpe tragica excipit.
Pontice comædus vivis, moriére Tragædus :
Dissimilis vitæ mors erit illa tua.

Agamemnon absens, dum alienæ mulieris perfidiam plectit, experitur suæ.
Quæsieram longinquo Helenamque parimq; sub orbe,
Quem propriâ infelix clauseram utrumq; domo.

In militem timidum.

Pascit equos geminos : volucrem præverteret alter :
Alter sed pigro pigrior est asino.
Non festinantem fert hic, ad prælia Tullum:
Ille prius, tuba quàm clauxerit, inde refert.

§. 3. Vfus & imitatio.

EXEMPLIS PROPRIIS.

DE CHRISTO NATO.

I.

HUic operi concedat opus quodcunque Tonantis.
 In reliquis digitus cernitur, hic manus est.

2.

Ignotus tu, Christe, venis pastoribus infans.
 In te cum videant plurima, plura stupent.
 Heraclitus eras aliis, quod ad omnia fleres;
 Democritumque alius te facit esse novum:
 Sunt quibus Harpocrates tantùm videare filendo.
 Hippocrates morbis tu quoque visus eras.
 Cuncti aliquid, nemo de te, puer, omnia dixit:
 Fles, rides, curas vulnera nostra, files.
 Explicet hunc mater, fat erit vox unica JESVS:
 Cui talem, ut pareret, vox satis una fuit.

DE IUDÆA PRODITORE.

1.

Vivus habes loculos, loculum nec mortuus unum:
Vita tibi dives, mors tibi pauper erat.

2.

Dæmona corporibus pepulisti fortis Juda:
Idem agis in laqueo, cum moriare tuo.

3.

Vix æstas similes dabit hac ex arbore fructus;
Quos sterili ex trunco bruma ferenda dedit.

4.

Vivere honoratus cum jam non posset Judas,
Pro vita infamem maluit esse necem.

Hunc fontem si diligentius explores, magna hinc omni
scriptionis generi ornamenta suppeditabis. Cum
enim mira exemplorum similitudinumque ad deli-
berationem persuasionemque vis ac momentum in-
sit, tum iis præcipue quæ veritate quadam, atque il-
lâ quam hic sectamur elegantia, tanquam melle quo-
dam allinuntur. Hunc tamen fontem ex arte nostra
symbolica luculentius, uberiusque, pro voluptate ma-
nare faciemus.

CAPVT VI. FONS IV.

*Lusus verborum, & ad rerum sententiarumque
usum allusio.*

Vltimum fontem exploramus: dulces fert argu-
tiarum aquas; sed moderatè ac mellis instar hau-
riendas: quod suâ copiâ desipiant. Quam enim res
plena voluptatis est, levi vocum inflexione inopina-
tum aliquid eruere, antiquitatum, legum, historia-
rumque

rumque memoriam scriptis breviter nervoséque in-
 spargere : tam affectatum, frigidum, ostentationis-
 que plenum est, ea perpetuò otioséque (ut in hac
 rerum frequentia assolet) sectari. Parcior in his
 Martialis: satis crebri profusique recentiores. Nobis
 hic coeptæ materiæ placuit insistere, quamvis aliæ
 se offerent majori gratiâ, copiâque affluxuræ. Por-
 rò cùm & in sententiis, rebusque, non minus, quàm
 verbis allusiones reperiantur; is, qui hunc fontem di-
 viserit, nihil abs re fecerit: nos tamen propter sca-
 turiginum affinitatem, id necessarium non duxi-
 mus.

FONTIS IV. VENA I.

L *Vdatur inflexâ vocis, aut sententiâ significatione voce
 camen, aut sententiâ immutatâ.* Ut si Epulonem
 adamantem voces, vicinum in extremâ necessitate
 positum non adamantem, si gratis à Deo nihil me-
 reri, qui proximis nihil donet quantumvis gratis. Hic
 decantati distichi meminisse te velim statuae Veneris
 inscripti:

Quid facies, facies Veneris si veneris ante?

Ne fed eas, fed eas; ne pereas, per eas.

Et illius Aptâ Duci non est uxor, non aptaque Regi;
 Quæ duci non est apta, nec apta regi.

§. I. Exempla Martialis.

V Ideas geminæ ferè significationis nomina, aut
 verba hanc gratia in scribendi facere: quod si ta-
 men propria significatio defuerit, metaphoricâ uti
 licebit, ut Martialis.

*Ad Attalum l. 1, ep. 65. utriusque exemplum elegans
exhibet.*

Semper agis causas, & res agis, Attale, semper;
Est, non est quod agas, Attale, semper agis,
Si res & causæ desint, agis, Attale, mulas;
Attale, ne quid agas desit, agas animam.

In Cinna lib. 3. ep. 47.

Esse nihil dicis, quidquid petis, improbe Cinna;
Si nil Cinna, petis, nil tibi, Cinna, nego.

Exquisitissima in hoc genere sunt, quæ ambigua
significatione sensuque duplici ita ludunt, ut sensu
altero seni expositionem, aut laudem rei explicent;
acerbo altero figant aculeum, qui tantò altius insidet,
quantò tectius figitur, sic Martialis l. 9. ep. 12. in
Chloen septem virorum interfectorum monumen-
tum erigentem.

Inscripsit tumulo septem celebrata virorum,*

*Se fecisse, Chloe: quid pote simplicius? *Videlicet
hæc verba tam de eade virorum, quàm
tumulo excitato accipi possunt.*

In mortuum l. 9. ep. 23. ambiguitatem tollit.

Sit tibi terra levis, mollique regaris arenâ:
Ne tua non possint eruere ossa canes.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.

Mors Christi à Venere præcipue est.

Luce obijt Veneris, Veneris fle turba: videtur
Causa Dei passi non minima esse Venus.

De Petro Fabro D. Ignatii focio.

Secula si ni ferri, toto fuit hæresis orbe,

Da Deus hunc contra ferrea secula Fabrum.

In mercatoris obæratì sepulcrum.

Mercator jacet hic, cuius mihi dicere longum

Nomina sit, moriens nomina mille habuit.

*Tiberius Nepos perdidit nepotes, ipse nepos
ac helluo.*

Perdidit agnatos, & amavit turpè nepotes :

Ac factus, ne quis deforet, ipse Nepos,

Diva Margarita.

Vellet inops fieri, sed dum se possidet ipsa

Margaris, incassum credo feretur inops.

Mors etiam incautos rapit.

O quàm sepe nimis, Camilla, vitæ

Securis, necis imminet securis.

Pilo, seu telo, milites : studiosi pila ludent.

Tu miles : studiosus ego : nos ludimus ambo.

Tu pilis, & nos ludimus inde pilis.

Officium ac munus nullum sine munere est.

Gratis libenter servit alteri nemo.

Omnes libenter serviunt, tamen gratis.

Serò Phryges sapiunt.

Cùm furto patuit janua, sera sera est.

D. Barbara minimè barbarà.

Vt parca parcant, ut luci lumine lucent,

Vt bellum est bellum, sic ego barbarà sum.

Diviti strena.

Dives es & dignam poscis te, Benuole, strenam.

Quid mittam? desit nil tibi; mitto nihil.

Illyrico ebrius illudit.

Ebrius Illyrici pulsaverat hospitis ades,

Quo tardo clausas non reserante fores,

Ecce, quid Illyricum, clamabat, & inter asellum?

Tum alter: nonne vides? inter utrumque fores.

Fides multæ nulla fides.

Extremo queritur Christus de tempore, tanquam

Nulla sit in terris invenienda fides,

Atqui nunc hominis veniat si filius, ecce

Majorem inveniet, quàm velit esse fidem.

Mors ultima linea rerum.

Quæ nova habemus? ais, dicam: Morieris. At inquis

Non sunt ista nova: imò, Eure novissima sunt.

Uxor levis viro gravis est.

Dadale quis credat? vox ô mirabilis uxor?

Quo levior cuique est uxor, eò gravior.

Declinandum malum est.

Declina, Line, peccatum, si vis bonus esse

Grammaticus, casus virtutem inflecte per omnes.

Prior apud Monachos ordine posterior.

Mirus apud Monachos ordo est, Abbate Charonda;

Posterior quippe est, non prior, ipso Prior.

Sacra non legenda tantum, sed & intelligenda.

Hunc, qui sacra legit, sed non intelligit, Anti,

Nonne merum posses dicere sacrilegum?

Devotus, sed non Deo, at diris.

Vis dici devotus, & es, Chrysamblice, totos

Improba te conjux devovet usque dies.

Absurdus musicus.

Musicus ante canem venerandus; sed canis instar,

Dum canis in templo, Dendromedon, ululas.

Ad senem.

Omnia fert ætas, te nequit illi diu.

Ad oberatum.

Æris habes multum, Olpe, alieni: verum alieni

Quo plus æris habes, hoc minus æris habes.

Aula non veraces; sed adultores promouet.

Verona paucos, plurimos Placentia,

Ad aula honores promouet.

§. 3. USUS ET IMITATIO : EXEMPLIS PROPRIIS.

Nos ex vena hac neque ingenii parum, neque felicitatis complectente, aliquot exempla hauriemus.

DE CHRISTO NATO.

1. **I** Anua coelorum clausa est, dum *clauē* caremus :
 Plaudite, jam *clavis* decidit illa polo,
 * *Clavis David Christus dictus est.*

2.

- Quæ dedit hunc Virgo brumali tempore fructum,
 Fertilior quavis arbore, *Virga* fuit.
Virga Iesse MARIA dicta.

3.

- Quàm cunctis facilis fuerat descensus avernī,
 Tam facilis cœlo nunc patefacta via est.
 Scilicet ipse Deus postquam descendit ab astris.
 Descendisse etiam creditur ipsa *Via*. * *Via, Sol, agnus, verbum, Christus dicitur.*

4.

- Tempore quo nobis oriens *Sol* natus in *Agno* est;
 Cœlestis tunc *Sol* ariête vectus erat.
 Vos superi vestrum retinete sub ariete *Solem*:
 Nos *agnum* cupimus, cornua nulla gerit.

5.

- En infinitum finito in tempore *Verbum*,
 O quantum *vox* hæc abbreviata fuit !

DE JUDA PRODITORE.

1. Iscarium quisquis laqueo damnavit Judam :
Non leve confecit, furcifer ille, *scelus*,

2.

Qui tam severè plexuit Judas *scelus* :
Quid ni sit homo sacerrimus ?

3.

Declinare miser alaqueum qui nescit Judas,
In Christi nimium grammaticâ rudis est.

4.

Impurus Domino Judas tulit oscula casto.
Scilicet ante omnes *offitiosus* homo est.

5.

Non *pendis* nihili Christum, dum vendis Juda :
Nam certè in *pretio* tunc fuit ille tibi.

6.

Ob malè damnatum Dominum cùm pendet Judas,
Quis neget hunc Domino *pro moriente mori*?

7.

Post crimen metanœa juvat, dicebat Judas:
Mox abit, & sumpto crimina *fune* dolet.

8.

Pœnituit, scelerisque notas agnovit Judas,
Absolvit laqueo mox *scelus* ipse suo.

FONTIS IV. VENA II.

L Vditur inflexione vocis simul ac significationis, quod
aut casuum inclinatione, aut vocum derivatione,
aut litterarum syllabarumque adjectione, detractiōe, aut
permuta-

permutatione, anagrammaticâ fieri poterit, ut si de Epulone dicas, nec fami alterius, nec suæ fame consuluit. Hoc tibi dabit ò Lazare Epulo quod voraci è lupo exspectes. Hoc rectè viro consulas. Nonnunquam pariat, semper tibi parcat uxor.

Martialem hoc loco, audiamus, non infrequentem.

§. 1. Exempla Martialis.

In Diodorum lib. 1. ep. 78.

Litigat, & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat;
Sed nil patrono porrigit, hæc Chiragra est.

De Mario l. 2. ep. 53.

Argenti libras Marius tibi quinque reliquit,
Cui nihil ipse dabas; is tibi verba dedit.

Ad Quintum l. 5. ep. 72.

Quæ legis causâ nupsit tibi Lælia, Quincte,
Uxorem potes hanc dicere legitimam.

In Cinnamum l. 6. ep. 14.

Cinnam, Cinname, re jubes vocari;
Non est hic, rogo, Cinna barbarismus?
Tu si furius ante dictus esses,
Fur istâ ratione dicereris.

In lupum nullius pretii prædium dantem. l. 11. Ep. 14.

Errasti, Lupe, litterâ sed unâ:
Nam quo tempore prædium dedisti,
Mallem tu mihi prandium dedisses.

Simile huic illud Ciceronis, aut Laureæ libertatis est.

Fundam Varro vocat, quem possem mittere fundâ.

In Sabellum l. 12. ep. 32.

Odi te quia bellus es, Sabelle,
Res est putida bellus, & Sabellus. * Nam viris hoc
epithetum parum convenit.

De Theodoro impio l. ii. ep. 49.

Pierios vatis Theodori flamma penates
Abstulit. Hoc Musis, hoc tibi Phœbe placet?
O scelus, ô magnum facinus, crimenque Deorum!
Non arsit pariter, quod domus & dominus!

In Earini nomen l. 9. ep. 8. de eius quantitate.

Nomen cum violis rosisque natum,
Nomen nobile, molle, delicatum,
Versu dicere non rudi volebam,
Sed tu syllaba contumax repugnas. * *Id est, flori-
dum quidem à vere nomen, sed carmini ob
quantitatem minus idoneum.*

§. Exempla recentium Poëtarum.

Fecundam plerorumque poësis, elegantiam, ex hu-
jus fontis vena duxit: unde & largius affusam venu-
statem propinabo, quamvis non ubique delicatori-
bus palatis placituram; sed ad mensam copiosè in-
structam suo quisque gustui serviet.

D. Petrus lacrymans.

Poscis aquam lesu de flumine? lumine: fonte?
Fronte: ohe satis est, jam dabo, Christe, dabo.
Mors janua vitæ.

*Ducit ad æternam te mors brevis, ut via, vitam:
Vt mors interitus non sit, at introitus.*

Amor facilè in odium vertitur.

*Tam cito nunc certè mutatur amicus in hostem,
Quàm citò mutatur nomen Ægeus in Ægis.*

Quis amicus.

Cernitur amicus e. more, more. & ore, & re.

Nihil

Nihil absque labore.

Segnis onos donec fueris, ne pramia speres:

Aspira, veniet mox tibi pulcher honos.

Verecundè ludendum.

Ludimus, ingenui tamen intra claustra pudoris:

Excedere hos non ludere est: sed ledere.

Decreta superùm joco excipienda non sunt.

De purgante rogo, stygiaque palude jocamur;

Sed vereor, fiat ne jocus ille focus.

Divo Antonio Dæmones sese in porcorum
formis objiciunt.

Antonius, licet orcus, ait, tigrinque, lupumque,

Atque referre suem noverit, atque bovem:

Ora tamen porci velocius induit orcus,

Nam simul addita erat littera, porcus erat.

D. Lucia excæcata.

Tu quamvis oculis carebis istis,

Dum sis Lucia, luce non carebis.

Medicus, Legista, Theologus.

Immodicus Medicus, Legistaq, vivit ut ex lex:

Quid sunt Thejologi? nil nisi Thejo-logi.

Verba movent, exempla trahunt.

Et decuit docuit, qui re sua verba probavit.

Plus malefacta nocent, quàm benedicta docent.

Avarus defoditur, aurum effoditur.

Mortuus est Tostonus, opes de morte resurgunt,

In cumulo, ut tumulo, quæ jacuere diu.

In fucatum.

Falsa patent, at vera latent; in te patet istud,

Nam faciem fictam, cetera facta geris.

Pluto Diis ceteris major.

Solus Dis Deus est, dites Dii, numina nummi :

Cum plausu loquitur Pluto, tacetque Plato.

Mens ignorantis noctua est.

Inscia mens Numen non cernit, noctua lumen :

Non videt illa Deum, non videt illa diem.

Et fortuna & cibus juvat.

Audacem fortuna juvat, cibus omnis edacem.

Adjuvat : esse aliquid si cupis, aude, & ede.

Terra Anag. terar.

Errantum pedibus calcabor humilima tellus,

Vomere proscindar, dumq; ero terra terar.

Eleëmofynas numerare noli, ut Deus
numeret.

Munera ne numera, miseris quacunq; dedisti :

In cœlis numerat, numerat illa Deus.

Dei sedes cœlum.

Numinis immensi sedes amplissima cœlum,

Omnipotens dominus, omnipatensq; domus.

Ad Pares Franciæ.

Non omnino Pares estis, tamen est quoq; quadam

Imparium paritas, imparitas Parium.

Ad eosdem Pares.

Hic nemo Regi par est, ac multi Pares.

De muliere.

Dicta fuit mulier quasi mollior, est tamen Eva,

Non de carne sui sumpta, sed osse viri.

Patria ubi sit.

Ille mihi patria est ubi pascor, non ubi nascor :

Ille ubi sum notus, non ubi natus eram.

Brevis Anag. verbis.

Perspicuâ brevitate nihil magis afficit aures :

In verbis, ubi res postulat, esto brevis.

Uxor & orcus idem.

Quisquis ad uxorem rapitur, raptatur ad Orcum.

Ritè inversa sonant uxor, & orcus idem.

Saulus saluus factus est.

Qui modo Saulus eras, in verso nomine, saluus

Factus es: & παῦλος, qui modo φαῦλος eras.

Plebs arat, presbyter orat.

Plebs, dum pro populo presbyter orat, arat.

Hercules non labore, sed amore victus,

Lenam non potuit, potuit superare Leanam:

Quem fera non valuit vincere, vicit hera.

Vis & jus literis idem re adversum.

Vi jus adversum, vis adversaria juri:

Inversum. adversum nomen utrumq; sibi.

Hæredibus nihil cunctandum.

Mortuus est Achamas, hæres sum ais. Ergo, quid hæres?

Hæres vix possunt, Cretice, ferre moram.

Ad Astrologum potatorem.

Non tu polorum regeris influentiis,

Sed poculorum Dyndime.

*Critici, dum vetera emendant, in novis
peccant.*

E frustra estis Critici; nam dum vetera emendatis,

Vos nova, pro paucis plurima, menda datis.

Virtus tenero mandabitur ævo.

Si modo virtutum primo sis cultor in ævo:

Vir, tu, tum, fies, Ceciliane, bonus.

In fortem, sed timidum.

Tu vir es, atq; vires; & sunt tibi, Corbule, vires:

Et pateris vires abripi ab hoste tuas?

Vacui loculi.

Ære, aliis turget, aëre bursa mihi.

Pontifex Damasus Musarum amans.

Ad Musas Damasus fictus factusq; : supremo:

Has secum dignas fecerat esse loco.

Præcepta hospiti, terræ Westphalicæ data.

Ne spernas pernas, quas dat tibi VVestphala tellus.

Iuxta ignem pinguem ne furas ignibus uras.

Delta tria fugienda.

Humanos vitæ scopulos ante omnia, delta

Hæc fuge; divitias, dæmona, delicias.

Ex crimine nostrum discrimen est.

Criminis est nemo, nemo à discriminis expers,

Quos in discrimen crimina sola vocant.

Phoenix moriens paritur, vipera pariendo
moritur.

Tu pereundo paris viventem, mortua Phoenix:

Vipera vi pariens, tu pariendo peris:

Chymicus omnia malè Consumens.

Rem decoxit iners Chymicus, dum decoquit aurum.

Et bona dilapidat omnia, pro lapide.

In pueris spes, in viris res laudatur.

Qui puerum laudat spem, non rem, laudat in illo:

Non spes ingenium, res probat ipsa viri.

Argentum omne argumentum causæ superat.

Qui caret argento frustra utitur argumento:

Qui dare scit, non qui dicere, Rhetor erit.

§.3. Vfus & imitatio exemplis propriis.

NEque exempla nos in uberrima hac vena, quam-
vis omni in materia non æquè fluat, desiderari
patiemur. Certe & anagrammata nonnulla Jude
nomen

nomen sufficit. *Iudas* enim versis litteris erit *Ius da*,
vi dat, vadit, audis. alia etiam ferè nomina facit ; ut
David, dives, suadit, laudes. Quibuscum etiam luden-
 di non deerit ratio.

DE CHRISTO NATO.

1.

O Quali divine puer stabularis in antro,
 Quod fœnum & tenui culmine stramen habet?
 Hospitio exerras, decuit pro stramine, Serum
 Stamina, pro fœno fœnus habere Ducum.

2.

Arbiter astrorum, cœlum tu fulmine terres :
 Jam modo mutaſti fulmina, flumina erunt.
 Flumina erunt, teneris tamen exundantia malis,
 Mitius hoc cœlum est, fulmina blanda decent.

3.

Excuffit lacrymas pietas, & bruma gementi :
 Hæc luere hunc fecit : diluere illa nefas.

4.

Non vilus quondam est nostros sentire dolores,
 Cum nisi divinum nil erat ipse Deus.
 Nunc pœnas quicumque times, spê concipe, postquã
 Et homo, inhumanus vix Deus esse potest:

5.

Ille per immensos cœlorum cognitus axes,
 Vix *notus*, medio *natus* in orbe, latet.
 Res mira est, tunc agnoscunt, cùm nemo videret :
 Agnoscit nemo, cùm videt omnis homo.]

6.

Dum cœlo veniens orbis Deus attigit oram,

Et Jesse ex *Ramo* flos oriturus erat.
 Magna tibi cunas vellet tunc *Roma* dedisse,
 Et *Maro* virtutes scribere præco tuas.
 Quæ *Mora* Christe tenet? quin tantæ adlaberis urbi?
 Verla prius debet *Roma*, amor esse tibi.

7.

Dum tibi membra rigent, hospes dum nemo foveret:
 Os tibi, *hos* & *onos* exhibuere suum.
 Heu nimis immites homines mansuescite factis:
O nos nunc omnes dicite, vicit, *onos*?

8.

Hospitio Dominum nascentem excluserat orbis,
 Frigenti caluit nullus ab igne focus.
 Nullus honos puero est, tremulum sed fovit Asellus.
 Sic Domino *aspirans* est *Onos*, unus honos.

DE JUDA PRODITORE.

1. Quod non poeniteat, quod non sit *David Iudas*,
 Litera, suspensus quam facit, una facit.
 * *Literam ex se longam facere, est suspendere.*

2.

Dum *vi das* Christum *Iuda*, dum vendis *Iesum*.
 In te, crede mihi, syllaba nulla bona est. *
 * *Judas anagrammaticè vi das.*

3.

Vix equidem miror quod non resipiscere posset:
 Nam nemo est *Judam*, qui sapuisse putet.

4.

Christus, amice tuum, *Juda*, inquit respice *finem*;
 Unica decepit littera, *funis* erat.

5.

Amisit Dominum, loculos amisit *Judas*

Ami-

Quod modo restaret, nil nisi restis erat.

6.

Addictum caput est furcæ, quin *vadis*, Juda?

Qui *Vadis* huc abeat nomine, nullus erit

Possent his aliæ ludendi rationes adiici, ut cum de ipsius verbi aut nominis affectionibus, quantitate, qualitate significatione aliquid enuntiatur. Sic ferè in Earini nomen luditur, sup. l. 9. ep. 96. ubi de quantitate vocis agitur & l. 2. Ep. 40.

Si vis Sexte coli, ut jubes, coleris;

Sed si te colo Sexte, non amabo.

Ubi de vocum significatione. Illud Ausonii non inelegans de qualitate vocis:

Reminisco dixit Rufus in versu suo:

Cor ergo versus, immo Rufus non habet.

Sed quòd in his vix alia, præter illam, quæ aut ab oppositione, aut aliis fontibus argutia manat appareat, supersedeo. Si enim de nomine Papenheim V. g. ad anagrammata inhabili dicas. Nomen hoc immutabile prorsus, aut sibi ubique constans, optime suo convenire Domino, neque levi, neque inconstanti; comparisonem ad Dominum institues; uti eleganter, argutéque quondam eidem Duci Paderbornam transeunti, à studiosa Grammatices juventute est acclamatum. Nomen apud Grammaticos habere indeclinabile. Quanquam & verso sensu potuissent argutari: Ut, *nomen jure habere indeclinabile Pappenheim, quod illud nullus hostium declinare queat.* Deinde ubi de eodem nomine, ut parum latino pronuntiaveris; Nihil in humanissimo Duce, præter solum nomen barbarum esse, ab oppositione petes dicti elegantiam. Quod si verò hanc venam à reliquis nonnemini separare

rare lubeat, nihil repugnabo. Venæ etiam sequenti, ubi de artis præceptis agitur, non ineptè hanc ludendi rationem adjunxeris. Exemplum, etiam in tractata à nobis de Christo & Juda materia, haud sanè deerunt. Ludet æquè suaviter argutéque in Jesu nomine, quam in Earini Martialis. Neque in Judæ Iscariothæ nomine barbaro, heri longè barbarioris, nomine catastæ ac furcæ affigendo, aculei ad purgendum defuturi sunt. Ne tamen impunis hic à nobis di cedat, illud relinquimus.

Infame nomen, improbum, execrandumque.

Iscariothæ, nomen ultimo dignum

Sicariorum, cæde qui cruentavit

Manum paternâ, conjugemque natumque

Conjuxit uno parricida spelæo.

O nomen atrox! quale nulla nec strigum,

Sed nec luporum, aut bustuati corvus,

Aut bubo funestus ferat parentator.

Crudele nomen! quale nulla tirarum,

Erinnyonque nulla, Cerberus nullus,

Charonque, quamvis portitor stygis, portet.

Tam nomen atrox, infame, atque crudele,

Iscariothæ, vicit ipse possessor

Crudeliorque, infamiorque atrox Judas.

Qui cum magistro, machinator infidus

Virtutem, & omne perdidit bonum nomen.

Duo tamen ultimi versus, ex prima hujus fontis vena, acuuntur ambiguitate vocis *nomen*: priores siquid habent virium, comparatione possident. Videt, opinor, benevolus lector, quot quibusque argutandi rationibus duæ hæ venæ scateant. Novi Epigrammaturum scriptorem, qui, ut idonea argutiis reperiret, vocabu-

vocabularium aliquod Smetii, aut Calepini expendebat. Unde cùm multa ex verborum occurrentium natura, ac significatione sese offerrent scriptioni opportuna; hoc tamen è fonte pleraque affluebant. sed, ut dulcis ille sit raro & aptè propinetur. certè ubique affusus, gratà parum copià defipit. Nunc aliud fontis caput, quod in rebus potius, quàm in verbis ludit, accedimus.

FONTIS IV. VENA III.

Alluditur ad antiquitatis usum, fabulam, aut historiam, artis, aut legis alicujus præcepta, comparatione, aut oppositione aliquà, inter illa ac materiam, quæ tractatur, instituta. Ubi in primis illorum habetur gratia, quæ per oppositionem cum artis præceptis, ejus regulas erroris simulate arguunt, ut infra patebit.

Modos verò comparandi, & opponendi ab exemplis magis, quàm scriptis legibus hauries; in quibus etiam animadvertes, ex supra dictis fontibus horum epigrammatum vim potissimùm irrigari.

§. I. Exempla Martialis.

Primò Martialem audiamus satis hic profusum, verùm absque argutia, satis in nervosis parcum.

Illud *ad Dædalum* in amphit. ubi fabulæ alluditur non est contemnendum.

Dædale Lucano cùm sic laceraris ab urso,
Quàm cuperes pennas tunc habuisse tuas!

Illud l. 3. ep. 9. ad Fabullum acutissimè ad antiquorum consuetudinem alludit.

Unguentum fateor bonum dedisti
Convivis, here, sed nihil scidisti.

Res falsa est, benè olere, & esurire.
 Qui non coenat, & ungitur, Fabulle,
 Hic verè mihi mortuus videtur

Ad Marcum l. 6. ep. 9.

Ut præstem Pyladen, aliquis mihi præstet Orestem.
 Hoc non fit verbis, Marce, ut ameris, ama.

§. II. Exempla recentium Poëtarum.

De Mureti eloquentia.

O ubi divinum Pimplejades admirata
 Fulmine nunc ruerit, & flumine nunc fluere:
 Clamarunt Divæ gaude, Tritonia, gaude;
 Quæ sine matre Dea es, non sine fratre Dea es.
 Amor inter paucos.

Claudit amicitiam numerus plerumque dualis,
 Vix in pluralem multiplicatur amor.

Angli Gallis metuendi.

Anglorum sensit virtutem Gallia, solus
 Ad Galli cantum non fugit iste Leo.

Adulatores vulpes sunt.

Laudavit niveas cerui vulpecula pennas,
 Heu mihi, quot vulpes secula nostra ferunt!

Vix Hercules malæ feminae domandæ par sit.

Conjugis ingentes animos, linguamque domare,
 Herculis est decimus tertius iste labor.

In conviviis Græci, in potu Germani frequentes.

Esse & habere bonum est, dixit quis nescio Grajus:
 Addidit Almannus, nescio quis, bibere.

Ad Firmicum.

Sol aurum Astrologo est, argentum Cynthia, cuprum
 Alma Venus, (Veneri patria Cypris erat.)

Mercurius vivum argentum, Mars funebre ferrum,

Iuppiter

Iuppiter est stannum, plumbeus huic pater est.
 Accipe de septem tibi, Firmice, quinque planetas,
 Sat mihi Sol solus, Lunaque sola mihi
 Liberalis acceptor munerum non dator.
 Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum
 Munera, me terrent; us nihil inde petam.*

* Alluditur ad fabulam, & responsum vul-
 pis invitata ad Leonis caveam.

In Medicum.

Omni^{bus} in morbis offers te, Pontice, nobis
 Hippocratem, nos te malumus Harpocratem.
 Ille Medicus, hic Deus silentii.

Formam regina pecunia donat.

Iudicio Paridis Veneri concessit Iuno,

Palladis & virtus: omnia vincit amor.

Si nunc iudicium renovatâ lite subirent:

Vinceret has omnes una Moneta Deas.

Mordax Poëta non lauro, sed urticâ dignus.

Convenit urtica mordacibus herba poëtis:

Hac tu pro lauro, Dictice, dignus exas.

De innocentum nece.

Prisca fides taceat flores è sanguine nasci:

Nunc ipsis cruor è floribus exoritur.

Voluntatum diversitas.

Qua volo, tu non vis; qua nolo, Troile, tu vis:

Sic nunquam hæretici Monothelita erimus.

Multæ fides unam destruant.

Hac est in Batavis libertas pessima terris

Fides cuique libera est.

Est numerus capitum, numerus jam perè fiderum,

Grammatica quamvis horreat.

Vah Batavi pudeat, pudeat vos religionis

Quam

Quam barbarum est, vel eloqui;

Signo crucis Draconem Donatus abigit.

Donatus stygiam fortis cruce perculit hydra am.

Sis, ait, hydra mihi; clara erit illa tibi.

Amor opibus conciliatur.

Prima Categorias inter substantia, sola

Plus in amore potest, quam genus & species.

Accipere omnes malunt, quam dare.

Heu nimis crebro nunc Ablativus in usu est:

In pretio rursum quando dativus erit?

In oratorem fastidiosum.

Omnia cum dixit, super est tibi dicere, dixi,

Hac mihi sermonis vox placet una tui.

Malè promissa solvens.

Est nummus nomen, verbum promittere: Quinctus

A quo sperabam nomina, verba dedit.

Iratus baculo ollam frangit melle plenam.

Elicuit Moyses duplici sibi verbere lymphas:

Elicit hic uno verbere mella sibi.

Avarus malus Arithmeticus.

Nil numerare juvat, nil addere semper a ceruo,

Multiplicare nihil: divide, tutus eris.

Lex alia juristis, medicis alia scribitur.

Furtum non facies, iurista scribitur hac lex:

Hac, non occides; pertinet ad medicum.

Medicis & Juristis ubi sit locus.

Morbus ubi nullus, nulla est medicina, Noroni;

Nullus Iuristis est sine lite locus.

Quid facient ergo Medicina & juris alumni

In cælo? nullus forsan utrisque locus?

Tres nos hostes oppugnant.

Nos caro, nos mundus, Sathanasq; hostiliter urgent:

Hic logicus, reliqui Rhetores ambo boni.

Fictus amicus, & arrogans.

Præsentem laudas, absentem laedis amicum;

Et personarum prima vocatur Ego.

Optimus sibi quisque videtur.

Tu persona secunda, ille ultima, prima ego: nostrum

Nemo tamen sibi non esse videtur ego.

Mulier domi imperans marito.

Ducit, agit, miserum, quò vult, Quintina maritum;

Grammatici fugite hinc, hac vir, & hic mulier.

Votorum nulla meta.

Infinitivo propè par medus optativus;

Optandi finem nam sibi nemo facit.

Marti, & morti subdimur.

Omega nunc nostrum Mors, & Mars alpha malorum:

In bello distant Omega, & Alpha parum.

Venus inconstans.

Nulla fides Veneri, levis est, interque Planetas

Ponitur, haud inter sidera fixa, Venus.

Promissa sine re.

Pollicitus nonnulla mihi, nil, Pontice, præstas:

Vt medicus, quamvis nil det, ait recipe.

Posterior ætas priore deterior.

Pejor avo est soboles, ex nequam nequior exit;

Regula Grammatices est ea certa nimis.

In Avarum.

Euclio, credo tibi, verbum dare defectivum est:

Tempore præsentis, præteritoque caret.

In pauperem superbum.

Cornua fronte geris lacero connecta galero:

Non cornu tibi, sed copia, Line, deest.

§. III. Vfus & imitatio exemplis propriis.

DE CHRISTO NATO.

NVnc Babyloniacā plebs transfuga defere turrim,
 Quā cœlum quæris non potiēre viā.
 Transiit in terras (sublimia destrue) Numen,
 Qui cœlum cupiet quærere, quærat humi.

2.

Lis Phœbi Phæbesque fuit, quis major in aëstris?
 Dum Jovis arbitrio causa dirempta stetit.
 Cynthia perpetuis cessit damnata tenebris:
 Regalem posuit Phœbus in axe thronum.
 At modò cū noctis, mea lux, divertis ad umbras,
 Damnatus tenebris sol velit esse tuis.

3.

Aureus ingenio vetus extollatur asellus:
 Quique loqui visus bos, asinusque fuit.
 Dum tenerum sic vestra fovēt præsēpia Numen.
 Ingenio brutum vincitur omne suo.

4.

Credideram finxisse Deum, qui Prothea formam
 Vertere, & objectā fallere fronte docent.
 Fabula vera fuit, tecto modò fallimur ore,
 Humanā specie dum latet ipse Deus.

5.

Quæritis Astrologi quo fidere nascitur infans?
 Mars non est: Martis nil habet iste puer.
 Non Iovis est fidus; nec enim puer iste superbit.
 Sed nec Mercurii est, fraude, doloque caret,
 Non hunc Luna dedit; vincit tua lumina Phœbe,

Nec

Nec Venus: est toto pulcrior ore puer.
Fallimur Astrologi. Nam vertitur ordo, sub uno
Hoc puero, fidus nascitur omne poli.

6.

Aspera cœlorum est via; sed dum Virgo Tonantem
Lactat, ab uberibus lactea tota via est.

7.

Fallitur ingenium, dialectica fallitur, omnis
Nutat principiis ars ruitura suis.
Maximus, & minimus, Logicus pugnancia dixit.
Nunc videt in puero conciliata Deo.
Esse creaturam, contra, non esse creatum,
Junxerat oppositis; composita esse videt.

8.

Si neget immensum mensuram ferre Mathesis.
Mensuræ errorem non videt illa suæ.
Errat Arithmesis, numerum si nesciat esse
Innumeri; Christi censeat illa dies,
Cur infinitum Physicus non concipit? errat,
Hic infiniti finem is habere potest.

9.

Nunc Logici revoke, Deum transcendere cuncta;
Ecce hominum series ultima aperta Deo est.
Nunc quoque Rhetoribus vix amplificatio laudi est.
Ampla sub angustum dum coiere locum.
Cumque Deum in terras toties traxere Poëtæ:
Fingere se fingunt, nemo Poëta fuit.

10.

Grammatici genus esse Deo falsò antè putarunt,
Quàm genus, & formam sumeret ipse Deus.

11.

Heu cœcas mentes hominum! quem noverat excors
Eos possessorem, nesciit unus homo, Ne

Ne Physicus post hac dicat rationis egentem
Esse bovem; vel ne perneget esse hominem:

12.

Si quondam ò Logici valuit conversio simplex:
Nunc asinus fit homo, fitque homo nunc asinus.

13.

O tropus insignis! major translatio nulla est,
Quâ verbum in carnem transtulit ipse Deus.

14.

In cælo vos Astrologi spectate planetas;
Sufficit in stabulo *Lunaque Solque* mihi.

15.

Qui stupidum dicunt Asinum, fallantur oportet;
Cum Dominum agnovit, nonne Asinus sapuit?

16.

O cæci nimium, & pulcræ rationis egentes
Terrigenæ; tanti non meminisse Dei!
Credite nunc Physici, vos definitio fallit;
Irrationalis, dicite, noster homo est.

DE JVDA PRODITORE.

1. Qui Parcas secuisse putant sua stamina Judæ,
Falluntur; nexu stamine is interiit.

2.

Causidicis commune malum est, quo stulte laboras;
Argentanginam passus es, inde taces.

3.

Antiquos memorant fixisse sub arbore sedem,
Et tenuem pastos glande cadente famem.
Sectator veterum Judas, amat arboris umbram:
Hi glande; at laqueo farciit ille gulam.

FON.

FONTIS IV. VENA IV.

Alluditur ad sententiam proverbialē aut (quæ locum paroemiæ occupant) vulgi sensum, usumque. vel amplificatione sententiæ (aut quod ejus est loco) ad rem longè diversam; vel exceptione à vulgata paroemia, factove: vel refutatione ejusdem: vel alterius oppositione. Sic de Epulone argutè dixerit, *bene illum fecisse proximis, si sibi quisque sit proximus*, per applicationem sententiæ ad oppositum ejus, quod expectari poterat. Aut si dixeris, *cavisse illum ex consilio Christi, ne sinistra rescisceret, quod donaret dextera*, cum nihil ulli donaverit. Exceptio refutatioque paroemia haud admodum difficilis est, voluptatis tamen nonnunquam plena; ut infra exemplis patebit.

§. I. Exempla Martialis.

Ad Procellum. l. 1. ep. 25.

Hesternâ tibi nocte dixeramus:
Canares hodie, Procilie mecum:
Tu non solertia verba subnotasti.

Μισῶ μνήμονα συμκόϊνον Procille.

Ad Candidum. l. 2. ep. 35.

Candide, χοῖνα φίλων hæc sunt tua, Candide πάντα
Das nihil, & dicis, Candide, κοῖνα φίλων.

Locum sententiæ occupant. l. 4. ep. 56.

Cras ie victurum, cras dicis, Posthume, semper,
Ille sapit, quisquis posthume, vixit heri.

Et ad Vacerram. l. 8. ep. 65.

Miraris veteres Vacerra solos,
Nec laudas nisi mortuos Poëtas.

Ignoscas petimus, Vacerra : tanti
Non est, ut placeam tibi, perire.

§. 2. Exempla recentium Poëtarum.
De Luthero.

*In vino quia veritas, negabis
Lutherum reperisse veritatem?*

De Fabio Caupone.

*Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Legerat hoc Caupo Fabius. Bone Iuppiter; inquit,
Iam dulci miscere mero licet utile flumen.*

Ad Somnolentum & tardum.

*Segrior Arcadio cum sis Luparæ caballo:
Semper onos, nomenque tuum, laudesque manebunt,*

Ex agris decimæ.

*Qui venit hinc fructus, fructus superemixet omnes,
Posterior nono est, undecimoque prior. **

** Alluditur ad Ovidii versus, ubi maris fluctus decem-
manos sic describit. Hic pro fluctu fructus ponitur.*

Literati etiam hoc tempore vectigales sunt.

Olim intonsus erat, sed nunc tondetur Apollo.

Toto vix anno ridet Apollo semel.

Avarus.

*Improbis Herculeum nihil ultra, transit avarus,
Plus ultra Caroli semper habere cupit.*

In stertentem ad lucernam.

Accensâ de nocte soles dormire lucernâ:

An vis, Marce, oleum perdere, non operam?

Sapiens.

Vir sapiens miraculum, hodie miracula cessant;

In te non cessant, Quintiliane, sapis.

Dona, ut donetur.

Ex nihilo nil fit; da, dabiturque tibi.

In medio virorum levis mulier.

Ambulat in medio mulier pomposa virorum:

Virtus jam medium perdidit ergo locum.

Vir bonus res pretiosa est.

Si quidquid rarum, carum est, pretiumq; meretur:

Crede mihi, res est vir pretiosa bonus.

In frigidum amicum.

Ignis amor si sit, veluti pro verbia dicunt,

Heu mihi, quam tuus est frigidus ignis amor!

Teuto in vino verum quærit.

Democritus verum absconsum putat esse profundo;

Si latet in vino, Teuto brevi inueniet.

Vivere, quam mori pro patria dulcius est.

Pro patria sit dulce mori licet, atq; decorum:

Vivere pro patria dulcius esse puto.

Mutant rotunda quadratis.

Inventa tandem est circuli quadraturâ.

In orbe toto maximèque Germano.

Mutantur, Olme, jam rotunda quadratis.

Patronus ad clientem.

Postquam complexset loculos, bene cepimus, inquit:

Dimidiū facti, qui bene cepit habet.

Ad Claudum.

Tu patri similes natos te dicis habere,

Famulumq; auumque, & conjugem.

Sunt similes fateor, sed claudi. nempe probatis,

Quod omne simile claudicet.

Fur ex turca suspendendus.

Non omnes arbusta iuvant, humilesque Myrica:

Vt suspendendus de trabe, Bambus erit.

Latro latroni.

*Cuique suum, nobis placeant aliena, sodales,
Ait latro ad latronem.*

Hosti optima cedunt.

Durate, & vosmet rebus servate secundis:

Primas modo hostis abstulit.

Ad Horbum contentiosæ uxori junctum.

O mihi præteritos referat si Iupiter annos,

Horbe voves, Iove vix est opus, Horbe tibi.

Nupta tibi est uxor: quæ ut primum rixa coorta est,

Præteritos annos, & tua facta refert:

Dives avarus.

Quisquis penuriam patitur, heredem ut beet;

Plus quam seipsum diligit, Aule proximum.

Gula inconfulta.

Quod sapit, hoc nutrit, Marus, inquit, & haurit acetum.

In maritum infelicem.

Si lis, quod Iuvenalis ait, uxoria dos est,

Duxisti litem tu, sine dote tamen,

Prodigus velcens paleis.

Nunc mea res agitur, sus grunniit improba quondam,

Cum positas rueret Prodigus in paleas.

Multi accipere malunt, quam donare.

Accipere humanum est, inopi donare Deorum:

Nunquam tam paucos credo fuisse Deos.

§.3. Usus & imitatio

EXEMPLIS PROPRIIS.

liquum est, ut & nostrum hoc loco debitum ex-
vamus; quod breviter, sed suis tamen membris
præsta-

præstabimus. Applicationem sententiæ habes in Ep. 1. 2. 7. 8. 9. quam aut veram, aut simulatam esse vides. Exceptionem ep. 5. Refutationem ep. 6. Oppositionem ep. 4. quæ uti vides referre conveniunt; sola loquendi ratione discrepant.

DE CHRISTO NATO.

1.

Vox ea si vera est, volat irrevocabile verbum.
Non licet è terris hoc revocare, Pater.

2.

Pro patriâ mihi dulce mori est: sic Regulus inquit:
Pro patriâ nasci dulce morique Deus.

3.

Quærite jam lucem sceleratî, prodita nox est:
In media quærit vos modò nocte Deus.
In quo epigrammate usus, seu mos sceleratorum latere cupientium sententiæ loco ponitur.

DE IVDA PRODITORE.

4.

Asperius nihil est humili, dum furgit in a tum,
Vulgus ait, Judâ mitius hic nihil est.

5.

Pendere vult tortor non vult pendere malignus:
Dicitur in Juda non habuisse locum.
Scilicet ut tortor voluit pendere, malignus
Pendere, tunc facta est syllaba longa brevis,

6.

De te falsa fuit, Juda, scriptura, quòd arbor
Si bona sit, fructus non ferat illa malos.
Nam bona te nexu suspensum fune tenebat
Planta; tamen fructus nil tulit ista boni.

7.

Nemo suum Judæ caput aufit fidere : nulli
Hic bonus est, nequam qui fuit ipse sibi.

8.

Arbore quòd mediâ pendes suspense, lucernam
Sub modio non vis, credo, latere tuam.

9.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo.

Excipitur Judas pensilis ex laqueo.

Ex his jam fontibus pro instituta brevitate quantum
fatis libavimus, singulas fontium venarumque par-
tes inspicere diligentius, atque ea quæ exemplis ubi-
que tradidimus etiam verbis scriptisque, præceptio-
nibus latè exequi, operæ pretium vix censui: quod
neque acutiores ea latere possint, neque pinguis Mi-
nervæ hominibus isthæc dederim, qui ad aliquam
concupiscendi, scribendique subtilitatem atque argu-
tam non aspirent.

§. 4. Quæ Epigrammata in reliquis excellant.

QUæ in ceteris excellant epigrammata, quæ acu-
tè nervosæque feriant, quæ obtusiora sint reli-
quis: ex legibus nostris haud gravatè definies. In
primò fonte idem de seipso negatum, tum alternâ
conversione, affirmata, negativæ faciliè eminent. In
altero fonte alienantium, & venustè causa rei, & res à
se ipsa, suisve proprietatibus alienatur. In fonte ter-
tio similium dissimiliumque permixta oppositio, ex-
quisitæ elegantjæ est. In quarto nihil ambiguitate
vorum, artiumque regulis, ac sententiarum correctio-
ne feliciter usurpatâ lepidius. Illa verò epigrammata
palmam

palnam ferunt, quæ ex plurium simul fontium, non insipidis venis hausta suauissimo ingeniorum pabulo, expectationem vincunt; uti illud supra allatum ex P. Stratio.

Miles es, & malus es, bonus es tamen, Attale miles:

Miles enim ut canis est: qui malus, ille bonus:

Ubi & ex primo fonte oppositio inter bonus & malus. ex tertio comparatio, canis ad militem; ex quarto allusio inter miles & malus petitur. Sic elegantissime Bahusius.

Non omnibus, nec nemini

Fide, sed cui vide.

Quod ex primo oppositorum, & ultimo allusionum fonte argutiam habet cum veritate paroemiali conjunctam.

CAPVT VII.

Manuductio compendiosa ad epigrammatum argutiarumque copiam.

FUsius hucusque propositum tum præceptis, tum exemplis sum executus: nunc compendio epigrammaticas argutias sectantem perbreui exercitatione ducam. Hoc exemplo scriptionis utamur. Est pictor, qui Bembum, hominem opibus & cultu ornatum: verum deformi facie, ita penicillo adumbravit: ut rudi lineamentorum imitatione parum aptè & vultum, & vestem expresserit: iccirco tamen Bembo placeat quòd minus fœdâ oris effigie vultum reddiderit. Hoc argumentum, quod argutiis imprimis idoneum est, epigrammatico placeat. Quid aget? quâ ratione huic promissa, ex quaternario illo fontium, copia affuerit?

fluat? Dicam, sed ne expectes omnia, per singulas à me venas superius explorata. Primo igitur factum hoc, factoque adjuncta velutea de re, in laudem, reprehensionemve scripturus orator, expendet versus usitatus nonnulla suggeret.

Quis? quid? ubi? quibus auxiliis? cur? quomodo? quando? Ex his, quæ circumstantiæ ante alias serviant, observandum, ne per multa nimium sparsus animus minus perspicaci intuitu singula oberret, aut successu sterili & inamœno adhærescat. Mihi imprimis hic expendere placuit. *Quis? & qualis Bembus? quæ, qualisque imago? ubi primum occurret. Turpem esse Bembum. Turpitudine autem in rugosa & senili facie, in similitudine nasi, luscitie, vellippitudine oculorum, aurium magnitudine, labiorum prominentia, gibbositate, claudicatione, aliisque oris & corporis vitiis consistit: quæ omnia epigrammati opportuna fient, si vel ex primo fonte repugnantium, opponantur eis, quæ in pictoris tabula aliter exhibita sunt: vel alienentur ab ipso Bembo: vel in comparisonem diversarum rerum veniant: vel denique amœnis allusionibus illustrentur.* Præeamus viam sub persona Discipuli interrogantis, & Magistri respondentis, ut apertior res fiat, & tardioribus licet ingeniis, pervia.

§. I. Vfus perbrevis doctrinæ in fonte repugnantium.

Magister, Qualis est Bembus? Discip. Turpis homo. Magister. quid opponitur turpi? Discip. pulcrum esse. Magister. occurritne tibi aliquid Bembo proprium, cujus intuitu eum simul pulcrum dicas? Disc. Imago

Imago est, ratione cuius pulcer dici queat. *Magister.* Rectè: sed ut hanc oppositionem magis explices exornesque: postulo, ut edicas, unde turpis in se, unde in imagine formosus evaserit? *Discip.* Turpitudinem à natura sive ejus autore: pulcritudinem à pictoris accepit manu, sive etiam à coloribus. *Magister.* Jam elegantior evadet oppositio, cum non tantum deformem Bembi vultum formosæ tabellæ; verum & naturæ ingenium pictoris obijcies, hoc aut simili carmine de Bembo.

Fuscus erat, labrisque tumens, nasoque repandus:

Emendat color hæc omnia; pulcer erat.

Quàm sapit hic pictor! naturam corrigit arte,

Et nova deformi forma colore redit.

Hoc epigramma ex vena prima repugnantium fluxit, quæ de eadem re simul affirmat, negative. Quod si in altera concludere vena libeat, quæ repugnantia oppositis tribuit, naturæ & arti opposita adhibe, ut

Cum bene tu patrem; male te tua reddat imago:

Tu formosus eris, turpis imago tui.

In vena 4. unum oppositorum de altero ita enuncies.

Emaculat frontem Pictor, rugasque seniles:

Dat formam navis, dedecorique decus.

Verum ut ad tertiam venam ex eadem oppositione foedi hominis, & tabellæ formosæ aliquid deducas, & in quibus conveniunt, & in quibus rursus adversentur expendas; ita enim facile conversis utrimque prædicationibus, ut hæc vena solet, ludere poteris.

Bembus habet binos oculos, totidemq; tabella:

Bembus habet nasum, docta tabella refert.

Simus is, & lippus; sed sana tabella: quid ergo?

Dissimilis simili est, dissimili similis.

Quamquam simplicius hæc conversio fieri possit,
*Dissimilis Bembo tabula est, Bembusque tabella,
 sed tamen hoc vitio pulcrer illa placet.*

Quod si ex vena 5. quæ idem de subjectis diversis negat, aut affirmat, epigramma derivare libeat: videntum præterea erit: num in duabus rebus (Bembo & tabula) sibi adversantibus, aliquid reperias, quod utrique conveniat. Ita cum turpem Bembum dixeris, etiam imaginem appellare licebit, ob inscitam pictoris elegantiam, quâ malè Bembi similitudinem expressit.

*O nimis hunc fœdum! sed cum malè redditur arte:
 Fœdus erat Bembus, fœda tabella fuit.*

Quod si diceres. *Bis fœda Bembi est fœditas*, jam ad 5. venam spectaret, quæ idem de seipso negat, aut oppositè affirmat. Quod si tamen negando hac vena uti malis, sic ponè.

Forma caret formâ, est absque decore decor.

Ex vena 7. quæ unum oppositorum alteri præferat, aut substituit, facile hac ratione differes.

*O Bembum facie turpem, pulcrâque tabellam!
 Erravi: fœdi fœda tabella viri!*

Denique 8. venam haud difficulter assequeris, si priores exploratas habeas, quod hæc non absolute, sed sub conditione repugnantia inter se committat.

*Tam malè formatam Bembo monstrat tabellam:
 Si placeat, certè displicet ipse sibi.*

Porro si ad alia distorti oris adjuncta veneris, iterum per singulas hæc venas copiam facultatemque argutandi hauries. Dic Bembum esse senem; sed in tabula sanum: delirum; sed in tabula sapientem, &c. Uno alterove ejusdem venæ carminem absolvo.

1.

● *quantum ingenii, quantum pictoribus artis!*
Qui propè cæcus eras, jam puto, Bembe vides.

2.

Eminet ex oculis tibi Moria, Bembe, retortis,
Stultitia expandis naribus ipsa patet.
Dissimulat pictor vitium prudenter ab arte,
Quamvis delires, Bembe, tabella sapit.

Ceterum ipsam imaginem, perinde ut Bembum, ejusdemque affectiones, ad hanc quæstionem (*quæ qualisque sit?*) exorientes, pari fœcunditate expendere possumus Verum & hæc tantum delibo, quod cum superioribus coincidant. Ex vena prima hoc erit.

Sit formosa licet; tamen est deformis imago:
Tam malè quæ Bembum, tam bene quæq; refert.
Inflectas nonnihil scribendo, & venam quartam at-
tigeris.

Hæc tabula Bembi fœda pulcris exprimit,
Formamque dat deformibus.
 Quod si tertia ex vena propinare libéret, inflexione vicissim adhibitâ, id effeceris: ut

Hæc tabula Bembi fœda pulcris exprimit,
Et pulcra fœdis comparat.

Hinc squalor oris forma deformis magis:
Formosaque est deformitas.

§. 2. Exempla aliorum Poëtarum.

LUbuit & hic quoque aliquam exemplorum, sed ex materia diversa varietatem subiicere. Quas cuique, per otium ad proposita adjuncta, vel alios quoque, ex Rhetorum officina petitos argumēto-

rum fontes licebit expendere. Nam unde quælibet scribendi argumenta, inde & argutæ dictiones peti solent; modò suis oppositis, similibus aliisque principiis, ad hoc genus dicendi requisitis, juxta datas à nobis observationes, orrientur. Exemplis hæc etiam disciplina potissimum tenetur: cum cujusque ingenii non sit, vel ex sua hæc inventione sine arte depromere, vel sine hoc Epigrammatum propositorum ductu ad paria aspirare. Tribus itaque autoribus, post primam hujus libri editionem mihi prius cognitis, Societatis nostræ Patribus, P. Boulogne Gallobelga, P. Alb. Jnes Polono, & P. Christof. Kissenpfenning Germano, brevi nervosaque Epigrammatum dictione laudatis, hic cum delectu aliquo uti placuit. Tum ne meis tantum exemplis studiosum lectorem erudirem: tum ut vibrantia quandoque acumina, quæ ex diversa materia facilius habentur, avido imitatori suppeditarem: Fastidium quoque illud, quod ex ejusdem rei longiori tractatione subnascitur, hac novitate abstergerem. Per solos fontes, non venas distinguam. Hunc studiosus quisque laborem sumere poterit, atque etiam (quod difficile non erit) experiri: an non aliqua inflexione ad diversas rem eandem venas possit traducere, quodque alienum est, suo quodam colore vestire, aut diverso habitu sibi quodammodo vendicare? Ut ab his ipsis Poëtis factum intelliget, qui priores his Epigrammatum autores attentius voverit: Nunc variari materia, nunc forma, nunc adiuncta poterunt, exercitatione ad hoc genus scribendi non parum profutura.

Fons

Fons Repugnantium.

Oppositio anagrammatica, ex nomine.

Maria Magdalena.

1. *Grandia mala mea.*

2. *A me mala grandia.*

Grandia quæ patior mea sunt mala, vulnera monstrans,

E Crucis infami stipite, Christus ait.

Magdela sub cruce flens, a me mala grandia, clamat.

Hæc meus, ah! turpis vulnera fixit amor.

Christus Crucem ferens.

Alternum obsequium tua Crux tibi Christe reponet:

Nam modo fers illam, te feret illa brevi.

Felle potus orat pro Crucifigentibus,

O mitem JESVM qui pro licitoribus orat!

Fel bibit & tamen hæc felle columba caret.

S. Genovefa Matri cæcæ visum reddit.

A Matre in lucem Genovefa est edita: Matri

Gratd iterum lucem dat Genovefa sua.

Senes morti vicini.

Ad mortem citius properat, cum tardius ire

Nixa suo baculo tarda senecta solet.

Viri divitiarum.

Divitias vir rarus habet, sed habetur ab illis

Plurimus, inde viri sunt multi divitiarum:

Divitiæ è contra sunt nullæ penè virorum.

In Polydorum hypocritam.

Dum fictè gravis es mediam, Polydore, per horam,

Esse tua levius nil gravitate potest.

Dum verè levis es totas, Polydore, per horas,

Esse tua gravius nil levitare potest.

Valens Imp. D. Basilium nequit proscribere.
*Huic negat officium calamus, manus insuper aret
 Marcida, sitque æger qui fuit ante Valens.*

Ad Celsum Juristam.

*Perpetuis totum consumis litibus annum,
 Damnaq; multorum sunt tua, Celse, lucra
 Fortunam metire tuam; miser haud potes esse:
 Esses, si fieret nullus in orbe miser.*

Ad Linum Bibonem.

*Vita tibi sit longa cupis Line? pocula vita:
 Si bibere est animus plurima* pausa bibe.
 * quod fiet diu vivendo.*

Gunebaldus & Brenus, ille malus Poëta,
 hic malus historicus.

*Iure Gunebaldum non censes, Brene, Poëtam:
 Iure Gunebaldus te negat Historicum.
 Nam licet historiam tu pargas: ille poesin:
 Omnia tu fingis, fingit at ille nihil.*

Pauper Diviti.

*Divitias metire tuas, cum perdere possis
 Omnia, quod possim perdere, nil habeo.*

In pictorem nudorum corporum.

*Ars tua naturam haud sequitur: contrarius illi es.
 Tu manifesta facis, quæ jubet illa tegi.*

Cambyles Rex pelle iniquo Judici
 detracta, sedem judiciale[m] vestit.

*Judicis hic cutis est, docti spoliare clientes.
 Isti solverunt ære; sed ille cute.*

In Bibonem: catarrho oppressum.

*Occubuit vini gurgēs mersusque catarrho est.
 Quis vini ultrices esse putaret aquas?*

In jactabundum hujus ævi Achillem.

Cur te belligerum, cur te mentiris Achillem?

Nil, nisi magnificum nomen Achillis habes.

Laus tamen una tibi est. ceteri pede vincis Achillem.

In pede mors illi est; in pede vita tibi.

In Pontium se lavantem.

Se lavat, & mundum se jactat Pontius esse.

Lavit aquâ palmas, sordidus ergo fuit.

In pictorem umbrarum.

Depictas caro pictor cum venderet umbras:

De nihilo docuit posse aliquid fieri.

In Sciolum, sed spurium.

Cuncta licet sciolus jactet se scire; putatur

Ignorare sui nomen a vi, imò patris.

In Ulmonem putidè faceturn.

Se putat Ulmo suâ cuivis levitate placere,

Cum cuicunque suâ sit levitate gravis.

In Pudentem sua somnia narrantem.

Voluit mente Pudens dum somniat acta diei,

Deinde sequente refert somnia vana die.

Hinc quando vigilat, credas dormire Pudentem:

Et quando dormit, tunc vigilare putes.

De vitis etymo.

A vita vitem quidam deducit; ut alter

Vitem à vitando: nec malè uterque docet.

A vitâ est vitis, quam Christi mensa propinat:

Vitis vitanda est, improbe Bacche, tua.

In Tullium litigatorem munera Judici dantem

Plurima ludicibus cum munera mittis amicis,

Sordidus es Tulli munificusque simul.

Munifici signum est animi, dare munus amicis:

Munera ludicibus mittere, avaritia est.

In Helluonem prolapsus in flumen.

Exhausit vino locupletis viscera bursa,

Et qui par Craso vixerat Irus obit.

Irus obit patrio, sed mersus turpiter amne:

Quamque dabant vitam vina, Mosella rapit.

Mirantur plures, ego nil mirabile cerno;

Quando bibit vinum Cresus, & Irus aquam.

§.3. Vfus perbrevis doctrinæ in fonte alienatorum.

AD fontem alterum accedimus, per quem facile eandem Bembi, tabulæve circumstantiam, *qualis*, deduxero. Verum ad varietatem aliquam faciet, & reliquorum etiam adjunctorum explorationem si proximam circumstantiam, *quid*, excutiamus: quid videlicet, hinc pictor, atque inde Bembus etiam cogitaverit, aut voluerit? dixerit, aut fecerit? ubi affectus varii amoris, aut odii æstimationis aut contemptus, industriæ, curæ impensæ, actiones variæ: verbo, latissimus ingeniorum campus. Quæ omnia, si per fontem primum optares deducere, opposita, ut suprà monui, investiganda essent: nunc aliena erunt, aut tribuenda rei, de qua agitur, aut propria ab eadem alienanda. Vis quærendo te rursus exerceam, ac veluti manu deducam? *Discip.* volo. *Magister.* tu potius me interroga: quia vereor, ut harum responsionum satis adhuc peritus habearis: nam deferendum aliquid est, quod vel suprà, vel præter vires, ingenium, indolem, aliaque adjuncta, personæ est, de quâ postulamus. *Discip.* Ad interrogandum sanè expeditior futurus sum. *Quæro* igitur, quid voluit pictor? *Magist.* voluit

voluit fœditatem Bembi in tabula coloribus & penicillo
curare: rugas illi ex fronte caperata & senium tollere:
voluit luscitie, aut cœcitate sublata, sanos illi oculos resti-
tuere: iurpem ornare. pretium ipsius forma conciliare: au-
toritatem latenti, & amorem inter absentes & incogni-
tos. Quid plura? hæc aliaque præstare voluit pictor, quæ
tamen non potuit, cum ab ipsius arte, ingenio, & viri-
bus, sint aliena. Ecce materiam, quâ per singulas hu-
jus fontis venas te breuiter ducam.

Vena 1. quæ alienationem rei à persona
requirit.

Bembe tibi frons est sulco caperata senili.
In tabula frontem cernimus tuam:
Sed paritas adeò est dispar, ut fronte tabellam,
Aut Bembum credas fronte carere sua.

Aliud.

Collatus tabula tu vilior esse putaris;
An forsân tabula factus imago tua es?

Vena 2. quæ alienationem à rei aut facti
natura postulat.

Quantumvis agro vegetas dedit ore colores:
Pallidus est vultu Bembus, imago rubet.
Credo etiam medicus pictor cupit iste videri:
Emendat morbum sana tabella tuum.

Vena 3. quâ alienatur rei causa, aut effectus.
Sustulit ætatem, tibi Bembe, tabella senilem;
Hinc meret ætatem ferre tabella suam.

Aliud.

Vilis eras quondam tanto pictore negato;
In pretio nunc es, Bembe, tabella facit.

Vena

Vena 4. alienatur res à moribus, legibus,
aut ordine, &c.

Turpis erat facie Bombus, sed splendidus ostro:

At pictor vestem negligit, ora nitent.

Corrigit errorem Bembi simul atque parentis :

Hic minùs ornatus contulit, ille nimis.

Vena 5. quâ alienatur res à loco, aut tempore.

Cùm sese horreret Bembs; pictoris ab arte,

In tabula formam cœpit amare suam.

Vena 6. qua res à significatione alienatur.

Digna oculis tabula est, oculos, quæ reddit ademptos :

Et meruit lucem quæ dedit antè tibi.

Quod si lubeat ad interrogationem, quid? Bembi et-
jam affectus actionesque examinare, nova sese rur-
sum affundet scribendi ubertas. Quid enim agit Bem-
bus? amat tabellam sibi dissimilem. Optat se illi assimi-
lari potius, quàm illam sibi. Superbit alieno colore, &
errore. Non illi placeret pictor, nisi errasset. Iam se dignum
amoribus, & sponsâ credit, cui hac tabellâ persuadeat,
&c. Quæ omnia carmine non prosequor, paucula
suffecerint.

Venæ primæ est,

Obstupot, ac forma deceptus amore: vovebat,

Ah utinam forma pingeret arte mea!

Aliud.

Dum cernis propriam depictus imagine formam,

Iu tabulam cuperes, Bembe, migrare tuam.

Venæ secundæ est.

Nil simile est Bembo; tamen hac placet arte tabella.

Quod malè conveniant, hinc bene conveniunt.

Aliud.

Si cupis uxorem, pro te modò mitte tabellam:

Quod

Quod suadere nequis Bembe, tabella potest.

Aliud.

*Nil artis pictura habuit, quod posset amari,
Nil veri in tabula, quodque placeret, erat.
Sed tamen in forma sibi visus uterque placere,
Ipse suâ Bembus, pictor & ipse suâ.*

*Cetera lectori exercitationis cupido relinquam, ne
qui compendio hæc tradere statueram, à proposito
aberrem.*

S. 4. Exempla aliorum Poëtarum.

In Fonte Alienatorum.

S. Xaverii Mors in India.

Tunc occidit in oriente sol,

In India cum moriturus

Franciscus est Xaverius.

De Adamo.

Indignus Patris est venerando nomine, quando

Nos prius occidit, quàm generavit Adam.

Judas crepat medius.

Dum temerè nimium saltaret ab arbore Iudas,

Rupturam passus, viscera fudit humi.

Judas & Christus.

Calcatur pede Christus impiorum,

Iudas arbore pendet in præalta:

Hic est discipulus supra Magistrum.

Christus spinis coronatus.

Infixam capiti gestas, bone Christe, coronam.

Hoc stabile imperium denotat esse tuum.

Aliud in Christum coronatum.

Ingeniosus amor, dolor ingeniosior: an non

Pungen-

*Pungendo hic Dominum, prorsus acutus erat
Christus fert arundinem.*

*Portat arundineo leve Rex de stipite sceptrum,
Rex nempe imperium non grave noster habet.
Pilatus nullam in Christo causam
invenit. Jo. 18.*

*Si nulla in Christo causa est, Deus esse probatur:
Solut enim causam, nescit habere Deus:
Clavis affixus,*

*Non opus est clavi reseretur ut arca salutis,
Clavus enim qui vis hanc aperire potest.
Christus Rex dolorum.*

*Cruce thronus est, diadema vepres, sceptrumq; palustris
Canna, hoc mactatus Christus honore fuit.
Petrus inversus Crucifixus.*

*Quamvis sis verso crucifixus corpore Petre,
Non tamen ex capite est lapsa corona tuo.
Verbum caro factum est.*

Anagr. Fert voces, arcum, tubam.

*Parvulus ecce puer voces, arcumque, tubamque
Fert; exercituum quis neget esse Deum?*

*Aliud Anagr. Ecce ut fumat urbs Roma;
Ecce Dei casto Roma urbs ut format amore,
Ex Bethlem in distans tam procul ignis agit.*

Sacramentum Anag. mare sanctum.

*O sacramentum, mare sanctum! mergar in isto
O usnam, & peream totus amore, mari!*

Domitius Nero se occidit.

*Majorem patria ferro non sustulit hostem,
Quàm cum se è vivis sustulit ipse Nero:
In morosum hospitem*

Desipiunt mores, sapit at tua mensa: videsur

Mens tua habere minus, quàm tua mensa salis.

In stupidum Doctorem.

Palmari in chartâ quidquid scis scribere possem.

Vix decimosexto Doctor es in folio.

Puer in nivibus mortuus.

Aspera nuper hiems puerum de nocte peremit.

Hæc verè dici frigida mors potuit.

Aliud de eodem.

Mors decepta rapit puerum, vetulum esse putabat:

Cum fuerint illi tempera tunc nivea.

In Labienum promissa non dantem.

Quod promisisti non das mihi, sed tibi servas.

Promissum servas sic Labiene tuum.

Ad amicum Rosimundum.

Quamvis cor duplex mihi non sit amice, secundum

Cor tamen es dulcis, mi Rosimunde, meum.

In Zoilum.

A te quis neget explodi mea, Zoile, scripta?

Mors tibi bombardas his onerare tuas.

Domitianus Muscas captans.

Cæsar qui muscis fuit infensissimus hostis,

Hostibus ille suis non nisi musca fuit.

De duobus stupidis.

Nil ultra quatuor stupidus numerare Menalcas

Nil ultra Corydon scit numerare tria.

Res nova, jam septem sapientes sunt duo stulti:

Nam septem tantum stultus uterq; sapit.

Ad S, Lupum Episcopum.

O Custos præclare ovium, Lupe Magne sacerdos,

Grege Domini per te quàm bene pastus erat!

In Capitosum.

Cum quidquid mando facias contraria semper:

Mando

Mando tibi facias nil, Capitoſe, boni.

In jactabundum, ſed pauperem nobilem.

Plena tibi domus eſt, quas texit arena, telis :

Iſtud Arachnea quis neget artis opus ?

Eſt tibi vermiculis toga plena albentibus: iſtam

Vermiculati operis quis neget eſſe togam ?

In Ponticum procum.

Eligito uxorem præ magnâ Pontice, parvam:

Inter utrumque malum præſtat habere minus.

Ad Plancum hoſpitem.

Infirmor quoties mala das mihi fercula, Plance,

Quando habeor melius, mox habeo melius.

Ad Magdalenam.

Ex oculis amor elicuit, tibi Magdala, fletum,

Et genuit, (quiſnam crederet?) ignis aquas.

De ſpinea Chriſti corona.

De Chriſti ſpinis quoties Epigrammata ſcribo:

Ulla ſuum in promptu ſemper acumen habent.

Aliud de eadem.

Ecce Dei verbum pungit ſpina horrida! Verbum

Quis neget in ſpinas jam cecidiſſe Dei?

In claudum fallacem.

Hinc huc, hinc illuc pes claudicat: hinc procul, hinc, hinc,

A me: claude, tibi eſt, ſi quoque clauda fides.

In Raſalum Cancrivororum.

Quando voras multos in cœna Raſale cancros

Hos indigeſtos nocte ſequentē vomis.

Hos ego vulgares certè non judico concors,

Vivi atque exanimēs qui retroire ſciunt.

Verbum Dei non eſt alligatum. 2. Tim. 2

Paulle, alligatum nunquid eſt verbum Dei,

Chriſtum ad Columnam cum vides?

De Tito Bibulo.

*Postquam tres cyathos fundum Titus hausit ad imum:
O quam fluxa, inquit, gaudia mundus habet!*

In Mevium decoctorem.

*Externas nunquam non lustras, Mevie, terras:
Nempe extat terra portio parva tua.
Nulla tibi patria reliqua est possessio, gleba:
In coelo saltem quod tuearis, habe.*

In Battum.

*Quod me saepe negas; non te nego, Batte: Poëtam:
Quando, mentiri & fingere, dicis idem.*

Ad Plancum.

*Res mira: est vacuum gravius portare crumenam,
Quam si tota auro divite plena foret.*

*Et quamvis soleat praesens gravis esse moneta:
Absens, crede magis, Plance, moneta gravat.*

Ad hominem barbatum, sed timidum.

*In cervis-hircos (veterum commenta Sophorum)
Et barbâ,, & pedibus, Caciliane, probas:
Hircum barba facit: nuperrima te fuga cervum:
Ergo merum nobis ens rationis eris.*

Ad Christum fuco utentem.

*Qui faciem minio pingit, plumboque capillum:
Non est hic verus, sed Clite, pictus homo.*

In Lutherum salis modios cum Dæmone
absumentem, ut ipse falsus est.

*Si salis absumpsit modios cum Damone Luther:
Causa patet quare nocte dieque bibat.*

In Hæreticum se Dæmoni devoventem.

*Hæreticus nil dat, cum sese devoret orco:
Nam quod Dæmonibus donat, id antè tenent.*

In morte Christi sol defuit.

Te moriente suum nisi sol jubar abscondisset:

Clara minus nobis mors tua, Christe, foret.

B. Franc. Borgia, cadavere Isabellæ inspectato,

conversus ad vitam religiosam est.

Hausisti è tumulo vitam, res mira! sepulcrum,

Qui locus est mortis, Borgia, vita tibi est.

Ad Lutherum.

Si tua cerdones pice tincti biblia versant,

Cur infecta locus pluribus esse negas?

Herodias caput S. Joannis regno præfert,

Dimidio regni caput emit adultera: quanti

Sit pretii vates integer, ergo patet.

Virgo simulat se matrem.

Virgo propinquantes cum Belgica cerneret hostes,

Infantem mammis admovent illa suis:

Ingenium castæ commendant castra puella,

Quæ matrem, ne sit postea mater, agit.

S. Adrianum manibus truncum osculatur uxor.

Cum tua te truncis vidit Natalia palmis;

Euge, ait, o conjux optime, Martyr eris.

Non procul est tibi, quam festinant sidera, palmam:

Palma est in manibus nunc Adriane tuis.

S. Silvester libellum, nomina pauperum & Vi-

duurum complexum, legebat indies.

Omni luce brevis relegis bene verba libelli:

Nam quot verba ibi sunt, sunt ibi tot capita.

In studiolum bibonensem

Vendit Eber paucos pretiosos are libellos

Vt madeat dulci nocte dieque mero

Veniit octo meri pœclis Cicero, Plato septem:

Quinque Theophrastus, sex Maro, Naso tribus.

*An sit habendus amans studiorum nescio : certè
Helluo librorum est jure vocandus Eber.*

In jactabundum Medicum.

*Re medicus non es, sed lingua, Dactyle : nonne
Sanandi genus hoc te docuere canes !*

*In quendam lecto fixum, & stationum preces
orantem.*

*Fixus adhuc lecto loca Christi sanguine nota
Cum sensu, ut memoras, religionis obis.*

*Res est religiosa : tuis sed laudibus adde,
Nudis quod pedibus confici, istud iter.*

Dæmon S. Gudulæ lucernam extinxit.

*Ne pateat tua fraus extinguis lampada : sed jam
Clarius extinctâ fraus tua luce patet.*

*Milites Alexandri Jovis statuæ aureum fulmen
sustulerunt.*

*Dum miles raperet Jovis aurea fulmina, totus
Ardebat simili fulmine sæpe peti.*

In fucatam.

*Gellia picta genas hominum non fallis ocellos:
Res clara est: fucum tu tibi sola facis.*

Apollonius auro reperto sanatur.

*Hippocrates medici doctè vim prædicat auri,
Quod solo visu sanat Apollonium.*

In S. Leonem patriæ Patrem dictum.

*Si patriæ Leo sit genitor, frustra ergo Latini
Imperii mater creditur esse lupa.*

*Niceta in os mulieris impudentis præmorsam
linguam expuit.*

*Eloquio clarum cecinit te docta vetustas,
Et fluxisse labris Attica mella tuis.*

At tuæ tandem vicit facundia, quando

Elingui laudas ore pudicitiam.

In Roboami dictum 2. Par. v. 10.

Si Patris est dorso digitus tibi crassior, ergo

Grande bovis debes instar habere caput.

In Platonem submersum.

Luce bibit totâ Plato, noctu lapsus in Istrum est :

Non sapiunt, qui sic nocte dieque bibunt.

*In Prædicantem qui anum inoribundam stentoreo
clamore occidit.*

Languentem horrifico vetulam clamore Minister

Excitat, illa velut fulmine tacta ruit.

Hanc vocem cælo missam putat esse maritus,

Tam citò qua vetulam duxit in astra suam.

In Evam Serpenti obsequentem.

Quod dabit hostis Eva pendebat ab arbore pomum.

Esse loco pomi dignus uterque fuit.

*S. Euphrosyna virili habitu ignota apud
Patrem est.*

Quam tenet ante oculos, querit Pater. Heu infelix!

Nam simul ut reperit, perdidit Euphrasynen.

Dæmon Zwinglio apparens noctu.

Albûsne fuerit, an niger tuus Zwingli

Nocturnus hospes, haud liquet : nigrum censent

Luther & Melanchthon : Zwinglii schola est albus.

Res mira ! cæci de coloribus certant.

§. 5. Exercitatio in fonte Comparatorum.

ET tertium fontem degustemus, qui argutis com-
parationibus sapide recreat, præsertim si opposi-
tione, aut alienatione rerum permixtus fluat. Hic,
(ut in supra expensis adjunctis hæreamus) ex te
quæro,

quæro, cui rei, aut Bembum, aut pictorem, aut tabulam similem esse, aut dissimilem arbirreris? & ne multa nimium unâ quæstione perstringam: Bembum, qui foedè adumbratam imaginem amplectitur, cui rei similem facis? *Discip.* Ut opinor, *similis cornicula est, alienis plumis superbienti: aut simia, suam in turpi frutu imaginem exosculanti: aut etiam Pavo-* ni, *inani colorum in cauda affulgentium specie capto, elatoque: cum Narcisso etiam in comparationem venire posset, qui vultus sui imagine miserè captus est.* *Magist.* Jam abundè pro singulis hujus fontis venis suppeditatum materiæ est, cetera non inquiram, sed nec hæc adhibebo omnia, unum alterumve suffecerit.

Pro vena prima est, quæ ex similibus inter se comparatione minùs expectata constat.

*Quod pulcris speculum, Bembo præstabit imago:
Inde aliis, Bembo hinc conciliatur amor.*

Vena 2. in qua alterum similibus alteri ratione aliquâ præfertur, licet præferendum non videretur.

Consulat is speculum, formæ qui dote superbit:

Pro speculo Bembus consulit hanc tabulam.

Vena 3. quæ similia aut dissimilia cum oppositione comparat.

Narcissus, sic pictæ novus mihi, Bembe, videris,

Tam pulchrâ roseas pingeris arte genas.

Illum fontis aquæ, te pictor transtulit arte:

Tuque odio, hic formæ versus amore sua est.

Vena 4. quæ eandem rem secum comparat.

Se videt in speculo, contraque in imagine Bembus:

Oderat hic sese Bembus, amabat ibi.

Plures hic ex comparationibus allatis, aliis diducendas exornandasque versibus relinquo: quod facile cum venustate etiam fecerit, qui ex primo

oppositorum fonte eas varietate aliquâ irrigaverit; sed ut ne ignores, quàm fecundè hic fons affluat: animadvertendum erit, ad pleraque exempla in fonte primo, alteroque adducta similitudines adhiberi posse. Nos ad illud solum, quod Bembus sibi sua in imagine placuerit similia postulavimus: ex quib. deinde similibus, vix aliud præter unum à speculo desumptum, suis venis deduximus: ut intelligas quâ ubertate argutiarum hi fontes, venæque scaturiant.

Discip. unius mihi hic in mentem ex superioribus venit, Quid si Bembum senilis rugosique vultus hominem, juvenilitamen effigie adumbratum, cum anno componam, qui à brumali facie vernam induit; hoc carmine?

*Canus erat Bembus brumâ tingente capillos,
Sed vernis pictor vestit ora rosas.*

*Ne mirêre senem verso juvenescere vultu,
Tempora nam brumas verna subire solent.*

Quid si etiam Bembum cum umbra comparem, ita ut sua esse dicam imaginis umbram, utpote illâ vilior?

Magister. non parum argutè, imò & imaginem umbræ assimilare poteris: verum cum exceptione, ut quæ suo sit corpore fortuosior. Licebit & cani Æsopico componere, qui umbram Lucanicæ in aquis majorem, illâ neglectâ, consecutus est. Denique luditur, & dissimilibus in

hoc fonte perinde eleganter. Verùm hæc omnia quæstionibus, & versibus ex-

haurire supervacaneum, in

re non omnino dif-

ficili, existi-

mo.

§.6.Exempla aliorum Poëtarum.

In Fonte Comparatorum.

Quale debeat esse Epigramma.

*Omne epigramma sit instar apis : sit aculeus illi,
Sint sua mella, sit & corporis exigui.*

Bibulus ad inopiam redactus.

*Quàm nimis ad largum duxisti sapius haustum,
Tandem acquisiuit jam tua bursa pthibsim.*

Ad bibulum Poëtam.

*Plus reliquis plerumque solent potare Poëta :
Nempe solent reliquis plus quoque amare sales.*

Connubium disparium.

*Est virtus, est forma tua, Lentille, Camilla :
Nulla tibi est virtus, nullaque forma tibi.
Connubio tamen es junctus Lentille Camilla.
Tu stipes dici, vitis & illa potest.*

In magnum pileum Ælii.

*Non miror grandis quod sit tibi pileus Æli,
Nam proprium hoc fungis omnibus esse solet.*

B. Virgo Elisabetham gravida invisens.

*Virgo Deum portans, cum trans montana perexit:
Tunc cum sole unum Luna peregit iter.*

Christus confuitur.

*Quando Dei facies fœdis fuit obruta sputis,
Tunc maculas primum in sole videre fuit.*

Tenebræ in morte Christi.

*Non miror tenebras Christo moriente fuisse,
Semper magna umbra, sole cadente, tua cadunt.*

Virgo sub cruce.

*Pallet & in lacrymas Nato exspirante liquecis
Mater; nunc, si unquam, pallida luna pluit.*

Hostia sacra. Anagr. Ah! cor satias.

Unus Alexandri cor non satiareris orbis.

At mihi sufficiens unus hic orbis erit.

Ah Jesu! ah! nives quem panis adoro sub orbe,

Ah tu cor satias hostia sacra meum!

Panis Angelorum Anagr. Non paries gulam.

Quantumvis caro sis, quantumvis panis & esca,

Non paries ideo tu mihi Christe gulam.

Panis es Angelicus, caro Numinis, esca salutis.

Non gula, non scelus hic invenit ergo locum.

Flens Magdalena de Christo.

Nix ego sum, imò nihil. Sol est, imò omnia, Christus e.

Ad solem hunc veluti nix liquefacta fluo.

De spinea Christi corona.

Major spinarum solet esse, minorque rosarum

Copia, vernantes cum parit horti opes.

Plurima sed quamvis sit Christi in vertice spinarum

Cerno tamen plures sanguinis esse rosas.

De Simone Stylita.

Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis,

Supra Pyramides quando Stylita stetit.

Virginitas oculos continens.

Lilia, nix, cygni quamvis candore triumphant;

Plus ego candorem virginitatis amo.

Disgregat illorum candor; sed congregat hujus:

Disstrahit ille oculos, colligit ille meos.

Quid sit vita?

Vita quid est hominis? folium, flos, fabula, fœnum,

Umbra, sagitta, vitrum, scena, pruina, cinis.

Fumus.

Funus, arundo, vapor, filum, rota, pluma, vorago.

Nix, pila, testa, trochus, bulla, favilla, nihil.

Nescio vos, dicet Christus ad Hædos.

Quid mirum est hædos non nosci à ludice Christo?

Solas agnoscit, qui fuit agnus, oves.

In Poëtam impudenter argutum.

Quo magis salsa caro est fetet minus; at tua tanto

Plus fatent, quò sunt carmina falsa magis.

*P. Mastrilio capite plexo terra apud Japo-
nes tremuit.*

Excelsa haud mirum est fidei labente columna,

Pondere sub tante contremuisse solum.

In Mundum perditum.

Vis tibi, Munde, sacrem primò decus omne iuventa:

Differri in senium, vis pietatis onus.

Naufragium ergo prius suades, quàm querere portum:

Nemo solet portum querere naufragio.

S. Daria à Leone in Lupanari defenditur.

Quam bene mulieris hic loco Leo custos

Ruit in lupanar! feminam potest solus

Leo rex ferarum tegere tot lupos inter.

S. 7. Exercitatio in fonte allusionum.

VLtimo denique fonte hauriemus, qui latissimus,
& maximè est varius, ut propemodum tot fon-
tes novè, quot venæ subnasci videantur. In
prima igitur vena inquirendum: num quid oc-
currat, quod ambiguitate vocis, aut sententiæ
delectet? ut fingamus promissionem connubii, à
sponsa Bembum obtinuisse, imagine ad illam sub-
missâ, verùm illa deinde Bembo venienti ostium
H 4 *præcludat.*

præcludat, dicatque se Bembum jam domi possidere, cui fidem dederat, videlicet imaginem: alium se nunquam nec amasse, nec voluisse.

Sponsa fidem dederat viso sub imagine Bembo:

Stare tamen Bembus cogitur ante fores.

Hunc ego non novi, dixit, præcul iste Choræbus:

Sponsa ego sum Bembi, Sponsus imago mihi est.

Ad venam secundam anagrammatica, & inflexa non-nihil verba spectant. Bembus verò cum nomen difficile pro anagrammate habeat, dicit poterit, à nullo illum mutari, nisi solo pictore potuisse. Licebit ad igitur pictoris ingenium manumque alludere, qui magis fingere, quàm pingere visus sit.

Purpuream Chlamydem, Bembi picturus, ab ostro

Nil habuit vestis, sanguinolenta fuit.

Turpia formosè, formosaque turpiter ornas:

Pingere non puto te, fingere crediderim.

Ad tertiam venam de antiquitatibus fabulisque ubi veneris, quanta hic copia! Dic Thersiten eundem, & Paridem esse. Dic pictorem Podalirio felicior, qui tam deformem curaverit morbum: aut præ Circe artificem, qui hujus tam aptè formam mutaverit. Vel ita etiam lude.

Quem nollent Hecate, pictoris gratia fecit.

Inter Penelopes ut queat esse procos.

Philyrides herbis valeat, Podalirius arte:

Qui formam infirmi dat, mihi major erit.

Vel.

Decrepitus Bembus tabulâ juvenescit in ipsâ;

Nil Medea opus est, pictor id arte potest.

In qua vena facilè intelliges, quâdam simul oppositione esse opus: neque enim quæcunque antiquita-

tis tractandæ ratio, inexpectatâ aliquâ elegantia le-
ctorem auditoremve detinet. In vena ultima, quæ ad
Parœmias alludit, sæpè etiam non parva venustas,
modò ejusdem oppositionis ratio non prorsus negli-
gatur. Quid si enim de Bembo dicas?

Tam subito Cygnus, qui modò coruus erat?

Quid si dubites ater an albus homo? ut qui sibi tam
diversus; quid si illam sententiam erroris arguas, quæ
similem simili gaudere asserit? cùm Bembus *dissimilis*
sibi maximè placeat. Nos his, aliisque exemplis a-
liorum exercitio relictis, illo concludamus.

Quod fronte pulchrâ, quod colore mendaci

Placere pictor noveris:

Hoc arte præstas veritate non præstas:

Nam veritas odium parit.

§. 8. Exempla aliorum Poëtarum,

In Fonte Allusionum.

Pomum Adami.

Grande malum fuit id, quo totus perditus orbis:

Parvum etsi malum fortè comedit Adam.

Christus natus Emmanuel.

Verbum Amo perfectè cupias si discere, Nostro

Discere verbum hoc ex Emmanuele potes.

Claudius Imp. esu fungorum mortuus.

Debit ex fungis defungi Claudius, omni

Qui fuit in vita, non nisi fungus, iners.

Distichon 17. elisionum amantis JESUM.

*In ille ipse es, quem ego amo intimo amore, iterum &
me adama, oro:*

Ad te ego anhele, inde hac nunc sunt metra hiucla adeo.

Ænigma arithmeticum.

Ter tria sunt septem, bis sex tantummodo sex sunt.

*Sunt ter quinque decem, sunt semel octo novem.**

** numerantur literæ.*

De Fortuna indeclinabili ad Ottonem.

Actum est, fortunam non declinabimus unam:

Casus mille in eâ sunt licet, Otto, Deâ.

Discipulis in via Emaus supervenit Christus. Luc. 24.

Dum fabulantur invicem; en tibi, non Lupus,

Sed agnus est in fabula.

Alexander dormiens Homerum supponit capiti.

Supposito sibi Rex Macedo indormivit Homero,

Quis Regem hunc libris incubuisse neget?

Saulus ex equo dejicitur.

Merito prius deponitur,

Doctor futurus gentium.

De resolutione animi.

Sorte erit in quavis re-sol-ut tibi musica suavis.

Obsecro fac notas, has tibi amice Notas.

Adhortatio peccatoris ad pœnitentiam.

Extatus sum, cantasti satis impie, tandem

Cantare incipias & miserere semel.

Venus & Lucifer juncta.

Scis quid amet quisquis Venerem veneratur, amatque?

Vnum est Astronomis Lucifer atque Venus.

Vespillo sepultus.

Qui toties aliis foveam Vespillo paravit,

Incidit, ô recte! jam semel ipse in eam.

S. Barbaram frustra Dioscorus ferit.

Proficit à flagris mea nata, Dioscorus inquit,

*Et plusevincit Barbara, quam Ferio.**

** alludit ad figuras syllog. Logicas.*

Judas.

Judas abiit in locum suum: Art. 1.

Qui vixit instar sordidæ Judas suis

Rectè abiit in locum Suum.

Christus à Judæis in faciem cæditur.

In faciem palmis Christum gens improba cedit:

Hanc quis palmarem nequitiam esse neget?

Flagellis cæditur.

Erubuit flagrum Domini cum terga cecidit:

Ad scelus hoc licet non tamen erubuit.

Aliud.

Es Patris Verbum, pateris sed verbera, Christe.

Verbum passivum jam scio quid sit amor.

Aliud.

Pilate, falsis testibus posthac fidem

Adhibeto nullam. Cum flagellasti Deum,

Tunc ipsa nuda veritas apparuit.

Joan. 18. Quid est veritas? Anag. Vir est qui adest.

Pilate cessa querere: quid est veritas?

Vix scire quid sit veritas? Vir est qui adest.

Joa. 1. Verbum caro factum est Anag. O beatum creas fructum.

O fructum, bone Christe, creas fructumque beatum,

In mundum fructus cum benedictæ venis!

Ubique Crux.

Pix, pax, fex, fax, lex, lux, nex, nix, nox quoq, styx, strix,

*Et Rex, & grex, & Crux habet ipsa Crucem.**

** alluditur ad literam x.*

In Lælium avarum.

Non valeo, Læli, dare, dicis. Cur? quia non vis:

Esto volens dare quod postulo, erisque valens.

Tentatio.

Afficit in primis quævis tentatio mentem.

Efficit assensum postea, ni caveas,

Inficit inde scelus conceptum pectore: tandem

Officit aeterno dum cremat igne reum.

In Flaccum ebrium.

Nunc se Flaccus inebriat

Vino, nunc cerevisia:

Hinc nunquam est similis sibi,

*Sed semper similis sui **

** Ludit in sui pronomine, & nomine.*

In mensales sermones Lutheri.

Mensales Martine sales, Luthere lutose,

*Doctor Porcensis, * cum loqueris eras*

** Lovanii celebres.*

In Bombilium barba rasum.

De mento tota est tibi Bombile barba refecta,

Quis dementatum te neget esse modo?

In Bartholomæum Jurispentum statura brevem.

Bartholus es potius, quam Bartholomæus, amice,

Nam brevis, & simul in jure peritus homo es.

In mendicum maledicum.

Impia qui nuper maledicta effuderat ore,

Pro stipe mendicus, stipite dignus erat.

Rara est concordia formæ atque pudicitia.

Quam rarus tam charus erit mihi crede venustus,

Is juvenis, qui non à Venere ustus erit.

De Oveno impuro scriptore.

O Venus, o si te non dilexisset Ovenus,

Dilectus vates, quàm foret ille mihi !

Vinum aqua mixtum non turbat.

Lymphatum vinum, facit, inquis, lympa: quid inde:

Desipiat vinum, dummodo tu sapias.

Epitaphium ebriosi in dolio sepulti.

Hic jacet intra urnam, extra urnam qui saepe jacebat.

Tunc

*Tunc temulentus homo, nunc tumultus homo.
Quam vivens toties vino vacuare solebat,
Implet tandem urnam mortuus ipse suam.*

Ænigma de Pediculo.

*A pede qua parvo deduxit bestia nomen,
Non carmen, carnem, sed tamen ingreditur.*

D. Anna parit senex D. Virginem.

*Quo nata est Virgo, fuit etsi fertilis annus :
Fertilis at longè plus anus Anna fuit.*

Ad Celerinum de gratitudine.

*Qui dedit ingratis, dedit is sua numera gratis :
Qui gratis, gratis nil, Celerine, dedit.*

De choreis.

*Quorum cor totum est in saltibus, atque choreis.
Nonne etiam totum est in pedibus cor eis?*

De feminis litigantibus.

*Poldria cum Greina semper nova jurgia miscet.
Pax apud has non est feminej generis.*

In Parentem S. Barbaræ.

*Barbarico nata genitor vitam eripit ense :
Barbara non nata est, Barbarus est genitor.*

Vicissitudo rerum.

*Post tempus sudum tempus succedet & udum :
Post fletum, letum denuo tempus erit.*

Bellum.

*Conferitur cum pugna, frequens caput ense secatur :
Martio enim in campo, cum seritur, metitur.*

Miseriæ.

*Hoc optimum est in vita malis,
Aut brevia sunt, aut levia sunt.*

Barba.

Barba ornamentum bene dicitur esse virile.

Ornat enim mentum barba cuique viro
David.

Regius egregius David est psalmista vocandus:
E grege nam sumptus regia sceptrâ tulit.
Ad S. Antonium.

Sub porci specie Antoni te terruit orcus:
Vix aliquid distans porcus & orcus habens.
In Ubaldum Lurconem.

Quidnam est Lucratus quando es Lurcatus, Vbalde?
Nil de divitiis, plurima de vitiis.
Religiosus.

Per triplex votum Christo me consecra totum,
Non possum esse Dei, siquid habebo mei.
Studium scholasticum.

Est studium stadium: frustra hic se nemo fatigat.
Ad celsos apices, proxima scala schola est.
De S. Catharina.

Eternam & ternam retulit Catharina coronam:
Martyr enim & Virgo, denique docta fuit.
De asello Nestoris.

Dilectum strigili Nestor dum radit Asellum:
A solito postquam fortè labore redit.
Dentibus ostensis pigra bestia ridet, a venam
Mox rodit, pleno ventre deinde rudit.

Clavis duplex Pontif. & duplex aquila Cæsaris.
Pontificis duplex Romani tessera clavis:
Duplex Romani tessera Regis avis.

Pilatus Christum flagellatum sistit.
Correptum paulo ante flagris, producis Iesum
Prætor: communis sic tibi Christus erat. *

* ad quantitatem syllabarum alludit.

Ad

Ad B. Virginem Deo gravidam.

Maria Virga & Virgo rectè diceris:

Quia Alpha & Omega in te habes:

In Nolanum petacem.

Nolane, quavis postulat aliquid die.

Rogationum quolibet apud te est dies.

In fidicinem mendacem.

Dum promissa negas, dum veris falsa remisces.

Tot tibi cum fidibus, Faustule, nulla fides.

Ad Zollum obesum.

Venter aqualiculus frustra tibi, Zolle, vocatur.

A vino hunc debes dicere, non ab aqua.

De Medicis.

Est bene, sit quamvis Medico spes omnis in herba.

Eliquat innumeras inde Galenus opes.

Ad Gabianum Juristam.

Mentiris dicens pacem te poscimus omnes,

Cum sit lis hominum dos, Gabiane, tua.

Prisci uxor parca.

Errant in numero Parcarum, Prisce, poëta:

Accessit conjunx, nam tua quarta, tribuit.

Brutio ignavus.

Litera divitias, quis crederet? abstulit una.

Cum declinat opus Brutio, perdit opes.

In maledicum cantorem Aldum.

Voce canis, mordetque simul, sic duplici sensu.

Verbum unum de te dicitur, Alde, canis,

In Bravum divitem.

Multa tibi densas constipant horrea fruges:

Quis te frugi hominem, Brave, negare potest?

In laudatorem parcum.

Non volo te totum, qui nobis diceris, ac es:

Sæpe es laudator, sis aliquando dator.

In Prædicantem sartorem.

Quod toties rem tangat acu, non miror, Anemo

Sartor erat: quid ni rem bene tangat acu?

Zacharia Joannis Pater mutus.

Pande catenatæ laxata repagula linguae:

*Vocis * enim mutum non decet esse patrem.*

** Joannes enim vox clamantis.*

De Placentinis, & Veronenfis.

Urbe Placentina nihil est populosius, Aule,

At Verona propè est civibus orba suis.

Quisque placere cupit, verum vult dicere nemo.

Inde Placentinos qualibet ora fovet.

Anaxin voce Jesus ultimam corripit.

Corripuit Iesum distorti carmine metri,

Stigmatè non uno corripiendus Anax.

Corripiam ergo illum, quod dixerat ante Pilatus,

Hoc iterum, impuro carmine, fecit Anax.

De Gallo cantore absurdo.

Ad Galli cantum plorabat Apostolus olim:

Dum noster cantat, quin faciamus idem?

Brutus Cæsarem confodit.

A Bruto Cæsardum caderis, esse memento

Nomen ei Bruti, Cæsaris esse tibi.

In jactabundum, sed indigum Nobilem.

Te patet à Fabiis simul & Pisonibus ortum:

*Nam tua mensa sapit pisa, caputque fabas.**

** quarum flos deliros facit.*

Mors quare cum falce pingatur?

Scis cur Mors valido non utitur ense, nec hasta?

Omnis cum fanum sit caro, falce opus est.

In garrulum.

Non opus est cordi faciat natura fenestram:

Hanc supplet lingua plurima rima tuæ:

Ad illud : in vino veritas.

Si latet in puteo verum, ut Democritus inquit,

Cur bibuli in vino quaritis? est in aqua.

In senem querulum de senii incommodis.

Sæpe senex querulo Superos clamore laceffis,

Quod tibi dat tardos pigra senectæ pedes.

Pœna senectutis non est, sunt munera : scit te

Ad mortem celeri currere nolle pede.

In horologia Thræsii gemina.

Pulvis & umbra tuæ metitur tempora vitæ.

Quid sumus ergo Thræsi? pulvis & umbra sumus.

In Brasilos pane destitutos.

Non edit in sudore suum Brasilia panem.

Vis causam forsân discere? pane caret.

In Cæcilianum Atheum suspensum.

Catholicus Romæ, Bizanti Turcus haberis :

Idque vocas uti Cæciliane foro.

Cum scurris levis es, monachus cum religiosus :

Idque vocas uti Cæciliane foro.

In medio nunc inde foro tibi furca paratur,

Vt possis uti nocte dieque foro.

In hypocausta Germanorum.

Quod schola, quod Latæ nunquam docuere palastra,

Id Germanorum sola hypocausta docent.

Quodque est Ausonius indeclinabile terris,

Illic declinat gens Alemanna gelu :

In

In Obeliscum Sixti V.

In foro Varicano ad Apostolorum limina erecto an. 1586.

Guiliel. Blanci.

1.

*Ecquid non poterit Sixtus post istu movere,
Si proprio potuit saxa movere loco?*

2.

*Pro meritò attolli tibi Pyramis altera debet,
Pyramidem immotam, Sixte, quòd arte movere.*

3.

*Pyramidem Soli quam prisca dicaverat ætas,
Auctori Solis quam bene, Sixte, dicas!*

4.

*Sisyphus ut sensit operosa mole moveri
Pyramidem, & sisti splendidiore loco:
Me felicem, inquit, voluendi ut ponderis ars est,
Ars ita sistendi si foret ulla mihi!*

5.

*Quid mirum est tanta transferri pondera molis,
Cum transfert montes indubitata fides?*

6.

*Pyramides Phæbo, sunt & sacra carmina Phæbo:
Conveniunt igitur carmina Pyramidi.
Marmora tempus edit, solitum quod parcere Musis
Carminibus fient hæc diuturna meis.*

7. Alius in eundem.

*Non alibi melius potuisset petra locari,
Quam Petri ante ædes, quas, pie Sixte, colis.*

8.

*Et dubitem infrenes positurus colla Britannos,
Quando & saxa tuum jam subière iugum?*

Versus aliqui, nonnunquam Autori per somnum oblati in Scriptorem Epigrammatum parum acutum.

I.

*De rosa cum scribas, epigrammata florida pangis:
Cumq; adhibes spinas, pangis acuta satis.*

II.

*Dum nuper alveare lustraret Mæro,
Et conderet epigrammata.
Ictus repente, clamat, ô mordax genus:
Et apes aculeum ferunt!
Ignosce vates: carmini hoc deerat tuo,
Quod apis acumen attulit.*

Hoc unum mi lector somniantis Poema accipe, quod quondam cum pluribus in eundem sensum ei oblatum est; sed hujus tantum meminisse vigil potuit. Tu qui plura vigilantis somnia non es aversatus, hoc etiam dormientis admitte.

CAPVT VIII.

DE TOTA INTEGRI EPIGRAMMATIS CONSTRUCTIONE

DE arguendi ratione hactenus. Reliquum videtur, ut de tota Epigrammatis constructione differamus: ne imperfecto adhuc opere manus à tabula subtraham. Verum nihil aliud requiro, nisi ut Poeta quispiam sit, qui
invid

invita non prorsus Minerva versus, Elegiacos præsertim ac Phalucios, cudat. Id si noverit, jam vix aliud observatione hic sese dignum offeret, quàm ut alteram Epigrammatis partem, ex aliqua argumenti sede rhetoricè diducat. Est enim, ut suprà memini, Epigramma enthymematis instar, quod duabus ferè propositionibus, ac veluti partibus absolvitur. Valet hic imprimis descriptio rerum à partium enumeratione, ut suis distincta lineamentis, velut in tabella pictoris manu adumbrata, in oculos animumque incurrat. Quæ sola est ratio, cur nonnunquam Epigrammata longius sine vitio excurrant; cum suapte natura brevitas esse desiderent. In his Martialem non rarò versari intelliges, ubi præsertim Phalæcos ipsius evolueris; quanquam, dum vitia insectatur, grandior, jambisque vicinior incedat, Satyricus juxta & Epigrammaticus. Exemplum ex illo recensere longum sit, & obvia cuique sunt Martialem non ignorant.

Visum porrò fuit, nostra quædam Epigrammata, ejusdem, quam suprà tractavi, materie relinquere: tum ne prorsus hanc doctrinæ partem ab ejusdem argumenti exemplis nudam relinquerem; tum ut quasdam carminis Phalæcii, alibi non tractandi, affectiones proprias exponerem.

Servit imprimis ad teneriores animi impetus exprimendos, ac Lyrici propemodum, præsertim Sapphici legibus regitur (de quo suus erit dicendi locus) crebriore tamen verborum reciprocatione, atque inflexione deletatur, frequenti etiam rerum sententiarumque oppositione ludit, tum denique amoris indignationisve aculeum legenti optat infigere. Ordiam, ac per exempla jam dictis fidem addam.

DE CHRISTO NATO.

I.

Propositio 1. Christus in fons luit pro fontibus.

Propositio 2. & quasi illatio est. Ergo fontibus jam nil est timendum.

Breviter ac simpliciter propositionem primam licebit exponere, ac denique jam dicta concludere; hoc modo.

Dum te parvule, delicate, mollis,
 Infons flagitiique fraudiumque,
 Inter frigora, perviasque rupes
 Ventorum furiis, piare noxas
 Spectamus, gravium rei malorum;
 Leges credimus, ordinemque rerum
 Eversum ruere. Innocens scelesti
 Poenas eluit, omniumque iudex
 Damnatus capitum caput tenetur.
 Infons plectitur, exsilite fontes.
 Si virtus luat, innocensque tantum;
 Jam nil fontibus est dein timendum.

II.

Propositio 1. Iudex ipse reorum Christus vinculis in cunis jacet alligatus.

Propositio illativa 2. Ergo rei captique libertatem expectare poterunt.

Miretur hic Epigrammaticus deducaturque, quod in prima est propositione, tantum Dominum cunis, vinculisque detineri. ubi oppositionibus non ingratis ludere poterit.

O cuna-

O cunabula parva, quæ reclinem
 Augusto nimis ambitu puellum,
 Tautillas agitatis inter ulmos,
 Et fœno tepui fovetis, inter
 Brumæ frigora, & improbos decembres:
 O cunabula magna, quæ reclinem
 Augusto nimis ambitu Tonantem
 Immenfas agitatis inter ulmos:
 Illum, quem minor orbis universo
 Terrarum spatio, ætherisque tractu
 Numquam est claudere, nec videre visus;
 Majorem omnibus, omnibus minorem:
 Nunc cunabula parva, magna, claudunt.
 Stringit fascia, fasciæque nodi
 Stringunt brachia fulminare docta.
 Obscuro puer illigatur antro,
 Captivæque manus, pedesque torpet,
 Cunctorum timor, & tremor virorum,
 Gaude nunc scelerum artifex malorum,
 Quisquis vindicibus pianda flammis
 Inter vincula criminum gemebas.
 Capto iudice, vinculisque clauso,
 Libertas tibi fulget ex propinquo.

III.

Propositio 1. Dei manus, post cetera condita, se etiam hominem fecit.

Propositio illativa 2. Ergo tunc primum omnium rerum potens est visus conditor, postquam ipse visus est puer impotens.

In hoc vel primam propositionem explicatius proponat, ut:
 En quæ dextera præpetes polorum

Immo to stabilivit axe cursus;
 Quæ luci tenebras, diemque nocti
 Alterna statione surrogavit.
 Quæ Phœbi satiavit ora flammis,
 Stellarumque cœnas refinxit auro,
 Quæ libramine pensili rotundum
 Suspendit liquidis solum sub undis,
 Quæ cœlum volueri, salumque pisci,
 Et terras animantibus locavit;
 Hæc tandem manus obligavit ipsum
 Nostris artibus arbitrum polorum;
 Quam tunc vidimus omnium potentem,
 Postquam vidimus omnium impotentem!

Vel etiam alteram præpositionem, per oppositorum frequentationem, ut:

I V.

O res mira, puer, Deusque tantus!
 Imbellis puer iste; bellus iste:
 Immensus puer iste; parvus iste:
 Elinguis puer; & puer disertus:
 Et summus puer; infimusque rerum.
 O res mira, puer, Deusque tantus!
 An pignantia jam nihil repugnant?
 En qui cuncta creat, Deus creatur.
 Fecisset minus author ipse rerum,
 Ni se conditor ipse condidisset.

In quo Epigrammate observabis non semper eum teneri ordinem, ut prima propositio locum primum obtineat, tanquam in enthymemate; sed nonnunquam, ut hic factum, concludere. Multo vero minus sese semper habet propositio altera, tanquam illativa alicujus veritatis

ex superiore, in secundo præsertim alienatorum, & tertio comparatorum fonte; ut patebit ex Epigrammate sequenti.

V.

Propositio 1. Fortis Dei manus in cunis ligata torpet.

Propositio altera. Verùm fortior hæc ligata apparet in cunis, quàm cum soluta in cœlis jacet fulmina. Vbi altera propositio non tantùm nihil infert, sed quodammodo etiam corrigit priorem; prior tamen rectius explicari versibus poterit. Vt:

En imbellibus artubus tementem,
Et suspiria, mollibusque dulces
Voluentem lacrymas genis Tonantem:
En hinc fulmina blanda, fulminumque
Optandas venientium procellas.
Qui terris metuendus, inferisque,
Atiantes simul, Herculeisque magnis
Stravit viribus, horret imbecilli
Totus corpore, frigidumque brumæ
Vix jam sustinet algidus furorem.
En vox illa tremit, tremenda cunctis.
Formidanda manus, ligata torpet,
Quis credat? Deus ipse fortiori
Nunquam fulmina brachio vibravit,
Quàm portat modò fascias lacerto.

VI.

Nonnunquam gemina, aut ambigua esse altera propositionum poterit. Vt prima sit propositio; Femina Deum portat, qui cœlum portat universum; Propositio altera, aut igitur orbis leve pondus est, aut omni Gigante hæc femina est fortior.

Explicemus

DE ARGVTIIS EPIGRAMMATVM.

Explicemus carmine, & videbis adhuc propositionem primam opportunius exponi.

O qui virgineis tener papillis
Hæres pusio, molliusque plumâ
Pondus brachia deprimis paterna;
Portaris simul, atque parve portas.
Materna facilis jaces in ulna;
Sed qui sidera, siderumque binos
Axes provehis axiumque moles;
Et quidquid vagus orbis, orbe claudit;
Quidquid cæruleis lavatur undis,
Aurâ iuppiter, igneusque flammâ
Claudit Mulciber, unus irretorto
Tantum suscipit hoc onus lacerto.
O Diis pusio præferende cunctis!
Quid dicam? gremio reclinis isto,
Istis Virginis implicetur ulnis,
Et tantus puer, Herculeſque tantus?
Aut orbis levis est, inersque pondus,
Aut hæc femina fortior gigante est,
Portantem omnia quæ tulit Tonantem.

VII.

*Neque semper simplici proprſitionis explicationi inha-
rendum verum etiam propositionis contrarium rectè di-
ducetur; aut illustri aliquâ Rhetorum figurâ exornabi-
tur. Vt enim hanc exponas, casti Christum Osculentur:
amove lenones, & impuros, ab angelorum, & virginum
Christum exosculantium consortio. Vt deinde illam expli-
ces: Christo florum principi Zephyrus aspirare meri-
to debet, qui flores pratorum caducos educat. per A-
postrophem Æclum veniosque se veriores compella. Vtrius-
que exemplum subjungo.*

Lenones procul hinc, Cupidinumque
 Excedant nimis improbæ cohortes:
 Divorum chorus anteambulonum,
 Lapsus coelitus ambiunt Amorem,
 Stipant undique, & undique obsequentes
 Applaudunt famulantium catervæ:
 I, fausta focière mens coronæ:
 Virtus integra, candidumque pectus,
 Et castum pudor osculere natum:
 Nam tales Amor iste vult amores.
 Digno sola potest Deum labello
 Natum virgine basiare Virgo.

VIII.

O dulcis puer, & puer tenelle,
 O cor, deliciæque, lux ocelle,
 Humanæ decus, & caput coronæ,
 Quis te pufio mollicelle, blande,
 Quis brumalibus illocavit antris,
 Inter frigida saxa, rupiumque
 Abscessus: ubi Caurus, Æolique
 Primos concipiunt cohors furores?
 Fratres Æolidum, caputque fratrum,
 Huic mansuescite turba pufioni.
 Offensis, rogo, temperate flabris,
 Et vernas, animasque delicatas
 Aspirate meo, precor, tenello.
 Nam si ludere, si lubet joculari:
 Non prægnantia follicentur ora,
 Aut plenis agitetur aura buccis;
 Sed pressis mihi basiate labris
 Mundi delicias, decusque nostrum.
 Lævæ basia, dexteræque rursus

Centum figite, & inde, & inde, malæ,
 Centum figite, & inde, & inde ocellis.
 Sic Jelle mini bafiate florem,
 Tali figite bafium labello,
 Quali dulciter irrigante rore,
 Vernis figitis osculum rofetis.
 Quidquid mollibus aura gratiarum
 Aspirat bene floribus per agros,
 Totum Jeffigenæ favete flori.
 Paffim gratuita Favoniorum
 Applaudant animæ, obfequensque blando
 Succedat Zephyrus Notis favore.
 Hic flos lilia, nobilemque dolci
 Vincit fanguine purpuram rofarum.
 Huic cedunt Hyacinthus, huic Acanthus
 Narciffusque fuas comas fupinant.
 Hunc tu floribus antepone florem,
 Seu Poëftum tibi, five mollis Hybla,
 Ventorum teritur Pater quadrigâ.
 Nam quod vulgus habet, meretque florum,
 De vernis, Zephyrifque, gratiisque,
 Rex florum fibi poftulat tributum.

*Denique infignem gratiam habent, majorique copia
 fponse affluunt Epigrammata, quæ oppositorum inter fe
 comparationem inftituunt: adedque geminam velut pro-
 pofitionem explicant; cum & repetitionibus opportuna
 fiant, & oppofitionibus neceffario affluant. Exemplum
 addimus*

IX.

Molli turpiter incubare lecto,
 Turpi molliter interire luxu,
 Et parto cumulare fcenus auro,

Et vanis decus elevare ceris,
Non est vita vocanda, vita non est:
Exemplo Deus obstat, illa non est.
Aut mundus malè fallitur dolosus,
Aut mundi malè falsus autor ipse est.
Quidquid deliciis amœnitatum.
Et mensis Sybariticis, opumque,
Ac famæ titulis beatitatum,
Includit Deus omnibus fruendum,
Nascens ipse sibi Deus negavit.
Quidquid pauperies habet malorum,
At infamia quidquid indecorum,
Quidquid dura tremat, paverque vita,
Nascenti sibi Numen irrogavit.
Aut mundus malè fallitur dolosus,
Aut mundi malè falsus autor ipse est.
Tam contraria vota, dissonatque
Nemo conciliet preces duorum,
Quod (ludibria pertinax amare.)
Ceudurum sibi deprecatur orbis,
Et vix hostibus imprecetur hostis,
Ambabus Deus autor ambit ulnis.
Quod molimine mundus, ambituque
Fœdo prenat, & improbo tuetur
Impostor studio, suo improbavit
Exemplo Deus, ac honoris umbras,
Rerum quifquillas, opumque larvas,
Averso voluit notare vultu.
Non est, falleris, illa vita non est.
Quam mundus malè vivit, illa non est,
Quam Christus tibi suadet, illa vita est.
Si præstare fidem velis utrique,

Tantâ facies fide infidelem.

Quia Iudam hætenus Christo, velut umbram luci opposuimus, hic eundem illi honorem paucis facimus: quam ex eisdem præceptionis, quam dedimus, legibus, quatuor hæc Epigrammata constructa sint; duo postrema illud tantum singulare habeant, quod anagrammaticè simul lusu delectentur.

DE IYDA PRODIT ORE.

I.

QUòd dextram venerêre, quodque *Iuda*,
Et blandis titulis, & ore dulci,
Oblatâ quoque bafiatione,
Christo dixeris ultimam salutem,
Rem dignam facis. Attamen Magistri
Nullam, tanta fides, fidem meretur.

II.

Iniectis latus illigare vinclis
Christum viderat improbus clientum,
Dum mensâ pariter receptus unâ
Unus pluribus immolatur agnus.
Cernit vincula, vinculisque strictum
Optat sæpius implicare Christum.
Judæos igitur, Popasque crudos
Vesano monet incitatus æsto:
Christum stringite, duplicate vincla,
Centum funibus, inde, & inde, tortis,
Centum nexibus illigate Christum.
Ex tot funibus hinc & inde jactis,
Unus plexuit improbum ministrum,
Qui cervicibus hæsit implicatus.
O factum bene, versibusque dignum!

I 2

Funis

Funis funibus æquiore nunquam,
Pro mercede suo datus ministro est.

III.

Judas, *anagramma*, audis.

A *Vadis* Ifacidas malè efferatus,
Et cæcum rabieque, lividoque
Turgentem invidiæ gregem veneno?
Audis nobilis exedræ tiaras,
Et vulgus famulantium Poparum,
Quos per funera volvit innocentum
Diro barbaries cruenta ferro?
Non *Audis*, revocantis ore blando,
Et passis simul ambientis vlnis
Christi verba suaviora melle?
Non *Audis*? tibi saniora *Christus*
Pacis consulit, & salutis arma.
Et coeptum scelus urget execrari?
O præpostere, vilis, impudensque
Juda, fex hominum levis malorum,
Qui præceps minus audienda captas,
Et surdâ fugis obstinatus aure,
Quod utralibet esse audiendum!
Seu sic audieris tibi cavenda,
Seu non audieris tibi audienda,
semper furdus es, audiensque nunquam.

IV.

Judas, *anagramma*, vadis.

Quò *vadis* scelerate? quò sacrati
Labes nominis, ultimumque gentis
Immani raperis probrum furore?

Quo

Quo *vadis*? laqueóne, stulte, præceps
Damnabis caput, alitumque præda
Et nigri spolium occides Averni?
Infautos revoca nefande gressus,
Vix toto miser expiandus Orco:
Te circumspice, pallidamque mortem,
Quo sic perdit *vadis*, hinc reducto
Evades, mihi fide, calle nunquam.
Ad Manes via prona, nulla retrò est.

PARS SECVNDA

ARGUTARUM INSCRIPTIONUM.

CAPUT I.

De usu & varietate argutæ dictionis in oratione soluta.

Post tractatam in carmine argutandi subtilitatem, exploratasque acuta dictionis venas; reliquus ad operam absolutam is nobis labor videbatur, quo iisdem præceptis non minus Oratorem, quàm Poëtam formaremus, quæ cum non admodum difficilis negotii res esset, in prioribus versato: hoc etiam quantumcunque studiibene volo lectori decrevimus impendere.

§. 1. *Vsus argutæ orationis potissimùm duplex; in quotidiano sermone, & inscriptionibus.*

Duplex potissimùm usus argutæ facetaque orationis sese nobis offert: in humana consuetudine, & sermone quotidiano versatur alter, qui familiaris appellari poterit: alter in vario scribendi genere, ac præsertim illo, quod inscriptionum dicitur, locum occupat. Ille condimentum quoddam est societatis, & familiaris vitæ inter homines instituta, ac singulari cum voluptate auribus animisque

nimisque auscultantium illabitur; magni plerumque ingeni exporrectaque mentis argumentum; quo imprimis delectatus Cicero est, ut exemplis non infrequentibus constat, & vel illo facere dictionis studio colligas, quo Oratorem suum illustrare conatus est.

Altera inscriptionum ratio, tam antiquis, quàm recentioribus usitata, ad victoriarum monumenta, mortuorum tumulos, arcus triumphales, colossos, statuas & cetera id genus opera, posteritati cum aliqua venustate commendanda adhibetur, quod ea facilius legentium memoria insideant, quæ ingeniosa quadam festivaque argutiâ exornantur.

Cum verò utraque subtilitas, tam in sermone, quàm in inscriptione usitata; vel rerum sit gravium, vel ludicrarum (ut priori etiam operis parte advertimus) illud imprimis orationis genus, quod cum argutiâ grave sententiosumque est, ab illo quod facetum lepidumque, velut tragicum à comico, discernendum est; non quod arte aut formâ dicendi; sed quod materiâ & personarum, in quas cadat, diversitate separetur. Nam alia ex re viri graves Principesque argutè ludunt; alia vulgariis plebeculæ, nisi ferre ex locorum temporumque ratione, & illis comica, & his tragica quandoque subtilitas permittatur. Ceterum eâ circumspèctione ludendum, ne aut lelas, ut calumniator; aut nugeris, ut scurra: utriusque enim vitii magna cum hujus orationis virtute affinitas est: nec aliter sibi nonnulli argutari posse videntur, nisi aut verecundia plagam infligant, aut fama aliene labem affricent: apes, quæ mella legere non possunt, nisi figant sui livoris aculeum. Nos ut ordine, non tam novis præceptionibus, quàm exemplis lectorem erudiamus, illam primò, quæ inscriptionum est, prosequemur.

§.2. De usu, varietate, & natura Epigrapharum, five Inscriptionum.

IAm ab illo arguta dictionis genere, quod Poësin ornat, ad aliud diversum, in consignandis potissimum monumentis, atque ad posterorum memoriam insigni aliquâ inscriptione traducendis, positum accedimus. Quæ licet partim carmine à veteribus, partim solutis versibus, quamvis non omni versuum numero repudiato, præstita fuerint: Tamen cum imprimis hic soluta orationis argutia dominetur; Inscriptionum tractatione diversa comprehendimus. In quibus perpaucas quidem veterum seculorum reperio, qui arguta orationis elegantiam, decoremque assequantur. Recens tamen ætas prisca incorruptæque latinitatis magna amulatrix; eorum etiam, quæ veluti inter uniones gemmæ eminent, auctrix egregia, in hoc scribendi genere, magnâ, rarâque venustate optima ingenia exercuit. Vt proinde hæc nobis exercitatio oscitantèr prætereunda non fuerit.

Primo igitur loco, veterum nonnullas inscriptiones delibabimus, siue ligatâ, siue oratione solutâ exaratas: deinde præceptionibus pauculis strictim præmissis, unum, alterumque scriptoris argumentum suis fomis ductum irrigabimus: aliorum quoque Scriptorum exemplis, ad hoc dicendi genus illustrandum, non præteritis.

§. 1.

Variorum operum inscriptiones antiquæ.

I.

Brixia in Palatio hac inscriptio versibus legitur.
 Hic locus odit, amat, punit, conservat, honorat:
 Nequitiam, pacem, crimina, jura, probos.

II.

Arci Senensi hac solutâ oratione data epigraphe.
 Cosmus Medices,
 Dux Florentiæ & Senarum,
 Arcem, & unâ Senensium quietem, & securitatem
 fundavit. An. M. D. LXI.

III.

*Arcus triumphalis Constantini Imperatoris, hac
 Inscriptione donatus est.*
 Imp. Cæs. FL. Constantino Max. S. Aug.
 S. P. Q. R.
 Quod instinctu divinitatis, mentis magnitudine cum
 exercitu suo.
 Tam de Tyranno, quàm de omni ejus factione,
 Vno tempore, justis Remp. ultus est armis,
 Arcum triumpho insignem dedicavit,
 Liberatori urbis, fundatori quietis.

IV.

Fonti Romæ in via Flaminea inscriptum.
 Si humano ingenio
 Perpetuo parari viatoribus vina potuissent,
 Non amœnum, quem cernis, fontem,
 C. Lepidius
 Magnâ impensâ adduxisset.
 Pota felix.

V.

Ponti Sequanae imposito Parisiis.

Jucundus geminos posuit tibi Sequana Pontes;
Hunc tu jure potes dicere Pontificem.

VI.

Antuerpia suburbano hort.

Modestæ voluptati, non vanitati:
Quietis, non torpori.

VII.

Puteo Romano juxta Capitolium.

Nos vas condidimus, pluviam tu Iupiter imple;
Præsidibusque tuæ rupis adesse velis.

*Ita alicubi ad secessum legitur acutè translatum
illud Horatii.*

Æqua lege necessitas
Sortitur insignes & imos.

*Octaviano item Augusto, postquam in Sicilia victus
esset. Ad infamem Romæ statuam
affixum est.*

Postquam bis classe victus naves perdidit
Aliquando ut vincat, ludit assidue aleam.

§. 3. Inscriptiones in mortuorum sepulcris maxime usitatæ.

Vario hoc inscriptionum genere præterito, nos Epitaphiorum laudi aut vituperio servientium tanquam maxime insignium hac in arte prolixius præter meminisse cetera enim ad easdem leges pro rerum discrimine licebit aptare. Est tamen & inter Epitaphia diversitas. Nam præterquam quod virtutes aut vitia defuncti pro merito explicent; alii illa jocosa esse voluerunt, alii seria, alii enigma-

enigmatica, alii sensu explicato proposita, prout quisquē existimauit magis se legentium animos occupaturum: si quidem obscura etiam curiosorum inprimis mentem detinent, ut qui auelli nisi perspecto scriptoris ingenio difficulter possunt. Promiscuē verò nunc ligata, nunc soluta oratione ab antiquitate nobis exhibentur.

Ovidius hoc Epitaphium in suis Epistolis Phyllidā scripsit.

Phyllida Demophoon letho dedit: hospes amantem,
Ille necis causam præbuit; illa manum.

Sibi illud. l. 3. trist. Eleg 3.

Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum.

Ingenio perii Naso Poëta meo.

Cerè haud dissimilem inscriptionē ab aliis meruit, Nam juxta Pontum Euxinum in Valachia finibus ipsius tumulus fontis limpidissimo imminens cum hac inscriptione inventus est.

Hic situs est vates, quem Divi Cæsaris ira
Augusti, Latia cedere iussit humo.

Sæpe miser voluit patriis occumbere terris;

Sed frustra: hunc illi fata dedere locum.

Laurentio Valla tale obtigit, Roma in æde D. Ioannis Epitaphium.

Tandem Valla jacet solitus qui parcere nulli:

Si quæris, quid agat? nunc quoque mordet humū.

Mirandula in templo D. Marci

Florentia sic tumulus inscribitur.

Hic situs est picus Mirandula, cetera norunt,

Et Tagus, & Ganges, forsan & Antipodes.

Rosimunda Henrici II. Anglorum Regis

Concubina hac inscriptio in Coenobio Gostoweo data.

Hic jacet in tumba, Rosa mundi, non Rosa munda:
Non

Non redolet, sed olet, quæ redolere solet,

*T. Lupati Paduani anno post Christum 1349. tumulo
hoc epigramma inscriptum est.*

Id quod es, ante fui : quid sim post fata requiris ?

Quod sum, quicquid id est, tu quoque Lector eris.

Ignea pars cœlo, cæsæ pars ossæ rupi:

Lectori cessit nomen inane *Lupi.*

Angeli Politani

Politanus in hoc tumulo jacet Angelus ; unum

Qui caput, & linguas (res nova!) tres habuit.

Vespia litigiosa mulieris.

Tres habuit Furias quondam ; sed Vespia Manes

Ut petiit, Furias quatuor Orcus habet.

In defunctum Grammaticum.

Grammaticam didici multos docuique perannos,

Declinare tamen non potui tumulum.

Georgii Macropedii Silva ducis in tumulo

hoc chronodistichon legitur.

IVLIVs æstIVO CoLLVstrans nVbILa phœbo

MaCroppedI eXtInCtos VeXIt In astra dles.

Solutæ orationis stylo pleraque ex antiquorum monumentis eruta, cum aliqua sæpe argutia sermonis aut energia eruuntur.

*Brevissima hac epigraphe in Orphei tumulo,
cum lyra sculpta, memoratur reperta.*

Lusit.

*In tumulo duorum conjugum via Tiburtina vetus hæc
inscriptio legitur.*

Heus

Heus Viator,
Miraculum!
Hic vir & uxor non litigant.

*Non procul à foro Iudaorum Prisca cuiusdam
habetur.*

Julia Prisca vixit annos LXXVI.
Nihil unquam peccavit
nisi quod mortua est.

*Adriani Imp. militia Praefectus, Similis dictus, hanc
tumuli epigraphen meruit.*

Similis hic jacet
Cujus ætas multorum quidem annorum fuit,
Septem tamen duntaxat vixit,
Quibus vixit sibi.

Cremona in Ecclesia S. Angeli illud extat.
Hic pietas in patriam & pauperes prompta,
Monumento est vobis posteris,
Ubi jaceo
Antonius Laiffitatus.

Nulli unquam noxius, Deo proximus.
Vale.

*Sardanapalo Regi Asia antiquissimo, sed & Luxuriosissi-
mo hoc, apud Athenæum, ab Assyriis Epitaphium scrip-
tum: cum manu in tumulo ad elidendum digitis strepi-
tum composita, legitur.*

Sardanapalus Anacyndaxis filius
Anchiale, & Tarsum
Uno die condidit.

Ede, bibe, lude.

Reliqua ne digitorum quidem crepitu
Digna sunt.

*Laudabilius illud (ut & recentiora tangam) Maxi-
miliani Cæsaris Vienna.*

Maximilianus Cæsar semper augustus
Demissus cœlo.
Redditus cœlo.
Non obiit, sed abiit.

Et aliud Ioannis VVameſii Lovanii in æde S. Petri.

Este virtutis, Lector, sed tuit.

Tu quoque, quod es, non eris.

Alius alio, sed omnes huc inus.

Cogita, & huic beneapprecare,

Ita posterit tibi.

*Aliud Abrahami Ortelii Antuerpia in Abbazia
S. Michaelis exstat*

Abrahami Ortelii,

Quem urbs urbium Antuerpia edidit,

Rex Regum Philippus Geographum habuit,

Monumentum hic vides.

Brevis urna cum capit:

Qui ipse terrarum orbem cepit:

Stylo & tabulis illustravit,

Sed mente contempsit,

Quâ cœlum & alta suspexit.

Constans adversus spes aut metus.

Amicitia cultor, candore, fide, officiis.

Quietis cultor, sine lite, uxore, prole.

Vitam habuit, quale alius votum.

Ut nunc quoque æterna ei quies sit,

Votis fave Lector.

ioiensei Gallorum ducis ejusque fratris Claudii, ab Henrico Navarreo casorum, hoc est Epitaphium.

D. M.

Hic fides, hic charitas jacet,

Siste viator.

Amæius Lætius dum imperanti Regi obsequitur,

Pugnat, & pugnando cadit.

En tibi, cum obsequio fidem.

Claudius Lætius dum saucium fratrem

Tentat affequi, & ipse morientem

Sequitur.

Entibi, cum amore, charitatem.

O fratres felices!

Queis mors dedit vitam, & virtas mortem.

Felices fratres!

Quos boni tanquam vivos adhuc colunt,

Mali etiam nunc defunctos

Persequuntur invidia.

Felicem tumulum!

Cui honor perpetuam parit invidiam,

Et invidia æternum honorem.

In plerisque horum reperies aliquid epigrammaticè argu-

tum, ut lectorem minùs expectat & rei argumento in se con-

vertant. Illa etiam quæ posterioribus ætatibus lucem a-

spexerunt plus ingenii videbis venustatisque adferre.

quàm veterum seculorum monumenta. Neque ut qui-

dam antiquorum scrutatorum insani veneratores som-

niant, nihil cultum præsens ærum possidet, quod à prisca

non emendica verit. Sunt & alii epigraphici qui loco

aut lusu aliquo, siue verborum, siue rerum,

cupidum Lectorem occupare

conati sunt.

§. 4. Iocosæ & nugatoriæ inscriptiones

*Roma extra Portam Capenam Parasiti repertum
Epitaphium ejus est generis.*

Heus.

Hic situs est Offellius Bubalus Bibulus,
Qui dum vixit, aut bibir, aut minxit,
Abi præceps.

Visitur & illud Roma paulo laudatius.

Valete Potatores.

Ranaudo Bononiensi

Qui à picturæ tirocinio ad epulares trabeas traductus,
Non inficetis salibus annis 50. Principium mensis
Supparasitatus est.

Familiâ, quoad potuit honestè habitâ, & locupletata.

Senex Podagricus, & tripes,

Ne mortuus esuriret, ad Coenas Elysias transmigra-
vit.

*Biberius vaser & Cornelius Spurius compotores
Socio benè bibenti PP.*

Aliud Bajuli Roma esse memoratur.

Fustino Foxelli F. à valle Morava,

Protobajulo robustissimo,

Ab ætatis suæ primordiis sportifero,

Sumpto virili sacco in foro Bojario,

Duro & nodoso sceptro donato, stillicidio publicè
coronato.

Nolens obiit, cùm vini cadum intus, & extra gereret.

Vexit quantum voluit, vixit quantum potuit.

Hospes, si pius es,

Non tuis candidulis lacrymis, sed rubicundâ taber-
narum lacrumâ, hunc tumulum aspergito.

Baju-

Bajulorum scadalitas bene merito harenti posuit.

Aliud.

*Coquo Romano inscriptum adda: barbare quidem,
sed rhythmico versu, ad leporem disposito.*

Hic jacet Jodocus, qui fuit Romæ coquus.
Doctor in partibus, Magister in artibus.
De gratia speciali, mortuus in hospitali.

*Nec illepidum illud Ioannis Fossæ, ex nimio poeseos
Studio ad insaniam redactò.*

Hac sunt in fossa Fossæ mirabilis ossa,
Quid sibi condendo versus, cere-comminuit-brum.

Par fere illud in Hilbrandum hominem impium.
Hic jacet Hilbrandus stygia fornace cremandus,
Cujus in hac fossa foetent enormiter ossa.

Et illud Mulieris Anglica.

Hic jacet Elisabeth, si bene fecit, habet.

*Nec aliud Ioannis Vituli adolescentis à Francis. Phi-
lolpho conditum, erit negligendum.*

O Pater omnipotens vituli miserere Joannis,
Quem mors præueniens non finit esse bovem.

*Accedit epigraphæ sacerdoti facta, ceteris non inferior:
Si tamen incorrupta sit.*

Gaudent anguillæ, quoniam nunc mortuus ille,
Presbyter Andreas, qui * capiebat eas. * comedebat.

*Ille S. Vithonis Abbatis canobii Metensis omittenda
hic non fuit.*

Abbas hic primus Vtho, nec laudibus inus,
Hic jacet ut limus, cœlo requiescit opimus.

§. 5. Inscriptiones ænigmaticæ.

Superest ut ænigmatica breviter tangam. Cùm tamen anagrammatum tractationem ad alium locum reiiciam, hic exemplo uno alteroque rem absolvam.

Isidis seu Minervæ.

Sajetane templo adhibitum tale est.

Ego sum

Omne quod fuit, est, & erit.

Meum peplum

Nullus adhuc mortalium evolvit.

Quem peperit fructum,

Sol est.

Quæ Deo ac divina sapientiæ aut Virgini Deiparæ, cum sui ventris fructu, acceptæ faciliè applicabis.

Alia inscriptio celeberrima quidem, sed nobilissimis etiam ingeniis obscura, Bononiæ in sepulchro legitur.

A. M. P. P. D.

Ælia Lælia Crispis, nec vir, nec mulier,

Nec androgyna, nec puella, nec juvenis, nec anus,

Nec meretrix, nec pudica;

Sed omnia;

Sublata neque fame, neque ferro, nec veneno,

Sed omnibus.

Nec cœlo, nec aquis, nec terris

Sed ubique jacet.

Lucius Agatho Priscus nec maritus, nec amator,

Nec necessarius, neque moriens, neque gaudens,

neque flens,

Hanc nec molem, nec Pyramidem, nec sepulcrum,

Sed omnia,

Scit, & nescit quid posuerit.

Hoc

Hoc est sepulcrum intus cadaver non habens,
 Hoc est cadaver sepulcrum intus non habens;
 Sed cadaver idem est, & sepulcrum sibi,

Tot repugnantia alii in aqua pluvia: alii in materia prima; alii in anima, aut idea, aut amore conciliari posse existimarunt; sed utcunque exposueris, vix sanum omni suâ parte sensum admiserit. Amori applicatum invenies in Palatio eloquentia exercit. 3. puncti: 6. Nos aliud de Luthero adiiciemus ad hujus imitationem conceptum, quod hanc scribendi rationem clarius exponet.

Martinus Lutherus nec monachus nec maritus;
 nec sacer, nec profanus.

Nec Imperator, nec subditus; nec sapiens, nec stultus;
 Nec fidelis, nec infidelis; nec probus, nec improbus,
 nec constans, nec inconstans,

Sed omnia.

Periit, neque siti, neq; fame, neq; morbo, neq; peste;
 Sed omnibus.

Nec in urbe, nec ruri, nec in cœnobio, nec in connu-
 bio. nec domi, nec foris vixit;

Sed ubique.

Nec vigilans, nec somnians, nec interdiu, nec noctu

Nec æstate, nec hieme, nec in juventute, nec senio

Mortuus est,

Sed semper.

Hoc illi neque encomium, neque convitium;

Neque in præmium, neque in pœnam:

Neque flens, neque ridens

Posuit, non posuit

Amens, non amens,

Sed omnia.

Explicatius illud de Luthero oculis subiicio.

VT Lector hanc scribendi rationem, quæ vel ex vocum æquivocatione, vel rerum significatarum diversitate, vel loci, temporis, aliarumque circumstantiarum varietate emergit, facile penetraturus sit.

Martinus Lutherus.

Monachus, sed absque religione;

Maritus, sed absque conjugē.

Sacererat, sed & sacrilegus:

profanus, sed & consecratus.

Imperator, quod leges præscriberet,

quanquam absque imperio.

Subditus, sed absque subjectione; quod principes ha-

beret ac Deum: pareret tamen nemini.

Sapiens fuit, sed qui in multis deliraret:

stultus qui nonnunquam saperet.

Fidelis, sed absq; fide: infidelis; sed qui fidem doceret:

Probus, sed absque virtute, constans sed inconstantiâ.

Verbo, Lutherus hæc omnia erat, & nihil.

Periit.

Postquam sitim ebrietate, famem expleisset epulis.

Sine morbo ac peste: mors subita utriusq; partes egit.

Ita qui sine siti, ac fame, ac peste interiit;

Sive illis tamen non interiit.

Ubique in Saxonia, domi forisque vixit: sed & nullibi.

Cum vivere non sit, malè vivere.

Hoc cum ceteris hominibus commune habuit, quod

etiam cum viveret moreretur, indies sepulcro

propior.

Laudari sine reprehensione Lutherus non potuit,

sed nec reprehendi sine laude:

cum is qui laudat improbum, convitiatur:

qui

qui convitiatur, laudet.

Hoc videlicet præmium sceleris est,
sed non absque pœna.

Hæc neque ridens neque flens scripsi,
nisi ad alterius amentiam.

amens ipse; sed nominis versi anagrammatismo.

Monumentum hoc Luthero posui,
Sed absque sepulcro.

Clarius non libuit, ne totam anigmatis naturam everterem obscuritate penitus sublata, satis ad nostrum propositum ratus, si intelligeres, enigmatica hæc ab Epigrammatum fontibus subtilitatem, sensumque voluptate plenum haurire.

CAPVT II.

De ratione ac natura Inscriptionum.

Cum igitur manifestum sit, nervum omnem inscriptionū, cujuslibet ea sint generis epigrammaticum ferè esse: ipsosque adeò projectorum versuum rhythmos, siquam habent ex syllabarum collusione venustatem, fonte quarto signatam trahere, pleraq; verò ad laudem aut reprehensionem spectare: cœpto mihi pede insistere placuit, ac gemino exēplo in utramq; partem spectante, suosque per fontes diducto, soluta orationis argutias, scribendi ratione nonnihil à carmine diversas, oculis subicere. Per venas illa singulas distribuere, neque libuit, quod facilis ea opera res esset, in superioribus versato; neque omnino licuit, nisi sæpe dissolutam ordine, succoque destitutam epigraphen velle cōdere. Quam ob rem neq; religio mihi fuit, admiscere subinde

inde diversorum fontium rivulos, cum illa sententiarum toties recurrens similitudo affectata nimium atque insipida videatur. Hoc tamen vitium dum inter cuiusque fontis marginem pressius substiter, prorsus effugere non potui; quod erudire non minus cuperem, quam delictare Materia hujus descriptionis eadem ferè quæ epigrammatis poeticeis numeris illigati est. Sola forma, ac proprietatibus dissilet. Breve esse cupit, sed epigrammatis limites transiit, Argutiam non in fine tantum, sed toto admittit corpore: nec in singulis optat membris, sed sparsim. Nec si arguta dictio obscurior esset difficultate fatiget; aut si quidem clarè fluat, nimio tamen melle desipiat. Frigida, atque oblucente veluti naturâ, procusa eliminantur. Si quæ sita ex arte sunt, nata tamen potius videantur. Minuta nimium cæsimque per membra penè singula congestæ oppositiones ob frequentiam displicent.

Obscuritas verò ex tumore Asiatico in hoc orationis genus inducta (quod non nemo recentior & fecit, & factum propugnavit) morbus est, non nisi spongiâ sanandus. Quis enim probet argutandi subtilitatem, suo pte obscurâ ingenio, majoribus tenebris confundi? Neque tamen humi rependum & obtritum vulgò loquendi viis insistendū: nervosis, cæsimq; ut plurimum vibratis, sententiis, nonnunquam ad varietatem etiam circumscriptè incedendum, ut aliqua indulgeatur Lectori, inter ipsum quoque legendi laborem, quies. Numerus quamvis definitis huic orationi pedibus, ut fit in carmine, non absolvatur: Liberiorem tamen poesin, ut comica est, ferè æmulatur, varietatem simul aliquam, qualis in polycolo est carmine, desiderat. Sed hæc aurium iudicio potius, quàm legibus decidenda arbitramur.

Nunc

Nunc ad quatuor fontium suprà expositorum capita tractatam à nobis materiam revocabimus. Ea lege qua suprà monuimus, ut pleraque, aut multa certè (nisi aliquas Inscriptiones in quarto allusionum fonte exceperis) ad præsentem, cui subjiciuntur, fontem spectare noveris.

Nam illam venustatem, quæ ex permixtorum fontium varietate haberi solet, non omnino negligendam duximus. Locosas autem atque ænigmaticas Inscriptiones negligemus: ut quæ, seriis probè inspectis, adornari facile possint.

§. I. Epigrapharum ratio exemplis auctoris demonstrata.

LAudis argumentum D. Petrus Apostolorum princeps nobis suppeditabit. Reprehensioni se in primis opportunum fecit Lutherus, Apostatarum facile audacissimus, qui solus veteres penè omnes novasque hæreses ab inferis excitavit, facemque illam discordiarum accendit, quo etiamnum tota flagrat Germania: in quem me sine cuiusquam probi hominis vulnere calamus stringere posse existimaui; quod nemo tam pertinax illius doctrinæ morumque defensor reperiatur, qui, nisi improbus ipse fuerit, multa in Luthero non improbet. Nos certè livor nullus, aut calumniandi studium ad hanc mentem deflexit, sed explorata ac vulgò perspecta utrorumque vita; quod ad præsentem materiam interesset, ignota non dari; cum inscriptiones illæ historiæ potius ornamenta, quàm historiæ censendæ sint. ut proinde non parùm de vi gratiaque amissura videantur, ubi ab historiæ ignaro occupatæ fuerint.

Quod si acerbiori nonnunquam aceto Lutherus perfuditur, suis id moribus imputet; aut certè bona fidei scriptoribus, apud quos iis coloribus adumbratus est quibus eum expressimus.

Qua fonti cuique propria sint, nolumus otioso hic labore recolare. Lectorem ad superiora remittimus.

§. 2. FONS PRIMVS

REPVGNAVIVM,

DE S. PETRO APOSTOLORVM

Principe

Inscriptio

I.

D. Petrus de morte & hostibus patiando Victor.

Sta.

**Quisquis in hac vita nunquam subsistis,
Viator.**

Ex me vivere disce, ac mori:

Qui vivere desii, ut inciperem;

Mori, ut desinerem.

**Vivendo bene mortem, moriendo bene vitam
auspicatus sum.**

Mortem alii horrent, ut malorum initium;

Ego ut finem amplexus sum.

Non ad poenam, sed præmium ibam:

Docuique mori neminem posse,

Qui Christo moritur.

Intolerabilis nulli in vita fui,
 Nisi qui tolerari non posset.
 Inimicos patientiâ ultus sum.
 Inverecundos non aliter refutavi, quàm modestia.
 Semel iratus eduxi gladium;
 Sed imperitus miles erravi,
 Quia aurem, pro capite, demessiui.
 Quantum injuriarum pro fide divina pertulerim,
 Fides testatur humana.
 Multos tamen aduersitas perdidit,
 Me servavit.

II.

D. Petrus Ecclesiam suâ morte afflictam de cælo solatur.

NOli plorare orba Mater Ecclesia,
 Filium non amisisti, sed transmisisti.
 Non discessit à te, qui corpus tibi suum reliquit,
 addixit animum.
 Meos ego oculos clausi, ut tuos aperires.
 Vivere desii, ne tu desineres.
 Immortalis moriendo factus sum,
 Ne mortali insisteres petræ.
 Qui vivus nulli expressi lacrymas,
 nisi quibus eluerent scelera,
 Moriens exprimere non debeo.
 Cùm neminem vita mea offenderit, nisi malos,
 Nolo Mors offendat bonos.
 Purpuratus cælum alii, qui rudi in toga vixeram,
 Sic postquam me exuissent vestibus,
 Indutus sum ab hostibus:
 Quamvis purpuræ colorem dederim.

Dolui meâ morte dolere ceteros,
Et inflictam mihi crucem , alienam magis esse ,
quam meam.

Mea non sensiſſem vulnera, niſi ſenſiſſent alii.
Nunc ad gaudia hos mea invito,
Vt hæc ſint communia.

Solus nolo gaudere, quia ſolus non dolui.
Claudite oculos & gaudia mea videte,
Quia laus ſis demum oculis videre cœpi ,
quæ oculus non videt.

III.

D. Petrus princeps & ſervus ſervorum Dei.

Minister DEI, & hominum, Petrus :
Hominum ſervus, propter DEVM,
DEI, propter ipſum.

Illos vivus moriensque exemplo præire ,
Hunc ſequi voluit.

Major, quod talis aſſecta, quam quod dux eſſet.
Fide ſeſe DEO, homines ſibi obſtringebat.

Imperator erat, at ſui: ſervus , at DEI:
Illuſtris non minùs ſervitio, quam imperio.
Lucem illi DEVS, ille hominibus prætulit.

Neque oleum perdidit,
Extingui lux accenſa non potuit;
Chriſtianus fide.

Apoſtolus munere.

Princeps dignitate.

Primus inter Chriſtianos Petrus, ſervus omnium

Primus omnium pater, virtute, non genere.

Supra omnes dignitatē, infra omnes obſequio.

Tam parvus ſibi, quàm magnus aliis.

Elatus

Elatum quidem; sed demissione, non superbia :
 Cupidum, sed ignominiae magis, quam gloriae,
 Quamvis non sine gloria.

IV.

Rara D. Petri felicitas.

Petrus ex misero felix.

Fortunam ad summa non habuit ducem, sed fidem.

Cæca quidem dux utraque;

Sed hæc oculato certior.

Dives factus est:

Non quòd rebus adjiceret, sed detraheret
 rebus juxtà, & cupiditatibus.

Felix, non quòd ærumnas abjiceret,
 sed quòd ferret,

Honorem quia contempsit, meruit.

Res etiam aduersas,

postquam suæ virtutis fecisset materiam,
 convertit in prosperas.

In ipsa nunquam miseria miser.

V.

Eximia D. Petri in bene cæptis constantia.

Petrum Petram jure dixeris
 Durus erat, sed in seipsum
 Intractabilis, sed ad scelera.

Idem in dolore, & gaudio, in laude & convitio.

Eundem prorsus vultum omni fortunæ exhibuit,

Nullam aversatus calamitatem,

nisi quam alii ferrent,

K 3

Sciebat

Sciebat in corpore hoc nostro nihil anima majus;
 In anima nihil esse virtute nobilius;
 Nihil inter virtutes constantiâ.
 Hanc igitur, cum vitam amitteret,
 Nec in cruce quidem sibi eripi est passus.
 Indignus morte, quod sic moreretur:
 Porro, ubi Angelos ad bonorum custodiam
 transtulisset in terras,
 Angeli illum transtulerunt in cœlum,
 Quod sibi viderent similem:
 Ut qui dum pateretur, non posset pati.

VI.

Mors D. Petri Christianis gravior, quam ipsi fuit.

Mori Romæ Petrus voluit, ut Romanis,
 suam post vitam, etiam mortem impenderet,
 amoris argumentum ultimi.
 Sanguine tamen fuso,
 quo Neronis extinxit furorem,
 Christianorum inflammavit fervorem.
 Oleum is fuit,
 quo alia extinguere flamma posset, accendi alia.
 Mortem non accersivit, quod est desperantis:
 Nec averfatus est, quod timidi.
 Accusabant multi Petrum,
 Quod mortem in se admitteret, qui ab aliis depulerat.
 Sed majus existimabat
 Sibi vivo hanc non negare mortem,
 quam mortuis non denegare vitam.
 Orabant alii, ut cum sibi vilis esset, amaret suos,
 Quos omnes hac morte tolleret.

Audi-

Auditurus hos erat,
 Quamvis magis doleret sibi mortem eripi,
 quàm alii vitam.
 Servare vitam voluit, quæ aliis tam cara esset.
 Igitur carceris vinculis, fortioribus vinculis Amoris
 abstractus est.
 Sed ubi Christus obuius docuit,
 Vitam populi quærendam in morte,
 Vincula repetiit.
 Ita quæ illum à carcere ac cruce
 Causa abduxerat, reduxit:
 Eademque fortitudine, quâ mortem fugit, subiit.

VII.

*D. Petrum Christus Ierosolymis & Romæ intuitus est,
 causâ & eventu dispari.*

Bis Petrus crucem subterfugisse legitur,
 Jerosolymis, & Romæ.
 Semel ex crucis horrore, ex amore iterum.
 Posterior fuga correxit priorem.
 In domo Caiphæ fuga reprehensionem,
 In Romanis vinculis laudem meruit.
 Hinc abiit,
 ut fortior ad victoriam rediret,
 Majorem habiturus laudem; quòd cùm fugere posset,
 liber adiret crucem:
 quàm si vinctus ad illam raperetur.
 Bis Christus Petrum intuitus errantem est,
 Semel in hospitio, semel in via.
 Potens uterque aspectus fuit,

Primus Jerosolymis elicuit lacrymas,
 alter Romæ sanguinem,
 Per illum avocatus à morte est, per alterum à vita.
 Per crucem ad cœlum contendit,
 Quòd æquum crederet, ut eâdem cum Domino
 servus viâ infisteret.
 Vna hac confessione negationē revocavit triplicem :
 Quam si lacrymis minùs eluisset,
 sanguine voluit expiari,
 Sic expurgatâ labe pulchrior quam nunquã contracta.
 Crimen omne in laudem convertit, dedecus in gloriâ.
 Minùs fortè placiturus
 Nisi displicuisset.

VIII.

D. Petrus unum sui lapsus errorem severè correxit.

E Rectus est, dum caderet, Petrus,
 Post cœciratē vidit.
 Negando Christum magis agnovit,
 Errando correxit scelus.
 Veniam delicti tam facilem indulgit aliis,
 quàm difficilem sibi.
 Ignoscere solitus omnibus, præterquam Petro
 Lacrymas in deliciis habuit,
 In voluptate dolorem.
 Quod semel invitus peccavit, millies in vita plexuit.
 In ipsa cruce Crucem sibi deesse questus est,
 Ita doloribus insueverat.
 Minoribus se in vita suppliciis
 Ad ultimum obduraverat

Tyrans

Tyrannus futurus
si aliis irrogasset, quæ sibi.

IX.

D. Petrus Mortalis vitæ coniemptor.

Post vitium Petrus
Nil habuit seipso inter homines vilius,
Qui post opes & animum,
etiam vitam impendit aliis.
Vitam vivis immortalem, mortuis mortalem dabat:
Quæ res vivo mortalem sustulit,
mortuo immortalem reddidit,
Cum moreretur,
& hominem se ostendit, ut qui posset mori,
Et homine majorem, ut qui vellet.
Nimirum unum supererat,
Postquam alios rectè docuisset vivere,
Ut exemplis quoque rectè doceret mori.
Tam igitur excepit mortem fortiter,
Ut multis aperiret oculos,
Cum suos in morte clauderet.

X.

*D. Petrus successores post se Romanos in sede & fide
habuit.*

Improlis non obiit Petrus; quamvis sine prole.
Ejus paternam sedem.
Etiamnum constans posteritas obtinet.
Parens multæ sobolis; sed quàm cœlo genuit.
Plurimos in ipsa etiam morte ad vitam extulit;

K s

Cum

Cum morte quâ Petrus defunctus est,
 Tota penè Roma cœpit vivere.
 Nobilitatem familiæ suæ à virtutibus auspicatus est.
 Docuitque non qualis nascereris, sed qualis viveres,
 Ad veram gloriam imputari.

X I.

Principatus D. Petri Cæsareo major.

Navicula Petrus sua,
 quam sceptro Cæsar clarior est.
 Licet clavum uterque tenuerit,
 Uterque suo Romam imbuerit sanguine.
 Quosdam nativitas sola à vulgo distinguit,
 Confundit vita :
 Hunc nativitas confudit, distinxit vita.
 Ita piscator unus!
 Coelum terrasque nominis implevit gloriâ,
 Quem nec inter Muliones suos censuisset Nero,
 Homo qui in paupertate suas opes,
 In calamitate felicitatem collocaverat.
 Honorem in quæsitâ ignominia.
 Ipsa Roma nisi Nerones habuisset, esset illustrior,
 Nisi Petrum, obscurior.

XII.

D. Petrus magnis virtutibus contra Neronis improbitatem certavit.

Hospes Romanorum Petrus, ac hostis,
 quia improbos non ferebat,
 Non ferebatur ab improbis.

Ingratus.

Ingratus, quod placere ingratis non posset,
 Illustres virtutum ejus radios,
 Cùm invidorum oculi non ferrent,
 Carceris tenebris opprimere sunt conati :
 Sed lux tenebris condi non poterat,
 Emicuit illustrior, ut cœci hanc etiam viderent.
 Cùm ad libertatem illi via patuisset e carcere,
 Aliis se vinclis teneri, quàm ferreis ostendit.
 Innocens cùm esset, maluit sic mori,
 quàm favere nocentibus.
 Neroni materiam scelerum luculentam subtraxerat;
 Magum unum, ac plures pellices.
 Materiam illi virtutum Nero reddidit;
 Sed debitum sibi carcerem, ac crucem.
 Gloriosior certè Petrus, quod ferret non meritus,
 quàm Nero quod non ferret, meritus.
 Nullâ tamen tyrannide
 hominis constantia expugnari potuit,)
 Nullâ is arte, nisi divini amoris
 vinciri, ac vinci conspectus est.
 Suâ tantùm virtute atque alienis vitiis occubuit,
 Et crucem in poenam simul ac præmium habuit.

Inscriptio Decima terria D. Paulo Alteri A-
 postolorum Principi consecrata.

D. Paulus ex Christianorum hoste vas electionis.

Age viator

Et hunc inspice tumulum Petro proximum.
 Sive probus, five improbus fueris, exemplar habes.
 Intuere hanc Ecclesiæ columnam in ruina erectam.
 Saulum olim nunc Paulum.

Lupum, & Agnum:

Seditionis, & electionis vas:

Christiani nominis hostem, ac defensorem.

Sceleratorum ducem, & proborum antesignanum.

Ad virtutes perinde ac vitia strenuum.

Victoriosum ubique,

Sive ille alios sive illum alii persequerentur,

quamvis non nisi victus triumpharet.

Raptorem, & pastorem,

Qui

dum videret, cæcus erat, cū cæcus esset, cœpit videre.

Visum quem luce affulgente amisit,

Recepit in affusis tenebris.

Præceps in viam actus est, quia aberrabat viâ.

Nec mirum equo fuisse intolerabilem,

qui etiam DEO erat:

Nemo unquam manu graviore prostratus cecidit,

Aut fortiori surrexit,

Erectus cadendo, ex terra cælum attigit.

Nemo majus in casu præsidium reperit.

Majorem nemo in clade habuit victoriam.

Atrocius nemo Christum in membris est persecutus:

Nemo persecutus generosiùs.

In eadem patientiæ scholâ, quâ alios exercuit,

ipse eruditus est,

Doctior cū sic patientiam disceret,

quàm cū doceret.

DE LUTHERO APOSTATA

Ex historiis plurium paria de Luthero scribentium, ut Cochlaeo, Vlenbergio, Florimundo, Bozio, quorum primus aequalis, alter eiusdem diu affectus fuit, hac desumentur.

Inscriptio Repugnantium

I.

Lutherus malè natus, pejus vixit, ac mortuus est.

Age Lector,

*Quisquis Lutheri fata consideras;
Ne lacrymis tumulum morientis asperge,
Sed nascentis thalamum:
Male enim mortuus non est, sed natus.
Preposterus hic ordo est,
Vita ejus, non mors deploranda est,
Quem vixisse multò fuit satius, quàm vivere.
Qui nasci non debuerat, nisi ad mortem.
Pueritiam ita à litteris exorsus est,
Ut visus sit multis senex:
Senectutem ita iisdem impendit,
Ut visus sit multis puer.
Adèò quas adolescens scholas scientià ornauerat,
Adultus corripit ignorantia:
Doctior futurus, si minùs didicisset.
A sapientià igitur studio auspiciatus insaniam est.
Hoc tamen reliquis sui & vi hominibus peritior,*

Quod veritatis laudem ab erroribus ;
 Scientia, ab ignorantia;
 Virtutis, à vitiis traxerit.

Quod in infamia, famam ;
 In ignominia, gloriam :
 In temeritate successum repererit.

Quanquam is Lutherus fuerit, qui mundi
 Hominumque de se judicia sperneret.

Quæ in eo summa videri virtus poterat,
 Nisi & ipsam sprevisset virtutem.

I I.

Lutherus Apostata & antiquæ religionis everfor.

Mundum Lutherus
 intra Monasterii septa latendo fefellerat :
 Hunc ut iterum falleret, extra septa prodiit.
 Cucullum igitur in pileum doctorem,
 Id est, quadratis rotunda permutavit,
 Hac prima fuit ad fraudem prælusio.
 Subinde ad motus cathedra,
 Docere coepit, quæ nunquam didicisset.
 Loqui quæ nunquam audi-visset :
 Tam sapiens visus stultis, quàm stultus sapientibus.
 Ad libertatem provocabat Evangelicum, ut opprimeret,
 Iugum clamabat excutiendum, ut imponeret
 Religionem prætendebat impietati,
 Sub fidei titulo perfidiam,
 Sub honestatis larva impudentiam.
 Sub libertatis pallio servitium proponebat :
 Speciosa nomina, & de decori regendo idonea,
 Leges deinde reperit, quibus ceteras leges everteret.
 Præceptumque credendi unum fuit.

Præcepta

*Præcepta impleri non posse.
Nec de sunt doctrina stabilienda miracula,
Moniales in thalamo, sacerdotes in connubio,
Nepotes Lutheri.*

III.

Lutherus veterum hæreticorum errores novâ dicend
& vivendi licentiâ superavit.

Lutherus ubi semel exorbitasset, tota aberrabat viâ
Tam insanus.

Ut solus sapientiam possidere se crederet.

Antiquitatem totam aspernatus:

*Ita tamen veterum hæsiarcharum
expressit ad apicem vitia,*

Ut in solo Luthero omnes revixisse diceret.

Parem cum illis contumaciam erroribus,

Parem arrogantiam perfidia addidit.

Sua in levitate constantissimus.

Veterum hæreticorum Echo,

Qui extrema eorum deliria repetiit.

*Nulli unquam cessit, aut concessit quicquam,
nisi sua cupiditati.*

Nulli obsequebatur, ne rationi quidem suæ.

Nullum unquam reveritus est, nec superos quidem.

Rigorem sibi debitum aliis impendebat:

Durus omnibus, præterquam sibi.

Quod ipse peccasset expiare volebat alios.

Rusticorum in principes ferrum acuit;

Principum in rusticos,

Ejusdem seditionis, & autor, & ultor.

perfidiam, pro fide; fidem, pro perfidia habuit.

Scelera cum in se inveniret plurima,

Laudavit in aliis.

Religionis raro memor, nisi ut contemneret.

IV.

Labor improbus Lutheri prostravit omnia.

O*tium nemo Luthero exprobet;*

otiosus non fuit,

Qui totum evertit in imperio imperium,

Objecit subditos Dominis, natos parentibus,

Profana sacris miscuit, haras aris

Qui temeritatem in consilio; audaciam in conatu.

Perfutiam in opere, pervicaciam in cæpto adhibuit.

ta timidos conterruit, temerarios conciliavit,

Perspicaces delusit, fefellit simplices,

improbos in obsequio, probos in timore continuit.

Hic labor hujus Apostoli fuit, hi mores,

in quibus sibi nec similis erat Lutherus,

Quia semper alius:

nec dissimilis, quia semper per perniciosus fuit,

Strenuam impendit operam,

et sæpe ubi ventum ad pocula.

et diligens homo ad saluam cum nollet vivere,

Cæpit bibere,

et rator simul, ac potator strenuus; ubique ore promptus.

Sanctus esset,

nisi laborem fidei virtutique debitum,

In perfidiam ac scelera consumpsisset.

et patria magno studio esse pcterat:

nisi illi, quæ vitam ipsi mortalem dedisset,

Immortalem abstulisset.

V. Lu-

V.

Lutheri in nova religione nova prodigia.

Invenit Lutherus

Speciosum deferendi religionem titulum

Ipsam Religionem.

Hanc ex angusto Monasterii angulo

In apertum, à tenebris ad lucem,

A servitute ad libertatē extulit, ut orbis illā frueretur.

Bonum factum!

Religionem de carcere liberavit. Vincēta fuerat:

Hanc amplexa Germania est;

Quis neget religiosam?

Poscebantur à Luthero miracula; & dedit,

Dum captivorum laxaret claustra: & exirent monachi:

Dum Evangelicis aures reseraret ad vitia,

surdas hactenus.

Dum Germania aperiret oculos,

Vt longam videret miseriam.

Ita factum.

Vt multi liberi captivitatem Luthero debeant:

Multi sacra audientes legum imperia, surditatem;

Multi jam antè ad virtutem perspicaces, cœcitatē;

Multi opibus ac moribus felices diuturnam calamitatem.

Nec mirum in homine,

Qui aliorum se miseria felicem,

Aliorum contentione quietum,

Aliorum pernicie salvum,

Aliorum dedecore splendidum existimaret,

Qui vivere aliter, quàm cum plurimorū interitu noluit.

VI. In-

VI.

Insignis Lutheri arrogantia.

Homo usque adeo rudis fuit, ut nec seipsum nosset :
 Tam arrogans, ut nosse se crederet omnia.
 Tam sibi prudens, quàm aliis amens visus.
 Tam inflatus,
 ut Monasterii angustiis claudi non posset.
 Attamen tam constans,
 Ut patriam exilio, quàm infidelitatem syllaba
 Immutare maluerit,
 Ac fidelitatem admittere.
 Humiles non ferebat; quòd humilis non esset.
 Superbos non tolerabat, quod superbus esset.
 Ita neque cum paribus illi,
 Neque cum imparibus convenire poterat,
 nisi in discordia.
 Carlostadii simplicitatem non ferebat, homo duplex :
 Zuinglii arrogantiam damnabat, homo arrogans :
 Pelargi entusiasmos aspernabatur,
 Ipse fanaticus :
 Tam ipse ceteris intolerabilis, quàm ipsi ceteri.
 Cùm in Scriptura verba aliquot sensusque evertisset :
 Romam sibi Papamque expugnasse est visus.
 Pronam aperuit omnibus ad superos viam.
 Cùm ipsis etiam sceleribus
 Coelum panderet.
 Denique cum sola fide Germanos, salvos vellet facere;
 Sola fide perdidit.

VII.

Perversa Lutheri doctrina.

VT novus Evangelii praco
 Germaniam ad fidem converteret.
 Et fidem evertit, & Germaniam.
 Vivendi ex fide modum omnibus praecepit,
 Sed absque modo.
 Cum neque angelis, neque sanctis cultum tribuere,
 sed omnem DEO; Omnem DEO abstulit.
 Postquam poenitentiam
 ex sacramentorum ablegasset ordine,
 Nullius unquam facinoris poenituisse,
 nisi culta religionis dicitur.
 De hac cum se apud Lutherum accusasset,
 A se absolutus est.
 Ne quid sibi negare deberet, plurima concessit aliis.
 Magnâ humanitate, nec sibi, nec aliis difficilis
 ad veniam.
 A decalogi legibus absolvit omnes,
 Ne ipse servare cogeretur.
 Christi meritis caelum patere asseribat, etiam impiis.
 Sed quàm Christus viam aperuit, clausit plurima.
 Quarendum non quæ vita fuerit, sed quæ fides.
 Nullum tam improbum scelus fuit,
 A quo se suosque Lutherus non absolveret,
 dummodo absolutos se crederent.
 Sub hoc quaestore
 Debitor potuit credendo satisfacere.
 Salvus erat, quisquis per sua virtutum opera

salutem.

*Salutem desperaret: perierat, quisquis speraret.
Hac doctrinâ quantum sibi Lutherus placuit,
Tantum multis displicuit,*

VIII.

Lutheri fama vitiis comparata.

Lutheri gloriam nemo imminuit, cum nulla esset.
Famam nemo laesit, quod fuerit semper corrupta.
Patientiam nemo offendit, cum nullam haberet.
Gloriam tamen ubique est aucupatus;
Sed inanem.
Famam sectatus; at obscuram,
His enim servire, quam conscientia:
Et bonus videri, quam esse maluit.
Probus quidem habitus, sed tantum ab improbis.
Famam apud infames,
Apud inglorios possedit gloriam.
Insigni patientiâ
Contumelias omnes negligere solitus,
Dum ad alios quam seipsum spectarent.
Ignominiam contempsit,
Sed non absque ignominia.
Invidiam superavit, non virtute, sed vitio;
Contentus vincere.
Laudem omnem amisit, dum quæreretur,
Dum non quæreretur, incurrit infamiam.
Crimen crimini addidit,
Cum scelus defendere non posset, absque scelere.
Aliorum etiam perfidiam, cum suaderet, fecit suam.
Ita denique inter ipsa defunctus flagitia,
Nullâ virtutis laude,
Pertinaciam corrumpere voluit.

IX.

Lutherus affectuum suorum impotens totam Germaniam malè concitavit.

Lutherus

Homo erat affectuum suorum impotens.

Qui aliorum tamen potentia

Ad suam libidinem abusus est.

Nulli pepercit, cui nocere posset.

In præsentes linguam; in absentes calammum strinxit,

Vtroque, tamquam pugione est usus,

Vt omnes jugularet.

Cujus vita non posset, fame est insidiatus.

Pro morte illaturus infamiam.

Principibus sese præsecerat arbitrum;

ut hi etiam servirent.

Regibus minitabatur, armato tantum ore.

Mulcorum, in quos debacchatus est Lutherus,

Patientiam pro imbecillitate habuit.

Credidit sibi nocere non posse, qui parcerent.

Sub homine dissoluto, soluta ad libertatem Germania,

Mille sese bellorum catenis induit.

In libertate servituta.

Hostem suum Papam, cum publico flagitio ulcisci vellet,

A se vindictam exorsus, Religiosus esse desit, ac probus.

Exinde pro ratione secutus impetum,

Pro consilio temeritatem,

Ausus est dicere, quæ nec prudens cogitaret;

Facere, quæ nec diceret.

Ita, quod Ephesini templi incinerator,

Famam meriturus scelere,

Toti inflammanda Germania faces intulit;
 Tanto periculosiores,
 Quod non minus incenderent corpora, quàm animos.
 Arserunt urbes, domus, templa, homines quoque.
 Sed & in urbibus consumta leges,
 In domibus concordia,
 In templis religio, in hominibus fides.
 Hac tamen propter fidem Germania patitur;
 Sed paucos censet Martyres.

X.

Lutherus, ut sibi plerosque addiceret, docuit quæ ple-
 rique amarent.

NOVUS homo Lutherus
 Ut antiquam vivendi legem everteret,
 Novam legem condidit vivendi sine legibus.
 Negavit leges impleri ab aliis posse, cum ipse nollet.
 Et ne essent, qui in se reprehenderent vitia,
 Laudavit in aliis.
 Libertatem vivendi credendique persuasit aliis,
 Ut ipse uteretur.
 Peccantibus sine confessione scelerum, Spem fecit veniæ
 Sed ea spes multis desperationem attulit.
 Avorum ipse detestatus fidem,
 Suam nepotibus perfidiam detestandam reliquit.
 Cum omnia reformasset vetera,
 Informem condidit fidem:
 Tale monstrum, quod omnis exhorruit natio.
 Præter Germaniam.
 Stulta hæc mater foetum suum amare nimium est visa.

Mirum

Mirum certè fuit.

*Et repertum hominem, qui tam insana auderet,
Et qui audirent homines.*

*Vasfer nimirum mortalis postquam illuisset Superis,
Fictâ in claustro probitate:*

Hominibus, dissimulatis in mundo vitiis:

Errores denique pro veritate vendidit;

Neque tam præpostera docere potuit,

Ut deessent qui crederent.

Tanta erat in Germania fides; sed absque fide.

CAPVT TERTIVM.

Fons fecundus alienatorum per epigraphas soluræ
orationis diductus.

DE SANCTO PETRO APOSTOLO

Inscriptio.

I.

*D. Petrus ac Paulus gemina, Christianæ fidei
lumina.*

Gemina urbis, ac orbis Romani sidera,
Non Romulum, ac Remum;

Sed Petrum ac Paulum,

Post solis sui Christi JESU occasum orta,

Contemplare,

Quisquis æquor hoc mundi ad salutis portū enavigas

Cynosura hæc gemina,

Utriusque orbis illustravit polum;

Non

Non è cœlo quidem, sed terris exorta,
 Ne obtutum cujusquam falleret.
 Radii illis fuere virtus, & sapientia,
 Quas nati in Oriente ad Occidentem.
 Communi siderum cursu transtulere.
 Nusquam clarius
 Quàm inter carcerum, & persecutionum
 Fulsere tenebras.
 Erubuere alieno scelere, in occasu, hæc sidera
 sanguine cruenta:
 Bono tamen omine; ut quæ nunquam suo
 Soli occumbenti fuerint similia.

II.

D. Petrus hostium odia vitiaque virtutibus superavit.

Moriendo Petrus triumphavit.

Qui

Nulla magis vulnere hostes prostravit, quàm suo,
 Aliorum ipse victor, cum in pugna occumberet.

Neronis furorem, mansuetudine,
 Licetorum crudelitatem, patientiâ superavit.
 Fidem sanguine, tanquam semine propagavit.
 Virtutem exemplo, tanquam imagine, proposuit.
 Hæc verò omnia suis persuasit,

Etiam cum taceret.

Roma suum primò ostendit in Petrum odium,
 Petrus suum in Romam amorem;
 Cum illa, quod haberet in vita gravissimum,
 Mortem irrogaret.

Hic quod carissimum, vitam impenderet,
 Suoque inimicam sanguine, animatam cuperet.
 Ita quem viventem urbs habuit hospitem,

Mor-

Mortuum possedit suum.

Immò Patrem sub mortem habuit,

Ut qui plures illic moriendo, quàm vivendo
Filiis pepererat.

III.

De Petrus inter hostes & amicos omnem fortunam expertus est.

MEdius iinter hostes atque amicos versabatur,
Cui hostes juxta atque amicos Virtus pararet:
aliis amor, offendiculo aliis.

Nullum tamen vitæ gratia amare,
aut timere visus est;

Cùm non minùs volupe illi esset mori, quàm vivere.

Omni fortunæ impenetrabilem objecit clypeum
Virtutem, quam fartam tectam ultra vitæ etiam
extendit limites.

Hæc sola in cruce mortua non est.

Alii ut urbem, datamque homini tueantur fidem,

Petrus ut orbem fidemque Deo traditam,

Mortis contemptu, armatus contra hostes incessit,

Ita non modo defendit orbem;

Sed & expugnauit cælum.

Lacrymas cùm vivus omnes profudisset,

Non habuit quas morti impenderet.

Igitur sanguinem dedit.

Dolorem quem ex vulneribus hausit, potuit contem-
nere;

Haustum ex scelere, nunquam potuit.

Amicorū vulnera maximè sensit, ut quæ plura essent.

Licet atrocita ab hoste pateretur.

Injuriarum memoriam nullam admisit, nisi ut eas
condonaret.

VI.

D. Petrus immeritò à Nerone morti addictus est, qui ho-
stium etiam vitam quarebat.

Non unam Petrus tolerare est crucem visus,
 Sed tot

Quot' amicos numeraret, & inimicos,

Vtrosque deserere dolebat,

Hos à Deo, illos seipso.

Qui suam sponte,

Alienam vitam invitus deseruit;

Neque aliam magis mortem horruit,

Quàm aliorum,

Neronem miseratus est, non timuit;

Invisus homini, quia erat dissimilis.

Voluptatem, non ex vitiis captans,

Sed virtutibus.

Si vel boni viri pilum possedisset Nero;

Venerandâ Petri canitiem non maculasset sanguine.

Non manus illas strinxisset,

Quæ aliis salutem porrexerant.

Non illius pedes, qui pedes claudis dederat.

Non illud perdidisset corpus,

Cujus vel umbræ ingens pretium.

Dignissimè certe factus est Nero cruce,

Dum Petrum cruci affigeret.

Nullos celerius Petrus cælum obtinere ratus,

Quàm pro Christo ligatos:

Manus etiam ad catenas porrexerit:

quòd liberas esse vellet.

Corpus deniq; in cruce, tanquam ad quietē cōposuit.

Honestissimum Christiano lectum arbitratus,

In quo Princeps ipse moriens decubuerat.

V.

*D. Petrus ad Crucem, tanquam virtutis premium,
aspiravit.*

BIs Christum ad crucem secutus est Petrus,
Semel cum dolore, quando nihil passus, est;
Sed magister ad crucem discipulum præiit:
Semel cum gaudio, quando extrema passus,
Discipulus ad crucem Magistrum subiit.
Doluit igitur, cum non patere tur:
Dum pateretur, non doluit.
Cruce illi deliciae erant,
Sive errores suos, sive Christi dolores contemplaretur.
Alienis doloribus suo ipse dolori medicinam fecerat.
Quamvis in cruce expiaret scelera,
Virtute tamen sua dignior Cruce, quam vitiis fuit.
Quod si ad crucem sola rapuissent scelera,
Nero suffigendus erat, liberandus Petrus.
Nunc ille indignus supplicio: hic dignus fuit.
Cruce porro honori esse coepit,
Cum sola virtus plecteretur.
Nullum hic dedecus Petrus retulit,
Qui nullum attulerat.
Nec crux illi gravis: nec ille cruci fuit.
Pro quadriga hac ulus est, cum iter ad coelum interderet
Simulque ostendit,
Alium esse Romæ montem triumphantium,
Quam capitolium.

VI.

*D. Petrus, contemptâ Crucis ignominia, Romam
suâ morte illustravit.*

Petrus.

Spectator Christi ejusque gloriæ in monte Thabor.

Spectator in monte Golgathæ ignominia.

Ut illam possideret ; hujus æmulator fuit,

Ex ignominia aditurus gloriam.

Præpostera hæc via est,

Ad honorem per contemptum itur,

Ad libertatem per vincula,

Ad delicias per crucem,

Ad immortalitatem per mortem,

Vnde meritò patriam hanc Petri vocamus,

Non ubi vixit ad mortem ; sed ubi mortuus ad vi-
tam est.

Sed & meritò etiamnum Petri patrimonium Roma
possidet.

Matrem suam cum Bruto Petrus

Terram agnovit Romanam,

Cùm illi ex cruce etiam oscula figeret.

Prono capite in terram verso.

Ita Petrus in Asia natus mundo,

In Europa cælo,

Sepulcrum illustrius, quàm cunas habuit.

Nudus tamen utrobique, ut ostenderet

Opes se alibi, quàm in corpore possidere.

Mortuus est, ut alii illum in vita stupenda mortalem.

Alii, in morte tam admiranda,

Immortalem crederent.

VII.

D. Petrus Petra fuit, quæ aquis fluxit & delectata est.

Hæc Petra

nullibi, quàm in domo Caiphæ sibi dissimilior,
Ubi ad ancillæ vocem tremere.

Dùm tamen aquas deinde ex oculis Petrus funderet,
Petra iterum fuit.

Nullibi Petrus animo frigidior,
quàm ad luculentum focum:

Nullibi minùs vir repertus est,
quàm dum posceretur à femina.

Unum locutus, mendaciù est, quo totà erubuit vità.
Unam contraxit labem, quam perennibus diluit
lacrymis.

Unum in carcere Mamertino excitasse fontē dicitur,
Ut peccata aliorum Baptismate ablueret.

Tam mirando facinori mirabilius alterum addidit.
Quòd geminos suo ex capite fontes excitasset.
Quibus errata purgaret propria.

Aquis multum debuisse Petrus est visus;
Multum aquæ Petro,

Aquas hæreditario jure piscator obtinuit,
ex aqua vixit.

In navi à Christo repertus, & ad salutem instructus,
ex aqua revixit.

Aquas molles induravit, durum emolliit carcerem,
Ut hic flueret undis; illæ starent marmore.

Dominum suum agnovit aqua, cùm per undas in-
cederet.

Quod levis non esset; ideo merfus non est.

*D. Petrus in Cruce verso ad terram capite brachiisque
pendit.*

Quicumque vivis
 Petrum in cruce morientem adspice,
 Vivum monumentum patientiæ.
 Crucem ipse suam sibi in morte prætulit.
 Facem sibi præluxit, virtutibus.
 Ex cruce cælum aditurus.
 Pedibus in altum extolli voluit;
 Ut quâ viâ ad cælum ascendendum,
 Spectatores discerent.
 Caput venerandum terræ prius affigi voluit;
 Vt Romana intelligeret Ecclesia,
 Terris suis caput relinqui.
 Cum alias non possideret opes,
 Hereditatem fidei suis transcripsit.
 Addidit corpus mortuum ad mortis remedium:
 Vt cuius olim contactum profuisse non nesciret.
 Cruci ita suffixus est,
 Vt expassa terræ offerret brachia,
 Paratus his etiam inimicos amplecti.
 Nunquam similior Christo Petrus visus est,
 Quàm cum ita dissimilis
 Penderet in cruce.
 Purpuram triumphans induit,
 Qualis Ecclesiæ Principes decere possit,
 Suo tinctam sanguine,
 In vaticano monte tropæum fixit Petrus
 Se ipsum, monte altiore,
 Loco Petræ debito.

IX.

D. Petri varia prerogativa in ceteris Apostolis.

Soli Petro

Christus nomen imposuit, ut immortale esset.

Solus Petrus

Cum Christo aquas calcavit,

Tanquam mari post illum imperaturus.

Solus

Claves à Christo accepit, quibus cælum panderet.

Solus

À Christo tributo redemptus est, Persona utiq; pretiosa.

Soli Petro

Inter Apostolos loquendi prerogativa concessa est,

Vt scires esse caput.

Soli

Et suam, & illius nuntiavit mortem,

Vt mirigaret præviam.

Pro sola Petri fide firmando oravit Christus:

Vt appareret, quantus esset,

Pro quo Deus etiam supplex fieret.

Primus ille, cui Deus ad pedes accidit,

Solus qui deprecatus est.

Dignior habitus, quòd indignum se agnosceret.

Primus Apostolorum fuit,

Cui Christus à morte vivus occurrit,

Vt ostenderet tam chari discipuli

cum morte non esse sepultam memoriam.

Primus denique Petrus

Qui fidei lucem, & Judæis, & gentibus attulit.

Caput omnium.

Ut cœci, ac sine capite sint,
Qui hoc caput non agnoscunt.

X.

D. Petrus multorum locorum Apostolus.

Idem Petrus

Galatiæ hospes, & Cappadociæ fuit;

Pontum habitavit & Syriam;

Antiochiæ incola,, & Romæ fuit;

Vtrimque sedem collocavit, hic etiam fixit.

Idem Solymæo in carcere, & Romano fuit;

Illic Angelus, hic illi Christus adstitit.

Ille eduxit de carcere, hic reduxit;

Miraculo majori, quòd vincula soluta Petrus
indueret,

quàm quòd exueret non soluta.

Cùm denique terras longè oberrasset, cœlum adiit,
ex carcere hanc metam affecutus.

Ita cùm abiret, aliis Europam defensoribus credidit,

Siciliam Pancratio, Capuam Prisco,

Galliam Materno, Hispaniam Torquato.

Neapolim Aspernati, Ravennam Apollinari,

Aliis alia, Lino successori omnia.

Quamvis illi nihil possidendum relinqueret,
præter sedem;

Quid verò reperiret in sede vacua?

Tam parvæ copiæ,

Cùm denique Europam subjugassent,

Pleræque gentium se victas gavisæ sunt,

Infelices futuræ, nisi succubuissent.

XI.

Probatissimi D. Petri mores & indoles.

MOres Perri omnium merebantur amorem,
 Agno mitior ; nisi cùm aduersus lupos insur-
 geret.

Cum omnibus pacē , cum vitiis tantum bellū habuit.

Verba, neque venalia circumferebat,

Cùm pretium doctrinæ non posceret:

neque gratis vendebat,

Cum nulli verba dedisse compertus sit, absque fide.

Capite incedebat nudo,

Vt ex capite disceres, quàm apertum pectus esset.

Oculis sanguine modicè suffusus erat,

Quos etiamnum ad scelus erubescere crederes.

Nihil in homine toto lividum,

Præter flagellorum vestigia,

Quæ cùm hostis deesset alius, sibi infixerat.

Nihil atrum inerat,

Nisi quòd in superciliis amares etiam.

Tam multa cùm in illo magna essent,

Illud longè maximum fuit,

Quod magnus omnibus videretur,

præterquam sibi.

XII.

*D. Petrus inter vincula custodes carceris fide
 Christi imbuit.*

Vinctus

Nec in carcere libertatem amiserat Petrus:

nec inter dolores gaudia.

Ls

Militi.

Militibus pro vigiliis adstantibus,
 Vigilantior ipse adstitit,
 Cùm fidem illos docuit, suæ ipse custodiæ custos.
 Mirabantur illi se infideles esse,
 Et captivos ante carcerem,
 Absolvi à vincto vinculis suis potuisse,
 Prædicabant inimicis indignum esse,
 Et indignum morte,
 Qui odia favore muneraretur, & mortem vitâ.
 Suspiciebant virum usque adeò negligentem sui,
 & amantem hostium:
 Vt propria pericula non sentiret,
 Dum aliena averteret.

XIII.

D. Petrus laudis ac honoris fugiens.

Virtutes Petri

Cum loqui non desinerent homines,
 Audire delectabat Petrus,
 Huic solùm veritati adversarius.
 Tantò porrò maiorem in vita laudem est affecutus,
 Quòd laudari posset, & nollet.
 Nullus illū offendere poterat, quantumvis atrox hostis,
 Nisi cùm laudaret.
 Honorem inter supplicia :
 Supplicium pro Christo inter honores habuit:
 Cupiebat sperni.
 Huic voto Roma, cæteroquin pertinax, obsecuta cre-
 ditur,

Contempsit vivum !
 Sed laudavit mortuum. !

DE LVTHERO APOSTATA

Inscriptio Alienatorum.

I.

In Luthero nulla virtus sine scelere.

Vixit.

Lutherus, morte sua, quàm origine clarior.

In vita nobilis, at solis vitiis.

In doctrina celebris, at solis erroribus,

Ingenio non difficili, nisi ad bona.

Quod virtute non potuit, scelere est assecutus.

Religiosus, sed absque disciplina.

Haris quam aris dignior.

Doctor, sed absque sapientia.

Minus erraturus, si fuisset indoctor.

Divorum memor, sed non sine contumelia.

Sacrorum observator, ut aboleret.

Disertus, sed ad calumnias.

Neque faciendi, neque rectè loquendi instructus usque.

Circumspectus, sed ut lateret in crimine.

Cautus, sed ut vel nocens fugeret,

Vel falleret innocentes.

Vt suam ostenderet submissionem, carni subiecit spiritum,

rem nobilem ignobili.

Noluit cuiquam Corpus servire, nisi voluptati.

Semper obsequi paratus,

Dum Cupiditas imperaret.

Lutheri nec origo, nec vita, nec mortis status
satis exploratus.

○ Rigo hominis ambigua,
Vita anceps, mors dubia fuit
Mater illi certa, at incertus pater,
Si tamen arborem suo licet ex fructu distinguere,
Is Lutherus fuit,
Nulli mortalium, nec sibi quidem similis:
Humana quidem specie:
Sed infra, aut supra hominem.
Consuetudo, quis esset, docere potuit:
Vixit cum Angelis,
Atris, an Abbis? non definio.
Museum cum illis commune habuit,
Etiam mensam ac salem.
Familiaritas inter utrosque fuit,
An etiam paritas? anceps manet.
Magis vero & anceps illud, quis officio Lutherus fuerit?
Omne obiisse munus, & nullum visus est.
Monachus, at sine cucullo:
Pater, at sine conjugē:
Theologus, at sine fide:
Pastor, sine grege:
Episcopus, sine ordine:
Pontifex, sine sede.
Tot officiorum hominem nec logicus definire,
nec per suas explorare causas Physicus,
nec Mathematicus suis potuit terminis circumscribere,
Solus Vespillo id potuit,

Cum

*Cum ex thalamo deponeret in tumulum,
ante morbum mortuum.*

III.

Lutherus ex claustro & schola virtutum, omne ge-
nus vitiorum in orbem produxit, novo
Magistro ulus.

Latuit in cœnobio priusquam orbi innotesceret,
In tenebris, quàm luce illustrior.

Gloriam quærendo amisit.

Fidem instaurando perdidit.

Erupit ex claustro,

Vt eo perfractò, aliis post se viam faceret.

Vestem denique exuit, ac cum ea verecundiam.

Divos optimè coli docuit, si eos contemneres,

Nec in imagine quidem tolerares.

Eversis aris templa colere homines docuit,

Arando magis, quàm orando.

Ex pietatis asceterio progressus,

Impietatis Magister exstitit.

Ex bona servitute, ad noxiam libertatem discessit:

Conversurus bonam libertatem, in noxiam servitutem.

Intemperantiam produxit ex schola continentia.

Superbiam in ipso submissionis aluit gymnasio.

Sentire neminem putabat rectè,

qui secum dissentiret.

Nulli se victum unquam concessisse,

Nisi diabolo fateatur Magistro.

Miramur rem adeò raram, sed & nobiscum alii,

Qui illum magnum fuisse credunt

Amatorem concordia,

*Cui cum ipso etiam discordia genio
Convenire potuerit.*

Vt ut sit,

Lutherus virtutem hanc absque invidia possidet.

IV.

*Lutherus, fons omnium malorum in Germanos
exundantium.*

N*emo Lutherum bene neget mortuum,
Qui prius quàm nasceretur, mori debuit:
Aut certè eandem habere obstetricem simul & praefinam.
Et pro rallis insidere rotis.*

Nunc funus est,

*Postquam totam propè funeravit Germaniam,
Et suis praelusit exequiis multorum interitu.*

Parentavit, tanti Pontificis Manibus

Imperator Carolus,

Lautis ad inferias cadentibus Saxonum victimis:

Ne sine popularium luctu Lutherus occumberet,

Et ne vita ac fidei socios in morte amitteret.

Exinde Germania

Ludus adhuc dum concurrit funebribus

Luthero debitis.

Egregia sanè fides,

Pro qua tot occumbunt Martyres.

Hac fide si pergamus

Tota denique Germania unum erit Martyrium.

Bonus Lutherus vates est.

Si uno corrigatur verbo:

Pestis eram vivus, moriens tua mors ero Tente,

Pestis fuit, quæ suo etiam veneno extincta est.

Mors

*Mors aliorum prima, aliorum secunda,
Mala omnium.*

V.

**Lutherus insanus libertatis everfor magis, quàm
propugnator.**

*Novus libertatis propugnator
Lutherus saepe oppugnatus ac victus,
Expugnatus nunquam:
Docuit ferreis expugnandos errores stylis,
Si accederet pertinacia.
Triumphavit saepius, quanquam in scelera
Spectatissimus suis atque aliorum vitiis,
Hoc denique obtinuit,
Ut orbis de se loqueretur tanquam de prodigio,
Spectaret tanquam de cavea feram.
Vir cujus non modo nomen, sed & corpus
Romana jam dudum rota debitur.
Qui ita vixit, ut imitari qui vellet,
Homo manere vix posset.
Magni sanè vir pretii, quem natum fuisse
Mille talentis Europa hactenus constitit.
Cum ad inflatam ab illo libertatis tubam,
Omnis perè natio armis pacem, opesque consumpserit.
Armavit Germaniam non in hostem, sed seipsam,
Idem Germanus hostis & amicus, victus & victor est.
In toto imperio
Omne evertit cum obsequio imperium.
Sed qui sub uno principe quarebant libertatem.
Sub multis servire coeperunt.
Neque ulla deinde libertas reliqua fuit,
Quàm immensis tributis non emerent.*

Luthe-

VI.

Lutherus tanquam in theatro personas

Lutherus Episcopus esse & maritus voluit:
Neutrum fuit.

Et calamo abusus, & thalamo est: & choro, & thoro.
Cum adhuc religiosum amictum gereret profanus homo,
Nihil ex omni habitu illi convenire est visum
prater cingulum,

Si tamen costringi poterat discinctus nepos.

Persona verè comica

Sed qua mox orbi inexpectatam datura tragœdiam,
Pedes

Ex soccis in ocreas, tanquam cothurnos transtulit,
Peram lautâ crumenâ, Pedum equo commutavit,
Cucullum simbria convertit cyclade.

Hoc habitu personatus histrio

Cœpit paratragœdiare:

Omnes admirandus qui tantam vanitatem viderent,
non agnoscerent.

Multis tamen, in gravitate nimia, levis

Aliis in nimia levitate gravis visus est.

Quamvis dignitatem omnem ex scelere consecutus,
illis placeret,

Quibus virtus placere non poterat:

Displiceret omnibus, quibus non placernet vitia.

VII.

Lutherus novus ex hæresiarcharum & Epicuri schola
Magister voluptatis.

Novus ille Apostolorum, an Apostatarum
assecla Lutherus,

Ne prorsus antiquitati obnunciaret,
 Veterum hæreticorum pressit vestigia.
 Et novum quoddam congeffit fidei chaos,
 Quo errori veritatem confunderet;
 Movit camarinam maleolentem perfidia
 iam diu quietam,
 Sentinam jam exoletarum complevit sordium:
 In his voluptatem quasi vit Epicuri de grege Porcus,
 In voluptate salutem.
 Suillo licet capite non esset, ventre fuit.
 Qui nihil natura negabat,
 Nihil concedebat temperantia.
 Claustum Monasterii postquam semel perfregisset,
 Claustra pudoris perrupit omnia.
 Indomiti impurique oris homo,
 Tanquam cum cingulo frenum deposuisset.
 Duo enim in illo fuere monstrosa,
 Venter & cerebrum:
 Alle, quia omnia, quæ saperent, admitteret:
 Hoc, quia omnia, quæ non saperent, effutiret.

VIII.

Lutherus ex S. litteris versis everfisque turpiter
 fidem sine operibus produxit.
 Optimus morum præceptor Lutherus,
 Ut instauraret lapsæ fidei rudera,
 A sacra scriptura auspicatus est, hanc novam condidit:
 Truncauit capite, mutilavit membris,
 eneruavit, evisceravit, evertit funditus:
 Ita cum nihil in illa retineret antiquum, fecit novam.
 Cum nihil relinqueret integrum, fecit evertendo suam.
 Nimirum ingenium scripturæ aptare non poterat,

Scripturam aptavit ingenio,
 Rem bonam malo
 Adjecit etiam, sed addendo integritatem sustulit.
 Fide non putabat salvari hominem,
 nisi sola esset;
 Ne tamen hac fides in scriptura maneret sola,
 Illi adjecit sola; sed solus.
 Restat igitur ablegavit opera,
 Castitatem de corpore, temperantiam de ventre,
 Submissionem de voluntate, de mente sapientiam.
 Nec fortasse erraverit:
 Nam sola fides potest, quod omnes virtutes nequeunt,
 Infernum referare, cælum claudere.
 Certè sperare cælum non poterat, cum solâ nixus fide,
 Absque omni spe viveret.

IX.

Lutherus sacra & profana in Saxonia malè administravit.

Lutherus cereo ad vitium ingesto,
 ad virtutes ferreo.
 Duo in aulis Principum eximia circumtulit.
 Barbam & togam.
 Alios multos probitas, hunc improbitas
 Ad summa extulit.
 Agaso vix futurus, si ex virtutibus dignitas aestimaretur.
 Sed cum ex vitiis creverit, nihil illo excelsius,
 Qui Principes etiam sibi servos addiceret,
 Ut Lutheri voluntate viverent.
 Omnia in Saxonia hic homo moderabatur,
 Præter seipsum.
 Populus illi erat cum Principe obsequens,

Profana

Profana cum sacris deserviebant,
 Cruces sacras cum è templis sustulisset,
 Seipsum reliquit, crucem profanam, & publicam.
 Suam ad normam formabat: omnia
 Qua erat libido hominis.
 Tantum quisque credebat, quantum Luthero placuit,
 Virtutem omnium sua cupiditate definiebat.
 Cum à scelere neminem posset absolvere,
 Novo ingenio,
 A religione absoluit Moniales;
 A castitate sacerdotes;
 omnes à continentia, ac virtutibus ceteris.
 Rara certè potestas, nec in ipsis reperta Apostolis.

X.

Lutherus, ut legem novam conderet, nulla se suosque
 lege teneri, novâ persuadendi arte, voluit.
 Lutherus jam in claustro disciplinâ solutus,
 Extra illud etiam dissolutus fuit.
 Nulla se legi constringi est passus,
 quam ipse non fecerat.
 Legislator hic novus, supra leges gradiebatur.
 Ut mirum non sit ab eo concultatas esse.
 Mensuram ipse aliis vivendi omnem prescribebat.
 Servabat nullam, ne bibendi quidem.
 Censor omnium, & ipse censura dignissimus.
 In illum intenti mortalium oculi,
 se decipi gaudebant:
 Cum perfidiam specioso religionis ornaret pallio,
 Et vitia sub virtutum nomine ac larva tegeret.
 Ovina in pelle tectus incedebat lupo.

Ita Christi ovile ingressus, quot non clades dedit!

Sed nec hominis fraus quenquam,

Nec temeritas terruit.

Quod quicquid peccaret, virtus haberetur.

Imitatores promptos ad rem facillimam nactus est.

Vivendi libertatem.

Neque enim desunt; ubi impunè licet peccare, scelerati.

Anteibat Lutherus dux atque autor omnium,

Quem nemo tamen præsentem agnoscere satis potuit,

Eam artem, ac virtutis speciem

admiscebat impudentiæ.

Absentibus ac posteris notior ex scriptis fuit.

In quibus verba fingere potuit,

Mentem non potuit.

XI.

Lutherus ingenii, eloquentiæ, & Doctoris titulo

elatus, omnes præ se despexit.

N*ova fidei Lutherus daturus exemplar,*

Seipsum dedit,

Excucullatum Monachum, apostema religionis,

purgamentum monasterii, pestem sanctitatis.

Quem nemo laudavit, nisi ut Erasmus stultitiam:

Nemo probavit, nisi improbus..

Cathedra tamen præfectus Theologica;

Licet apud indignum ignominia loco hæc dignitas esset:

Docuit, non ut melioribus placeret,

sed pluribus.

Magna fidei homo, cui multi crederent.

Admirandum in illo magnopere nihil erat,

præter linguam.

Quæ cum ad Divûm contumeliam usus esset.

Nihil

Nihil habuit magis detestandum.

Hanc tamen

ad populi voluntatem ita inflectere didicerat.

Vt eum agnosceres placere.

Mortuis magis infestus, quàm vivis.

Damavit proavos :

Omnes insanisse docuit, ut videretur sapere :

Omnes perfidia reos fecit, ut se absolveret.

Ille denique censor antiquitatis ,

Vt Apostolus esset, factus est Apostata.

Virtutes habuit ,

quales ab improbis laudari, à probis reprehendi solent.

XII.

Lutherus potator egregius.

S*i natale sidus I.utheri querimus,*

Sub amphora natus videtur,

Et occubuisse sub amphora.

Hanc vivens amasse legitur, nec deseruisse meriturus :

Fortè quòd veritatem in vino quareret.

Scrutatus cerè hanc diu est,

Cùmque aboleret precatorios libros,

Precatoriam instituerat amphoram,

Ex qua salutem biberet.

Nepos insignis, non à proavis quidem.

Sed à posteris appellandus.

Quantum temporis,

Ad adversariis debellandis supererat,

His impendit precibus.

Convivia & compotationes tanquam inducia :

Belli erant cum religione suscepti.

Quaquam & inter epulas, non in suos modo crapulam

Se

Sed & in adversarios bilem evomeret.
 Mirum profecto non sit, nihil sobriè
 Dixisse hominem, qui nunquam sobriè vixisse
 comperitus est.
 Duo malè Luthero sunt credita,
 Sacra scriptura & amphora.
 Vtramque evertit,
 hanc vino, illam veritate.

XIII.

Lutheri in novæ fidei doctrina audax constantia.

Semel Lutherus miranda operatus dicitur,
 Cum Daemonem in puella oppugnavit,
 Factus hostis Damoni.
 Audax hominis factum,
 Eundem esse qui Deum oppugnet & Daemonem.
 Is certè fuit Lutheri animus, qui nullum timeret,
 Nec Deum quidem.
 Illa in cœpto errore constantia,
 Qua mutaret locum, ac tempus quidem sæpè,
 Nunquam mentem,
 Virtus digna patibulo.
 Constantia tamen in eodem homine
 Magna accesserat levitas;
 Dum asserta, tam facile rejiceret, quàm admiserat.
 Astrueret, ac destrueret mox eadem,
 Lubricâ verborum fide.
 Hæc eum levitas, an cœlo extulerit,
 An orco depresserit, sacramentum maneat.
 Hoc si fecerit, pondus hæc levitas habuit.
 Certè mortem securus adiit, & latus.

Cum ab epulis ad lectum diuerneret,

Ex lecto aditurus feretrum.

Sanus vesperi atque omnibus membris integer fuit,

Nisi quod jam antè corde, & cerebro

Caruisse putaretur.

Magno tamen animo,

Venientem excepisse mortem creditur.

Quod in ea nullum doloris suspirium

Exauditum fuerit.

Desiit igitur bibere simul ac vivere.

Sed deploratus non est mortuus;

Quod Germania jam virum luxerat.

CAPVT QVARYVM

Fons tertius comparatorum per exempla
illustratus

DE SANCTO PETRO APOSTOLO

Inscriptio

I.

D. Petri & Simonis Magi opposita studia.

DVos uno tempore Roma Simones vidit,

Vtrumque Apostolum,

Alterum Dei, alterum Diaboli.

Vterque miraculis claruit,

Hic mortuos ambular, e sine vita;

ille faciebat vivere, sine morte:

Hic oculis mortalium lucem eripuit,

Vt quæ viderent, non cernerent;

Ille coecitatem abstulit, ut incognita cognoscerent.

Vterque seruiabat auribus,

Hic ut placita audirent apertæ: ille, ut clausæ.
 Vterque captivorum corpora vinculis absolvebat,
 Hic ut injiceret animo, ille ut detraheret.
 Hic ad miseram felices,

Ille ad felicitatem miseros deduxit.

Hic nunc serpentis, nunc leonis, nunc bonis:
 Formam induebat: ut alios terreret, alios falleret:
 Ille nunc Pastoris, nunc Medici, nunc Doctoris
 personam agebat,
 Vt alios servaret, alios restitueret.

Ita cùm omnibus omnia uterque fieret,
 Hic nihil humani retinuit, ille nihil amisit,
 Ille per aëra volabat, quod esset levissimus:
 Ambulabat per flammæ, quod esset adamantinus:
 Hic animos in cœlum extolli maluit, quam corpora,
 Et veneris magis flammæ, quàm Vulcani horruit.

II.

D. Petri & Neronis potentia ac dignitas comparata.

Petrus licet piscator. Nero esset Imperator;
 Nunquam tamen plura hic possedit,
 Quàm ille contemnebat.

Opum contemptus istum ditiozem fecit,
 quàm illum possessio.

Imperium
 alter in seipsum, alter in alios occupaverat;
 Sed ille felicius,

Quod Ira, Libido, Avaritia, Tyranni gravissimi,
 Petro servirent, qui Neroni imperarent:

Nam unus Tyrannus plurium erat mancipium.

Hic amicos etiam timebat: ille nec hostem quidē;

Con-

Contumeliis ille crebriùs petebatur,quam ferret,
Hic avidius ferebat,quàm peteretur.

In illius potestate erat tormenta inferre,
In hujus ne sentire quidem.

Ille voluptatibus fruebatur ad dolorem,
Hic doloribus ad voluptatem.

Ita is quidem voluptatem in voluptate,hic dolorem
in dolore nullum habuit.

Uterque ferreus:

Hic quia nil sentiret mali; ille quia nil boni.

III.

D. Petri in rebus creatis excellentia.

Petrus

Flos in pratis,lilium in floribus,
aurum inter metalla,inter lapides gemma,
Inter plantas vitis,inter arbores Cedrus,
quòd in ceteris Apostolis emineret.

Inter animantes agnus,
quòd ad injurias,& mortem fileret,
Hoc tamen etiam Leonis habuit,
quòd fortissimus,& infractus cùm esset,
sine horrore tamen Gallum non videret:
flere solitus,cùm audiret cantantem.

Inter stellas quoque cùm sol haberetur,
Romæ in meridie eclipsin passus,

ostendit Romanis veram fidei lucem deesse.

Frustra vero Petrum nostris ornamus laudibus,

Cùm neque flori pulchritudinem,
neque auro pretiũ, neque soli lucem addere liceat.
Verba perdimus; quibus dum sumus impares,

M

Factis

Factis plus detrahimus, quàm addimus.

Laudatus hoc ipso fatis

Quod laudari nequeat fatis.

Ipsis hostibus Romanis placuit,

Sed ex oculis jam sublatus; ut agnosceres solem fuisse,
quem præsentem negligimus, absentem optamus.

IV.

D. Petri & Lutheri antitheses.

VTerque Lutherus & Petrus præfuerunt ovibus;
ille Lupus; hic Pastor.

Uterque hinc lucrum colligebat :
ille sibi, hic aliis.

Uterque gregem alebat :

ille spe præsentium; hic futurorum.

Nisi Ecclesia habuisset Petrum & hæresis Lutherum
Neutra fortassis esset.

Illam fundavit Petrus, hanc evertit:

Hanc Lutherus fundavit, evertit illam.

Novus uterque Heraclitus, ac Democritus.

Heraclitus alienam stultitiam flevisse dicitur,
Petrus suam.

Ille quod reliquis sapientiozem se crederet,

Hic quòd magis insipientem.

Democritus cum Luthero derisit omnes.

Uterque maximè ridiculus,

Quod nullum extra se crederent sapere;

Petra tamen etiam Lutherus cum Petro dici potuit:

Hoc discrimine,

quòd ille durus aliis, hic sibi fuerit.

Uterque tamen hoc simile habuit,

Quod

Quod infractus persisteret,
In fide alter, alter in perfidia,

V.

D. Petrus multarum gentium ad fidem conuersor.

Petrus à Christo vocatus piscator,
Hominibus, quàm piscibus capiendis aptior.
Artem non reliquit, sed mutavit,
Postquã ex communi naufragio in portum enataffet
Navis illi Ecclesia, rete doctrina & miracula,
piscis fuere homines.
Oratione provocabat, exemplo trahebat,
miraculis concludebat.
Ita nunquam vacuis abscessit retibus.
Aguas cùm navigare non posset, calcavit pedibus.
Ne opportunitatem amitteret, etiam aquæ suberant.
Quamquam alii terram à Petro calcatam
magis admirentur,
Cùm terrena haberet simul omnia sub pedibus.
Linguas omnes, tanquam hamos, non imperitus pis-
cator,
Virtutes tanquam escam collegerat.
Ita diuisas olim linguis gentes,
Linguis studuit coniungere.
Mithridates novus,
Qui suo quamque gentem sermone cōpellaret.

VI.

D. Petri umbra sanitatem confert.

Quid Petrus virtute posset, sola umbra Petri do-
cuit,

M 2

Cùm

Cum ægris saluti fuit,
 Ridicula olim Athenis visa est
 suscepta de umbris contentio,
 Dum quisque possessor fieri cuperet.
 Rideri modò ea res desiit, postquam umbris pretium
 profecta ab umbris sanitas fecit,
 Illustris modo res umbra esse cœpit mortalibus,
 Postquam ab ea profecta est fides.
 Nimirum in umbra illi tenebras amabant,
 Fugiebant lucem:
 Hæc umbra dispulit tenebras, & lucem dedit.
 Sub Platani umbris quietem alii,
 Alii sub tilia quærant;
 Hominis umbra homini est salubrior.
 Hæc cœcis oculos aperit, ut animo videant,
 Surdis aures, ne animo obsurdescant.
 Claudis restituit gressum, quo & cœlum adeant,
 Cedant modo faces, ac cetera lumina,
 Hæc umbra longè est clarior.

DE LVTHERO APOSTATA

Inscriptio comparatorum

I.

Lutherus omnem vultum induere, artem simulare
 poterat.

Quid vertumnus apud Romanos, Protheus apud
 Grajos,
 In terra Chamaleon, in aqua Polypus,
 Hoc Lutherus in vita fuit,

Semper

Semper aliis,
Inter feras vulpes, inter pisces lupus, inter aves mitius,
aut fefellit, aut nocuit.
Inter arbores taxus, inter herbas cicuta,
nulli profuit.
Quod sphinx in Thebis, Hydra in Lerna,
Minotaurus in Creta,
Hoc Lutherus in Germania est.
Rudes questionibus implicat, involuit erroribus,
Septemplici ore venenum aspirat.
Cum illo si vixisset Nestorius, esset innocens;
Si Arius, probus; si Pelagius, pius;
Omnes ab uno sunt victi,
Si quidem in scelere victoria est.
Magnam tamen in Luthero fidem predicant.
Quod graviora, quam omnes,
Solus credere potuerit.
Infecta, facta; vitia esse virtutes credidit;
Qua nemo alius, nec ipse sciret, tamen credidit.
Recte forsitan;
Nam vincit fides scientiam.

II.

Lutherus tragicè in Germania velut theatro versa-
tus est.

T*Ragœdiam in orbe, an comœdiam luserit? anceps est.*
Bacchatus in sacris tragicè est,
In profanis lusit comicè.
Omniū horarum atque linguarum homo.
Vt odiis opportunè uteretur,
Mores & amores fingere noverat.

Lusisse igitur tragœdiam visus est,
 Cujus argumentum hæresis,
 Protasis rebellio, Epitasis vulnera & cædes,
 Catastasis excidium,
 Theatrum Germania, scena Saxonia, siparium libertas,
 Choragus Lutherus,
 Actores Ministri, chorus Teutones,
 Harmonia nulla, nullus Epilogus,
 Catastrophe perpetua.
 In hoc theatro Lutherus fabulam dedit,
 Cum fingeret Fidem, Virtutem simularet,
 Libertatem venderet.
 Adeo tamen peritè lusit, ut pauci fabulã dari crederent.
 Nos hanc illi laudem non invidemus,
 Poëta fuit.
 Quin & alii dum Lutherum magnificè prædicant.
 Poëta fiunt;
 Sed ignominiam irrogant, pro gloria:
 Cum Lutherus hætenus
 Ab improbis tantum probatus fuerit.

III.

Lutherus ebrietatis vitio mortem properavit.

SOcrates haustâ cicutâ, Lutherus vino mortem bibit.
 Vterque similis,
 quod ex poculo mortem hauserit.
 Dissimilis
 quod hic nolens, ille volens:
 Hic amore bibendi, ille tædio vivendi.
 Vterque sapiens esse voluit, neuter fuit:
 Ne quod mori rectè, hic quod vivere nesciret.

Immortæ

Immortalitatem uterque meritus est:

Hic scelere, ille virtute,

Aut certe utroque uterque titulo.

Vter tamen Christianè magis vixerit, incertum;

Cùm ille Christum, quem ignoraret,

Sapè moribus expresserit:

Hic quem agnosceret, sapè deprefferit.

Vnde ambigua vita homini crucem nemo fuit,

Nequid Christo haberet simile:

Facem nemo prætulit, ne quid dissimile.

Dispari enim uterque fato mortuus.

Hic in ligno, ille in lecto; hic ex siti, ille ex temulentia

Pari tamen ritu sepultus,

Sub terra uterque.

Nisi quòd ille hinc denique ascenderit vivus,

Hic descenderit mortuus.

IV.

*Lutherus cæcus & præceps multas Germaniæ clades
intulit.*

*Q*uòd fatua Harpasti, idem Luthero vitium est.

Illa cùm cæca esset, se reliquis oculatiorem credidit.

Domui tantum suæ imputabat tenebras:

Lutherus videre se credider,

Romanam cæcutire Ecclesiam.

Cæcus hac domo egressus, oberravit absque luce.

Cæcis deinde cæcus dux additus,

Præcipitem dedit Germaniam.

Tot patriam cladibus obruit, ut haberi proditor:

Tot incendiis funestavit, ut fax communis dici posset.

Ex qua tamen face

Nonnulli solam lucem Lutherò tribuunt;
Sed filii tenebrarum.

Quod Troja debuit Paridi, raptori Helena;
Hoc Lutherò Germania, raptori Catharina:

Uterque perfidia reus,
Hic in Christum, ille in Menelaum.
Vitiis uterque floruit.

Digni qui illustri morte occumberent,
Sed in rogo, quem patria instruxerant:
Ne quis neget, Patria fuisse lumina.

V.

Lutherus duris moribus & vasto ingenio multos secum perdidit.

VT flumen, sic ibat Lutherus:
Vbi semel oceanum malorum ingressus est,
nihil dulce retinuit in moribus.

Vt solutus præsepi taurus, ut vinculis canis:
Sic in furorem abiit.

Infestus bonam hostilibus odiis confudit pacem,
Pro telis illi verba, pro ore pharetra,
Pro arcu lingua fuit.

Quoties loqueretur hosti,
Sævire toties est visus aper dentibus.

Quoties amicis, toties blandiri vulpes caudâ,
Hoc etiam vulpinum habuit,

Quod pilos facilius mutaret, quàm mores.
Christi Evangelio fretus,

Serpens esse voluit: hinc lubricus fuit.

Peltem tamen nunquam exuit, quantumvis senex.

Columniis ludere solitus, tanquam tesserâ,

etiam

etiam oblectandi gratiâ.

Evenire Luthero, quod Medicis, vidimus,

Gaudebat, ubi dolerent quam plurimi.

Sed parum sapiens medicus, & diligens nimium,

Curando Germaniam perdidit.

Ipse tamen ager Lutherus gravi perfidia vulnere,

Vri, aut secari debuit.

Sed duram curationem respuit mollis ager,

Vinumque cupidus hausu, quod illi venenum fuit.

CAPVT QVINTVM.

*Fons Quartus Allusionum per exempla sparsim ta-
men inscriptionibus adhibita expositus.*

De Sancto Petro Apostolo

Inscriptio

I.

D. Petrus mala sibi illata tolerantia ac beneficiis vitæ.

Petrus

Neque vitiis corruptus, neque divitiis,

Nec deliciis enervatus, nec turbatus convitiis.

Omnem sibi contemptum contemnendum putabat.

Ferre malum, quàm inferre maluit:

falli, quem fallere.

Quamvis hac sapientiâ multis desipere videretur.

Gratis juxta atque ingratis se impendebat gratis.

Beneficia nō ad quæstū, sed gratiam, conferre solitus;

M s

etiam

etiam ad compensanda maleficia.

Magnarum existimabat virium, lædentē non lædere,
& solâ patientia hostibus esse formidandum.

Nero certē qui neminem vereretur,

Formidabat Petrum,

Timendum idcirco, quòd nihil timeret.

II.

D. Petrum Nero est persecutus.

Nero in Petro

neque humani quicquam propter virtutem,

Neque feri propter humanitatem deprehendebat.

Dispar ille,

Cùm nihil humani propter immanitatem retineret,

Neque tolerare Petrum poterat, nec ab illo tolerari:

De medio eum sustulit.

Prodesse tamen magis non poterat,

quàm cùm sic noceret:

A vita enim non sustulit, sed ad vitam.

III.

D. Petrus Dei beneficio carceribus liberatus.

FRustra catenas Petro lictores injicitis,

Ligari non potest,

Cui Christus solvendi pontificium tradidit.

Seris atque ostiis coërceri nunquam poterit,

claves habet.

Qui alios vinculis expedit, cur se non absolveret?

Qui aliis januam aperit, cur sibi clauderet?

Vt cunque

Vtcunque vincietur, non vincetur;
 Nisi cùm occumbendo vincere statuerit.
 Libertatem inter vincula retinet, cui abire licet:
 Bis etiam liber est, cui, dum licet, abire non libet:
 Quòd nec animus seruiat corpori, nec corp⁹ hostibus.
 Petrus, inter dolores etiam Petra,
 constantiae robur non potuit amittere.
 Abiit tamen Petrus de carcere,
 Navi enim Christus illum praefecerat, non carceri:
 In alieno igitur loco, & officio cùm esset,
 Transiit ad suum.
 Pastor erat,
 Hinc ab Angelo rus translatus est, ovium locum.
 Denique bonus pastor animam posuit pro ovibus,
 Dum gregem contra Lupos defenderet,
 Lupis praeda factus.
 Officii praemium poenam habuit,
 Sed praemio meliorem.

V.

*D. Petri prodigiorum virtutem frustra Simon Magus aë-
ro oblato sperat.*

Miracula non tantum faciebat Petrus;
 Sed & loquebatur.
 Quicquid in Petro erat, prodigiosum erat,
 Omnia illustrabant hominem.
 Simon in primis Simoni inuidebat,
 Magus, sacerdoti;
 Improbus, probo illudebat, non sine probro.
 Cùm pari miraculorum virtute,
 Sine fide eminere non posset.

Emere utrumque voluit:

Aurum igitur pro fide obtulit,
sed plusquam aureâ:

Hinc æstimari fatis non poterat.

Pendere auro, ac vendere Petrus fidem nolebat,
Offerebat gratis,

Daturus alteri, nisi emere voluisset.

Certatum tamen utrimque est, novis artibus
uter potentior:

Magus in cœlum antè se verbis, post etiam corpore
elaturus,

alas induit, novus futurus Icarus,

Nisi quod in sicco prostratus, fractis alis & cruribus.
Immature volatu etiam incessum perderet.

DE LVTHERO APOSTATA

Inscriptio allusionum

I.

Lutherus plus commodi, quàm damni Ecclesiæ suæ
defectione attulit.

Plus damni, an commodi
Religioni Lutherus deficiendo dederit,
Paradoxon maneat.

Religionem in orbe

Romano Catholicam dejectam sede voluit:

Fecit, quod noluit,

Erexit.

Primum excidit, ingens Ecclesiæ laboranti ulcus:

Dam

Illam cum periret, seruauit.

Adfuerunt medici qui morbos curarent reliquos:

*Nam posteaquam maxima illi pestis Lutherus
subtractus esset,*

Spes sanitatis superfuit.

Interierat, nisi sic interiisset.

Soli Luthero sanitatis reddi non potuit,

Quod morbum non agnosceret,

Resipiscere noluit, ne aliquando videretur desipuisse.

Delinquere non puduit, sed derelinquere errorem.

Vincere perfidiam potuit, si vinci potuisset.

Impœnitentia nunquam pœnituit,

Quod ita incepisset furere, ac si desinere non liceret.

*Cum sua alios perfidia favere comperisset,
fauit ipse aliorum.*

Exemplo nos instruxit,

quantum destruere exemplo possemus.

II.

*Lutherus impudentia pro zelo usus, multos à fide ab-
duxit.*

O*Mnem cum toga religiosa pudorem
Lutherus exuit.*

*Postquam sub rasura monachorum
nullum boni viri retinisset pilum.*

*Tonderi deinde noluit, ne cuiquam vel pilo cederet,
aut pilum de se concederet.*

*Sacer ante Lutherus DEO fuerat, auxit titulum,
Et factus est sacrilegus.*

Zelum, & factus est zelotypus.

Nec mediocri fama contentus, novum fidei

Portentum peperit, ut famosus esset.
 Hoc monstro nato renatoque sæpius,
 Tantum deinde perfidia repertum est, ut Germania
 nunquam minus crediderit, quàm cum crederet omnia.
 Antiquorum hæreses, tanquam opes à se de terra erutas,
 Hastæ subjecit ac venales exposuit Saxonia,
 Corruptas merces sub adulterino fidei pallio.
 Fefellit ea res non paucos, qui duobus crederent,
 Luthero, & sibi.
 Sed cui hominum fidem præstaret homo,
 Qui nec sibi fidem servasset, nec DEO?

III.

Lutherus inconstantis animi & ingenii homo.

L Vcem nascendo Lutherus sortitus est,
 Aspirante cælo, astrisque omnibus.
 Mars illi bilem ad furorem;
 Venus renes ad libidinem;
 Mercurius linguam ad dicacitatem;
 Luna cerebrum ad inconstantiam;
 Sol pectus ad audaciam;
 Iupiter oculos ad levitatem,
 Saturnus hominem totum ad contumaciam inflānavit.
 Ita sideratus homo in orbem natus est,
 Ut illum everteret:
 Patria quæ illi vitam dederat, interitum rependeret.
 Nemo errasse hominem miretur,
 Sub errantibus astris natum.
 Aut incerta fidei, incertis planetis editum.
 Astrologi in Luthero errare nequeunt,
 In uno reperiunt omnia:

Sanum,

Sanum, & insanum :
 Probum & improbum :
 Fanum, & profanum :
 Fidum, & perfidum :
 Consecratum & execratum :
 Verbo sacrum.

IV.

Lutheri nativitas, vita & mors ignobilis.

NE mireris ambigua fide vixisse hominem ;
 ambigua
 ejus nativitas, vita, mors, ipsumque nomen fuit.
 Lutherum nuncupatum esse omnes consentiunt.
 An à puritate, an scurrilitate, sub lite manes.
 Hoc Romani, illud Saxones asserunt :
 nos utrumque : hoc per phrasin, illud per antiphrasin.
 De patria hominis constat
 Saxo fuit, sed saxo omni durior :
 Nisi quod mollem haberet cuticulam , & curaret mol-
 liter :
 Serico eandem obtegi, quàm sacco cuperet.
 Amicum seipso majorem nullum habuit,
 Quamvis non inimicos tantum, sed & amicos perderet,
 etiam seipsum.
 Ipsam religionem nutricem suam,
 Eucullatus ille, omni ingrator cuculo perdidit.
 Nimirum postquam abjecisset cum habitu cingulum,
 A nullo scelere poterat cohiberi
 discinctus nepos.
 Animi impotentia, ac sentiendi inconstantia
 Femina, quàm viro propior.
 Ut se tamen virum ostenderet, duxit feminam,

V.

Lutherus hospite ufus Dæmone in sua captivitate, ab illo constantiam hausit in perfidia.

M Agnum iter Lutherus à fide ad perfidiam ingressus,
Nunquam ad religionem, à qua abierat, reversus est.
Captivus esse maluit in Pathmo suâ hospes Dæmonis,
Quàm liber in Monasterio hospes Dei.

In hoc carcere non tam de sua libertate,
quàm captivitate proborum sollicitus,
Vincula quæ sibi detraxit, mille iniecit aliis.
Quibus si non corpus, saltem mentem implicabat.

Babylonem in hac captivitate novam condidit,

Quæ non modo linguas Germanorum,

Sed & animos manusque confunderet:

Fidem perfidia, odiis amicitiam,

Quietem seditionibus, pacem bellis everteret.

Ille igitur non modo religionis,

sed & Germaniæ deformator,

Postquam semel ab erroribus exorsus esset,

Nunquam deinde aberravit à cæpta linea,

semper in via devius.

In qua ita versatus est pertinaciter:

Ut à vita prius discedere sit visus, quàm à vitâ

Mortuus in duplici nocte est,

quâ neque diem, neque Deum vidit,

Postquam tamen

Sacro illum devovisset anathemate Ecclesiæ.

Devotus obuisse creditur.

Dignus immortalitate visus est,

Quod inter mortuas hæreses

Revocaverit ad vitam, prorsus quam à vocaverit.

VI. Lu-

VI.

Lutheri instructio ad pacem ubique destruendam
spectabat.

Novus grammaticus Lutherus
Caritatem à carne deduxit, probitatem à probo,
Ab illo tamen viro virile nihil derivari poterat.
In moribus morosus,
In veritate vanus erat.
Fictus magis, quàm factus ad virtutem;
Factus magis, quàm fictus ad vitia.
Rogare vix quicquam visus, arrogare sibi omnia.
Papam neque tolerare potuit, neque tollere.
Abbatem patres esse dolebat, nisi gignerent,
Monachos non ferebat, nisi extra solitudinem.
Orbis Christiani capita maluisset videre sine capite.
Imperatorem sub imperio,
Principes in servitute.
Nulli mediocriter hic homo inimicus, aut amicus erat.
In illo summa erant omnia, vel ad amorem, vel ad odium.
Illo descrimine; quòd servaret, quos edisset;
Perderet, quos amaret.
Perfidiam aliis persuasit exemplo, aliis verbo,
Cum eam fidem vocaret.
Pertinaciam denique cum addidisset malitia,
Perniciosam ex ea militiam excitavit.
Porro ut hanc firmaret Smalcaldia discordiam,
Concordia ab eo est instituta,
Quae etiamnum scindit Germaniam.

VII.

Lutherus ubi sibi aliisque indulisset omnia, etiam
nuptias cum Religiosa admisit.

NOVA ille religionis artifex Lutherus,
Vbi ccepisset fidem,
in qua nulli fideret, præterquam sibi.
Tam sui amans propositi, quam consilii amens fuit.
Non uxorem tantum ducere, sed & viros voluit,
scilicet auctor omnium.
Ludere aliter ore ac calamis non solitus,
quàm calumniis ledere.
Questus est sibi indulgentias eripi propter questum,
Indulgentias igitur abiecit,
Omnium vitiorum facturum indulgentiam.
Zelus hic; an scelus Lutheri fuerit? Orbis judicet.
Ad nuptias deinde adjecit animum, sed non profanas;
Cum religiosus religiosam duceret, sacer sacram.
Hæc, quantumvis abdomine gravis Lutherus esset,
Et uxor foetu gravis,
Merito omnibus visa est levitas.
Vt mirum non sit, proles fuisse de tribu levi.
Celebres tamen omnino fuerunt nuptiæ
in quibus faeces Luthero per Germaniam
Præferrent rustici,
Inflammati passim nobilium arcibus.
Vt eodem tempore, Lutherus flammis libidinis,
Germania seditiosorum incendiis
Turpissimè conflagrarent.
Incendium

*Qui alii lacrymas ex oculis, Lutherus ex vite & olea
affunderet.*

VIII

*Lutherus subitâ morte noctu bene potus extin-
guitur.*

Q*uisquis à vita mortalitatem,
A morte immortalitatem auspicaris
tantisper hic morare,*

Ex isto homine mori potius disce, quàm vivere.

*Hoc prodigio mortem suam Lutherus illustravit;
quod nemo agrum viderit, plures mortuum.*

Hoc natura, illud gratia debuit;

Quæ ejusmodi sanctis obvenit,

Qui sanitatem ex plenis hauriunt cyathis.

Ex opipara enim mensa delatus in thalamum,

Inde in tumultum, spirare ac sperare desit.

Postquam, neque spem morientibus,

*Neque fidem viventibus, neque charitatem utrisque
reliquisset.*

His omnibus

cum totam penè spoliasset Germaniam,

sacris utique moriens abundaverit spoliis.

EPILOGVS.

*Ad calcem harum inscriptionum, unam Georgii
Buchanani Manibus, non incito iusu concinnatam,
subjicio. Hic homo Aulæ Britannicæ parasitus (ut
Garass. de doct. Cur. l. 6. §. 13. & Poëta quàm Chri-
stianus*

Itianus melior, cum moriturus ex aqua jam esset inter-
cute, qui liberaliter ex Libero liber ipse vixerat, mo-
nitus à Prædicante est, ut oratione Dominica sibi
Deum conciliaret. Nescio hanc, inquit, quam annis
quadraginta nunquam dixi, simulque in illa Proper-
tii solutus verba.

Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis,

Cum his ad suum migravit Propertium, hac à mor-
te sepulchri epigraphe, ludente in illusorem multo-
rum Echo, donatus est. Quanquam argutiorum esse
in hoc genere censeam, quàm æquiorum. Vitam hic
malè actam reprehendere possumus. De vita altera
Dei esto iudicium. Etiam latro in cruce moriens sa-
lutem est consecutus.

Echo sepulchralis Buchanani,

Hic jacet Veneris Proci,

Anagrammate porci;

Tenebrio noctu diuque ebrio similis.

Cui in vita Virtus in vita,

Voluptas sola pia,

Quæ in amoribus & moribus fuit.

Huic cælum libidinum obscenum canum,

Et pollutum latum.

Sed quæ misero serò fors obvenit?

Mors venit.

Quæ igitur mors hunc insecuta porcum?

secuta orcum.

Inquietis, quietis

Nam locum illius focum, insignem ignem,

Non

*Non in pace, sed in pice,
Creditis esse Ditis.*

*Hæc fors mors ei debita est,
Ita est.*

Hæc quamvis minus certa, tamen illud certissimum, malam vitam plerumque malam mortem, hanc semper æternum malum consequi. Hæc igitur, si improbus sis, tibi ad terrorem; si probus ad constantiam scripta excipe, atque expende: ut non tantum Doctior ab his redeas, sed etiam melior. Perversorum hominum vita ad aliorum cautelam, bonorum ad imitationem, dignis jure lineamentis effingitur. Ut si quem etiam politicorum hujus seculi hominum, minus tangant æterna, præsens saltem à scelerata vita deterreat infamia, & honor virtuti haberi solitus, ad honestatem invitet. Ergo quæ vides in nefarios torqueri tela, tu emendationis vitæ scuto averte: quæ vides decerni laudum probis encomia, tu virtutis explicatæ sinu excipe. Ita hic illam felicitatem auspicaberis, quam à morte gaudebis esse sempiternam.

C A P U T V I.

De quibusdam aliorum inscriptionibus:

CUm meas hic dederim inscriptiones, æquum fuerit aliorum quoque hac in arte lucubrationes suo exemplo proponi, ne mihi solum hoc magisterum vendicasse arrogantius videar. Sed paucorum hoc in genere versatus labor est, quod difficilior hic sit, quàm ut sine illis, que

qua observavimus principis, eam suppeditet scribendi
 copiam elegantiamque, quæ hic in primis necessaria est.
 Nonnullos vidi, in quibus Itali duo Ioannes Baptista
 Masculus Neapolitanus Societatis Iesu, & Emmanuel
 Thesaurus Taurinensis, in eadem diu educatus, excellere
 visi sunt; quos tamen cum delectu, iudicioque legen-
 dos censeo. Delibavi ex his nonnulla, quæ magis ad
 gustum facerent: ad cetera lectori avido viam non ob-
 struxi. Pauca hæc ad exemplorum varietatem satis fo-
 re iudicavi. Verum distinguere per suos illa fontes non
 licuit, quod hujus nemo discriminis observatione, at-
 que aculeata dictionis separatione, sua dederit, ingenio
 magis omnes obsecuti, quàm arti: ego ab utrisque subsi-
 dium mutuatus sim. Quod quale sit, ille potissimum
 sentiet, qui ad paria studia animum calamumque tra-
 duxerit, atque intra ejusdem materiae fines hisce scriben-
 di argutiis luserit. Interea alieno labore, tanquam lacte
 nutritus, ad majora eloquentiæ exercitamenta adolescat.
 Habent hæc studia, ut venustatem, sic & voluptatem
 suam, quibus omne scribendi dicendique genus perfun-
 dunt, & velut sale quodam condiunt: quo neglecto, non
 parum gratia saporisque eloquentiæ subtrahitur. Ut
 qui desidiosè in hac parte versantur, plerumque insipido
 ac parum eleganti stylo fastidium generent, nec
 nisi morosos Catones lectores
 ferant.

Ex P. lo. Baptista Masculi s. i. Encomiis de prompta.

Adam,

Conditus es parvus mundus in magne,

Sed cui serviret hic magnus.

Nullas majorum imagines profers,

Sed unam Numinis refers.

Non formatus ex vitro, sed pulvere, factus es vitreus.

Sator fuisti generis humani non satus, vir antequam
puer,

Nisi edictum violasses, sine senio futurus antiquus.

Animantiū constitutus Dominus, accepta vix anima,

Penè imperium cum conditore partitus; ille procrea-
tor tu nomenclator.

Princeps futurus ultimo exortus es loco, ut non nisi
ornatam intrares in regiam.

Pulchrè te autor effinxit è pulvere;

at turpiter culpa diffinxit in cinerem.

Devinctæ nobis manus sunt catenis, antequā fasciis.

Jam tum & nos cœpimus esse sub pellibus, quando te
induisti.

Ex argilla concretus & luto, penè dum effingeris ef-
fringeris.

Diem tibi natalem fecisti emortualem.

Vltimus animantium evocatus ad vitam, primus ad
mortem.

Ferale sustulisti vexillū, ex duce vitæ signifer mortis.

Cum esse gentis humanæ radix, tunc voluisti videri
viridis fronde, cum exarueras trunco.

Sub opaca cōdidisti te arbore, aptam videlicet nactus
scenam, ubi ageres histrionicam,

Non ut imitator miseriæ, sed ut exemplar.

Nimis

Nimis brevis, uno actu clausisti tragoediam:

Data quotidie fabula, placuit nunquam,
pro caveæ plausu, resonat planctus.

Allectus es pomo, more puerili:

Tunc dictus es aperire oculos,

Cum cæcam induxisti mortem.

Quidam post te Reges in apice sceptri
affigere sunt soliti pomum,

Tu contra amisisti sceptrum per pomum,

Eadem dies vidit te, & in solio Regem,

Et ante tribunal reum.

Cum tibi dictus est dies, nox occupavit omnia,

Sed cur acrius tuam insequor culpam,

quæ dicta est felix,

Quia pro illa suspensus est Deus in arbore
quæ habebatur infelix?

Cessit facinus in prodigium pietatis,

Profuit te fuisse miserum.

EVA,

Quid in tuo natali non mirum?

Pro obstetrice Dei habuisti manū, pro utero viri latus.

Non ex argilla ficta, sed facta?

Inter in corruptæ vitæ delicias,

lusisti Virgo simul, & nupta.

Sed parce tu quoque communi dolori Mater,
patiaris te dici Novercam.

Prodiisti ex osse, sed evasisti cerea.

Post mulierem mundo fatalem,

muliebris inventus est mundus,

gemmatum torques curuatur in anguem,

Ut sit sceleris imagini pretium.

Scilicet putasti dari posse consilium rectum,

ab angue spiris intortò.

Flexisti tu quoque virum illecebris tuis,

Propinasti acceptum virus viro.

Inter suavissimos avium cantus posita,

Maluisti audire Serpentis sibila.

Tumulum adornasti antequam thalamum;

E latere viri desumpta,

admovisti lateri calcar ad facinus.

Non aureum id fuit malum, quod secula fecit ferrea.

Nō suavi fragravit odore, per quod natura cōputruit.

Ab angue lubrico debuisti timere lapsum;

At hoc per feminam alteram actum est præclare,

quod ejus anguis, cui tu annuisti capite,

illa caput obtinuit pede.

Abel Pastor à Caino Fratre occisus.

Tu quidem factus ovium Pastor,

tanquam præcidanea cecidisti victima. ¹

Dum gregem à lupinis tutaris insidiis,

in Fratrem incidisti lupum,

Quòd tua divinitus arsisset hostia,

exardescens ille hostili ira, te mactavit hostiam.

Iactatus verò horribili tremore membrorum,

Mortem, quam intulerat uni, metuebat ab omnibus.

Primus extruxit urbes ab metum;

Vt se manibus sepiet ac tegetet.

Saxis se munivit, qui duritie vicerat faxes.

Iubal pater carventium cithara.

Accedet ad aures grata ejus laudatio,

qui primus musicis modis blanditus est auribus.

Nihil aptius potuit invenire quàm nervo:

Vt qui languebant sumerent robur ac vires.

Magna dignitas! ante inventa sunt plectra,quàm sce-
tra.

Vt laxaret animos,contendit chordas.
Cœperunt ferri moderatè damna post modos.
Vt curarū tolleret pondus,imposuit citharæ , jugū.
Cujus hic non voce laudandus,
qui vel pecorum fibras fecit vocales.
Invenit in visceribus ovium,
quo posset domare vel belluas.

Tubal primus faber

Aurea hic dignus est statua,
qui primus ostendit posse domari æs atque ferrum.
Jussit utrumque fervire mortalibus,
Contumax metallum contudit malleo.
Sed fuit hoc monstro simillimum;
quòd,ubi obduruit animus,liquefecit æra.
Vt arma fabricarent gemenda matribus.
Rubuit ferrum igne,antequam rubesceret cæde.
Stridorem emisit in lacu,
antequam clamorem excitaret in campo.

Enoch cum Deo ambulans denique translatus est.
Quàm præclara hic vestigia pietatis impressit,
qui dictus est ambulasse,cum Deo!
Tametsi firmata tot seculis virtus,
Labi potuit,nisi de via decessisset in lubrico,
Avolavit,ne cœno inficeret pedem.
Recepit tunc hominem postliminiò paterna regio
Paradisus,
vel ideo ibi tutus,quod abesset jam mulier.
Delusit mortem,ex captivo transfuga.

Noe servatus in arca.

Non es communi extinctus eluvie,
quia communi non arferas flamma.
immunis ab unda, quia immunis à labe.
Appositus es custos pereunti naturæ,
arca tibi cessit in arcem.
Nunquam volucres fuerunt tam liberæ,
quàm cum tuo inclusæ sunt septo.
tamen si in communi luctu tunc desierunt timere.
Tu inter feras tunc sanxisti fœdus;
Cum elementa rumpebant fidem.
Desierunt apud te esse inhumanæ,
Cum se servatas viderent ab homine.
Factus es certus de placato Numine,
Viso videlicet arcu.
Caruit hic sagitta, quia exhauserat iam pharetrâ Deus.
Intenditur hic in cælum, ne reformidet tellus.
Mira res, cum sit ille nubium partus, tutatur tamen
à fulmine irati Numinis.
Vbi hic arcus cœlestis incumbit, mirus odor
afflatur è terra :
Scilicet tunc datus in federis signum,
Cum eluta jam tellus esse desiit foeda.

Sem & Iaphet, Noe filii, patris nuda cooperiunt.

Tunc maximè Patrem estis venerati,
Cum terga vertistis.
Iccirco ille in vos amantior,
quia ab ipso fuistis averfi.
Induistis animum verè natorum,

Cum patrem operturi vos exuistis.
Nefas putastis adversus eum abuti luminibus,
à quo acceperatis usuram lucis.

Abraham filium Deo immolans

Novum audiisti religionis edictum :

Impium Patri sit non ferire,

Vitale filio sit perire.

Rem aggressus es noctu, ut testareris fidera,
ad eum necandum te paratum,

qui æquaturus esset posteros numero siderum.

Exilis in montem sublimior monte.

Jubes ipsam sibi immolando servire,
non ex armento, victimam, sed è visceribus tuis.

Filius curam suæ necis cum patre partitur,

De religione certatis sacerdos & hostia,

Scilicet aræ devoves,

quem apud aram tot expetieras votis.

Eas extendis ad cædem manus,

quas pro illo extendere solébas ad cælum.

Colligas natum, & naturæ vincula frangis,

factus ex parente lictor.

Oculi exardescunt ad cædem, ideo carent humore,

Nefas tibi videtur eum lugere,

cui indideras nomen à risu.

Non timuisti ne fieres reus necis,

Sed ne reus voti.

Loth Sodomis evertendis subductus, uxore in statuam versa.

Evafisti clarus, quod evaseris flammis,

Quanti fuit pietas tua apud coelites,

Cui

Cui nisi parcerent piæ, punire nequirent impios.
 Subitâ ciues cœcitate percussi,
 Nimirum facti Cupidini similes suo,
 in se verfas senserunt illius faces.
 At conjux quæ patriæ cladem durior vidit,
 quia falsis caruit lacrymis in sal abiit.
 Oculos suos ausa curiosè convertere,
 Oculos aliorum prodigio ad se convertit.
 Tibi quoque statua ponenda, sed ænea,
 quia solidus, & constans ad iussa mansisti.

Melchisedech Rex & Pontifex.

Vnde tuum repetam genus, magne Rex & Sacerdos?
 Tantò clarius genus, quantò nobis obscurius,
 Ignorior esses, si noti parentes,
 Si tuos tempus celebrasset maiores.
 Celebrareris minus.
 Nullas prætulisti gentis imagines,
 hoc illustrior, quod caruisti fumo.
 Sed imago fuisti præclarior Numinis magni.
 Cum arcana obtulisti liba pro victima.
 Non vno brevi dici potes elogio,
 qui duo complexus es maxima,
 regnum & sacerdotium.
 Nobilius acerram tractasti, quàm sceptrum,
 quia hoc moderatus es populos;
 illâ Deum, ne fœviret in populos.
 Plus tibi honoris attulit ara, quàm solium,
 licet apud illam pronus coleres Numen,
 apud hoc tui te colerent proni.
 E folio jura dicebas, ex ara sumebas.
 Quanto tui fama fragrat odore,

qui sacro bis es inunctus unguento,
 semel in Regem pupolorum
 Iterum in Regem factorum!
 Libasti gratius Deo pane, quàm pecude;
 vino, quàm brutorum sanguine.
 Partem tibi Dux obtulit prædæ, ut belli focio.
 Nempe videbat plus ad victoriam potuisse,
 Vota, quàm clavicum:
 Sacra, quàm gladium.

Isaac Abrahami filius Victima.

Meritò fortitus es nomen à risu,
 qui obtulisti te neci vultu penè ridente,
 Plus ponderis apud te habueret iussa, quàm ligna:
 Non fudisti lacrymas,
 ne tardius illa flammam conciperent.
 Retractus est pater voce Dei iubentis,
 non gemitu filii nolentis.
 Pro te ad arã suffectus est aries, dux videlicet gregis.
 quia posteris præiturus eras exemplo
 Tametsi aries ille de vepreto profiliit,
 penè lacer inter aculeos.
 At nullus pupugit dolor, aut patrem cariturum
 filio, aut filium vrâ.

Rebecca Isaaci conjux.

Tunc maximè se tuus prodidit pudor,
 Cum occurrens sponso faciem texisti pallio.
 Aperuisti pudicam mentem,
 cum cooperuisti frontem.
 Non alias attulisti rosas, quàm genarum.
 Satis cum viro, satis tecum pacatè vixisti,

Nisi

Nisi dum inserti adhuc parenti filii
conserverunt manus.

Visus est alter primo exiens utero vicisse,
Sed alterum tu postea fecisti victorem,
novo more athletam docuisti certare,
non nudum, sed artificiosè pellitum.

Iacobus Isaaci filius Esau præalatus.

Quam tu insignis fuisti bellator,
qui ab utero auspicatus es pugam!

Prior optabas oriri, ut illum ederes,
qui appellatus est oriens.

Dum te frater egrediendo præverteret,
pedis plantam tenuisti manu, ut eum subverteres:

Vt ex progenie tua ipsa oriretur Veritas,
involucro vestis usus es ficto;

Sed caruit ars mendacio.

Nam quia vera vox fuit, effinxisti vera
dum fingeres

Induisti vestem fragrantem, odor facti manavit ad
posteror.

Contracta tamen est ex simulatione simultas.

At quis tecum impune confereret manus,
qui antagonistam superasti Deum?

Sensisti quidem tu te ictum, sed Deus se victum,
claudicasti pede, sed attigisti metam.

Excitatus est pulvis in pugna,

ut noscerentur virtutis impressa vestigia.

Non excurrisset de te fama tam longè,

nisi tu claudicasses pede:

Nunquam recubuisti mollius, quàm cum in lapide,
dejecisti cervices, sed sustulisti oculos:

nun-

nunquam hi tam perspicaces fuere,
quàm cum somno clausi.

Objectæ tibi sunt sublimiter scalæ,
quibus aut tu gradum faceres ad Deum,
aut ad te se demitteret Deus.

Sanxisti, fedus, sed sine sanguine;
Vt consanguineum haberes hominem Deum.
Meritò a te leni illitus oleo lapis,
Siquidem durus antea sceleri Deus,
cœpit pietate molliiri.

Rachel uxor Iacobi.

Eximia tua species fecit,
Vt amor, qui ceteris imperat, serviret.
Ovis tibi nomen est; sed ut haberet unam,
Sponsus focero pavit multas.
Volucres visi sunt dies, & brevis orbita solis,
Vt potiretur te luna.
Cum te matrem lunam, & genitorem solem
Filius vidit insomnis.
Hoc mirum quod Lunæ, hoc est Lucinæ, similis visa,
tamen obiisti parturiens.
Nec tamen tibi quicquam sinistri obtigit morte,
quia peperisti filium dexteræ.

* id est Benjamin

Iosephus Iacobi filius.

Nihil te orbis vidit illustrius.
Imò tunc primum est cognitum esse aliquid lucidū
supra solem, cum ille ad tuos accidit pedes,
qui est astrorum caput.
Imperium & diei fortitus es, & noctis:

alterum

alterum sol detulit, alterum luna.

Radios sol sibi detraxit suos, ut te coronaret,

Osiris qui sol Ægyptius habebatur,

Et Isis eadē quæ luna, à te sibi fracta dolebit cornua.

Vidisti spicarum quoque manipulos

decumbere pronos ad manipulum tuum.

Nimirum tibi cessit in segetem gloriæ,

livor ipse fraternus.

Ipsius invidiæ falce es usus ad messem,

ut colligeres laudem.

Cessit aristarum culmus in honorum culmen & cumulum.

Ex sicca cisterna tibi manavit fons gloriæ.

Mercatoribus qui ferrent aromata venditus,

accepit virtus omen, datura fragrantiam

ex pudicitiae fama.

Sed utrum admirabuntur magis, quòd odii,

an quod, amoris extinxeris incendia?

Scilicet te mulier fœdaret impura,

qui fulgore præieras solem, candore lunam?

Cupidini tu cederes cæco,

Cui se coeli oculi submiserant astra?

frustra pallium mulier rapuit tuum,

Nam ut in tunica mentita est bellua,

ita mendax fuit in pallio lupa.

In venustate tua, non fuit nota injuriæ,

sed nitor gratiæ.

Illum esse verum putasti decorem,

qui longè abesset à vitæ dedecore.

At vasra pellex, quæ misit retia,

indagine capta est sua.

Libenter es passus indumentum capi,

ne fieres ipse captivus.

Magis femineam exhorruisti manum,

Armillis & annulis ornatam aureis,

quàm alii hostilem catenas injicie ntem ferreas.

Non vidit hoc amens, quòd cum te nudum fecit
athletam strenuum fecit:

Tunc maximè se ostendit victam,

cum tuas cepit exuvias.

Stultè putavit posse te parvo pallio

Obtegere magnum nefas.

Triumphasti ornatus cum nudatus es spolio.

Velut ex unguibus evasisti,

Fortior accipitre columba.

Prætulisti carcerem thalamo, compedes jugo.

damnatus es tenebris, quia respuisti faces:

Vinctus es, quia non victus;

Sed tandem solutus à vinculis, quia soluisti omnium

qui tam fueras vigil in pudore servando.

Magnum fuit, quòd Ægyptum temperasti clavo,

majus quod temperasti iræ.

Iratum finxisti te fratribus, sed ut acueres amorem.

Simulasti furtum; sed ut ipsorum raperes corda.

reddidisti pretium unà cum fructibus,

iis qui te fecere venalem.

Cum in faccum mimini natu fratris imposuisti

craterem,

ostendisti te ebrium amore fraterno.

Vt fictum à fratribus chlamydis cruorem elueres,

non fictas reddidisti lachrimas,

agnovisti simul & ignovisti.

Iobus Rex.

Ostentet audenter bellator hic vulnera,
Cœli terræque plaudente theatro.

Vulnera dico, non aliena, sed sua :

Vnde manavit tanta vis gloriæ,

Totus insculptus, totus inscriptus
triumphalibus superbit notis.

Sed quid dignum tanto dicetur heroe,

qui præconem nactus est Deum, etiam apud hostē ?

Dum filii mero, madebat ipse largius lacrymis:

dum illi ad mensam redolerent unguentis,

adolebat hic ad aram cum victimis thura.

Pius natorum parens, simul pro illis sacerdos,

Probavit hunc hostis, sed probro suo.

Eo admirabilior victoria, quod à faucibus.

fortius pugnavit lacertis laceris,

Vt litaret hecatombe majore.

Ignis è cælo lapsus omnes simul absumpsit oves,

in unum cedente sacrificium innumerabili grege.

Ventorū agmen, quod marmoreas evertit ædes,

ne committit quidem animum.

Audito nuntio dirutæ aulæ exiliit, sed victor.

scidit quidem sibi purpuram ;

sed ut generosum pateret pectus.

Nudavit se, ut gymnico more pugnaret.

Pro arena felicius sparfit cinerem.

Cum naufragium fecisset bonorum,

quasi evasisset incolumis,

Veteri more totoondit caput.

Quot infixit hostis corpori tela, tot aperuit ora

per vulnera, ut caneret hic Deo præana victoria.

Conjux ipsum est conata pervertere,
Vt quondam prima mortalium mater virum:
Tamen illa egit blanditiis, hæc convitiis,
illa pomis certavit, hæc probris.

Sed illa infregit virum, quæ mollior,
non quæ durior.

Religiosior hic inventus in hara, quàm alii apud arā,
Cœli rationes descripsit in pulvere,
De arcturo hyadibus & orione locutus.

Nunquam visus cœlo dignior, quàm in cœno.
Vertit stabulum in lyceum.

De auri gleba egit in luto, de sapphiris in fimo,
nunquā ornatio, quàm cum squallore horrid⁹
per spiramenta tot ulcerū majores hausit spirit⁹
Historiam de se ipse scripsit.

Digna res calamo calamitati non cedere.

Icit fœdus, ne caderet ictus luminum jactu:
Vt tutius posset pudorem tueri, noluit vel pudicas
intueri.

Cum audiit loquentem de turbine Deum,
nullum tunc timuit fulmen,
quia de Erebi victoria laureatus.

Nunquam cucurrit celerior virtutis in studio,
quàm cum compeditum habuit nervo pedem.
Tres illi à calamitate, natæ sunt filia,

Gratiarum numero, ut Deo gratus esset.

At indidit eis nomina pulchriora, quàm Græci,
Vnam appellavit Diem.

Scilicet vaticinatus erat, verè cum dixerat,
post tenebras sperare se lucem.

Sol igitur ipse dicendus, si Pater Dies.

Desit

Desiit Jupiter dici Diespiter.

Indidit alteri filiae nomen Casiae, ab odorato frutice.

Mira res, qui jacuerat graveolente sub fimo,
genuit ex se fragrantiam.

Tertiae nomen Abundantiae feci
appellata est videlicet Amaltheae cornu,

Nihil tamen in his fabulosè dictum,
Quanquam stygus hostis victus ac spretus,
Verè abiit in fabulam.

Aaron summus Pontifex.

Pontificum in veste circumferens mundum,
ipso major visus es mundo.

Quam fuisti cordatus, qui tuum consulebas pectus,
Vnde Doctrina fulsit & Veritas!

Sapientior tu cum logeo, quam ceteri sub lyceo.

Quam immensus & amplius dicendus es heros,
qui sacro intextū indumento tergeminū tulisti orbē
Quidam postea mundum inclusit vitro,

Sed nobilius tu antea gemmis & auro.

Solis instar es visus,

Cum signiferum gestasti pectore,
bissenis lucidum gemmis.

Digni habiti sunt Delphici tripodes,
Vel igne, vel cinere.

Gemuerunt & Dodonæ columbæ,

Cum tu candida pulcher in bysso,

Candidiora edidisti oracula, non fucata mendacio.

Præcinuisti futura,

non inspectis occultis victimæ fibris;

sed tuarum luce gemmarum.

Hæsit prorsus natura prodigio

Cum aridus induit se stipes in florem.
ut tu Pontificia effloresceres gloria.
Exaruerunt in capitolio Cæsarum lauri,
Etiam positæ in sinu Jovis.
Nimirum qui igne calebat incesto.
At apud te castum, vel aridus eviruit ramus.

Moses Dux Hebræorum.

Adoptatus est à Regis filia in filium,
Sed profanas respuisti papillas.
ne unâ cum lacte fugeres impietatem.
Adultus aulae proposuisti caulam,
pupuræ meloten, sceptro pedum.
Prodigiosus in aqua fuisti, nec minus in igne,
quippe rubum, legem, columnam nactus es ignea.
& frutex ille viridior evasit igne.
Versatus cum Deo es nubem inter & fumum:
At de nube serenam retulisti frontem,
ex fumo dedisti lucem.
Lunæ cornua prætulisti fronte,
Scilicet cum secula versabantur in nocte.
Tunc maximè visus es divini juris custos integer,
Cum in lapide scripta jura, sed violata fregisti.
Plura quam Alcides domuisti monstra,
pro clava fuit, imò pro sceptro, bacillus.
Novas adhibuisti ad bellum auxiliares copias,
abjectas ranas, locustas cyniphes parvos,
sed ut admirabilius vinceres grandia.
Animasti lignum in anguem,
ut exanimares adversarios metu.
Cum unus anguis vorasset innumeros,
non modo non intumuit magis veneno,

sed

sed desiit esse anguis.

Cum virgam intendisti timuit rubrum mare,

Et ut esset unda tuis mitis, obduruit;

ut esset hostibus dura, relapsa est liquida.

Percussus deinde bis lapis potulit latices,

an potius ex ictu lacrymas?

Sed tuorum lacrymas siccauit suis.

Verfi à te sunt lapides in aquas, in lapides aquæ.

Ceteri Duces sibi è frigido marmore,

at tu igneam tibi erexisti columnam,

ideo quia dux eras illustrior.

Iosue Dux Hebræorum.

Vicisti magne Dux virtute & prodigiis famam,

Vt dejiceres Hierecunthinas turres,

non admovisti arietes, sed immolasti.

Arietaſti moenia, non sed tubis machinis

non adhibuisti milites, sed tibicines.

usus es pro acie instructa pompa sacrorum,

parta victoria ore, non manu:

non mucrone, sed buccina.

Minus est, quod commenta est Græcia, moenia erecta
sono.

majus funditus fuisse disiecta.

Idem & initium pugnae fuit, & finis;

belli signum insigne victoriae.

Oppugnasti urbem, cui nomen inditum à Luna,

dejecisti Lunam non magico cantu, sed sacro.

scilicet facile subjiceres Lunam in terris,

qui subjecisti & solem in caelo.

Novum consilium, qui Lunam jussisti stare

Lunæ moenia noluiſti conſiſtere.

Ipsa

Ipsa tibi urbs omen victoriæ fecit,
 Dicta urbs palmarum, quibus circum virebat confita.
 Nec palmas dedit tantum, sed & rosas,
 quibus suum coronaret victorem.
 Natura stetit attonita cum solem stare vidit,
 Et Lunam, ad hominis nutum.
 Quantus imperator, quem adiuvit cæli militia,
 novo more pugnandi!
 Melius videlicet statione, quàm cursu!
 Tunc primum luna non fuit inconstans,
 quia eodem constitit vultu,
 omen tibi victori datura constantiæ.
 Cum hostilis exercitus infringeres cornua,
 illa non immutavit sua.
 Te in terris castra metante,
 destitit illa metiri cœlum.
 Sol non occubuit antequam hostis:
 Non ante se oceano merfit,
 quàm campos vidit natantes sanguine,
 Equos continuit suos, ut excurrerent tui.
 Quò longior illuxit dies,
 eò plures hostes caruerunt luce.
 Cedat Syracusanus doctor unà cum sphaera,
 Ille cœlum apparauit vitreum, tu imperasti æneo:
 fingere ille potuit astra, tu figere.

Othoniel Dux & Iudex expugnavit civitatem literarum Cariaſepher. Jud. 1.

Tuo tibi jure vendicas, & calamum, & literas,
 qui tua manu cepisti civitatem literarum.
 Tametsi tunc sibi literæ visæ sunt liberæ;
 cum à te sunt factæ captivæ.

Vicisti acie gladii acumen styli,
 Vt materiam sufficeres stylo laudandi tui.
 Nullus eo triumpho pulchrior fuit,
 in quo laureatus Imperator laureatus tulisti literas.
 Certarunt tubæ cum lyris, sceptræ cum plectris.
 Tot tuas in laudes soluisti linguas,
 quot alligasti literatorum manus.

*Phinees Pontifex, iudaum ad hostium scortum transeun-
 tem ultus, eligitur. Num 25. Eccl. 43.*

Vt hierarche parentis succederes gloriæ,
 sacraſti manus cruore antequam oleo,
 Vindex pudoris accerrimus,
 deuotam Cupidini victimam devoviſti ferro.
 Non minus piè tractaſti gladium,
 quàm poſtea ſeceſpitaſti.
 Laxiorem naſtus eſaram, bellicum campū.
 Irâ exarſiſti, ut extingueres libidinis flammam:
 & iram ſopires Numinis,
 Pudori litatum eſt, hac victimâ non pudicâ.
 Mendacem feciſti Græciam,
 Cum Mars pugnavit in Venerem.

*Aodâ iudex & Dux ambidexter Eglon Ducem Moab
 ancipiti gladio ſuſtulit. Iud. 3.*

Prodiga tibi fuit natura donorum,
 quia utramque armavit manum pari robore.
 Nihil tibi poterat ſiniſtrum accidere,
 cui ſiniſtra non fuit.
 Ancipitem tibi fabricatus eſ gladium,
 Vt Victoria eſſet certa, non anceps.
 In Eglonem Regem adipe craſſum,

Subti-

subtilitate te mentis ornaſti.

Apud ipſa ſimulachra Deorum ſimulaſti fœdus,
Vt fœdiſſimum ferires veritatis hoſtem.

*Sangar bellator vomere pro gladio uſus 600 percuffit
hoſtium. — Jud. 3.*

Bellatôrne an arator fuiſti felicior?

Collegiſti uberem laudis ſegetem.

Non gladio pugnaſti, ſed vomere.

Ruſtica ſumpſiſti arma

ut urbanam excoleres gloriam.

Per aratrum factus eſt dignus,

quem commendaret poſteris fama,
ſtylo literis exaratis.

Feciſti, ne poſtea insolenter Roma jaçtaret,
proſciſſam à ſenatore tellurem,

Vomere laureato.

Obtuſus viſus eſt gladius Martis,

Cum vomerem exacuiſti tuum.

label Matrona Siſaram opprimeret.

Domus tibi, & campus, & capitolium fuit,

cùm imbellis ſemina paris Victorianæ.

Malleum accepſti pro gladio,

non modò ut ferires hoſtem,

ſed ut ſculperes tibi ſigna victrici.

Melius tu monſtra domuiſti ferro clavo.

quàm Alcides lignea clava.

Confixiſti tempora

quæ videlicet ille deſtinaverat lauro.

Vxor parâbat victori pyramidem, tu victo piram.

Lac

Lac propinaſti, ut eliceres ſanguinem.

Iephthes iudex & dux filiam pro victima offert.

Iud. 11.

Perſtringis heros aciem oculorum acie ferri,
ſive gladium intentas capiti hoſtis,
ſive ſeceſpitam cervicibus filiae,
æquè acerbus bellator, & Iudex.

Procurriſti celer in campum, ſed præceps ad vota,
Vt nullâ faceres moram pietati penè viſus es impius,
aſperius filiam maſtaſti: quàm hoſtem,
quia hanc à cæde victimæ more cremaſti.
Stupuit hoſtis ipſe atrocitate ſpectaculi.

Non tam doluit ſe vinci,
quàm pro ſe victo talem maſtari victimam.
Exardeſcere magis viſus es in aræ cinere,
quàm in campi pulvere,
Cum viciffet hoſtes, vincere voluiſti naturam.

Samſon iudex & Dux. Iud. 23.

Maſte heros, vel virtute, vel gloria,
quicum collatus Alcides imbecillis eſt, & imbellis.
Dignior es qui te leonis ſpolio jaſtes,
quia non numeraſti hunc inter labores,
nam interfeciſſe eum diceris quaſi hædum.
Vſus es in edomandis monſtris,
non roborea clava, ſed robore.
Non texiſti galea caput, ſed capitis comâ.
Non alii arcana commiſiſti, quàm feminæ,
Sed levior ille, quàm tuus capillus fuit. }
felicius verſatus es inter belluas.
Leo inſatiabilis alui tibi ceſſit in alvear.

Bellua

Bellua fortis penè liquefcere visa est in ceram.
pro spuma furentis nectar effluxit,
Inter aculeos apum.

Voluisti ænignate, aculeatus videri.
Sed leones vincere potuisti, non lupas.
Nec ante cœpisti ab hostibus vinci,
quàm victus à femina es.

Penè in tenebras mundus ruit,
cum tibi effossa sunt lumina.

Tandem qui maxilla una depasci visus es hostem,
quique non aliud agmen instituisti, quàm vulpium,
Vt ulcisceretur hostium fraudes,

Sol denique occidisti, sed sponte:
ut hosti sempiternam offunderes noctem.

Divinitus abstinere iussus es mero,
Vt sobrius perderes ebrios.

Coena iis tragicam cessit in scenam,
crater in urnam.

Epulum datum est solenne, sed funebre.
Rubuit Bacchus, etiam cruore.

In hostili acervo cada verum,
celsum tibi extruxisti mausoleum.

Amplexus es moriens columnas duas,
ut poneret fortitudini metas.

Hoc major visus es Alcide:

quod alii ejus transfiliere columnas, at nemo tuas:
quia nullus te æquavit heroum.

Plures exammasti efflans animam,
quàm vegetus vitâ.

Vnius mors multos coegit mori.

Et factis, & nomine præ te tulisti solem;
Sed futurorum simul prætulisti umbram.

Non

Non adeò explendesceres famâ,
nisi veri Numinis & luminis
fuisses umbra.

Samuel Propheta

Sacris litans, hostes profligat. 1. Reg.

Nulla vacat pietate pars tui,
qui divinitus promissus es nalciturus è sterili.
Divinus admissus arcanis adhuc puer & Tyro,
Nihil in tuos efficere potuit hostis,
te faciente ad aram pro tuis.
Magis ille timuit secespitam flaminis,
quàm gladium militis.
Vertisti nubes in pharetras, trisulcos ignes in jacula,
Simul & hostia conflagrabat, & hostis;
dum illa colligabatur ad aram,
captivus hic incidebat in vincula.
Quam dignus Imperatoris es nomine,
cui militavit æther!
Erexisti nobilem victoriæ titulum adjutorii lapidē,
scilicet lapideos dejeceras Deos.

David Rex & Propheta.

E caula evocatus ad regnum,
conjunxisti plectra cum sceptris,
Etiam dum pastoritiam tractabas arundinem,
digna Rhetorum gessisti calamo.
Prælusisti majoribus bellis, pugnando cum belluis,
Tametsi semel es victus,
Cum commisisti militem campo, ut tu fruereris otio
Quam altè tua te extulit virtus,
quæ superior fuit Gigante!

Exper

Expertus quippe est volubilem rerum rotam,
Cum tu fundam rotaſti.

Cum in triumpho giganteum caput tulifti,
Omneſuperaſti Capitoliſi pompam.

Sed imperator invidit militi laureato.

Ferro te non ſemel appetiit,
à quo parſa erat victoria, ſine militum ferro.
At tu efferatum Regem ob Mulierum cantum,
mollire tuo conatus es cantu:

hoſtilem vim mollibus eneruaſti nervis.

Lanceâ ille pugnavit bellicâ, tu arcu muſico,
ſed illius irritus iſtus fuit, efficax tuus.

Mirum dictu. Sanari non potuit vulnus, niſi arcu,
ſed qui ſonum eliceret, non ſanguinem.

In te Rex invidus libravit haſtam,
per quem fuerat liberatus ab hoſte.

æger vulnus intendit medico

Cariturus, ſi hic periret, medela.

Dum ſpoliandum te tradit hoſti,
ipſe tibi Rex cedit in ſpolium.

tameſi partem tantum abſtulifti veſtis,

Vt exueres eum feritate, non vitâ.

Purpuream ſcidifti chlamydem ferro,
muricis contentus cruore, non hoſtis:

Ideo dignus viſus qui regiam indueres purpuram.

*Ionathas Saulis filius, cum David amico veſtes mutat,
ut ſervet 1. Reg. 14.*

Cum invicem vos exuiſtis ambo,
nudi certare voluiſtis amando Athletarum more.
Et vincere glorioſum fuit, & vinci.

Novam

Novam amor aperuit scenam,
Cum Pastor regia circumdatur purpura,
 Regis filius melote :

ille sceptrum manu tractat, hic pedum.

Vt amor probaret se verum, finxit,
 cum alterum finxit in altero:
 non fefellit, quia ambos conflavit in unum.

Quanto fuisti robore,
 qui duplex uno tempore confecisti certamen,
 alterum cum amante amico,
 alterum cum parente hoste,
 inter amoris & odii tela strenue versatus!
 Bis subiisti aleam vitae,
 semel cum mel degustasti, iterum cum mellitu amico;
 sed superior fuit acerbitate paterna
 suavitas amicitiae.

Sed Sagittas amicus in primis laudavit tuam,
 Saucius videlicet in te amore.

*Abimelech sacerdos à Saule occisus, quod Davidi cibum
 & arma ministrasset. 1. Reg. 21.*

Plurimas Pontifex cecidisti victimas,
 tu quoque tandem mactatus in victimæ morem,
 pulchrior tuo cruore, quam pecudum.

Vitâ privatus ob datum præsidium vitæ.

Exarmato suffecisti arma, Goliathi gladium.
 Refixisti unum ex æde sacra belli tropæum,
 ut victor heros affigeret plura.

At tu impium pertulisti ferrum, quia obtuleras pium.
 Cum non auderent sacrum tuum caput.

Violare lictores, unus inventus est Tyranni Pastor.
 Nihil Palæstina indignius vidit,

quàm

quàm ingulatam à Pastore ovem.

Obededom Custos arca. 2. Reg. 2.

Hoc tua domus sacratior fuit & sanctior,
quòd nullos habuit Deos.

Et quod careret laribus, qui perderent herum.

Cum arca, & nectar contineret, & virgam,

Tu nectar expertus, ceteri virgam.

Iure tu adhibitus ad custodiam legum,

qui divina servabas jura.

Domus cessit in delubrum foci in aram.

*Abigail David cibum præbet, quem Nabal vir ejus
negaverat. 2. Reg. 25.*

Mutavit natura munerum vices,
in femina posuit, quod maxime virum decet,
consilium & prudentiam.

Non est ille veritus, vel Regem, vel vatem,
sed cum hujus providere noluit vitæ,
suum non prævidit exitium.

Cum superbo fastu regios sprevit fasces,
in se acuit secures.

Nempe negavit fruges, qui homo frugi non erat.
sed divinitus percussus, Abigail illustrioribus,
dignam tædis, & nuptiis fecit,
deinceps non famulo junctam; sed Regi.

Adhæsit vitis quercui ad coronas aptæ, non stipiti.

*Abisag Virgo David seni juncta, incorrupta mansit.
3. Reg. 1.*

Omnes undique carpat eloquentia flores,
Vt tibi debitam componat corollam.

Regi

Regi conjuncta qui frigescebat senio,
 quasi in media effloruisti bruma,
 Corporis illibato pudore.
 puncta es venustate, non Venere.
 Hoc exsplenduerunt illustrius tædæ,
 quod non arserunt.
 plus ad laudem luce valuere, quàm flammâ.
 Immotus pudor, quia creditus trementi, non timuit.

CAPVT VII.

Ex Emmanuele Thesauro

*Patricio Taurinensi Equite S. Crucis excerptæ
 quorundam elogiorum sententiæ.*

Adam Terræ filius.

Hic ille jaceo per quem omnes jacent,
 Nec orbis, nec posthumus fui,
 sed Patris expers.

Matrem habui, quæ me habet.

Cum omnia scirem, ut plura scirem, desipere cæpi.

*Virorum sapientissimus dementor à femina,
 quàm malesuada!*

*Beata silva dum fructus carpo silvam amitto,
 ex Rege agricola.*

Quia Numen non colui, terram colui.

*Vxor me immortalem peremit, uxorem ego,
 uterque omnes,*

Tum verè conjuges, cum uno jugo vincti.

Cain Adami filius.

Huc mala verba viator,

Perditorum Princeps tales possit inferias.

*Hic avarus agricola, felicitis frater Pastoris,
peiores fruges aris imponens, omnes amisit.*

Et ingratus Deo sator, ingrata sibi sata deprehendit.

Quod Abelis hostiis feliciter succedit invidens.

Ne itaq; fraterna victima litarent, victimā fecit fratrem.

Primus hic flagitiorum institor,

Mortem invenit, & invexit.

Horruit Mors expiandis sceleribus nata,

primus sibi aditus per innocentis jugulum frangi:

mirata primo se ictu magnam orbis partem orbasse.

At non impune tulit proditor.

Forum nactus silvam, testem mortuum,

Apparitorem umbram, carnificem culpam, judicem Deum.

Inani pavore territus, ac seipsum terrens,

Quia timenda non timuit, timet non timenda.

Urbe primus condidit; nec immerito.

ut qui campis securitatem depulerat,

Carcerem sibi moliretur.

Hunc tamen urbe sua exulantem,

Lamechus Nepos pro fera ferit,

Facili errore, ferarum similem.

Æquo igitur, & iniquo jure,

Malus à malo supplicium capit, quod dedit.

Et parricidio fratricidium expiatur,

Bis lugendum parentibus facinus,

cum committitur, & cum punitur.

Enoch Caini filius.

Irad Henochi filius, Vaviael Iradi fil.

Math u-

Mathusael Vaviaelis fil.

Tecum mihi res est diuine scriptor, Moses

*Quod gesta Henochi, Iradi, Vaviaelis, Mathusaelis,
de commentarijs eraseris.*

Sonas nimirum nomine, files vitam.

Quid nomina sine gestis? quod gesta sine nomina.

Perinde est carere gestis ac factis.

Fallor,

Suis coloribus singu'orum gesta pinguntur.

dum à Caino dicuntur sati.

Deformes sunt omnes, non diffformes,

Ecce do exemplari similes.

Narranda non erant facta, sed mutanda nomina.

Modestus proinde, non molestus Moses.

Ne vel aures loquendo, vel historiam silendo laderet,

Loquaci silentio,

Infanda gesta nec evulgarvit, nec tacuit.

Annorum etiam numerum consultó siluit:

Nihil enim vivunt, qui malè vivunt.

nec annos impij usurpant, sed perdunt.

No vo igitur invento supplicio

Scelestos ulciscitur, dum tacet scelera,

calamo pungit, dura expungit;

Totque capita obtruncat, quod truncat nomina.

Iacete igitur æternum digna Caino proles,

Pro latebra & sepulchro silentium dono.

Tubal Lamechi filius artis

Fabrilis repertor, ut Jubal Musicae.

Ex alia in aliam vocaris musicam viator.

Auras plectro demulsit Iubal,

Aures malleo Tubal obtundit,

Ille tibia repertor, hic gladij.

Virumque noris ab uno satum Lamecho

*Nam effeminatus ac ferus Pater,
titulum divisit heredibus.*

*Hinc alter effeminatur ad cantum,
alter efferatur ad arma.*

Dubitas de magistro?

Cerne tam diræ artis rudimenta.

Dices tam bonum ingenium, à malo genio.

O dira vitæ fastidia!

*Brevem vitam fecit natura,
brevissimam culpa, ars nullam.*

Inventus est Caini Nepos qui Caino invidiam decerneret

Ille mortem vocavit, hic alas addit:

Ille in campum duxit, hic armat;

Ille fecit, ut mortalis mori possit;

Hic, ut nemo vivus, securus vivat;

Ille unum occidit: hic quantos!

Quoties quisque ferro cadet, in hunc clamabo:

Ferreus erat, qui ferrum reperit.

*At malo tuo malam artem exerces Tubal,
ferrum cudis, ferro cades.*

Parricidam fecisti Patrem,

Caderis à Patre.

Lothi Uxor, & hujus Metamorphosis.

*Quam stupe mulierem statuam
tanto artificio fictam, artifice caruit.*

Genita fuit, & sine scalpello sculpta

Et quod impensius mirere,

Olim spirabilis & locuta.

Brevi. femina fuit:

Dicerem, est, nisi prodigium videretur,
feminam esse & tacere.

Gorgonium vidisse illam putas, aut Ciconū bibisse fonte?

Erras, seipsa finxit:

Nam contra divinum præsriptum
dum patriam spectat, se amisit.

Sola igitur mortaliū, nec imaginis egens, nec sepulcri,

Ipsa suæ stupiditatis imago in semita haret,

& in statua sua tumultatur.

Licet igitur inter Metamorphoses numerare

feminam ex verâ fictam;

imò nunc veram, quia fictam,

Nam quid in feminis videas nisi fictum?

Itaque mentiri solita seipsam mentitur.

Mortua vivam simulat, vel viva mortuam.

Magis mirere,

quod insulsa falsum migravit in lapidem,

in sale mortua, quo viva carebat.

Sic solent femina, sapiunt cum pereunt.

Ah fuge hunc salem si sapis, viator.

Ioseph Jacobi filius

Dulces Rachelis primitiæ Ioseph,

ut primus evadat, undecimus nascitur.

Egregium aliquid meditante natura,

quæ tot exemplaria delineavit, ut unum absolveret.

Paterna virtuti, materna pulchritudini compar,

Vt impares fratrum mores de suo typo corrigeret.

In sopore vigil,

pingente somno futura dignitatis expressit imaginem

Sed periculosa res est eminere.

Per cognatum livorem

Vivus humatur, exhumatus divenditur.

*Hic Domino, quàm Domina obsequentior,
Servili compede, quàm heriti complexu constringi,
Carcerem subire maluit, quàm mereri.*

Aaron Mosis frater

Adeste Prasules paucis vos moneo,

Cecidi, nemo fidat, convulsi, nemo diffidat.

*Ego Pontificum Princeps, & Principum Pontifex,
Mosis frater imò pars fratris sui,*

Nam quo alteruter carebat ab alterutro sumpsit.

Illi ego linguam, ille mihi manum suffecit.

Vni omnia nunquam concessa.

Sed ego nimio indulgentior

Vulgo Deum Deo meliorem flagitanti Daemonem dedi.

In aurium auro flammis domito monstrum conflavi,

Vt aurium dolore oculi resipiscerent.

*At nimis imperitè aureum forma vi, si coli volebam,
cum aurū colatur vel informe, & numus pro Numine sit.*

Materia pretio vilem addidi jumenti speciem.

ut Numen darem colentibus simile.

Sic circa vitulum vitulantur lascivi,

Et pastores ducuntur à pecudè.

Itaq; in elemento eodè, Deum Moses, ego Daemonè reperi.

At nemini suum artificium pluris stetit.

Levius authorem torsit Phalaridis Taurus,

quàm meus me vitulus.

Nam semel ille genuit, ego semper,

Finem ludicri luctus excepit

Dum Vulcano redonatus est vitulus,

Et flamma scelus delet, quod fecit.

*Tū verso in medelā veneno, Idoli cineres in aquis sorbuit,
Vt Bacchi facinus eluerent Lympha.*

Sampson ex Dan.

Adeste iuvenes quibus robur & cupido.

*De vobis utriusque ideam Sampsonem,
Alcidis coetaneum, Alcidi similem robusto & forti,
Mox cupidinis mancipium cupidini simile cæco & nudo.*

Hic de sterili germinat,

Quo miraculo vel Iacob, vel Esau nascitur, nihil simile.

Ad hostium caedes consecratus,

Odia Philistæorum ab amoribus Philistæarum incipit.

Vt Marti facem subiceret Cupido.

Meretricula illaqueatus amplexibus,

Philistinis destinatur ad prædam.

Sagacissimus quesitor est femina.

*blandè torquendo verū extorquet, tergiversari difficile est.
cum apparitor Cupido faces admovet.*

Qui Leones superaverat, à Lupa sternitur. (tur.

*Coactis undiq; insidijs sectæ crine, enervis in nervū mitti-
& oculis orbatur, quos in aliena fronte perdidit.*

Sic ex Alcida Oedi, us fruges terendo conteritur.

hoc tantum felix, quod se miserum non vidit.

Redijt tandē ad Sampsonē virtus, cū Sampson ad Numen.

In Veneris templo Cyclopem ludere iussus, nec larvā egens

Labefactis columnis templum impellit,

Et spectaculum perimit spectatores.

Sic sua inter trophæa moritur Sampson

Odijs felicior, quàm amoribus.

Salomon

Triforme hoc monstrum

Humano capite, femineo pectore, ferina cauda,

Scyllam putas? falleris. Salomon est.

Prudens puer, effeminatus vir, ferus senex.

Hoc puero, nemo sapientior.

Vnus mortalium omnia scivit, nihil didicit.

Venit ad iuvenem prudentia, quæ juvenes fugit.

Sui secura apud pudicum, cui candor pro canicie.

Quod magis mirere ad dormientem venit,

Musarum ductore somno, qui Musas fugat.

*Itaque per occlusas fores, oculos, ingressa est sapientia,
vel hoc indicio cœlestis.*

Nec venit indotata,

Sceptro manum porrexit Salomon, cum ceteri ferula,

Ut dubites, uter utri plus contulerit:

Nam per sapientiâ regnavit puer, per puerum sapientia.

Prima imperantis cura fuit Patris sepulchrum

Ut Patrem æterna verit tumultando.

Ex Rege Sacerdos templum dicavit;

Mundum voces, non templum,

Spatiis tripertitum, plagis quadrifidum

Annis totidem, quot mundus solibus absolutum.

Merito igitur undecunque delata opes,

Ut mundus mundum ornaret.

Regiam & tribunal, gemmâ & ostro consternit,

Ne venalis speretur iustitia, quæ opes calcat.

Atque ut profugam revocet Astræam

Aureos mores in aurea domo restituit.

Sed nescias utrum magis mireris,

Senium in infante, an infantiam in sene,

Tanta causa dementia libido.

Ut non immerito Venerem vocarint Luciferum,

Cum alterum coluerit in altero,

Secuta, ut solet Venerem, feritas,

Nam nimia liberalitas rapinis alitur.

Ergo regni opibus in Gynæceo profligatis,
 per gravissima tributa amicos onerat, ut amicas ornet.
 Quin & per magicas artes aurum scrutatus,
 Feralis aruscator vectigales Damonas fecit,
 & Plutum quarit apud Plutonem.
 Tot inter flagitia pacem amisit Pacificus,
 Rebellante Ieroboamo tributorum quaestore
 Per Mammonæ ministros, Mammonæ cultor affligitur
 Donec divino Numine afflatus Achias
 suum pallium & Salomonis regnum divisit.
 Sic obiit insanus sapiens,
 Hebraorum decus & dedecus,
 Inter opes inops, sterilis inter conjugia
 Unico de tot mille thalamis suscepto filio.
 Nam nihil Veneri nocentius, quam Venus.

Joan. Baptista D. V. ex Consobrina
nepos.

Hoc Numinis præcone nemo major, nemo minor
 Prophetarum postremus, Martyrum primus.
 Solis lucifer. Luciferi Vesper,
 Messia magnitudinem ex suâ imagine expressit.
 Imò Messia mystes, & Christi Christus,
 Mundi lustratorem lustrali aqua sancivit,
 Ambigente Iordane lavaret, an lavaretur?
 Nobilis fluvijs cœlesti Eridano minimè invidus.
 Nam ille in cœlum translatus, huic cœlum delatum.
 Hem quantus & quantulus fuit?
 Tantam sanctitatem ad nihilum redegit,
 Cum se neminem dixit.
 Hoc præcone nemo taciturnior, nemo vocalior.
 Vix conceptus silentium patri indixit.

*Vix formatus Deum hospitem nutibus excepit
Vix utero egressus, solitudinem ingressus,*

Hirtus, jejunus, vigil,

*Cum angelis angelus, mutus cum mutis vivens
quod loqueretur tacendo didicit.*

Nemo diutius infans fuit, nemo altius fatus.

In deserto disertus, & jam nihil nisi vox.

Rudes instruxit, avios reduxit,

peccantes increpuit, Reges terruit,

Trunco etiam capite clamosus.

At at procumbe viator, Præco siluit, Messias adest.

*Maria Virgo Joachimi filia, Christi Mater,
in Statua adumbrata.*

Lauretana hæc statua Luca scalpellum sensit.

Vtinam vitæ quoque simulacrum calamo edidisset,

Sed de scriptore sculptor, pro vera effigie ligneam dedit.

Figmentum hoc supplevit Evangelium,

Facundus codex est caudex.

A qui diu secum cogitabundus artifex

Animi ideam ligno impressit.

Audi mysteria, & mirare

Primum, Cedri regia arboris trunco excisa effigies

Nobilitatem refert.

Qua unde viginti luxuriosa Regibus, Virginem tulis

Tanti generis non tam stirpem, quam stipitem.

Præterea exarescente materia sculpitur,

Nam sterili Matri ingenita est Virgo.

Quid enim mortua ex Venere gigneretur nisi Virgineum?

Nullum in hoc typo peccatum culpes

nullum in prototypo

Nam sola Maria Adami lutum non oluit.

Iam si templo imago, imagini templum dicatum

Templum

Templis etiam colenda Maria, templum coluit.

Cum trimula castis Aris admota,

Ipsa Deo, ipsi Deus virginem florem seruauit.

Munusque impetrauit afferendo.

At quot febrili materis nubilis adhaeret forma,

Speciosum cum fabro connubium refert,

Imò in conjugio calibatum,

nam si statua nuberet, sic nuberet.

Cernis eodem trunco exsculptam cum filio Matrem,

Cum Matre filium, gemino & uno corpore;

Vt dubites, utrum ex alio nascatur?

Habes prodigium illud maximum,

Cum Deo genita Deum genuit,

No uoque reciproca cognationis vinculo,

Dei filia, filij sponsa, sponsi Domina, Domini Ancilla,

Celestia humanis, humana coelestibus compaginauit.

Sed heu brevis voluptas? unde ut Christi fera imago.

Infantem gremio stringit, atque scalpenti porrigit.

Sic filium Simonis gladio scalpendum obtulit mater &c.

Quæris diuino ut amore flagrauerit? habes colorẽ ex co-

Fulginosum hoc lignum amoris torrem ostendit. (lore.)

Silentium quæris? statuam taciturnam interrogo

Verecundiam? nil suis oculis amplius indulsit,

quam statua suis.

Quæris cur discriminatis, ut in funere, crinibus

dolentem dolauit opifex, sed erectam?

Certè sic stetit juxta crucem cruce altior & solidior.

Callidè igitur femineam statuam sculpsit Lucas.

Nam filij mortem, ut femina sensit, ut statua tulit.

Quid? ultima ejus fata nil argutius exprimit,

Quam incorrupta è cedro statua.

Examinati, sed incorrupti corporis typus.

*Æterna hac sanctio; ut omnia pereant etiam immerentia:
 Damnata, quia nata.*

Sola Deipara perit, non putruit & in scrobe refloruit..

JESUS Christus Dei ac Virg. fil.

Sistimur, ô tandem tibi clementissime assertor,

Sacri voluminis alpha & omega.:

Non longius vagaturi te contracto.

Quo enim procedat, qui te accedit ultimam rerum metã?

Tu a viti generis meta

Matris annos in proavis numeraturus,

Trium & 60. patriarcharum stemma claudis,

Tu antiquorum antiquissimus, novissimorum novissimus,

Majoribus major, posterior posteris,

Se visti nobilitatem tuam & messuisti,

Verè tuam, quia à te fluxit in te rediit..

Tu divinorum operum meta

Ex Deo homo, ex virguncula Deus,

Quod unum deerat universitati miraculum exple visti..

Tu temporum meta

Summo solstitio, nocte media, anno extremo natus.

*Solis fugam umbrarum incrementa, anni lapsum
 inhibuisti &c..*

S. Joseph Jacobi filius Virginis sponfus..

Senis hujus magnitudinem tergemino metire titulo..

Vir Mariæ fuit,

Solus nimirum toto orbe selectus

Viragini vir, Virgini Virgo,

Fortunatum conjugium cui dexter ales angelus

Divinitas pronuba, flammeum flamen, Dos verbum..

Vnica hac Hymenæitæ da fumo caruit.

Virgineo candore non denigrato..

Iugalis

Iugalia hac vincla nihil strinxere, prater animos.

Nec ultra amorem iuere amantium vota.

Nec novum Iosepho Domina nolle misceri.

Dubito nuptialem coelibatum, an coelibes nuptias vocem?

Nam sponsa contubernio sponsi Virginitas geminatur..

Novoque miraculo forma pudicitiae suffragatur..

Denique sic palma nubunt.

Hinc alter ille majorque Titulus,

Pater Jesu fuit.

Quippe natura patruus, conjugio vitricus, officio Pater..

Privignum Numen educavit, erudiit, aluit.

Et vitam si non dedit, servavit.

O gratas educationis vices!

Ille servat, hic servit, & altorem suum alumnus alit..

Orant alii Numen, hic cogit.

Nam Patris vota, imperia sunt.

Adjice postremum titulum,

Filius Davidis fruit, & faber..

Quis credat?

Regia Davidis linea in materiario finitur,

Nova nimirum nobilitatis fabro,

Nam retrograda generis claritas

à Deo in fabrum, à fabro in Regis avos refunditur.

O nexa Providentiae opera!

Regalis Genealogiae princeps Adam, postremus Ioseph:

Ille agricola, hic faber:

nam lignum, peccati materiam, ille servit, hic secuit.

Haud alienum à Christi Patre ministerium.

Quid enim Deus nisi faber,

Tornare orbem, inspicare montes, dolare campos,

Excidere homines, fabrilia sunt.

Verè ut dicas fabrum Deum, & fabri filium.

*Respondent vero morienti Christo hi natales:
 Ut inter eandem artem viveret & occumberet.
 Malleus, forfex, terebra, clavi, ligna,
 Vita ministeria, mortis instrumenta fuere.
 Eademque domestica arte & cuna dolantur & cruce.
 Sua igitur neci nascendo præludit,
 Dum ex fabro nascitur.*

*His priscis Heroibus idem Thesaurus pramiserat aliorum
 Principum, ac Sanctorum, alio in opusculo, mitior
 aliquanto stylo exarata elogia, ex quibus hæc deliba-
 re visum est.*

S. Athanasius Alexandrinus.

*Athanasij virtus senilis in puero,
 puerile nihil unquam habuit, præter ætatem.
 Nescias, an plus didicerit, an plura docuerit,
 Veritatis amantiorem, quàm quietis.
 Æquè infensus Ario, ac Arius Christo,
 In omnibus ab eodem dissentiens, in hoc uno consensit,
 quòd uterque Athanasium nollet Episcopum.
 Viroque tamen inuito coactus ad insulas,
 quia satis amari non poterat, incurrit in odia,
 ab hospitibus delatus ad hostes.
 Nunquàm non agnitus, innocens sæpe damnatus, ut nocens,
 Sedem mutare maluit, quàm syllabam.*

S. Joannes Chrysostomus.

*Joannes eloquentiâ aureus, tolerantia ferreus,
 Pretiosior fortasse quod ferreus, quàm aureus.
 Silvescere metuens secessit in silvas,
 exuturus inter feras,*

Siquid.

Siquid ferinum induisset inter homines.

*Alienis clarus in oculis, obscurus in suis,
Urbes dum fugeret, urbes in eremum abstraxit.*

*In hoc uno cum virtute rixatus, quod latebras impediret,
Se uno dolente revocatus in patriam.*

Felicem se non reputans, nisi cum miserorū causas ageres.

*Perditos nec tolerare potuit, nec corrigere:
ideo hostis habitus, quia dissimilis.*

Semel iterumque à barbaris pulsus ad barbaros.

Semper patriam invenit in exilio.

*Vir in omnibus aureus,
nisi quod avaris placere non potuit.*

S. Gregorius Thaumaturgus.

Sub frigido celo natus est, ut illud accenderet.

Ab hostibus male pressus.

Magis mirandus quod ulcisci nollet, quam quod posset.

Scopulos per inane circumagens,

Difficilius moveri saepe mentes, quam montes expertus est.

Æquè prodigia loquebatur, ac faciebat.

*Multa in mundo cum fecisset admiranda,
nihil seipso mirabilius facere potuit.*

Ita sibi vacabat ac si ceteros negligeret,

ita alijs, ac si se ipse negligeret.

Suarum virtute notus, notiori sua.

Nunquam mortalis, reditus, nisi cum visus est mors.

S. Gregor. Nazianzenus.

Alienis facundus in laudibus, mutus in suis.

Prodesse voluit omnibus, nulli praeesse, quàm sibi.

Urbes deferere maluit, quàm invidiarum turbis implere.

Cum jam sui unus colonus vellet esse,

Secessit in campos.

Debitam

Debitam meritis sedem,
 cum non haberet in terris, invenit in cælo.
 æquè appetitus cum esse desineret,
 ac fuerat, antequam esset.

S. Polycarpus.

Virtutis quam collegit, ex omnibus fecit epitomen.
 In hoc mirandus, quòd ita omnes expresserit,
 ut dum viveret, neminem eorum periisse putares.
 Tyrannum non metuens, nisi cum mitior videretur.
 Vitam suam moriens clariorem in flamma fecit,
 quam sanguine largiter irroravit, ne deficeret.
 Denique injurias beneficijs ultus est.

S. Ambrosius.

Nulli non intimus omnium sensit incommoda
 In hoc verendus, quòd contemneret neminem,
 in hoc timendus, quòd neminem formidaret.
 Christi causam ut pressam erigeret, pressus sæpe est.
 Facundiâ hostes deterruit,
 Constantiâ fregit,
 Disertissimus etiam, cum taceret.

S. Augustinus.

Peccata sua dum fassus est, virtutem fecit,
 Vera gaudia auspicatus dolendo est.
 Ematris oculis lacrymas transtulit in suos.
 Denique scribenda fecit, qui facienda scripsit.

S. Martinus.

Chlamydis parte totum sibi emit empyreum,
 non magis admirandus quod chlamydem divideret,
 quàm quod militia pietatem connecteret,
 Illustravit virtute prodigia, prodigijs virtutem.
 Omnes amavit præter se unum,

Nullum

*Nullum non reueritus, nisi quod seipsum contemneret,
Charum illi calum, charus ille calo.*

*Latrones dum stricto ferro rogant, an timeret?
Ridet ille, & se nunquam minus timuisse, ait,
sperasse enim semper majori in discrimine
Deus propius adfuturum.*

*Demum Martinus illos, cum aurum cuperent,
totos aureos fecit.*

*Fassique sunt nulli unquam pecunias exposcenti,
Ita bene verba data esse.*

S. Hilarius.

*Quam vitam semel accepit in Gallia,
Gallia non reddidit semel.
Nunquam visus hilarior,
quam cum Deum nuptijs filia sibi fecisset affinem.
Relegatus in Phrygiam
novum solem ab oriente in occidentem duxit,
quod hostes minarentur, appetens,
quod pollicebantur, contemnens.
Vicisse se pro veritate non putavit,
quod non occubuisse in pugna.*

S. Apollonius Martyr.

*Cecis animum prius, dein oculos aperuit.
Senes bene mori, pueros bene vivere docuit.
Pulsus ignes innoxios transijt,
Eam expertus in igne clementiam, quam omnes in ipso,
Æquè se fortem exhibuit, ac Nero ferum.
Mari commissus,
Ut in omni elemento suum robur exprimeret.
Tolerare malos, non tollere potuit;
tollere illum, non tolerare mali.*

S. Tho.

S. Thomas Cantuariensis.

Natus cum igne in eadem domo
unde prope Londinum conflagrat,
ut nec frigidus, nec obscurus esse posset.

Tam demum in aula illustris,
ut ab oculis invidorum tolerari non posset.
Iam demum omnibus gravis, quod levis esse non posset.

Nunquam memor injuriæ, nisi ut condonaret.
Corpori suo ea intulit damna, quæ vix tyrannus
inferre voluisset.

Exilium sæpe permutans, animum nunquam.
Revocatus in patriam, ut periret,
sed ad aras, pro aris.

S. Carolus Borromæus.

Natus cum novo lumine,
Se tenebrarum non esse filium, vel nascendo probavit.
Infra probitatem nil habuit literis charius.

Pio IV affinitate charus, virtute charior.
à quo Purpuratis adscriptus.
Iure dubites, an majorem dignitati contulerit,
an à dignitate retulerit dignitatem.

Ut patriam virtuti redderet, patriæ redditus,
Virtutum semina voce manuque jacens,
Sudore ac lacrymis alluens.

Dignam laboribus messem obtinuit,

Dignam messe mercedem,

Nescias an omnium pater, an servus?

Carolus Emmanuel Dux Sabaudia.

Diu post obitum desiderabatur, qui desiderari coepit
antequam nasci.

Illum quippe infecunda jam Mater votivum suscepit,
ut Principum prodigium prodigio nasceretur.

Alterius gremio gerebatur, & populos gerebat alis.

Si Mars Minerva nuberet, tales nascerentur.

Solent amorum tædæ armorum tædium adferre,

at ille amorem Marti initiavit.

èo metuendus omnibus, quod neminem metuebat.

Bella cum magnis regibus

*imparibus armis semper concepit, paribus semper
conditionibus confecit.*

Nunquã victus nisi proditione, nunquã victor nisi virtute,

Nec ingenium oppressit galea:

nam æquè ingenij, ac ferri acie bonus,

Sapientibus apollineam, militibus martiã præripuit laurũ

Virtutes quæ in alijs fuerunt singulæ.

in uno Carolo sunt singulares.

Sæpe læsus, semper lætus.

docuit nil contra fortitudinem posse fortunam.

Dein dextram Casari datam, ut servaret,

sinistris armis circumdatus, occubuit.

Tum gladiatorios velut ludos præbente fato,

Gemini Martis asseda, Collaltus, & Spinola,

ad Caroli inferias, pro victimâ ceciderunt.

**Hæc ex autoribus supradictis accipe , si non ubique
iisdem annumeratis verbis, aut syllabis , (quod ob
plura omissa , connexionem aliqua indigerent) at
certè rebus sententiisque , quibus ad tuum com-
modum, & Dei honorem fluere.**

CAPVT VIII.

**Tria Elogia ex Aloyfio Iuglari Soc. Iesu,
de Christo Iesu, Deo-homine.**

Quia paucule restabant columna , ex Elogijs Iuglaris
in

in eodem scriptonis genere versato tria subnectere placuit, ut & illius scriptoris gustum aliquem hinc possit desumere.

EL OG I V M I.

Christus Iesus Dei Filius ab aeterno.

Amicus silentij Deus est ;
 Semel in totâ Æternitate loquutus
 Vno omnia dicit in Verbo.
 Primâ sui fœcunditate facundus ,
 Ipsâ sui conceptione fit parens.
 Usque adeò in Dei filio
 Nativitatem Conceptio non præcedit,
 Cui ipsum Concipi, Nasci est.
 Ita Patris fœcunditatem exhaustiens,
 Ut illi Fratrem dare non possit ,
 Vnus cum sit ,
 Numeri damnum compensat.
 Ipsa sui Apprehensione Comprehensio,
 Ipsa Intellectione Loquutio,
 Sapientia sine litteris,
 Imago sine lineamentis,
 Cum prodierit ante Luciferum ,
 Adhuc in splendoribus natus est.
 Citra dissidium oppositus Patri,
 Totâ ab eodem acceptâ Substantiâ emancipatus ,
 Adhuc habet omnia cum illo communia.
 Abavos, Proavosque ne quære.
 Illi tota nobilitas Pater est.
 Antiquissimus genere majores non habet ;
 Adeò esse vera nobilitas
 Sine majoribus potest.
 Nunquam morituri hæres æternus ;

Via-

Viarum Domini initium idem, & finis;
Adhuc nasci non cessans tot annos natus,
Quia semper Vivens est, semper spirat.

Mens, & Brachium Domini,
Cum omne in illo sit robur, à Dextris est.

Sui Speculator, & Speculum
Radios, dum accipit, reddens.

Non minus ideo Patre contentus,

Quia avidus Matris.

Quam nascendo non potuit,

Renascendo quæfivit.

Apage hinc, Ari, cum tuis;

Grammaticus enim ut sis,

Hoc nimis Anomalum Verbum est,

Omni Præfens, & Infinitum in tempore:

Cum nullis regatur casibus

Nullius esse ordinis potest.

ELOGIVM II.

A cæli caduceatore ejus nunciatur adventus. Lucæ. i.

Mensis idem & terris bellorum,

Et Cælo fœderum est.

Martio nomen Martis adimite,

Ex quo finem ejus

Nostræ Pacis initia consecrarunt.

Deputentur Aprili Dies,

Quibus tam ingens facta Cælorum apertio est.

Virga Iesse,

Vel in Miraculis naturam observans,

Datura fructum in hieme

Florem concepit in vere.

Vbi facta dierum, & noctium æqualitas fuit,

In terram usque redundavit.

Ex cæli æquitate Iustitia.

Ita diebus iisdem,

Et unus Sol in Ariete,

Et alius in Agno est.

Fortitudo Dei

Missa Deo quærere capacitatem patiendi,

Quia ad perditos venerat,

Legationem incipit à Salute.

Plenam gratia profitetur,

Et adhuc in ea Immensitati postulat locum;

Vsque adeo penetrabilis cum gratia Deus est.

Quanta potentia fæminæ,

Quæ mundum ea ipsa voce refecerit,

Qua olim est factus?

Quanta claritas,

Cui vel tanta lux obumbraret?

Prævenerat Legatum suum Deus;

Erat jam in Virgine Dominus,

In quam admitti filius postulabat.

Vix igitur humanissimo emisso

Divinissimum admissum in utero Verbum est.

Parendi studio merita virtutem pariendi,

Fœcunditatem Virginitati non prætulit,

Sed adjunxit.

Se tunc potissimum sui Dominam probans,

Cum Dei prædicaret ancillam,

Regum Regi, Vt servus esse pateretur,

Præivit exemplo.

Impetrata facultate mœroris latior Deus,

Nostra provehens, & sua non minuens,

In prædto mortis æternam seminat vitam.

Non ideo minus Nobilis, quia Homo novus,

Exclu-

Exclufos à cælo miferans Inclufus in utero,
 Dilatare Charitatem didicit ex anguftijs.
 Sperate mitiorem Iudicem Rei;
 Cœpit aliquid habere, cui timeat.
 Inhumanus efle non poffit,
 Qui tenaciffimo glutino humanitati conjunctus,
 Separabilis jam ab illa non eft.

ELOGIVM III.

Nafcitur in Bethlehem Iudæ. Luc. cap. 2.
 Dirigitte viam veftram mortales,
 Factus Deus Viator eft,
 Recta incedentibus occurrit in via,
 Frumentum Electorum maturum in palea,
 Quia in terram bonam ceciderat
 Non expectavit Æftatem;
 Quamvis æftas credi potuerit,
 Sole inter Taurum, & Virginem ftabulante.
 Protrato Deo, & in Carne captivo
 Deditionem cogitat cælum,
 Et Militiam jam non utilem bello,
 Fecialem deftinat Paci.
 Daturus de fe ipfo convivium homini,
 In Civitate Panis,
 Opfonia ne deeffent, factus eft Caro;
 Et qui ignem venerat miffurus in terras
 Aptam concipiendæ flammæ materiem quærens,
 Descendit in fœnum;
 Ita Deus novam planè Metaphoram fecit in Verbo,
 Quod à propria ede fua eò tranftulit,
 Vbi locus ei non erat.
 Primus, qui cum bene ageret lucem odiffet,

Quia

Quia dici non poterat in lucem editus,
 Natus in nocte,
 Cum non haberet unde tegeretur,
 Detectus non est.

Personatus ideo, quia nudus.
 Inter feras cicures medius,
 In nocte media,
 Locum Virtutis, & moriens occupavit,
 Et nascens.

Fœcunditatem à Virgine
 Sterilitas omnis edidicit;
 Flevere oleum scopuli,
 Opobalsamum quercus;
 Atque ita ab eodem solstitio
 Lux, & accrescere cœpit hominibus,
 Et diebus.

Pastores Christus primas sibi oves elegit;
 Decuit inter hos Agnum nasci,
 Et natum ab his primum agnosci.
 Discite assuetudo quid possit;
 Quando Deus ipse
 Humanitatis assidue frequentans actus,
 Tandem habitu inventus ut homo.
 Ita, in Deo etiam, assuetudo
 Facta altera natura est.

His concludo, & si plura ex his delectent autoribus, ad eosdem remitto. Mihi hac sufficere in presenti opere ad instructionem visa sunt. Quæ de familiaris sermonis argutijs reliqua sunt, singulari in opere aliquantò locupletius offerre earum studiosis placuit. Modo his frui, ad Dei honorem, & vale.

F I N I S.

Indiculus in sententias Epigramma- tum maximè memorabiles, & He- roum elogia.

A

A Aronis elogium	301. & 320.
Abelis elogium	289.
Abigail elogium	314.
Abisag Virginis elog.	314.
Abimelech elog.	313.
Abrahami elog.	292.
Adami elog.	287 & 315.
Adolescentes laudati. 92. & 132. si tamen casti	180.
Adulator	39. & 91. & 92. & 114. & 138.
Æger pius	169.
Ænigmaticæ inscriptiones	212.
Ætas in moribus deterior	107.
Amicus ollaris 114. & 147. flexilis 128. fictus 141.	
verus 165.	
Amicitia reciproca fit 138. communia habet o-	
mnia 145	
Amor multiformis 29. fæda tegit. 36. sui cæcus	
est. 37. & 66. & 101. & 141. servit 37. lacrymas	
parit 71. ex aspectu 73. Deum depreffit 74. mi-	
nimè cæcus est 74. inlanit 71. inter conjuges	
rarus 40. ignis est 89. ad suspendium adigit 95.	
inconstans. 100. turpis in fine amarus 112. in-	
ter paucos est 138.	
S. Ambrosii elogium	331.
Angeli intuitu capta.	51.
Aodd elogium	307.
Asinus loquens 100. Christi vector 106. rudens	106.

INDEX

S. Apollonii elogium	331
Astrologi mors felix	77.
S. Athanasii elogium	328.
Ayarus in morte miser 42. nulli utilis § 8. inter o- pes inops 70. famet 72. Deum negligit 87. ap- petens 102. & 103. & 104. & 127. & 129. Nun- quam fatis habet 140. & 146. & 148.	
S. Augustini elogium	330.
Aula magnifica 106. facile suos præcipitat 118. in illa adulatorum emergunt 125.	

B

B Arbara rafa 180. integra	181.
Bellum omnes premit 61. diuturnum hoc æ- vo 106. Schola mortis 141. & 181.	
Benefacere vivis mortuisque	39.
Benevolentia spreta offendit	56.

C

C Æcus Homerus 39. S. Lucia 129. S. Genovefæ mater 157.	
Calvus nequam 67. & 73. & 77. & 78. & 91.	
Calumnia negligenda	28.
Canonicus malè vivens 66. plurium Canonicatu- um avidus 99	
S. Caroli Borromæi elogium	332.
Caroli Ducis Sabaudiaë elog.	332.
Castus sororem averfatur	37.
Caupo aquam vino miscens	146.
Causæ bene explicandæ	54.
Causidicus corruptus 25. ungi debet 112. protra- ctor causarum <i>ib.</i> & 147.	
Christus nudus 32. & 85. ejus dolor nostrum gau- dium 37. & 47. nobis omnia est 42. vulnera ejus sanant 43. & 58. è Virgine natus 47. & 115. &	

I N D E X.

177. & 189. &c. omnia & nullus 48. pax nostra
 49. salus nostra 51. nativitas & mors dispar 52.
 poenas nostras subit 62. contemptus 69. & 134.
 orator in cunis 89. puer graciosus 93. mirus
 119. in stabulo 109. plus diis præstat 108. mi-
 sericos 133. crucem ferens 157. fel bibens *ib.*
 spinis coronatus 163. & 166. & 174. consputus
 173. passus 164. agnus 175. & 178. Cæ-
 ditur in faciem 179. flagellatur *ib.* & 182. mo-
 ritur sole obscurato 168. & 173. Elogia Christi
 326. & 334. &c.

Chymicus omnia consumens	113. & 132.
Cibus moderatus sit	111
Claudi	147. & 166
Claves D. Petri opes servant	113
Confessio D. Augustini gloriosa	59
Conjugium disparium 173. vide <i>uxor & discordia.</i>	
Constans in omni sorte	37
Contentiosus 94. vide <i>discordias</i>	
Contrarii	38
Contradictio grata	66
Convitium improbi laus est	46
Crux levis 45. mortem preffit 51. ultro quæsitæ 73. & 84. & 101. ubique est 179. Diabolum pellit 140.	
Cura hominis 50. & 53. nimis exquisita 57. mor- bum parit 61.	
Curiosus	100

D

Davidis elogium	313
Debitor multorum	123. & 124
Decimæ	146
Degener	67
(o) 2	Dia

I N D E X.

Diabolus in porci specie 129. vitandus 132. extinguit lumen 169.

Deus non visus videt 28. Visus Simoni & Moyse 113. & 114

Discordia 139. Viri & uxoris 110. mulierum 181.

Dives probus 106. paupere egentior 107. nunquam satis habet 114. & 183.

Divitiæ magni fiunt § 1. malè collocatæ à moriente 77. Anum commendant 97. eloquentes sunt 130. malæ 132. sine his nil agitur 132. & 139. amorem conciliant. 140. animum occupant 157.

Dolor ex morte Christi 66

Domus multæ frustra 26

Dona non pereunt 26. ex donante æstimanda 39. non gratuita 41. & 181 hamata 70. rara hoc tempore 93. & 141. & 147. & 148. & 179. nihil pro dono 123. vile donum 127.

Dux belli fortis 107. spretus 165.

E.

Ebrius 180. sepultus in dolio. *ib.* vitiosus 182. vide *potator.*

Effrons juvenis 110

Emenda quæ solvere potes 26

Enoch elogium 290

Epulo Evangelicus variè descriptus *part. 1. à pag. 24. per totum.*

Epigramma sit api simile 173. parum acutum 187.

Epitaphia diversa. 205. &c.

Evæ elogium 288

Everfio Germaniæ 147. Eucharistia 174

Exemplo Ducis sitim ferre 39

Exul fortis 89. & 118. exulare ab inferis gratum

I N D E X.

F.

- Famæ bonæ cupiditas 40
 Fame divites egent 37. fames pallere facit 61. satisfacit pro gula 73.
 Felicitas vertitur 42. felices premendi 46
 Fides multa & nulla 28. & 124. & 139. & 183. non creditur multum credenti 36. fides una 101. certa est ut spes incerta 113.
 Fiscus rapax 102. æquor est 112.
 Formam cibus alit 61. fragilis est 111. Veneris fax 180
 Formosæ latent rarò 71. & 85
 Fortis Scævola 117
 Fortuna varia 45. mediocris optima 58. nulli dat satis 65. indeclinabilis 178.
 Fucatus 129. & 167. detegitur 169.
 Fur rudis captus 65. ingratus hospiti 83. suspensus 147. & 148. miles 169.

G.

- Gelu declinatum 185
 Gloria in obscuritate 28. umbra est 42.
 Gratia dilata perit 26. rara hodie gratuita 71. & 123. refunditur 112.
 S. Gregorii Nazianzeni elogium 329
 S. Gregorii Thaumaturgi elog. 329
 Gula 57. & 166

H.

- Hæretico non credendum 118. se devovens 167. factior 184.
 S. Hilarii elogium 331
 Historicus ineptus 158
 Historiæ hodie corruptæ 40
 Homo nil & omnia 42. & 78. ejus tres hostes sunt (0) 3 92.

I N D E X.

92. & 141. ut humus est 100.
 Honor mundi vanus 31. spectatur si. ex homi-
 num æstimatione pendet 124.
 Humili loco natus 94

I.

Jacobi Patriarchæ elogium 198
 Jactator Roboam 170. vide *superbum*.
 Jephthes elogium 309
 Ignoscere inimicis 118
 Ignorare Deum 130
 Imago scitè expressa 77. difformis 153. &c.
 Impatiens Eremiticola 58
 Improbi 111. Nepotes 141. à Christo damnandi 175.
 Indignus honore 94. Indoctus Doctor 165.
 Ingenium ut cosest 112. cum prudentia junctum 113
 Ingratus 139. & 140
 Insigne Pontificis clavis 113. & Cæsaris avis 182.
 S. Joan. Chrysostomi elog. 328
 Invidiæ hostis virtus 37. miser cui non invidetur 56.
 Joannis Baptistæ elogium 323
 Jobi elogium 299
 Jocus Urbanus 129. religiosus *ib.* levis 159.
 Jonathæ filij David elog. 212
 Iosephi patr. elogium 297
 Iosephi sponsi D. V. elog. 328
 Iosue elog. 303. Ira auctori noxia 140
 Isaac elogium 294. Iubal elog. 289.
 Iudas prodigus & avarus 33. non resipiscit ut Pe-
 trus

I N D E X.

trus 38. duobus malè servit 49. desperatus 110.
& 163. & 179. & 197. & c. per totum part. I.

Iudex improbus punitus 158

Iurisconsulti litibus aluntur 102. & 183. sine jure
vivunt 129. & 140. & 158.

Ius dicere quàm facere malumus 29. Ius & vis
juncta 36. & 131. negligere 85. muneribus de-
mereri 159.

L.

Labor fert præmia 129

Lacrymæ fictæ in morte 59. veræ 78. efficaces S.

Monicæ 93. iracundi 94.

Lætitia mortuus 66

Laudantur etiam mali 113. mortui 145.

Lazarus pauper descriptus part. I. à p. 24. per totum.

Lex lites generat 40. & 101.

Liber sed pauper 84

Liberalis in pauperes 168

Libido spinis repressa 73. præmorsione linguæ 7.

& 169. sanguine 79. vide *Venus*.

Librorum scriptor 78. copia non facit doctum

85. & 101. vincti catenis 102. spreti 165.

Lingua bona & mala 117

Loquax 78. intempestivè 117. & 185.

Loqui turpia turpe est. 67

Lutherus biblia S. infecit 168. Zvvinglio Dæmo-

nem atrum tribuit 170. ejus mores & vita latè

descripta p. 251. & seq.

Luxuriosus 29. lucem fugit 113. vide *libido* & *Venus*.

M.

Maria Virgo nata ab anu 181. sub cruce 40. & 174.

cum

I N D E X.

- cum parvulo ꝑ. recreat aspectu 84. gratiâ plena
102. Deum portans 103. & 108. visitans 173. E-
jus elogium 324.
- S. Martini elogium 324
- Martyr Christophorus 64. Catharina 67. Dona-
tus 128. Barbara 123. & 178. Baptista 168. & 184.
Adrianus 168.
- Medico bene est cum aliis malè 36. & 45. ꝑ. 102.
183. juvat & juvatur ab ægro 54. imperitus 65.
& 66. morbum auget 70. succellus patent 118.
ultro se infert 139. & 140. multa jactans 169.
- Mensa opulenta in vasis non cibis 83. unguentis
137. morosi hospitis 164. sana 166.
- Miles bonus 99. & 151. timidus 119. 167. Anglus
Gallis metuendus 138. fugax 159.
- Mortificatio carnis bona 41. Simeonis Stylitæ
174.
- Mortuus alium ad vitam excitat 77.
- Mors diversa 37. felix & bona vita 42. spontanea
& stultæ 50. expectanda 54. Mors filii patris
dolor 59. ab esu 73. generis communis est 85.
mors filii indigni 95. omnes æquat 101. rapit
107. mors vitæ longæ initium 112. & 128. dura
multis 119. improvisa 123. ex frigore 165. ex fun-
gis 177. cum falce pingitur 184.
- Mulier viri custos 64. virum piè simulans 62. 110.
inconstans 67 107. fortis 84. humilis 84. noxia
quævis 118. 147. fallit 119 avara 183.
- Munda a nil sunt 93
- Mundi n constantia 92. perversitas 175.
- Muscu absurdus 65. & 124. & 184. avis preti-
osa 8.
- Mutua opera claudi & cæci 28
- N. Na-

I N D E X.

N.

Natales spurius celebrat	64
Navis avis est	100
Noe elogium	291
Nobilis indoctus § 7. pauper 184.	
Nominis mutati vanitas 127. gratum nomen 128	

O.

Obedodom elogium	314
Oblatio sui contempta	54
Oculi seducunt § 1. & 84.	
Olere muscum	25
Opera bona & mala qui occultent 41. opera ver- bis respondeant 129	
Orator ineptus 94. fastidiosus 140. eloquens 138	
Othonielis elogium	306
Otiosus	83

P.

Parvi belli sunt	56
Parricida Brutus Cæsaris	184
Pastor bonus S. Lupus	165
Pater patriæ S. Leo	169
Patriâ indignus 41. pro illa vivere	147
Pauper in morte fat dives 46. superbus 141. nil perdit 158. maledicus 180.	
Paupertas à Christo evecta 47. ejus amor	123
S. Paulus depositus 178. Ejus elogium	227
Peccatum fugiendum 124. omnes obnoxij	132
Peccatores nati	163
Pecunia rebus ceteris potior 139. visu tenet	169
Petitio rejecta 122. frequens 183.	
D. Petri Apost. elogia	p. 218. &c.
Phinees elogium	307
Pictor impudens 158. umbrarum 159.	

I N D E X.

Tempori serviendum 41. & 46. non negligendū 53
Tenatio sensim opprimat 179
S. Thomæ Cantuar. Episcopi elog. 332.
Timorem Christus nascens tollit 68
Tonsura deformis capitis 117
Tributum à doctis 146 **Tubal fabri** elogium 290

V.

Variabilis 27.
Veritas amata 40. neglecta 58. odiū parit 70. & 184
 stultorū est 71. & sapientū 113. non in vino 185
Venus fugienda 121. fons malorum 122. Hercule
 vicit 131. inconstans 141. cum lucifero eadē 178
Vestium novitas 42. impensæ 65.
Vinum non diluere 79. diluere 91. modicē sa-
 mendum 1, 0. & 159. præ cerevisia est 94.
Vir à virtute 131. & 147.
Virgo parens 68. & 137. & 183.
Virginitas morte defensa 71. à leone 175. astu 168
 oculos continet 174
Vita longa si moderata 42. præpostera 42. misera
 45. à verbis dissentiens 79. varia & ficta 102. for-
 tis præ morte 105. ut flumen est 112. nunc e-
 mendanda 145. ex morte prævisa 168. quid sit
 175. & 185.

Vlysses malè dictus 107
Votorum nullus finis 141. **Vsura** 73
Urbs alitur & rus alit 40
Vxoris conditio 28. Minima quæsitæ 65. contem-
 pta 78. ne sit nimium dives 83. obsequens sit 121.
Levis gravis est 124. & 131. constringenda 138.
 viro impecans 141. litigiosa 148. mors grata 170

X.

Xaverius in fune quiescens 101. mortuus 163.

Masen, Jacob,

Ars nova argutiarum eruditae et honestae recreationis in 2 p. divisa, 1.
est: epigrammatum, altera: inscriptionum argutarum

Coloniae Agrippinae 1660

Bamberg, Staatsbibliothek -- L.r.r.d.68#2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11729883-0